

JLGI

วารสารการบริหาร การปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น

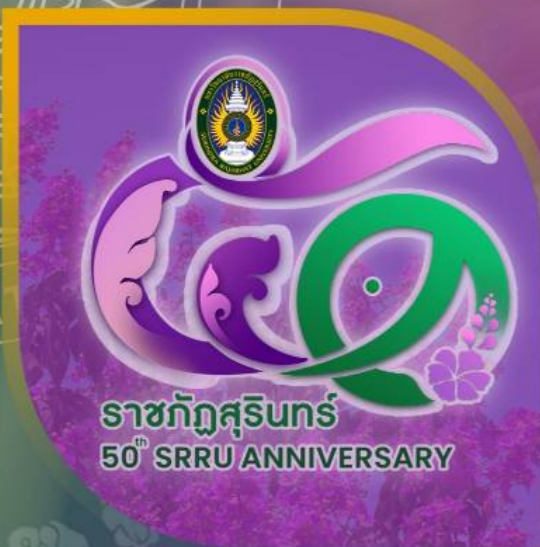
JOURNAL OF LOCAL GOVERNANCE AND INNOVATION

VOLUME 7 ISSUE 1

JANUARY - APRIL 2023

ISSN (PRINT) 2673-0839

ISSN (ONLINE) 2673 – 0405

PROGRAM IN POLITICAL SCIENCE
FACULTY OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES
SURIN RAJABHAT UNIVERSITY

กำหนดเผยแพร่ :

วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น | Journal of Local Governance and Innovation

ISSN (Print) : 2673-0839

ISSN (Online) : 2673-0405

มีกำหนดเผยแพร่ปีละ 3 ฉบับ คือ

ฉบับที่ 1 (มกราคม – เมษายน) / (January – April)

ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม – สิงหาคม) / (May – August)

ฉบับที่ 3 (กันยายน – ธันวาคม) / (September – December)

วัตถุประสงค์ :

เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้คณาจารย์ นักวิชาการ นิสิต นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไปได้มีโอกาสเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ และผลงานวิจัยทางด้านรัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การจัดการ และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ตลอดจนบทวิเคราะห์ที่เสนอทางออกของปัญหาให้แก่สังคม

เงื่อนไขการตีพิมพ์ :

บทความแต่ละบทความจะได้รับพิจารณาจากคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบบทความ (Peer Reviewer) จากผู้ทรงคุณวุฒิอย่างน้อยสามท่าน โดยบทความผู้เขียนนอกได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิภายในและผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกคนละหนึ่งท่าน หรือผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกอย่างน้อยสองท่าน ส่วนบทความผู้เขียนภายในได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกหน่วยงานที่จัดทำวารสาร มีความเชี่ยวชาญตรงตามสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ ทั้งนี้จะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อผู้เขียนบทความและผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความเช่นเดียวกัน (Double-Blind Peer Review) และทางกองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ที่จะไม่พิจารณาบทความจนกว่าจะได้แก้ไขให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสาร ทั้งนี้ บทความต้นฉบับที่ส่งมาตีพิมพ์จะต้องไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารหรือสิ่งพิมพ์ใดมาก่อน และไม่อยู่ในระหว่างพิจารณาเสนอขอตีพิมพ์ในวารสารหรือสิ่งพิมพ์อื่น ๆ หากมีการใช้ภาพหรือตารางของผู้เขียนอื่นที่ปรากฏในสิ่งตีพิมพ์อื่นมาแล้ว ผู้เขียนต้องขออนุญาตเจ้าของลิขสิทธิ์ก่อน พร้อมทั้งแสดงหนังสือที่ได้รับการยินยอมต่อกองบรรณาธิการก่อนที่บทความจะได้รับการตีพิมพ์ สำหรับทัศนะและข้อคิดเห็นของบทความในวารสารฉบับนี้ เป็นของผู้เขียนแต่ละท่าน ไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ

ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฉลอง สุขทอง

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัครพร สุขทอง

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

บรรณาธิการ : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วันชัย สุขตาม

ผู้ช่วยบรรณาธิการ : อาจารย์ ดร.วิจิตรา โพธิสาร

กองบรรณาธิการ :

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ :

รองศาสตราจารย์ ดร.จิรายุ ทรัพย์สิน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิริพัฒน์ ลาภจิตร

อาจารย์ ดร.วิโรจน์ ทองปลิว

หน่วยงานภายนอก :

รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

รองศาสตราจารย์ ดร.โชติ บัณฑิต

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนุวัต กระสังข์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สถาพร วิชัยรัมย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสกสรรค์ สมนว

มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

อาจารย์ ดร.ฉัตรณรงค์ศักดิ์ สุธรรมดี

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบบทความ (Peer Reviewers)

ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบบทความภายใน : มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

รองศาสตราจารย์ ดร.จิรายุ ทรัพย์สิน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฉลอง สุขทอง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สันทนา กุลรัตน์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภุชญา พิณศรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุไร จันทมัตตุการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีรวัตร ภูระธีรานรัชต์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัครพร สุขทอง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิชาติ แสงอัมพร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วันชัย กากแก้ว
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พนา จินดาศรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จงกิจ วงษ์พินิจ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วันชัย สุขตาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิริพัฒน์ ลาภจิตร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกื้อ กระแสโสม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พีรวัส อินทวิ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทิพจุฑา สุภิมารส สิงคเสลิต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรรณะชัย ปฐมสิริวงศ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประดับ เรือนประยูร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภัทราภรณ์ แก้วกุล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปณรัตน์ พิงคานนท์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อานวย วัฒนกรสิริ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิริพัฒน์ ลาภจิตร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พงษ์ธิพันธ์ ผึ้งผาย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นวิรัตน์ นิธิชัยอนันต์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุพัตรา วยะยะสุน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สายฝน ทดทะศรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ขจรศักดิ์ สงวนสัตย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สยาม ระโส
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธงชัย เจือจันทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุบลวรรณ สุวรรณกุลสิทธิ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศศิธร ศูนย์กลาง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริลักษณ์ หวังขอบ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วาฤทธิ์ นวลนาง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ขจรศักดิ์ สงวนสัตย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ชัยชนะรินทร์ ทับมะเรียง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ทรงศักดิ์ มีสิทธิ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ทรงกลด พลพวง
อาจารย์ ดร.ทองอินทร์ ไหวดี
อาจารย์ ดร.จักรพงษ์ เจือจันทร์
อาจารย์ ดร.วิโรจน์ ทองปลิว
อาจารย์ ดร.ศิวพร พัยคนันท์
อาจารย์ ดร.วิจิตรา โพธิสาร
อาจารย์ ดร.ประดิษฐ์ ชื่นบาน
อาจารย์ ดร.อิทธิวัตร ศรีสมบัติ
อาจารย์ ดร.ชาติรี เกษโพหนอง
อาจารย์ ดร.จิราวรรณ อยู่เกษม

ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบบทความภายนอก

ศาสตราจารย์ ดร.สุวิทย์ อีระศาสตร์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
รองศาสตราจารย์ ดร.เยวณารถ พันธุ์เพ็ง	มหาวิทยาลัยศรีปทุม
รองศาสตราจารย์ ดร.อภิชาติ ใจอารีย์	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.ฐิติรศัญญ์ แก่นเพชร	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
รองศาสตราจารย์ ดร.สุพจน์ บุญวิเศษ	มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์
รองศาสตราจารย์ ดร.สมชัย ศรีนอก	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.สถาพร โภคา	มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
รองศาสตราจารย์ ดร.สัมพันธ์ มูลสาร	มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
รองศาสตราจารย์ ดร.จินณวัตร ปะโคทั้ง	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
รองศาสตราจารย์ ดร.สมมาตร ผลเกิด	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.ภักดี โพธิ์สิงห์	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.เอกพงษ์ วงศ์คำจันทร์	มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
รองศาสตราจารย์ ดร.จิตติ กิตติเลิศไพศาล	มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
รองศาสตราจารย์ ดร.อัศพรนท์ เนื้อไม้หอม	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
รองศาสตราจารย์ ดร.โชติ บดีรัฐ	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
รองศาสตราจารย์ ดร.กตัญญู แก้วหานาม	มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
รองศาสตราจารย์ ดร.วรกฤต เกื้อนช้าง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.รัตน์ ปัญญาภา	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
รองศาสตราจารย์ ดร.กานต์ เนตรกลาง	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
รองศาสตราจารย์ ดร.เอมอร แสนภูวา	มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
รองศาสตราจารย์ ดร.วสันต์ ปัญญาแก้ว	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รองศาสตราจารย์ ดร.พิกุล ภูมิโคกรักษ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
รองศาสตราจารย์ ดร.ทวีศักดิ์ ทองทิพย์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.สารภี วรรณตรง	นักวิชาการอิสระ
รองศาสตราจารย์ ธงชัย วงศ์เสนา	นักวิชาการอิสระ
รองศาสตราจารย์ สมหมาย ชินนาค	มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
รองศาสตราจารย์ บุญยัง หมั่นดี	นักวิชาการอิสระ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คณินนิตย์ ไสยโสภณ	นักวิชาการอิสระ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิเศษ ชิมวงษ์	นักวิชาการอิสระ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวรรณา รัตนธรรมเมธี	นักวิชาการอิสระ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประทีป แพร่มย์	นักวิชาการอิสระ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศรัณย์พัชร ศรีเพ็ญ	นักวิชาการอิสระ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิโรจน์ หมื่นเทพ	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สรลีส สนั่นจันทร์	มหาวิทยาลัยบูรพา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พนิต ศรีประดิษฐ์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุเทน วัชรศิโนรส	มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เดือนเพ็ญพร ชัยภักดี	มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิณดา คำพุกกะ	มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กิงแก้ว ปะติตังโ	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธัญวรัตน์ แจ่มใส	มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมปอง สุวรรณงูมา	มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญยแสนอ ศรีวิเศษ	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พชรวิทย์ จันทศิริสิริ	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญพิศ ธรรมรัตน์	มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุภูมิวิทย์ ไสยโสภณ	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริเพ็ญ อัดไพบูลย์	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พีระศักดิ์ วรรณัต	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนุวัต กระสังข์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษกร วัฒนบุตร	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ว่าที่ ร.อ. ดร.ศธาวิฑู พลโคตร	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภิกษิตี กัลยาณมิตร	มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จักรพันธ์ ชัดขุมแสง	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรารถนา แซ่อึ้ง	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนันต์ อนันตนาถ	มหาวิทยาลัยบูรพา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประเสริฐ อิลาว	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพทัศน์ มาลา	มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เศรษฐวัฒน์ โชควรรกุล	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชยาภานต์ เรืองสุวรรณ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประทีป พิษทองกลาง	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภขกร เดชะคำภู	มหาวิทยาลัยนครพนม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัครเดช พรหมกัลป์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิมพ์ลิขิต แก้วหานาม	มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุกันต์ แสงโชติ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สถาพร วิชัยรัมย์	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพงษ์ แสงเรณู	มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จารุกัญญา อุตตานนท์	มหาวิทยาลัยนครพนม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วาสิตา เกิดผล ประสพศักดิ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิภาณี เผือกบัวขาว	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรธิดา ประสาร	มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนู ศรีทอง
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุดม ทิพราช
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปราโมทย์ ด้านประดิษฐ์
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระชัย ยศโสธร
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธาดารี มหันตรัตน์
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสกสรรค์ สนวน
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิระพร ชะโน
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุมาวดี เดชธำรงค์
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนู ศรีทอง
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐพัชร์ วรพงศ์พัชร
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐชา นัจจนากุล
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อำพล ชะโยมชัย
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วณัฏฐ์ วรวิธ
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกษศิริ ทองเฉลิม
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระ เลิศสมพร
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุธีรุต ชูชื่น
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนล สอนประดิษฐ์
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดนัย ลามคำ
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ บรรจง โสดาดี
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุทัศน์ กองทรัพย์
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อัมพาพรรณ พงศ์ผลาดิษฐ์
 อาจารย์ ดร.เบญจวรรณ วงษาดี
 อาจารย์ ดร.ดำเกิง โถทอง
 อาจารย์ ดร.ฉัตรมงคลศักดิ์ สุธรรมดี
 อาจารย์ ดร.ปริญญา บริพุฒ
 อาจารย์ ดร.ภานุวัชร สุขเสน
 อาจารย์ ดร.ธนรัชต์ อนุกุล
 อาจารย์ ดร.วิยะดา วรณนทวินิช
 อาจารย์ ดร.อัครสิทธิ์ ไชยณรงค์
 อาจารย์ ดร.นริศรา ลอยฟ้า
 อาจารย์ ดร.ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม
 อาจารย์ ดร.อุมาพร ไชยสูง
 อาจารย์ ดร.ณัฐพัชร์ วรพงศ์พัชร
 อาจารย์ ดร.วิภาสสิทธิ์ หิรัญรัตน์
 อาจารย์ ดร.วิไลลักษณ์ ขาวสะอาด
 อาจารย์ ดร.ปณณีย์ หนูประกอบ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
 มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี
 มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
 มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
 มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
 มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
 มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร
 มหาวิทยาลัยมหิดล
 มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
 มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
 มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
 มหาวิทยาลัยพะเยา
 มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
 มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
 วิทยาลัยพิษณุพนธ์
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 นักวิชาการอิสระ
 นักวิชาการอิสระ
 นักวิชาการอิสระ
 นักวิชาการอิสระ
 มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
 มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยบูรพา
 มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
 มหาวิทยาลัยบูรพา
 มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์
 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์
 มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
 มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

อาจารย์ ดร.ปณณธร หอมบุญมา

ดร.วิชญ์วัฒน์ ทองแมน

นางสาวสุภาพร ลากจิตร

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

มัธยมศึกษาสุรินทร์

ศึกษานิเทศก์เชี่ยวชาญ ศูนย์การศึกษาอกระบบ

และการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดสุรินทร์

กองเลขานุการวารสาร :

เลขานุการ : นางปิยนุช ผมพันธ์

ผู้ช่วยเลขานุการ : นางสาวภทพร ศรีโกตะเพชร

ศิลปกรรม : นายณัฐนันท์ แสงสว่าง / นายอนันต์ แสงมี

ฝ่ายประชาสัมพันธ์ : นางนุตสรา มิ่งมงคล / นางสาวศศิธร จันครา /

นางสาวอุษณีย์ จะมัวดี / นางสาวรุจิราพร ศาลางาม

Fast-track Indexing System : อาจารย์วิเชียร พรหมแก้ว

สำนักงาน :

กองบรรณาธิการวารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น

สาขารัฐศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ อาคาร 38 ชั้น 6

186 หมู่ที่ 1 ถนนสุรินทร์ – ปราสาท ตำบลนอกเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ 32000

โทรศัพท์/โทรสาร 044 513 369, 091 835 8558, 088 723 5944

<https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jlgisrru>

E-mail : jlgisrru@sru.ac.th

ISSN (Print) : 2673-0839

ISSN (Online) : 2673-0405

บทบรรณาธิการ (Editorial)

วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น เป็นวารสารทางวิชาการที่ใช้เกณฑ์คุณภาพการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการของวารสารตามประกาศ ก.พ.อ. เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการพิจารณาแต่งตั้งบุคคลให้ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ และศาสตราจารย์ พ.ศ. 2564 และศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index : TCI) ในการดำเนินการ ซึ่งทางกองบรรณาธิการได้ใช้รูปแบบการนำเสนอบทความพร้อมกับข้อเสนอแนะสำหรับผู้นิพนธ์ให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เข้มข้นเช่นเดียวกันทุกฉบับตามหลักเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้น เพื่อมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพวารสารและยกระดับขึ้นสู่ฐานข้อมูลสากล โดยทางวารสารได้ดำเนินการขอหมายเลขรหัสทรัพยากรสารสนเทศดิจิทัล หรือตัวระบุวัตถุดิจิทัล (ดีโอไอ) (Digital Object Identifier : DOI) สำหรับบทความที่เผยแพร่ในวารสาร ตั้งแต่ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 นี้เป็นต้นไป ทั้งนี้ ช่องทางการนำเสนอบทความเพื่อพิจารณาเผยแพร่นั้น สามารถนำเสนอบทความออนไลน์ได้ที่ <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jlgisrru> ซึ่งเป็นระบบการบริหารงานวารสารออนไลน์ด้วยงานระบบ ThaiJo2.0

โดยบทความในวารสารฉบับนี้มีผู้นิพนธ์มาจากหลากหลายหน่วยงานทั้งภายในและภายนอก ซึ่งผลงานทางวิชาการดังกล่าวทางกองบรรณาธิการได้จัดส่งไปให้คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิประเมินและตรวจสอบบทความ (Peer Reviewer) จำนวน 3 ท่าน พิจารณาแก้ไขเพื่อความสมบูรณ์ของบทความก่อนการเผยแพร่ทางวิชาการที่มาจากหลากหลายหน่วยงานของแต่ละสาขาเป็นผู้พิจารณาเพื่อความสมบูรณ์ของบทความ และมอบให้ผู้นิพนธ์นำบทความไปปรับปรุงแก้ไขเป็นการเรียบร้อยแล้วก่อนการตีพิมพ์ตามกติกาและรูปแบบการตีพิมพ์เผยแพร่

ขอขอบคุณคณาจารย์ นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไปทุกท่านที่ให้ความสนใจร่วมส่งบทความเผยแพร่ในวารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น และขอขอบคุณกองบรรณาธิการ คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิประเมินและตรวจสอบบทความทุกท่านมา ณ โอกาสนี้

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วันชัย สุขตาม

บรรณาธิการ

สารบัญ (Content)

	หน้า (Page)
กองบรรณาธิการ (Editorial Board)	I
คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบบทความ (Peer Reviewers)	II
บทบรรณาธิการ (Editorial)	V
บทความวิจัย (Research Articles)	
การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านบัวขุนจง ตำบลบัวเขต อำเภอบัวเขต จังหวัดสุรินทร์ The Potential Development of Agricultural Tourism in Baan Bua Khun Jong Village, Buachet District, Surin หทัยชนก รัตนถาวรกิติ, ศิวพร พยัคณันท์, รุจิเรศ รุ่งสว่าง, ฐานิดา สิทธิเสื่อ และคเชนทร์ วัฒนะโกศล Hathaichanok Rattanathawornkiti, Siwaporn Phayakkanant, Rujiret Rungsawang, Thanida Sitthisua and Khachen Watthanakosol	1
การศึกษาองค์ความรู้ในการรักษาโรคนิ้วล็อกที่ปรากฏในตำราการแพทย์แผนไทย Study on Knowledge of Trigger finger Disease Treatment as Appeared in Thai Traditional Medicine Textbooks ปิณิดา ถนอมศักดิ์, ผกามาศ คำเสื่อ, มะลิวัลย์ ปารีย์ และสุวสิน พลนรัตน์ Pinida Thanomsak, Phakamas Kamsua, Maliwan Paree and Suwasin Polnarat	17
แนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่เทศบาลตำบลเทพา ถีย อำเภอกง จังหวัดนครราชสีมา Guidelines for the Development of Political Participation of the People in the Area of Thepalai Subdistrict Municipality Kong District Nakhon Ratchasima Province เต็มดวง นมเกษม และเศรษฐวัฒน์ โชควรกุล Temduang Nomkasem and Settawat Chokworakul	35

สารบัญ (Content)

	หน้า (Page)
ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร สังกัดสำนักงาน เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร The Relationship between Morale and Work Performance of the Officials of Thawi Wattana District, Bangkok Metropolitan Administration นวรรตน์ แจ่มแจ่ม และเฉลิมพงศ์ มีสมนัย Nawarat Jamjank and Chaloeiphong Misomnai	51
แนวทางการพัฒนาการใช้แอปพลิเคชัน “พ้นภัย” ในการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอกง จังหวัดนครราชสีมา Guidelines for Developing "Phon Phai (free from danger)" Application Usage in the Operation of the Village Headmen in Kong District, Nakhon Ratchasima Province รุ่งนภา พาระพันธ์ และเศรษฐวัฒน์ โชควรกุล Runghapa Paraphunt and Settawat Chokworakul	63
พฤติกรรม的开รับข่าวสารและการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร ในการจัดการสิ่งแวดล้อม Information exposure behavior and people participation in Bangkok metropolitan area in environmental management พรชนัน ทูลขุนทด, ฐิติรัตน์ มานิพารักษ์ และกัญญาวรรณ ปิ่นเงิน Pornchanan Thunkhunthod, Thitirat Manipharak and Kanyawan Pin-ngern	79
รูปแบบการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลปะอว อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ Community solid waste management model of Pa Ao Subdistrict Administrative Organization Uthumphon Phisai District Sisaket Province ประเสริฐ บัวจันอัฐ Prasert Boujunaut	91

สารบัญญ (Content)

	หน้า (Page)
ภาพลักษณ์องค์กรที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการโรงแรมอาสา อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่	107
Organizational image that affects the decision to use Asa hotel services Mueang Chiang Mai District Chiang Mai Province	
ทัตสุระ ปะโคทัง และเอนก ชิตเกษร Thatsura Pakotung and Anake Chitkesorn	
แนวทางการพัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลเขารวก อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี	123
Guidelines for the Development of Social Welfare for the Elderly of Khao Ruak Subdidtrict Adminstrative Oraganization Lam Sonthi District Lopburi Province	
จิตรา หมั่นกิจ, กรุณา เชิดจิระพงษ์, เศรษฐวัฒน์ โชควรรกุล และพิมพ์จี บรรจงปรี Jittra Munkit, Karuna Cherdjiraphong, Settawat Chokworakul and Pimpachi Banjongpru	
การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยบ้านใหม่สามัคคี ตำบลหนองใหญ่ อำเภอโพธารอง จังหวัดร้อยเอ็ด	141
Public Participation in Solid Waste Management in Ban Mai Samakkhi, Nong Yai Sub-District, Phon Thong District, Roi Et Province	
ศิริญา ฐานบำรุง, สุพัตรา หล้าสงค์ และเสกสรรค์ สนวน Sirinya Thanbumroong, Supattra Lasong and Seksan Sonwa	
การบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5	153
Participatory Academic Administration of School under The Ubonratchathani Primary Education Service Area Office 5	
ปัญญา ตรีเลิศพจน์กุล และสมฤทัย เต่าจันทร์ Panya treelertpojkul and Somrutai taochan	

สารบัญ (Content)

	หน้า (Page)
สภาพนวัตกรรมบริการสาธารณะและความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อนวัตกรรมบริการสาธารณะในเทศบาลเมือง ในพื้นที่จังหวัดชลบุรี Public Service Innovation and People's Satisfaction with Public Service Innovation in Muang Municipalities, Chon Buri Province สุพจน์ บุญวิเศษ Supot Boonwises	167
การศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 5 A study of the condition of academic administration in educational institutions to expand educational opportunities Under the Office of Ubon Ratchathani Primary Educational Service Area 5 ปัญญา ตรีเลิศพจน์กุล และสมฤทัย เต่าจันทร์ Panya Treelertpojkul and Somrutai Taochan	179
การออกแบบและจัดเรียงเสียงระฆังเป็นเสียงในทำนองสวดมนต์ ณ บริเวณstupaบรรจุอัฐิพระราชาครูอาจารย์ (ดูลย์ อดุล) วนอุทยานพนมสวาย ตำบลสวาย อำเภอเมืองจังหวัดสุรินทร์ Designing and arranging the chime to sound like a prayer At the area of the stupa containing the remains of the Grand Master (Dul Atulo) Phanom Sawai Forest Park, Sawai Subdistrict, Mueang District, Surin Province สันติ วิลัยสูงเนิน Santi Wilaisungnern	193
“ไก่ชนเงินล้าน” จากการเพาะเลี้ยงสู่กระบวนการพัฒนาเชิงพาณิชย์แบบครบวงจรในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ "Million Gamecock" from cultivating to a comprehensive commercial development process in Chaiyaphum Province ฉัตรณรงค์ศักดิ์ สุธรรมดี, ดาครินทร์พัชร สุธรรมดี และเสกสรรค์ สนวา Chatrongrongsak Suthamdee, Dasariphath Suthamdee and Seksan Sonwa	207

สารบัญญ (Content)

	หน้า (Page)
แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจังหวัดอุบลราชธานีเพื่อรองรับ นักท่องเที่ยวชาวกัมพูชา Guideline for Developing the Potential of Health Tourism in Ubon Ratchathani Province to Support Cambodian Tourists ชั้นพี ไท, กุลวดี ละม้ายเงิน และรัตนะ ปัญญาภา Sunfy Thay, Kulvadee Lamaijeen and Rattana Panyapa	223
นวัตกรรมชุมชนเพื่อเสถียรภาพความมั่นคงด้านน้ำสำหรับการยังชีพของประชาชนใน ลุ่มน้ำลำปะทาว อำเภอมือง จังหวัดชัยภูมิ Community Innovation for Stable Water Security for People's Livelihood in Lamphathao River Basin, Muang District, Chaiyaphum Province ประมุข ศรีชัยวงษ์ และฉัตรณรงค์ศักดิ์ สุธรรมดี Pramuk Srichaiwong and Chartnarongsak Suthamdee	243
ศึกษาการถ่ายทอดของครุภูมิปัญญาพื้นบ้านกัณฑ์ในจังหวัดสุรินทร์ The study of the transfer of folk wisdom kantrum of teachers in Surin อดิศักดิ์ ชมดี, เฉลิมกิต แข่งแก้ว และเชาว์ การวิชา Adisak Chomdee, Chalermkit Kengkaew and Chao Kanwicha	261
บทความวิชาการ (Academic Articles)	
ปลดล็อกกัญชา: กฎหมายจากอดีตถึงปัจจุบัน Unlocking Canabis: Past to Present of Laws ชัย สมรภูมิ, เชาวณี ผิวจันทร์ และอนรรตน์ พรหมฤทธิ์ Chai Samorapoom, Chaowanee Pewchan and Anurat Promrit	285
ดุลยพินิจการพิจารณาคดีวันทองในวรรณคดีขุนช้างขุนแผน Wanthong Court's discretion in Khun Chang Khun Phaen literature เชาวลิต สมพงษ์เจริญ และยุพยงค์ วิงวร Chaowalit Sompongjaroen and Yupayong Wingworn	303

สารบัญ (Content)

	หน้า (Page)
ภาคผนวก (Appendix)	
ขั้นตอนการดำเนินงานวารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น	317
หลักเกณฑ์การเสนอบทความและคำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์เพื่อตีพิมพ์ ในวารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น	318
จริยธรรมของการตีพิมพ์เผยแพร่ผลงาน	330
แบบฟอร์มการส่งบทความเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ ลงวารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น	334
ใบตอบรับการเป็นสมาชิกวารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น	335

การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านบัวขุนจง
ตำบลบัวเขต อำเภอบัวเขต จังหวัดสุรินทร์*

The Potential Development of Agricultural Tourism
in Baan Bua Khun Jong Village, Buachet District, Surin*

หทัยชนก รัตนถาวรกิติ¹ ศิวพร พัยคนันท์² รุจิเรศ รุ่งสว่าง³

ฐานิดา สิทธิเสื่อ⁴ และคเชนทร์ วัฒนะโกศล⁵

Hathaichanok Rattanathawornkiti¹, Siwaporn Phayakkanant²,
Rujiret Rungsawang³, Thanida Sitthisua⁴ and Khachen Watthanakosol⁵

Received : November 23, 2022; Revised : December 31, 2022; Accepted : February 11, 2023

บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านบัวขุนจง ตำบลบัวเขต อำเภอบัวเขต จังหวัดสุรินทร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบริบทชุมชนและศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน 2) ประเมินศักยภาพเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน 3) ศึกษาการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mix Methods Research) โดยใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณที่เก็บข้อมูลด้วยการใช้แบบสอบถาม ร่วมกับวิธีวิจัยเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลโดยใช้การสำรวจ แบบสัมภาษณ์ การประชุมย่อย กับผู้นำชุมชนและคนในชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

จากการวิจัยพบว่า บ้านบัวขุนจง เป็นชุมชนที่มีการปลูกพืชผักอินทรีย์ มีการจัดการแปลงผักอินทรีย์ร่วมกันของคนในชุมชน และมีส่วนผลไม้มากของเกษตรกรในพื้นที่ ผลการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ใช้การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรตามศักยภาพทั้ง 5 ด้าน พบว่า มีศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว และด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ด้านศักยภาพผู้นำเที่ยว ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

¹⁻⁵คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์; Faculty of Management Science, Surindra Rajabhat University, Thailand; e-mail : Hathaichanok@srur.ac.th

*DOI : <https://doi.org/10.14456/jlgisrru.2023.1>

ตามลำดับ การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตร บ้านบัวขุนจง ตำบลบัวเขต อำเภอบัวเขต จังหวัดสุรินทร์ มีแนวทาง ดังนี้ 1) พัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยจัดเป็นฐานกิจกรรมการท่องเที่ยว ฐานกิจกรรมการปลูกพืชเศรษฐกิจและสมุนไพรท้องถิ่น ฐานกิจกรรมการชมสวนผลไม้ อินทรี และฐานกิจกรรมการทำอาหารจากวัตถุดิบท้องถิ่น และนำกิจกรรมการท่องเที่ยวมาพัฒนาเป็นโปรแกรมการท่องเที่ยวที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว 2) เสริมศักยภาพของคนในชุมชนให้มีความรู้และทักษะในด้านการบริหารและการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร 3) สร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนและภาคีเครือข่าย เพื่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่เป็นประโยชน์ต่อคนในชุมชนต่อไป

คำสำคัญ (Keywords) : การพัฒนาศักยภาพ, ศักยภาพการท่องเที่ยว, การท่องเที่ยวเชิงเกษตร

Abstract

The potential development of agricultural tourism in Baan Bua Khun Jong village, Buachet district, Surin. In this study, several topics will be focused on Firstly, research the context of the local environment and the potential for agriculture tourism's attractions. Secondly, to evaluate and promote the community's agricultural tourism potential. Lastly, "mix method research" was studies and conducted to examine the potential of tourism development and community agriculture by using quantitative research method techniques to collect the data such as surveys, interviews forms and small group discussions with local residents or leader who are actively involved in the operation of agriculture's tourism. According to the research, it was found that Baan Bua Khun Jong is a community that grows organic vegetables. Beside this, people in the community work together to manage organic vegetable plots, including farmer's orchards and neighbourhoods in the area. In addition, the results of the assessment by five factors of the potential of agricultural tourism sites It was discovered that the potential of agricultural tourism, tourism attractions and tourism activities the accessibility of tour leaders access to tourist attractions of amenities, all of which are listed above are extremely potential as respectively.

The three following guidelines apply to the development of agricultural tourism potential at Baan Bua Khun Jong, Bua Chet Subdistrict, Buachet District, Surin. First, it aims to promote agricultural tourism by dividing it into a group of activities as a base activities. For example: base of operations for cultivating crops, local herbs and organic fruit, observe activity's base and the base of cooking activities from local ingredients and bring tourism activities to develop into a tourism programme that response tourist demands. Second, in order to maximize and enhance community's potential to have appropriate knowledge and competence in the management of agriculture's tourism activities. Third, pilot by getting involved in community engagement and network partnerships. in order to further enhance agriculture's tourism that ultimately benefits the community's individuals.

Keywords : Potential development, Potential of tourism, Agricultural Tourism

บทนำ (Introduction)

ประเทศไทยนับตั้งแต่เผชิญกับวิกฤติการแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 ที่ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจไทยเป็นวงกว้างในช่วงปีพ.ศ. 2563 รุนแรงที่สุดในรอบ 23 ปี นับตั้งแต่วิกฤติเศรษฐกิจในปีพ.ศ. 2540 ที่ผ่านมา (Capital administration and management agency for enhancing the country's competitiveness, 2021 : 2) โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญในการเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ส่งผลให้จำนวนนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติลดลงอย่างเห็นได้ชัด รัฐบาลได้เล็งเห็นถึงปัญหาจึงออกมาตรการต่างๆ เพื่อกระตุ้นการท่องเที่ยวภายในประเทศเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมอย่างต่อเนื่อง

การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นหนึ่งในระบบนิเวศการท่องเที่ยวที่สามารถกระตุ้นและกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวไปสู่ชุมชนได้โดยตรงและเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการขับเคลื่อนชุมชน โดยผ่านวิถีชีวิตและภูมิปัญญาของคนในชุมชนที่จะช่วยสร้างคุณค่าของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้กับนักท่องเที่ยวได้ ซึ่งเป็นไปตามแผนพัฒนาจังหวัดสุรินทร์ 5 ปี พ.ศ. 2561-2565 ที่มีเป้าหมายการพัฒนาจังหวัดสุรินทร์ให้เป็น “เมืองเกษตรอินทรีย์ ศูนย์เศรษฐกิจขยายแดน ท่องเที่ยววิถีชุมชน ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี” โดยจังหวัดสุรินทร์ ได้กำหนดแนวทางในการขับเคลื่อน

ภายใต้โครงการ “สุรินทร์รุ่งเรือง สู่เมืองเกษตรอินทรีย์” เป็นการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกษตรกรมุ่งสู่การผลิตผลิตภัณฑ์การเกษตรอินทรีย์เพื่อสร้างรายได้ยกระดับฐานเศรษฐกิจครัวเรือน และคุณภาพชีวิตเกษตรกรและประชาชนในพื้นที่ให้ดียิ่งขึ้น (Public Relations Department news agency, 2021)

บ้านบัวขุนจง ตำบลบัวเขต อำเภอบัวเขต จังหวัดสุรินทร์ เป็นชุมชนที่มีกลุ่มเกษตรกรที่มีกระบวนการผลิตเกษตรอินทรีย์เป็นต้นแบบของอำเภอบัวเขต จังหวัดสุรินทร์ และมีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้กับนักท่องเที่ยวได้ เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้และแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ด้านวิถีเกษตรกรรมจากชุมชนไปสู่นักท่องเที่ยว ให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ใหม่ผ่านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ตรงตามกระแสดความต้องการของตลาดการท่องเที่ยวยุคใหม่ จึงเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ โดยเฉพาะกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ต้องการผลผลิตทางการเกษตรอินทรีย์เพื่อการเรียนรู้กระบวนการทำเกษตรอินทรีย์และกลุ่มนักท่องเที่ยวที่รักสุขภาพ ดังนั้น เพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนบ้านบัวขุนจง ตำบลบัวเขต อำเภอบัวเขต จังหวัดสุรินทร์ ให้ชุมชนมีความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวและให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่น่าสนใจของนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น ผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญในประเด็นดังกล่าว จึงทำการศึกษาการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตร บ้านบัวขุนจง ตำบลบัวเขต อำเภอบัวเขต จังหวัดสุรินทร์ เพื่อพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาบริบทชุมชนและศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน บ้านบัวขุนจง อำเภอบัวเขต จังหวัดสุรินทร์
2. เพื่อประเมินศักยภาพเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน บ้านบัวขุนจง อำเภอบัวเขต จังหวัดสุรินทร์
3. เพื่อศึกษาการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน บ้านบัวขุนจง ตำบลบัวเขต อำเภอบัวเขต จังหวัดสุรินทร์

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การศึกษานี้ใช้วิธีการวิจัยแบบการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) คือ ใช้วิจัยเชิงปริมาณ ทำการเก็บข้อมูลด้วยการใช้แบบสอบถาม และวิจัยเชิงคุณภาพทำการเก็บ

ข้อมูลด้วยการสำรวจ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและการประชุมกลุ่มย่อย โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ใช้การสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยไม่อาศัยหลักความน่าจะเป็น โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง กำหนดกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้นำชุมชน และคนในชุมชนที่มีส่วนได้ส่วนเสียจากการท่องเที่ยวเชิงเกษตร จำนวน 20 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัย (Research Results)

ผลการวิจัยนี้ได้ศึกษาการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตร บ้านบัวขุนจง ตำบลบัวเขต อำเภอบัวเขต จังหวัดสุรินทร์ เพื่อเตรียมความพร้อมและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนให้สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้เพิ่มมากยิ่งขึ้น สามารถสรุปผลวิจัยได้ ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ศึกษาบริบทชุมชนและศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน บ้านบัวขุนจง ตำบลบัวเขต อำเภอบัวเขต จังหวัดสุรินทร์

บริบทชุมชนบ้านบัวขุนจง ตำบลบัวเขต อำเภอบัวเขต จังหวัดสุรินทร์ เป็นชุมชนที่มีจำนวนสมาชิกรวม 265 หลังคาเรือน คนในชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและมีรูปแบบการทำเกษตรอินทรีย์แบบผสมผสานที่ได้รับการพัฒนาและส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐของจังหวัดสุรินทร์ ให้เป็นชุมชนต้นแบบที่มีการทำเกษตรอินทรีย์อย่างครบวงจร มีกระบวนการทำเกษตรอินทรีย์ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ และมีผลผลิตจากการทำเกษตรอินทรีย์ที่เป็นพืชผักสวนครัว สมุนไพร และผลไม้ตามฤดูกาลจำนวนมาก เช่น ทุเรียน ลำไย ลิ้นจี่ กลั้วหอมคาเวนดิช ใบบัวบก มะเขือ หน่อไม้ ผักบุ้ง และมะนาว เป็นต้น จากการสำรวจแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในชุมชน ชุมชนมีรากฐานทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญและมีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรตามศักยภาพทั้ง 5 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) เส้นทางคมนาคมสามารถเข้าถึงชุมชนได้ง่ายสะดวก เส้นทางไม่ซับซ้อน มีถนนลาดยางและถนนคอนกรีตตลอดเส้นทาง มีการระบุตำแหน่งเส้นทาง GPS ที่ถูกต้อง นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้ด้วยรถยนต์ส่วนตัว มีป้ายบอกทางที่ชัดเจนและถูกต้อง 2) ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attraction) ชุมชนมีทรัพยากรการท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรภายในชุมชนที่หลากหลาย คนในชุมชนให้ความร่วมมือในฐานะการเป็นเจ้าบ้านที่ดีและรวมตัวกันพร้อมที่จะนำพื้นที่เกษตรกรรมของตนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวและแหล่งเรียนรู้ เพื่อให้ นักท่องเที่ยวได้ทำกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างครบวงจร 3) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) ชุมชนมีระบบสาธารณูปโภคที่ดี

มีลานจอดรถบัสและรถยนต์ส่วนตัว มีบริการนำเที่ยวจากเจ้าของพื้นที่ในแต่ละฐานกิจกรรมท่องเที่ยว มีศูนย์บริการข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้กับนักท่องเที่ยว มีร้านจำหน่ายสินค้าทางการเกษตร และมีห้องน้ำสาธารณะที่สะอาดและเพียงพอ 4) ด้านกิจกรรม (Activities) ชุมชนมีกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร คือ การเที่ยวชมสวนผัก ผลไม้ และสมุนไพร การซื้อสินค้าทางการเกษตรอินทรีย์ การให้ความรู้เกี่ยวกับการเกษตรอินทรีย์ และมีการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรอินทรีย์ 5) ด้านศักยภาพผู้นำเที่ยว ชุมชนมีผู้นำเที่ยวที่เป็นเจ้าของพื้นที่ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์เป็นอย่างดี มีทักษะและมีความสามารถในการเล่าเรื่อง เพื่อดำเนินการถ่ายทอดวิถีชีวิตการทำเกษตรอินทรีย์ให้กับนักท่องเที่ยวได้ แต่ผู้นำเที่ยวยังขาดองค์ความรู้ในการบริหารและการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ภาพที่ 1 กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ตอนที่ 2 ข้อมูลประเมินศักยภาพเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน บ้านบัวขุน
จาง ตำบลบัวเขต อำเภอบัวเขต จังหวัดสุรินทร์

จากการเก็บข้อมูล ผู้ตอบแบบสอบถามมีทั้งหมด 20 ราย ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 15 ราย (คิดเป็นร้อยละ 75.0) และเพศชาย จำนวน 5 ราย (คิดเป็นร้อยละ 25.0) มีอายุ 61 ปีขึ้นไป จำนวน 10 ราย (คิดเป็นร้อยละ 50.0) รองลงมาได้แก่ ระหว่าง 51-60 ปี จำนวน 9 ราย (คิดเป็นร้อยละ 45.0) และระหว่าง 41-50 ปี จำนวน 1 ราย (คิดเป็นร้อยละ 5.0) สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวน 18 ราย (คิดเป็นร้อยละ 90.0) ไม่ได้ศึกษา และสำเร็จการศึกษาระดับ

มัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน อย่างละ 1 คน (คิดเป็นร้อยละ 5.0) ซึ่งมีอาชีพเกษตรกรรวม จำนวน 17 ราย (คิดเป็นร้อยละ 85.0) รองลงมาได้แก่ ค้าขาย จำนวน 2 ราย (คิดเป็นร้อยละ 10.0) และ รับจ้าง จำนวน 1 ราย (คิดเป็นร้อยละ 5.0) ตามลำดับ และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาท จำนวน 13 ราย (คิดเป็นร้อยละ 65.0) รองลงมาได้แก่ ระหว่าง 5,000-10,000 บาท จำนวน 6 ราย (คิดเป็นร้อยละ 30.0) และ ระหว่าง 10,000-15,000 บาท จำนวน 1 ราย (คิดเป็นร้อยละ 5.0) ตามลำดับ

ซึ่งจากการประเมินศักยภาพเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน บ้านบัวขุนจง ตำบลบัวเขต อำเภอบัวเขต จังหวัดสุรินทร์ โดยพิจารณาตามศักยภาพทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว และด้านศักยภาพผู้นำเที่ยว พบว่า โดยภาพรวมมีระดับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.80 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน โดยเห็นว่าด้านที่มีศักยภาพมากที่สุด คือ ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว และด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยระดับ 4.95 รองลงมาได้แก่ ด้านศักยภาพผู้นำเที่ยว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.93 ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.63 และด้านสุดท้ายคือ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.56 ตามลำดับ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร บ้านบัวขุนจง ในภาพรวม

ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	ระดับศักยภาพ		
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล
1. ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility)	4.63	.546	มากที่สุด
2. ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attraction)	4.95	.223	มากที่สุด
3. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities)	4.56	.291	มากที่สุด
4. ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities)	4.95	.223	มากที่สุด
5. ด้านศักยภาพผู้นำเที่ยว	4.93	.227	มากที่สุด
รวม	4.80	.223	มากที่สุด

นอกจากนี้หากพิจารณาในรายด้าน พบว่า ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.63 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ มีการระบุตำแหน่งเส้นทาง GPS มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.90 รองลงมาได้แก่ มีสภาพถนนสามารถเข้าถึง

ได้ง่าย ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.75 มีรถประจำทางบริการให้นักท่องเที่ยว ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.60 และมีป้ายบอกทางชัดเจน เข้าใจง่าย ถูกต้อง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.30 ตามลำดับ เนื่องจากชุมชนได้มีการระบุตำแหน่งเส้นทาง GPS ในการเข้าถึงได้อย่างชัดเจน มีการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวที่สะดวกด้วยสภาพถนนลาดยางและคอนกรีตตลอดเส้นทาง และมีรถประจำทางให้บริการกับนักท่องเที่ยว แต่ในทางกลับกัน พบว่า ยังขาดในเรื่องป้ายบอกทางที่ชัดเจน เข้าใจง่าย และถูกต้องเพื่อไม่ให้นักท่องเที่ยวเกิดความสับสนหรือหลงทางในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านบัวขุนจง ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	ระดับศักยภาพ		
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล
1. มีป้ายบอกทางชัดเจน เข้าใจง่าย ถูกต้อง	4.30	1.174	มาก
2. มีรถประจำทางบริการให้นักท่องเที่ยว	4.60	.940	มากที่สุด
3. มีสภาพถนนสามารถเข้าถึงได้ง่าย	4.75	.910	มากที่สุด
4. มีการระบุตำแหน่งเส้นทาง GPS	4.90	.308	มากที่สุด
รวม	4.63	.546	มากที่สุด

สำหรับด้านด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.95 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีความคิดเห็นเกี่ยวกับศักยภาพด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวเท่ากันทุกข้อ และอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.95 เช่นกัน เนื่องจากศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว ซึ่งภายในชุมชนมีทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่หลากหลาย มีความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติทำให้มีผลผลิตทางการเกษตรตามฤดูเป็นจำนวนมาก มีกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่เป็นแหล่งเรียนรู้ให้นักท่องเที่ยวได้ อีกทั้งชุมชนมีเอกลักษณ์แบบวิถีชุมชนเกษตรที่มีเชี่ยวชาญด้านการทำเกษตรอินทรีย์ ถือได้ว่าเป็นจุดเด่นทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน พร้อมทั้งชุมชนมีสื่อสารและมีการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ให้นักท่องเที่ยวเกิดความสนใจและดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ ดังแสดงตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร
ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว

ด้านแหล่งท่องเที่ยว	ระดับศักยภาพ		
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล
1. มีทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่หลากหลาย	4.95	.224	มากที่สุด
2. มีความเป็นเอกลักษณ์แบบวิถีชุมชนเกษตร	4.95	.224	มากที่สุด
3. มีความสมบูรณ์ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	4.95	.224	มากที่สุด
4. มีกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่หลากหลาย	4.95	.224	มากที่สุด
5. มีสื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงเกษตร	4.95	.224	มากที่สุด
รวม	4.95	.223	มากที่สุด

สำหรับด้านสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.56 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีความคิดเห็นเกี่ยวกับศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวกเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ มีความพร้อมของระบบสาธารณูปโภค ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.90 รองลงมาได้แก่ มีศูนย์บริการข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้กับนักท่องเที่ยว ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.85 มีร้านจำหน่ายสินค้าทางเกษตร ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.80 และมีห้องน้ำสาธารณะที่สะอาดและเพียงพอ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.70 ตามลำดับ เนื่องจากสิ่งอำนวยความสะดวกของชุมชนมีความพร้อมของระบบสาธารณูปโภคที่เพียงพอต่อความต้องการให้กับนักท่องเที่ยว มีศูนย์บริการข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้กับนักท่องเที่ยว และมีร้านจำหน่ายสินค้าทางเกษตรของชุมชนเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เลือกซื้อผลผลิตทางการเกษตรจากชุมชน แต่กลับพบว่า ภายในชุมชนยังควรมีห้องน้ำสาธารณะที่สะอาดอย่างสม่ำเสมอและเพียงพอต่อความต้องการเพื่อให้มีห้องน้ำสาธารณะที่สามารถพร้อมใช้งานและให้บริการกับนักท่องเที่ยวได้ตลอดเวลา ดังแสดงตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร
ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	ระดับศักยภาพ		
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล
1. มีความพร้อมของระบบสาธารณูปโภค	4.90	.308	มากที่สุด
2. มีศูนย์บริการข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้กับ นักท่องเที่ยว	4.85	.489	มากที่สุด
3. มีห้องน้ำสาธารณะที่สะอาดและเพียงพอ	3.70	.865	มาก
4. มีร้านจำหน่ายสินค้าทางเกษตร	4.80	.523	มากที่สุด
รวม	4.56	.291	มากที่สุด

สำหรับด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.95 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีความคิดเห็นเกี่ยวกับศักยภาพด้านกิจกรรมระดับมากที่สุดทุกข้อ และมีค่าเท่ากันทุกข้อ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.95 เนื่องจากชุมชนมีการรวมกลุ่มและแบ่งกลุ่มตามความเชี่ยวชาญในการสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้กับนักท่องเที่ยวตามที่ตนเองถนัด ซึ่งใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกับนักท่องเที่ยว โดยการให้นักท่องเที่ยวเที่ยวชมผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร เช่น สวนผลไม้ สวนสมุนไพร และสวนผักที่เป็นเกษตรอินทรีย์ของชุมชน นอกจากนั้นชุมชนยังมีการแสดงและสาธิตให้ความรู้เกี่ยวกับการเกษตร ตั้งแต่กระบวนการเพาะปลูกที่ถูกต้องตลอดจนการแปรรูปผลิตผลทางการเกษตร เพื่อให้ นักท่องเที่ยวสามารถเลือกซื้อสินค้าทางการเกษตรของชุมชนตามความต้องการได้ ดังแสดงตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร
ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว

ด้านกิจกรรม	ระดับศักยภาพ		
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล
1. มีการเที่ยวชมสวนผลไม้/สวนสมุนไพร/สวนผัก	4.95	.224	มากที่สุด
2. มีการซื้อสินค้าทางการเกษตร	4.95	.224	มากที่สุด
3. มีการแสดงและสาธิตให้ความรู้เกี่ยวกับการเกษตร	4.95	.224	มากที่สุด
4. มีการแปรรูปผลิตผลทางการเกษตร	4.95	.224	มากที่สุด
รวม	4.95	.223	มากที่สุด

สำหรับด้านศักยภาพผู้นำเที่ยว พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.93 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ มีทักษะความสามารถในการนำเที่ยวเชิงเกษตร มีทักษะการเล่าเรื่องและการถ่ายทอดเรื่องเล่าท้องถิ่น มีทักษะในการให้บริการท่องเที่ยว ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.95 และ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.90 ตามลำดับ เนื่องจากคนในชุมชนมีองค์ความรู้ที่เกิดจากการลงมือปฏิบัติทำการเกษตรจนเป็นวิถีชีวิตของชุมชน ทำให้ชุมชนเป็นผู้นำเที่ยวที่มีความรู้ความเข้าใจสามารถการเล่าเรื่องและถ่ายทอดเรื่องเล่าท้องถิ่น (Storytelling) ได้อย่างเป็นธรรมชาติ มีทักษะความสามารถในการนำเที่ยวเชิงเกษตร และมีทักษะในการให้บริการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นอย่างดี เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการเรียนรู้การทำเกษตรอินทรีย์ และทำกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังแสดงตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร
ด้านศักยภาพผู้นำเที่ยว

ด้านศักยภาพผู้นำเที่ยว	ระดับศักยภาพ		
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล
1. มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร	4.90	.308	มากที่สุด
2. มีทักษะความสามารถในการนำเที่ยวเชิงเกษตร	4.95	.224	มากที่สุด
3. มีทักษะการเล่าเรื่องและการถ่ายทอดเรื่องเล่าท้องถิ่น	4.95	.224	มากที่สุด
4. มีทักษะในการให้บริการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร	4.95	.224	มากที่สุด
รวม	4.93	.227	มากที่สุด

ตอนที่ 3 การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน บ้านบัวขุนจง ตำบลบัวเขต อำเภอบัวเขต จังหวัดสุรินทร์ จากการประชุมระดมความคิดเห็นและกำหนดแนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชนได้มีการพัฒนาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ดังนี้

1. การพัฒนาการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร บ้านบัวขุนจง ตำบลบัวเขต อำเภอบัวเขต จังหวัดสุรินทร์ พบว่า บ้านบัวขุนจง เป็นชุมชนที่มีจุดแข็งด้านการทำเกษตรอินทรีย์แบบครบวงจร คนในชุมชนมีความรู้และมีความเชี่ยวชาญด้านการทำเกษตรอินทรีย์โดยเฉพาะพืชเศรษฐกิจทั้งด้านการปลูก การดูแลรักษา การกำจัดศัตรูพืช และการเก็บเกี่ยวผลผลิต ชุมชนได้นำ

กระบวนการของการทำเกษตรอินทรีย์ดังกล่าวมาพัฒนาให้เป็นฐานกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และแหล่งเรียนรู้การท่องเที่ยวเชิงเกษตรภายในชุมชน ได้แก่ ฐานกิจกรรมการปลูกพืชเศรษฐกิจและสมุนไพรท้องถิ่น ฐานกิจกรรมการชมสวนผลไม้อินทรีย์ และฐานกิจกรรมการทำอาหารจากวัตถุดิบท้องถิ่น ทำให้ชุมชนมีแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้มากยิ่งขึ้น

2. การพัฒนาการจัดการวางแผนกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตร บ้านบัวขุนจง ตำบลบัวเขต อำเภอบัวเขต จังหวัดสุรินทร์ พบว่า เมื่อชุมชนมีแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างเป็นรูปธรรมที่สามารถให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมร่วมกับคนในชุมชนได้ ชุมชนได้นำกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรดังกล่าวจัดทำเป็นโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรแบบกลุ่มหรือแบบส่วนตัวและแบบครึ่งวันหรือเต็มวัน เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวในการร่วมทำกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกับชุมชน และเพื่อเป็นทางเลือกให้กับนักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบการทำกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรตามความเหมาะสมของเวลาและงบประมาณของนักท่องเที่ยวได้

3. การพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชน บ้านบัวขุนจง ตำบลบัวเขต อำเภอบัวเขต จังหวัดสุรินทร์ พบว่า ผู้นำชุมชนและคนในชุมชนมีความเข้มแข็ง มีความสามัคคี มีความสนใจและให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรภายในชุมชนเป็นอย่างดี แต่ชุมชนยังขาดองค์ความรู้และทักษะในด้านการบริหารและการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ได้แก่ การเป็นนักร้องเรื่องชุมชน การเป็นมัคคุเทศก์ชุมชน การคำนวณต้นทุน การกำหนดราคาโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และการตั้งราคาผลิตภัณฑ์การเกษตรอินทรีย์ ชุมชนได้รับการพัฒนาองค์ความรู้และทักษะดังกล่าว รวมทั้งต้องมีการนำแนวคิดการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวซึ่งเป็นหลักการพื้นฐานของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนมาใช้ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว เพื่อเตรียมความพร้อมของชุมชนให้สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตร บ้านบัวขุนจง ตำบลบัวเขต อำเภอบัวเขต จังหวัดสุรินทร์ ตามศักยภาพทั้ง 5 ด้าน มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ที่ระดับมากที่สุด เนื่องจากชุมชนมีความโดดเด่นในการทำเกษตรอินทรีย์ บ้านบัวขุนจงจึงควรพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรจากฐานทรัพยากรชุมชน โดยพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรจากกิจกรรมการปลูกพืชผักอินทรีย์และกิจกรรมการเกษตรที่มีอยู่ในชุมชน เพราะการพัฒนาการท่องเที่ยวจากฐานทรัพยากรในชุมชน จะทำให้การท่องเที่ยวเกิดความยั่งยืน สอดคล้องกับ Mhodmonthil (2019) พบว่า การจัดกิจกรรมท่องเที่ยวโดยอาศัยฐานทรัพยากรชุมชนจะทำให้กิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นอาชีพเสริมที่เข้า

มาสนับสนุนอาชีพหลักหรือวิถีดั้งเดิมของชุมชนโดยไม่เป็นการทำลายวิถีเดิมหรือทรัพยากรของชุมชนที่มีอยู่เดิม นอกจากนี้ การที่สมาชิกชุมชนบ้านบัวขุนจง ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน ซึ่งปัจจัยด้านความร่วมมือถือเป็นปัจจัยสำคัญที่จะส่งผลต่อความสำเร็จของการจัดการท่องเที่ยว ดังนั้น จะต้องให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมโดยการให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและให้ชุมชนเข้ามีส่วนร่วมในทุกกระบวนการตั้งแต่การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในขั้นปฏิบัติ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Andrew, 1980) ทั้งนี้ Somsila and Kaewnuch (2018) พบว่าการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนจะต้องส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการชุมชน จัดการสิ่งแวดล้อม จัดการนักท่องเที่ยว จัดการสิ่งอำนวยความสะดวกและจัดการทรัพยากรบุคคล ซึ่งจะทำให้ชุมชนมีความพร้อมในการรองรับและอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวในแต่ละด้าน ซึ่งทั้งหมดทุกด้านจะทำให้เกิดมีนักท่องเที่ยวใหม่ๆ และกลับมาท่องเที่ยวซ้ำ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย Tongla and Burakachonkun (2022) ได้กล่าวว่า องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรนั้นล้วนสำคัญในการดำเนินการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในทุกด้านเพื่อสร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยวและการรักษาทรัพยากรทางการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นสิ่งสำคัญเพื่อที่จะทำให้คนในชุมชนสามารถทราบถึงศักยภาพของชุมชนตนเองและสามารถวางแผนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างตรงจุดและเห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาและรักษาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนต่อไป ซึ่งจะเห็นได้ว่าศักยภาพของคนในชุมชนเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาศักยภาพของชุมชนต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร สอดคล้องกับงานวิจัย Chirinang (2020) พบว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนนั้นต้องมีการพัฒนาบุคลากร โดยเฉพาะด้านการบริการเพื่อให้สามารถอำนวยความสะดวกและตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ โดยจะต้องมีการอบรมให้ความรู้เรื่องความปลอดภัย ด้านการท่องเที่ยวและฝึกปฏิบัติอบรมให้เป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่นเพื่อสร้างและพัฒนาบุคลากรและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในชุมชนให้สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ ที่สามารถนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวต่างๆ โดยคนในชุมชนได้ ถึงแม้ว่าศักยภาพด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านบัวขุนจงมีผลการวิเคราะห์ในระดับมากที่สุด แต่อย่างไรก็ตาม จากการวิจัยพบว่า ชุมชนยังมีข้อจำกัดเรื่องผลิตภัณฑ์สินค้าที่ระลึกที่จะจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยว เนื่องจากผลิตภัณฑ์ที่ชุมชนมีคือผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรที่เป็นสินค้าสด สินค้าส่วนใหญ่ยังไม่ผ่านกระบวนการแปรรูปผลิตภัณฑ์ ทำให้มีข้อจำกัดในเรื่องอายุการจัดเก็บ เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าน้อยไม่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยว และทำให้ชุมชนขาดโอกาสในการได้รายได้จากการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยการผลิตสินค้าที่ระลึกจะต้องเน้นตอบสนองความต้องการของลูกค้า สอดคล้องกับ Kongtanajaruanun and Pongsiwat (2011) พบว่า สินค้าที่ระลึกทางการท่องเที่ยวจะต้องคำนึงถึงความนิยม การผลิตตามคำแนะนำของลูกค้าและจากหน่วยงานราชการ โดยคำนึงถึง

คุณภาพของสินค้าเอกลักษณ์ท้องถิ่นและการออกแบบ โดย Swanson and Horridge (2006) พบว่า นักท่องเที่ยวนิยมเลือกซื้อสินค้าที่ระลึกท้องถิ่นประเภทผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับอาหาร แต่ Khemthong (2022) พบว่า สินค้าที่ระลึกควรเน้นความเป็นเอกลักษณ์ ผลิตภัณฑ์ที่หาได้ภายในท้องถิ่น เพราะเป็นการช่วยเพิ่มมูลค่าของวัตถุดิบในท้องถิ่นและผลิตภัณฑ์หัตถกรรมพื้นเมืองให้มีมูลค่าสูงขึ้น

องค์ความรู้ใหม่ (Originality and Bobby of Knowledge)

การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านบัวขุนจง ตำบลบัวเขต อำเภอบัวเขต จังหวัดสุรินทร์ เป็นการศึกษาบริบทชุมชนเพื่อประเมินและพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้สามารถเป็นต้นแบบกับชุมชนบริเวณใกล้เคียงหรือชุมชนอื่นๆได้ โดยมีกระบวนการการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สามารถทำกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกับนักท่องเที่ยวได้ ซึ่งเป็นการสร้างงาน สร้างรายได้ให้กับชุมชน เพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน ดังนั้นองค์ความรู้ใหม่จากการวิเคราะห์และสำรวจพื้นที่ได้มีการพัฒนาและส่งเสริมกระบวนการต่างๆที่เป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนให้กับชุมชน ดังแสดงในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตร บ้านบัวขุนจง ตำบลบัวเขต อำเภอบัวเขต จังหวัดสุรินทร์

การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ควรพัฒนาจากฐานทรัพยากรเดิมที่มีอยู่ในชุมชน และควรเป็นทรัพยากรที่มีศักยภาพที่สามารถพัฒนาเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวได้ โดยพัฒนา

กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตร ในรูปแบบของฐานท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วม กับกิจกรรมการท่องเที่ยว ได้แก่ ฐานสวนผักอินทรีย์ ฐานสวนผลไม้ และฐานกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอาหาร และนำกิจกรรมการท่องเที่ยวดังกล่าวมาพัฒนาเป็นโปรแกรมการท่องเที่ยวที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว 2) เสริมศักยภาพของคนในชุมชนให้มีความรู้และทักษะในด้านการบริหารและการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร 3) สร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนและภาคีเครือข่าย เพื่อสร้างการท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่มีศักยภาพในการสร้างรายได้เสริม เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 คนในชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ควรได้รับการพัฒนาความรู้และทักษะในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เช่น ทักษะการเป็นนักร้อง ทักษะการให้บริการ และการรวมกลุ่ม เพื่อบริหารจัดการการท่องเที่ยว เป็นต้น

1.2 ชุมชนควรมีการจัดกิจกรรมทดลองท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อเป็นการฝึกทักษะของคนในชุมชนในการรับรองนักท่องเที่ยว และควรมีการเก็บข้อมูลความต้องการและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเพื่อใช้ในการพัฒนาการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับด้านการส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน เพื่อให้กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนเป็นที่รู้จักและมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวเพิ่มมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง (References)

- Andrews, K. R. (1980). *The Concept of Corporate Strategy*. Revised Edition, Illinois : Richard D. Irwin, Inc.
- Chirinang, P. (2020). *The Component of Readiness for the Innovative OTOP Community Tourism of the Mahasawat Canal Community, Nakhon Pathom Province*. *Local Administration Journal*. 13 : 47-62. [In Thai]

- Hommolthil, S. (2019). **Community-based tourism towards sustainability**. [Online]. Available from : https://www.gsbresearch.or.th/wpcontent/uploads/2019/10/GR_report_travel_detail.pdf. Retrieved November 3, 2022. [In Thai]
- Khemtong, S. (2022). **Souvenir business. Sukhothai Thammathirat Open University**. [Online]. Accessed from : https://www.smeleader.com/files/business_plan/business_plan_souvenir_shop03.pdf. Retrieved November 3, 2022. [In Thai]
- Kongtanajaruanun, R, and Pongsiwat, C. (2011). **People Participation in Development of Local Souvenirs for Sustainable Tourism in Chiang Mai**. Research Report. Chiang Mai : Maejo University. [In Thai]
- Somsila, K. and Kaewnuch, K. (2018). **Participative Factors Affecting Community Based Tourism Management : A Case Study of Kham Muang, Kalasin Province**. Journal of Dusit Thani College. 12 : 103-123. [In Thai]
- Swanson, K.K. and Horridge, P.E. (2006). **Travel motivations as souvenir purchase indicators**. Tourism Management. 27 : 671-683.
- Tongla, P. and Burakachonkun, N. (2022). **The Potential Development of Agro-tourism of Patthawi Community, Chanthaburi Province**. Journal of Graduate School Suan Dusit. 8(2) : 175-190. [In Thai]

การศึกษาองค์ความรู้ในการรักษาโรคนิ้วล็อกที่ปรากฏในตำราการแพทย์แผนไทย*

Study on Knowledge of Trigger finger Disease Treatment as Appeared in Thai Traditional Medicine Textbooks*

ปิณิดา ถนอมศักดิ์¹ พกามาศ คำเสือ² มะลิวัลย์ ปารีย์³ และสุวสิน พลนรัตน์⁴

Pinida Thanomsak¹, Phakamas Kamsua², Maliwan Paree³

and Suwasin Polnarat⁴

Received : January 6, 2023; Revised : January 21, 2023; Accepted : January 23, 2023

บทคัดย่อ (Abstract)

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาองค์ความรู้ในการรักษาโรคนิ้วล็อกที่ปรากฏในตำราการแพทย์แผนไทย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษารวบรวมองค์ความรู้โรคนิ้วล็อกจากเอกสารตำรารวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประมวลความรู้เกี่ยวกับโรคนิ้วล็อก การสนทนากลุ่มจากอาจารย์แพทย์แผนไทย วิเคราะห์และสรุปผลการศึกษา พบว่า ในตำราดั้งเดิมของการแพทย์แผนไทยไม่ได้มีการกล่าวไว้อย่างชัดเจน มีเพียงการกล่าวถึงอาการของธาตุพิการ แต่ปรากฏข้อมูลเกี่ยวกับโรคนิ้วล็อกในตำราที่ใช้ประกอบการเรียนการสอนด้านหัตถเวชในปัจจุบัน ซึ่งมีข้อมูลประกอบไปด้วย นิยามความหมาย ลักษณะอาการ สาเหตุการเกิดโรค การตรวจวินิจฉัยโรค แนวทางและวิธีการรักษา และคำแนะนำในการปฏิบัติตัวของผู้ป่วย บูรณาการสู่แนวเวชปฏิบัติการรักษาโรคนิ้วล็อกทางการแพทย์แผนไทยของวิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย เพื่อนำความรู้ที่ได้ไปใช้ประโยชน์เป็นข้อมูลแนวทางในการเรียนการสอนและฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษาการแพทย์แผนไทยต่อไปทำให้บัณฑิตแพทย์แผนไทยประกอบวิชาชีพได้จริง เป็นทางเลือกในการรักษาโรคนิ้วล็อกให้แก่ประชาชนได้ในยุคปัจจุบัน

¹⁻⁴วิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย; School of Traditional and Alternative Medicine, Chiang Rai Rajabhat University, Thailand;
e-mail : pinida31@gmail.com

*DOI : <https://doi.org/10.14456/jlgisrru.2023.2>

คำสำคัญ (Keywords) : โรคนิ้วล็อก, ตำราแพทย์แผนไทย, การแพทย์แผนไทย

Abstract

This purpose of this research article is to study the knowledge of trigger finger disease treatment as appeared in Thai traditional medicine textbooks. This study is qualitative research by collecting the information on trigger finger disease from textbooks and related research, compilation the knowledge of trigger finger disease, focus group discussions of Thai traditional medicine teachers, analysis and conclusion. The results were found that there was not a clear mention of trigger finger disease in the original scriptures of Thai traditional medicine textbooks. All of that was referred to defective element symptoms. However, the information of trigger finger disease presents in textbooks which are now utilized for teaching and learning in manus therapeutics. This includes data on the definition, symptoms, causes of disease, diagnosis, therapeutic approaches and advice on patient guidelines. This integration produces to the clinical practice guideline of School of Traditional and Alternative Medicine, Chiang Rai Rajabhat University's Thai traditional medicine in trigger finger treatment for employing the learned information and professional experience of Thai traditional medicine students. The graduate of Thai traditional medicine to pursue their professions for benefit society and serving an alternative treatment for trigger finger disease in the present day.

Keywords : Trigger finger disease, Thai traditional medicine textbooks, Thai traditional medicine

บทนำ (Introduction)

จากรายงานสถานการณ์โรคและภัยสุขภาพจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2560 ของกรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข พบว่ามีสถิติผู้ป่วยโรคกระดูกและกล้ามเนื้อ เฉพาะรายที่เกี่ยวข้องกับภาวะการทำงานจำนวน 100,743 ราย คิดเป็นอัตราป่วยต่อประชากรแสนราย เท่ากับ 167.22 ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2559 กลุ่มอายุที่พบผู้ป่วยมากที่สุด คือ กลุ่มอายุ 15-59 ปี จำนวน 70,148 ราย คิดเป็นร้อยละ 69.63 รองลงมา ได้แก่ กลุ่มอายุ 60 ปี ขึ้นไป จำนวน 29,875

ราย คิดเป็นร้อยละ 29.65 (สำนักโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อมกรมควบคุมโรค, 2560) โดยโรคนี้จัดเป็นโรคที่พบบ่อย จากปัจจัยการทำงานที่ต้องเกร็งหรือใช้นิ้วมือซ้ำเป็นเวลานาน มักพบบ่อยในเพศหญิงมากกว่าเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 80 และพบผู้ที่เป็โรคนี้จัดในผู้ป่วยที่มีช่วงอายุ 40-50 ปี โดยเฉพาะในอาชีพแม่บ้านเกษตรกรเป็นต้น สาเหตุเกิดจากปลอกหุ้มเส้นเอ็นนิ้วมือ หรือเอ็นนิ้วมือเกิดการอักเสบ ทำให้เกิดการบวมหรือหนาตัวขึ้นของปลอกหุ้มเส้นเอ็นส่งผลให้เกิดการติดขัดเวลาองนิ้วแล้วเหยียดไม่ออกหรือเกิดปมหรือการหนาตัวที่เอ็นนิ้วมือ (คัญธมา รา สิทธิไกรพงษ์และคณะ, 2564)

ในปัจจุบันการแพทย์แผนไทยเริ่มกลับมามีบทบาทในสังคมไทยอีกครั้งทั้งการพัฒนาด้านกำลังคนและกระทรวงสาธารณสุขมีนโยบายสนับสนุนให้โรงพยาบาลทุกระดับมีบริการผสมผสานระหว่างการแพทย์แผนปัจจุบันกับการแพทย์แผนไทยส่งผลให้เกิดกรอบโครงสร้างอัตรากำลังด้านแพทย์แผนไทยเพิ่มมากขึ้นโดยมีบทบาทหน้าที่หลักคือรับผิดชอบเกี่ยวกับการรักษาพยาบาล การส่งเสริม การป้องกัน การบำบัดรักษาและการฟื้นฟูสุขภาพด้วยศาสตร์การแพทย์แผนไทย นอกจากนี้ยังทำให้สถาบันการศึกษาหลายแห่งหันมาเปิดการเรียนการสอนการแพทย์แผนไทยเพิ่มมากขึ้น (มะลิวัลย์ ปารีย์, 2558) แต่หากพิจารณาถึงองค์ความรู้การแพทย์แผนไทยเป็นการแพทย์ดั้งเดิมที่ใช้ภูมิปัญญาในการเฝ้าระวังรักษาการเจ็บป่วยผ่านการลองผิดลองถูกของบรรพบุรุษมีการพัฒนาและสืบทอดต่อกันมา โดยมีลักษณะการสืบทอดภายในครอบครัวและการรับมอบตัวเป็นศิษย์รวมถึงมีการบันทึกความรู้เหล่านี้ไว้ในตำราหรือคัมภีร์ต่างๆ ซึ่งเนื้อหาที่บันทึกไว้ในตำราหรือคัมภีร์ทาง การแพทย์แผนไทยเป็นภาษาไทยโบราณ ภาษาบาลีหรือสันสกฤต โดยเฉพาะแนวคิดเรื่องเหตุแห่งการเกิดโรคทางการแพทย์แผนไทยมักอธิบายการเจ็บป่วยอิงกับธาตุ 4 คือธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุลม และธาตุไฟ เมื่อธาตุทั้ง 4 เกิดความไม่สมดุลในลักษณะกำเริบหย่อน และพิการ จึงทำให้เกิดการเจ็บป่วยในที่สุดแต่ยังไม่มีกรอธิบายรายละเอียดสาเหตุหรือกลไกของการเกิดโรคที่ชัดเจน ประกอบกับองค์ความรู้ทางการแพทย์แผนไทยขาดช่วงการศึกษาและพัฒนาในเชิงวิชาการมาเป็นเวลานาน ส่งผลให้องค์ความรู้ทางการแพทย์แผนไทยไม่ได้รับการพัฒนาให้ร่วมสมัย (พรนิภา สิทธิสระดู และคณะ, 2564) แต่การแพทย์แผนตะวันตกอ้างอิงแนวคิดวิทยาศาสตร์สมัยใหม่ซึ่งเริ่มในช่วงเวลาที่พัฒนาการทางวิทยาศาสตร์ก้าวรุดหน้าไปอย่างรวดเร็วเป็นแนวคิด “ปฏิฐานนิยม (Positivism)” เน้นการอธิบายการเกิดเหตุการณ์ต่าง ๆ ในเชิงประจักษ์ (Empirical) การพัฒนาองค์ความรู้ทางการแพทย์อย่างเป็นวิทยาศาสตร์ ทำให้เกิดกลุ่มคนที่มีความชำนาญพิเศษในการวินิจฉัยและรักษาความเจ็บป่วย (จิรายุ ขาติสุวรรณ และคณะ, 2565) ถึงแม้การแพทย์แผนไทยจะกลับเข้ามามีบทบาทในการรักษาโรค แต่สถานะของการแพทย์แผนไทยยังไม่ค่อยได้รับการยอมรับจากภาครัฐ

และวงการแพทย์เท่าที่ควร เนื่องจากองค์ความรู้ทางการแพทย์แผนไทยขาดความชัดเจน ไม่เป็นระบบ (จิรายุ ชาติสุวรรณ และคณะ, 2565) ขาดการพัฒนาเป็นเวลานาน จึงจำเป็นต้องมีการศึกษาและพัฒนาองค์ความรู้ให้ครบถ้วนสมบูรณ์อย่างร่วมสมัยในทุกๆ ด้าน โดยเฉพาะองค์ความรู้เกี่ยวกับโรคทางการแพทย์แผนไทย ที่ควรอยู่ในลักษณะที่เอื้อต่อการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษา(พรนิภา สิทธิสระคู และคณะ, 2564)

ในฐานะอาจารย์แพทย์แผนไทย ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาองค์ความรู้ในการรักษาโรคนี้ว่าสิ่งที่ปรากฏในตำราการแพทย์แผนไทย ประกอบด้วยองค์ความรู้เกี่ยวกับนิยาม ความหมาย ลักษณะอาการ สาเหตุการเจ็บป่วย และหลักการรักษาโรค ซึ่งการศึกษาโรคนี้ว่าล้นทาง การแพทย์แผนไทยยังไม่ได้มีการรวบรวมข้อมูลการปรากฏในตำราการแพทย์แผนไทยแต่อย่างใด การศึกษาดังกล่าวจึงเป็นการสรุปสังเคราะห์องค์ความรู้ที่ปรากฏในตำรา บูรณาการสู่แนวเวช ปฏิบัติการรักษาโรคนี้ว่าล้นทางทางการแพทย์แผนไทยของวิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงรายจนสามารถนำไปใช้ประโยชน์เป็นข้อมูลแนวทางในการเรียน การสอนและฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษาการแพทย์แผนไทยต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

ศึกษาองค์ความรู้ในการรักษาโรคนี้ว่าล้นที่ปรากฏในตำราการแพทย์แผนไทย เพื่อบูรณา การสู่การจัดการเรียนการสอนและฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษาแพทย์แผนไทย

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

รูปแบบการวิจัย

การศึกษาองค์ความรู้ในการรักษาโรคนี้ว่าล้นที่ปรากฏในคัมภีร์และตำราการแพทย์แผนไทย ในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบด้วยการวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Research) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มี 2 กลุ่ม ได้แก่

(1) ประมวลความรู้เรื่องโรคนี้ว่าล้น จากเอกสารตำราที่ใช้ในกระบวนการเรียนการ สอนด้านการแพทย์แผนไทยโดยศึกษาจากตำราที่มีการรวบรวมและตรวจสอบอย่างเป็นระบบทั้ง ตำราแพทย์แผนไทยดั้งเดิมที่เขียนขึ้นในช่วงรัชกาลที่ 3 ถึง รัชกาลที่ 5 และตำราที่ใช้ประกอบการ เรียนการสอนในปัจจุบันที่เขียนขึ้นในช่วงรัชกาลที่ 9 เป็นต้นมา ได้แก่ ตำราแพทย์แผนโบราณทั่วไป

สาขาเวชกรรม เล่ม 1, 2, 3 โดยกองการประกอบโรคศิลปะ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข (2549) ตำราแพทย์แผนโบราณทั่วไป สาขาเภสัชกรรม โดยกองการประกอบโรคศิลปะสำนักงาน ปลัดกระทรวงสาธารณสุข (2541) ตำราเวชศึกษา ของพระยาพิศณุประสาทเวช เล่ม 1, 2, 3 (2543) ตำราแพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ ฉบับพระยาพิศณุประสาทเวช (2451) ตำราคัมภีร์แพทย์แผน โบราณ ของขุนโสภิตบรรณลักษณ์ เล่ม 1, 2, 3 (2504) ตำราแพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ เล่ม 1,2,3 โรงเรียนแพทย์แผนโบราณ (วัดพระเชตุพน) (2504) ตำราเวชศาสตร์ฉบับหลวง รัชกาลที่ 5 เล่ม 1, 2, 3 (2542) หัตถเวชกรรมแผนไทย (นวดแบบราชสำนัก) มุลนิธิฟื้นฟูส่งเสริมการแพทย์แผนไทย เดิมๆ โรงเรียนอายุรเวท (2548) คู่มือการนวดรักษาโรคแบบราชสำนัก มูลนิธิการแพทย์แผนไทย พัฒนา (2550) ตำราการนวดไทย เล่ม 1 มุลนิธิสาธารณสุขกับการพัฒนา (2559) ตำราแพทย์ ศาสตร์สงเคราะห์ ภูมิปัญญาทางการแพทย์และมรดกทางวรรณกรรมของชาติ (2542) ตำราหมอ นวดวัดโพธิ์ จารึกวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม (2537) ตำราการนวดไทย เล่ม 1 มุลนิธิสาธารณสุข กับการพัฒนา (2552) หนังสือพจนานุกรม ศัพท์แพทย์และเภสัชกรรมแผนไทย ฉบับ ราชบัณฑิตยสถานกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก (2550) ตำราการตรวจ รักษาโรคทั่วไป 2 สุรเกียรติ อาชานานุภาพ (2553) กายวิภาคศาสตร์และสรีรวิทยาของมนุษย์ รา แพน พรเทพเกษมสันต์ (2556) และกายวิภาคศาสตร์ของมนุษย์วิไล ชินธเนศ และคณะ (2539)

(2) อาจารย์แพทย์แผนไทยวิชาชีพและอาจารย์วิทยาศาสตร์การแพทย์ของ วิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือกมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย จำนวน 30 คน โดยใช้วิธีจัดระบบข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่ตามความรู้ เกี่ยวกับกระบวนการสอบสวนโรค การตรวจ และวินิจฉัยสมุฏฐานโรคทางการแพทย์แผนไทย หลักการดูแลรักษา โอกาสในการดูแลรักษา ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติตัว วิธีการดูแลรักษา แนวทางการนัดหมาย และการประเมินผลเพื่อยุติการ รักษา ซึ่งข้อมูลส่วนใหญ่ที่นำมาวิเคราะห์นั้นเป็นข้อความบรรยายที่ได้จากการสังเกต สัมภาษณ์ และการจดบันทึก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่แบบบันทึกการรวบรวมข้อมูลโรค/อาการเจ็บป่วยจาก เอกสารตำราการแพทย์แผนไทยและแบบบันทึกการสนทนากลุ่มของอาจารย์แพทย์แผนไทยวิชาชีพ เพื่อเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้วิธีการตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Validity) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ได้แก่ อาจารย์แพทย์แผนไทยวิชาชีพที่มีความชำนาญด้าน การดูแลรักษาโรคด้วยกรรมวิธีหัตถเวช และอาจารย์วิทยาศาสตร์การแพทย์ (Pre-clinic) มีความ ชำนาญสาขากายวิภาคศาสตร์ และสรีรวิทยา เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา โดยหาดัชนี

ความสอดคล้องของข้อความกับวัตถุประสงค์ (Index of Item Object Congruence: IOC)ซึ่งมีค่าความเที่ยงตรงเป็นไปตามเกณฑ์เท่ากับ 0.8จึงนำมาสู่การกำหนดขั้นตอนและขอบเขตของเนื้อหาสำหรับให้นักศึกษาแพทย์แผนไทยฝึกปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยมีขั้นตอน ได้แก่

- 1) การศึกษารวบรวมองค์ความรู้ของโรคนี้ว่าสื่อทางการแพทย์แผนไทย และการแพทย์แผนปัจจุบัน โดยการประมวลความรู้ที่ครอบคลุมนิยามและข้อบ่งชี้ สาเหตุการเกิดโรค ลักษณะอาการของโรค การตรวจวินิจฉัยโรค หลักการและแนวทางการรักษาโรค
- 2) การสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) จากอาจารย์แพทย์แผนไทย วิชาชีพและอาจารย์วิทยาศาสตร์การแพทย์ของวิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงรายที่มีประสบการณ์ดูแลรักษาโรคนี้ว่าสื่อประจำโรงพยาบาลสาธิต การแพทย์แผนไทยจำนวน 30 คน เพื่อกำหนดขอบเขตของเนื้อหาและรายละเอียดของขั้นตอนในการปฏิบัติดูแลผู้ป่วยโรคนี้ว่าสื่อ
- 3) ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลโดยการสนทนากลุ่มโดยทีมอาจารย์แพทย์แผนไทยและอาจารย์วิทยาศาสตร์การแพทย์ของวิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงรายจำนวน 30 คน
- 4) วิเคราะห์และสรุปผลการศึกษาองค์ความรู้ในการรักษาโรคนี้ว่าสื่อที่ปรากฏในตำราการแพทย์แผนไทย เพื่อใช้ในการเรียนการสอนของนักศึกษาและเป็นแนวทางการเตรียมความพร้อมนักศึกษาแพทย์แผนไทยในการฝึกปฏิบัติดูแลรักษาโรคนี้ว่าสื่อ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลแบบหลากหลายมุมมอง (Triangulation)และการจัดกลุ่มข้อมูล (Categories) นำมาสู่การวิเคราะห์เพื่อหาข้อสรุปเกี่ยวกับองค์ความรู้ในการรักษาโรคนี้ว่าสื่อที่ปรากฏในตำราการแพทย์แผนไทยในรูปแบบพรรณนาความ

ผลการวิจัย (Research Results)

การศึกษาองค์ความรู้ในการรักษาโรคนี้ที่ปรากฏในตำราการแพทย์แผนไทยและตำราที่ใช้ประกอบการเรียนการสอนที่เกี่ยวข้องอื่นๆ มีผลการศึกษาดังนี้

1. โรคนี้ชื่อโรคทางการแพทย์แผนไทย

จากการศึกษาองค์ความรู้ในการรักษาโรคนี้ที่ปรากฏในตำราการแพทย์แผนไทยพบว่า ในตำราดั้งเดิมของการแพทย์แผนไทยไม่ได้มีการกล่าวไว้อย่างชัดเจน มีเพียงการกล่าวถึงอาการของธาตุพิการ คือ ธาตุไม่ทำหน้าที่ตามปกติที่กล่าวไว้ในคัมภีร์สมุฏฐานวินิจฉัย, คัมภีร์โลกนิทานและคัมภีร์ธาตุวิภังค์ และอาการของลมที่กำเริบในร่างภายในคัมภีร์แผนนวดดังสรุปในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ตารางแสดงอาการบ่งชี้ที่สัมพันธ์กับโรคนี้ที่ปรากฏในตำราแพทย์แผนไทย

ชื่อโรค/อาการ	คัมภีร์/ตำรา	อาการแสดง
ไขข้อพิการ	คัมภีร์โรคนิทาน - ตำราเวชศาสตร์ฉบับหลวง รัชกาลที่ 5 เล่ม 2 (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมาย เหตฯ, 2542 : 330) - ตำราแพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ เล่ม 2 (พระยา พิศณุประสาทเวช, 2451ก : 173) - ตำราแพทย์แผนโบราณทั่วไป สาขาเวชกรรม เล่ม 1 (กองการประกอบโรคศิลปะ, 2549ก : 45)	มักให้ เมื่อ ย ทุก ข้อ ทุก กระดูก
ไขข้อ เมื่อพิการแตกก็ตี	พระคัมภีร์โรคนิทาน/คัมภีร์โรคนิทาน - ตำราแพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ ภูมิปัญญาทาง การแพทย์แผนไทยและมรดกทางวรรณกรรมของ ชาติ (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและ จดหมายเหตฯ, 2542, : 587) - ตำราเวชศาสตร์ฉบับหลวง รัชกาลที่ 5 เล่ม 2 (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมาย เหตฯ, 2542ข : 345) - ตำราแพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ เล่ม 2 (พระยา พิศณุประสาทเวช, 2451ข : 189) - ตำราแพทย์แผนโบราณทั่วไป สาขาเวชกรรม เล่ม 1 (กองการประกอบโรคศิลปะ, 2549ก : 48)	ไขข้อนี้อยู่ในกระดูกกระทำ ให้เมื่อในข้อในกระดูกทุก แห่งดุจคลาดจากกันให้ขัด ให้ตึงทุกข้อ
ธาตุพิการตามฤดู เดือน	คัมภีร์ธาตุวิภังค์	ให้เมื่อทุกกระดูก

ชื่อโรค/อาการ	คัมภีร์/ตำรา	อาการแสดง
11, 12, 1 : ไขข้อพิการ	- ตำราแพทยศาสตร์สงเคราะห์ เล่ม 1 (โรงเรียน แพทย์แผนโบราณ, 2504ก : 214)	ให้ขัดให้ตึงทุกข้อ
ธาตุพิการตามฤดู เดือน 11, 12, 1 : กระดูกพิการ	คัมภีร์ธาตุวิงค์ - ตำราแพทยศาสตร์สงเคราะห์ ภูมิปัญญาทาง การแพทย์แผนไทยและมรดกทางวรรณกรรมของ ชาติ (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและ จดหมายเหตุฯ, 2542, : 320) - ตำราแพทย์แผนโบราณทั่วไป สาขาเวชกรรม เล่ม 1 (กองการประกอบโรคศิลปะ, 2549ก : 52) - ตำราแพทยศาสตร์สงเคราะห์ เล่ม 1 (พระยา พิศณุประสาทเวช, 2451 : 385) - ตำราแพทยศาสตร์สงเคราะห์ เล่ม 1 (โรงเรียน แพทย์แผนโบราณ, 2504ก : 215)	ให้เมื่อยในข้อในกระดูก
ธาตุพิการ กำเริบ แล หย่อนไป : ธาตุปลิว	คัมภีร์ฉันทศาสตร์ - ตำราแพทยศาสตร์สงเคราะห์ เล่ม 1 (พระยา พิศณุประสาทเวช, 2451ก : 41-42) - ตำราแพทยศาสตร์สงเคราะห์ ภูมิปัญญาทาง การแพทย์แผนไทยและมรดกทางวรรณกรรมของ ชาติ (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและ จดหมายเหตุฯ, 2542, : 58)	...เจ็บในก้อนเนื้อนั้น... ...เจ็บทุกแห่งกระดูก... ...ข้อมือแลข้อแขนแล เมื่อยขบเอา...
ธาตุพิการ กำเริบ แล หย่อนไป : ธาตุอาไป	คัมภีร์ฉันทศาสตร์ - ตำราแพทยศาสตร์สงเคราะห์ เล่ม 1 (พระยา พิศณุประสาทเวช, 2451ก : 43)	...ข้อมือแลข้อเท้าให้เมื่อย ...
อัมฤติพิการ	- ตำราเวชศึกษา เล่ม 1, 2, 3 คู่มือของหมอและ พยาบาลใช้ (พระยาพิศณุประสาทเวช, 2543 : 12)	ให้เจ็บปวดในแห่งกระดูก
ลสิกาพิการ	- ตำราเวชศึกษา เล่ม 1, 2, 3 คู่มือของหมอและ พยาบาลใช้ (พระยาพิศณุประสาทเวช, 2543 : 13)	ให้เจ็บตามข้อ และแห่ง การดูทั่วตัว
อัมฤติกำเริบ แดก พิการ	- ตำราคัมภีร์แพทย์แผนโบราณ เล่ม 3 (ขุนโสภ ตบรรณลักษณ์ 2504ค : 58)	กระดูกถูกปวดทุกข้อใช้เบา ในกระดูกออกมาเร็ว ต่อ ตีนมือนั้นน้อยบวม

ชื่อโรค/อาการ	คัมภีร์/ตำรา	อาการแสดง
อาโปธาตุ อันชื่อว่า ละสิกาแตก	- ตำราคัมภีร์แพทย์แผนโบราณ เล่ม 3 (ขุนโสภี ตบรรณลักษณ์, 2504ค : 108)	ปวดข้อกระดูกดังจะคลาด ออกจากกัน ชัดติดทุกข้อ
ลมหัดถวาท	คัมภีร์แผนนวด - ตำราเวชศาสตร์ฉบับหลวง รัชกาลที่ 5 เล่ม 2 (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมาย เหตุฯ, 2542ข : 106)	เกิดในข้อมือมันเกิดใน ข้อมือข้างขวา ให้เจ็บศีรษะ แม่มือ ประดุจตะขาบขบ

นอกจากในคัมภีร์ดั้งเดิมของการแพทย์แผนไทยแล้ว ยังปรากฏข้อมูลเกี่ยวกับโรค
นิ้วล็อกในตำราที่ใช้ประกอบการเรียนการสอนด้านหัตถเวช ที่กล่าวถึงโรคนิ้วล็อก โรคนิ้วโกป็น โรคลม
ปลายปัดคานิ้วมือ ได้แก่หนังสือหัตถเวชกรรมแผนไทย (นวดแบบราชสำนัก) (มูลนิธิฟื้นฟูส่งเสริม
การแพทย์แผนไทยเดิมฯ โรงเรียนอายุรเวศ, 2548 : 118) คู่มือการนวดรักษาโรคแบบราชสำนัก
(มูลนิธิการแพทย์แผนไทยพัฒนา, 2550 : 132-134) และตำราการนวดไทย เล่ม 1 (มูลนิธิ
สาธารณสุขกับการพัฒนาฯ, 2559 : 300-301) ซึ่งมีข้อมูลประกอบไปด้วย นิยามความหมาย ลักษณะ
อาการ สาเหตุการเกิดโรค การตรวจวินิจฉัยโรค แนวทางและวิธีการรักษา และคำแนะนำในการปฏิบัติ
ตัวของผู้ป่วย ดังนี้

1.1 นิยามความหมาย

โบราณเรียก โรคลมปัดคานิ้วมือ โรคนิ้วโกป็น (นิ้วล็อกหรือนิ้วติด) ซึ่งจะพบ
ในหญิงมากกว่าชาย พบบ่อยกับวัยกลางคน เป็นโรคลมชนิดหนึ่งที่เกิดจากการแข็งตัวของเลือด
สามารถเป็นได้ทุกส่วนของร่างกาย เช่น กล้ามเนื้อ เส้นเอ็น เยื่อหุ้มกระดูก ริมหัวต่อกระดูก ยกเว้น
ตัวกระดูก โดยลมปลายปัดคานิ้ว เป็นลักษณะของการอันลม กล้ามเนื้อเกิดภาวะเครียดแข็งเป็นก้อน
เป็นลำทำให้หลอดเลือดเกิดการหดตัวหรือแข็งตัว ทำให้เกิดอาการปวด บวม แข็งเป็นก้อนแต่ไม่มี
ความร้อน ถ้ามีความร้อนร่วมด้วย เรียกว่า “ลำบองแทรกลมปัดคานิ้ว” ตำแหน่งที่เป็นสามารถเป็นได้
ทุกส่วนของร่างกายส่งผลให้เกิดมีอาการปวดเสียด อาจมีบวม แข็งเป็นก้อน เป็นลำหรือไม่บวมก็ได้
ไม่มีความร้อนหรืออาจมีความร้อนได้เล็กน้อย มีหลักการรักษาโดยการทำให้กล้ามเนื้อคลายตัว
เพื่อให้เลือดมาเลี้ยงบริเวณนั้นดีขึ้นแล้วแต่กรณีของโรคที่เกิด

1.2 ลักษณะอาการ

ปวดบริเวณนิ้วมือและฝ่ามือ โดยเฉพาะโคนข้อนิ้ว อาจจะมีอาการบวมอักเสบ นิ้ว
ฝืด ตึงนิ้วมือ กำมือไม่เข้าหรือกำนิ้วมือไม่สุดหรือกำได้ด้วยความยากลำบากเหยียดนิ้วไม่ได้หรือ

เหยียดนิ้วมือไม่ค่อยออกบางคนอาจอึด้าง ต้องใช้มืออีกข้างแกะออก และมักจะมีเสียงดัง ฝืดขณะเคลื่อนไหวข้อมือ เป็นต้น

1.3 สาเหตุการเกิดโรค

โรคนี้ไม่ทราบสาเหตุแน่นอนแต่สันนิษฐานว่ามีปัญหา 3 อย่าง คือ

1) เกิดจากการใช้งานหนักเป็นประจำและอริยาบถที่ไม่เหมาะสม ทำให้เส้นเอ็นโคนนิ้วอักเสบ เช่น หัวของหนักเป็นประจำ การดำสั้ด้า คั้่นน้ำสั้ด ซักผ้าบิดผ้า เป็นต้น

2) เกิดจากความเสื่อมของร่างกาย ทำให้ไขมันใต้ฝ่ามือหายไปหรือฝ่อลง เอ็นเกิดพังผืด หรือการบาดเจ็บจากอุบัติเหตุ/การเล่นกีฬาทำให้นิ้วมือถูกกระทบ/กระแทก/กระชาก บ่อยครั้งซ้ำๆ มักพบเป็นทีละนิ้วหรือบางที่เป็นหลาย ๆ นิ้วพร้อมกัน

3) เกิดสภาวะการเจริญของเนื้อเยื่อของกระเปาะเอ็น เจริญไม่สัมพันธ์กัน มักพบในเด็ก

1.4 การตรวจวินิจฉัยโรค

1) ตรวจสภาพทั่วไปของกล้ามเนื้อ เช่น ดูอาการบวม การลีบและตรวจหาจุดเจ็บบริเวณนิ้วมือ

2) ตรวจการเคลื่อนไหว เช่น องศาข้อมือ การกำมือ เหยียดนิ้วมือ ว่ามีเสียงดังขณะเคลื่อนไหวหรือมีแรงหรือไม่

1.5 แนวทางและวิธีการรักษา

1) นวดพื้นฐานแขนด้านใน

2) นวดสัญญาณ 5 แขนด้านในและสัญญาณลูก (แยก)

3) นวดรอบจุดเจ็บตรงโคนนิ้ว และสัญญาณย้อยข้อนิ้ว

4) นวดพื้นฐานแขนด้านนอก

หมายเหตุ: ถ้ามีการอักเสบชนิดรุนแรงไม่ควรนวดรอบจุดเจ็บ

1.6 คำแนะนำและการปฏิบัติตัว

1) ให้ผู้ป่วยงดอาหารแสลง เช่น ข้าวเหนียวหน่อไม้เครื่องในสัตว์ เหล้า-เบียร์และยาแก้ปวด

2) ให้ผู้ป่วยทำท่าบริหาร เช่น ท่าดึงแขน 3 จั้งหะและท่ากายบริหาร อื่นๆ ตามความเหมาะสม

3) ให้ผู้ป่วยประคบด้วยน้ำร้อนบริเวณฝ่ามือ นิ้วมือ

2. โรคนิ้วล็อกทางการแพทย์แผนปัจจุบัน

ในทางการแพทย์แผนปัจจุบันโรคนิ้วล็อกเป็นการอักเสบของเอ็นที่บังคับการงอนิ้ว (Digital flexor tendosynovitis) ทำให้เวลางอนิ้วแล้วเหยียดตรงไม่ได้ เนื่องจากเส้นเอ็นที่อักเสบบวมเกิดการล็อกกับปลอกหุ้มทำให้ไม่สามารถเคลื่อนไหวนิ้วได้ พบบ่อยในนักกีฬาเทนนิส แบดมินตัน กอล์ฟ และผู้ที่ใช้มือหยิบกำของแข็งๆเป็นประจำ (สุรเกียรติ์ อาชานานุภาพ, 2553)

2.1 อาการแสดงและข้อบ่งชี้ของโรคนิ้วล็อก

มีอาการเจ็บปวดตรงเส้นเอ็นที่อักเสบ (Tendon) และปลอกหุ้ม (Sheet) มักมีสาเหตุการได้รับบาดเจ็บ ทำงานหนักหรือทำกิจกรรมที่มีการใช้เส้นเอ็นส่วนนั้นซ้ำๆเป็นประจำ (สุรเกียรติ์ อาชานานุภาพ, 2553)

1) ระยะแรกมีอาการปวดเป็นอาการหลัก โดยจะมีอาการปวดบริเวณโคนนิ้วมือ จะมีอาการปวดมากขึ้น ถ้าเอานิ้วกดบริเวณฐานนิ้วมือนิ้วด้านหน้า แต่ยังไม่มีการติดสะดุด

2) ระยะที่สอง มีอาการสะดุด (Triggering) เป็นอาการหลัก แต่อาการปวดก็มักจะเพิ่มมากขึ้นด้วย เวลาขยับนิ้วงอและเหยียดนิ้ว จะมีการสะดุดจนรู้สึกได้

3) ระยะที่สาม มีอาการติดล็อกเป็นอาการหลัก โดยเมื่องอนิ้วลงไปแล้วจะติดล็อกจนไม่สามารถเหยียดนิ้วออกเองได้ ต้องเอามืออีกข้างมาช่วยแกะ หรือ อาจมีอาการมากขึ้นจนไม่สามารถงอนิ้วลงได้เอง

4) ระยะที่สี่ มีการอักเสบบวมมาก จนนิ้วบวมติดอยู่ในท่างอเล็กน้อย ไม่สามารถเหยียดให้ตรงได้ ถ้าใช้มือมาช่วยเหยียดจะปวดมาก

2.2 สาเหตุของโรคนิ้วล็อก

เกิดจากการอักเสบของเส้นเอ็นและปลอกหุ้มเอ็นที่ใช้ในการงอนิ้วมือ ซึ่งอยู่ตรงบริเวณโคนนิ้วมือ ทำให้เส้นเอ็นหนาตัวขึ้น และติดขัดในการเคลื่อนไหวขณะเหยียดนิ้วมือ เมื่ออักเสบรุนแรงมากขึ้นจะเกิดปุ่มตรงเส้นเอ็น เวलगอนิ้วมือปุ่มจะอยู่นอกปลอกหุ้ม แต่ไม่สามารถเคลื่อนเข้าปลอกหุ้ม เวลาเหยียดนิ้วมือกลับไป ทำให้เกิดอาการนิ้วล็อกอยู่ในท่างอ ต้องออกแรงช่วยในการเหยียด จึงจะสามารถฝืนให้ปุ่มเคลื่อนที่ผ่านปลอกหุ้มเข้าไปได้ (สุรเกียรติ์ อาชานานุภาพ, 2553)

2.3 การวินิจฉัยโรคนิ้วล็อก

โรคนิ้วล็อก จะมีอาการงอนิ้วเหยียดนิ้วออกเองไม่ได้ ต้องใช้มืออีกข้างจับเหยียด

2.4 การตรวจร่างกายของโรคนิ้วล็อก

- 1) Inspection การสังเกตเห็นนิ้วจะเรียงตัวไม่เป็นตามธรรมชาติ บริเวณโคนนิ้วบวมมีก้อนนูน (Nodule)
- 2) Palpation คลำจะพบจุดเจ็บ และ บวมบริเวณเหนือปลอกหุ้มเอ็น
- 3) Range of motion การให้กำมือแบมือเร็วๆ จะพบว่า มีช่วง การเคลื่อนไหวของนิ้วมือลดลง

2.5 แนวทางการรักษาโรคนิ้วล็อกทางการแพทย์แผนปัจจุบัน

- 1) การใช้ยารับประทาน เพื่อลดการอักเสบ ลดบวม และลดอาการปวด ร่วมกับพักการใช้มือและนิ้ว
- 2) การใช้วิธีทางกายภาพบำบัด มักใช้ได้ดีเมื่อมีอาการของโรคในระยะแรก และระยะที่สอง
- 3) การฉีดยาสเตียรอยด์เฉพาะที่ เพื่อลดการอักเสบ ลดปวดและลดบวม การรักษาโดยการฉีดยานี้สามารถใช้ได้กับอาการของโรคตั้งแต่ระยะแรกจนถึงระยะท้าย
- 4) การรักษาโดยการผ่าตัด ถือว่าเป็นการรักษาที่ดีที่สุดในกรณีที่จะไม่ทำให้กลับมาเป็นโรคอีก หลักในการผ่าตัด คือ ตัดปลอกหุ้มเส้นเอ็นที่หนาอยู่ให้เปิดกว้างออก เพื่อให้เส้นเอ็นเคลื่อนผ่านได้โดยสะดวก ไม่ติดขัดหรือสะดุดอีก โดยการผ่าตัดแบ่งออกได้เป็น 2 วิธี คือ การผ่าตัดแบบเปิด และการผ่าตัดแบบปิด (คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี, 2560)

3. การบูรณาการองค์ความรู้ในตำราการแพทย์แผนไทยบูรณาการสู่การจัดการเรียนการสอนและฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษาการแพทย์แผนไทย

องค์ความรู้เกี่ยวกับโรคนิ้วล็อก เป็นการรวบรวมและวิเคราะห์จากคัมภีร์และตำราทางการแพทย์แผนไทย รวมถึงตำราทางการแพทย์แผนปัจจุบัน ตลอดจนศึกษาจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ สามารถนำความรู้ที่ได้จากการวิเคราะห์และสรุปผลดังกล่าวมาใช้ประโยชน์ให้สอดคล้องกับการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นให้นักศึกษามีศักยภาพด้านการรักษาโรคหรืออาการเจ็บป่วยได้จริงซึ่งสามารถสรุปความรู้สู่การสอนนักศึกษาการแพทย์แผนไทยแบ่งเป็น 5 ขั้นตอนได้แก่ 1) โรค/อาการและสาเหตุ เป็นการลงรายละเอียดข้อมูลทั้งนิยามและสาเหตุของโรคที่มีความเฉพาะ 2) ข้อบ่งชี้ลักษณะของโรค/อาการและการตรวจวินิจฉัยโรค/อาการ มีการระบุถึงอาการเฉพาะของโรคเพื่อเป็นข้อมูลประกอบการวินิจฉัยรวมถึงการตรวจร่างกายที่ประกอบไปด้วยการตรวจร่างกายโดยทั่วไปบริเวณนิ้วมือ แขน รวมไปถึงการตรวจการเคลื่อนไหวของกล้ามเนื้อบริเวณนิ้วมือเพื่อจะสามารถระบุถึง

ตำแหน่งของอาการเจ็บป่วยได้ง่าย3) กลไกการเกิดโรคและแนวทางการรักษา กลไกการเกิดโรคเป็นข้อมูลที่แสดงถึงความเชื่อมโยงของสาเหตุที่มีผลต่อการเกิดโรคและมีความเชื่อมโยงกับการวางแผนการรักษาโรค/อาการ เพื่อจะได้แผนการรักษาที่เหมาะสมกับโรค4) กระบวนการรักษา เป็นขั้นที่ลงรายละเอียดถึงการรักษาแต่ละขั้นตอนที่จะแก้อาการเจ็บป่วยและ 5) เจ็บป่วยและคำแนะนำในการปฏิบัติตัวเป็นการวางเงื่อนไขกับผู้ป่วยทั้งในด้านของการดูแลตัวเอง พฤติกรรมการทำงานที่มีผลต่ออาการเจ็บป่วย รวมไปถึงคำแนะนำในการทำกายบริหารข้อนิ้วหลังการรักษาเพื่อนำความรู้ที่ได้ใช้ประโยชน์เป็นข้อมูลแนวทางในการเรียนการสอนและฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษาการแพทย์แผนไทยต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

จากการรวบรวมองค์ความรู้โรคนิ้วล็อกในตำราพื้นฐานที่ใช้ในการเรียนการสอนและการฝึกประสบการณ์วิชาชีพแพทย์แผนไทยพบว่า มีการระบุโรค/อาการนิ้วล็อกหรือโรคลมปลายปัตคาดข้อนิ้วมือ/นิ้วโป้ง/ นิ้วตืดซึ่งจะพบในหญิงมากกว่าชายพบบ่อยกับวัยกลางคน มีอาการคือ ปวดบริเวณฝ่ามือ โดยเฉพาะโคนข้อนิ้ว อาจจะมีอาการบวมอักเสบที่โคนนิ้ว หรือคลำพบเอ็นล่อยแข็งเป็นลำ ร่วมกับเคลื่อนไหวข้อนิ้วมือลำบาก นิ้วฝืดกำไม่เข้า หยียดนิ้วไม่ออกและมีเสียงดัง เป็นต้น โดยมักเป็นตอนเช้าบางคนอาจอึด้างและรู้สึกเจ็บมาก ต้องใช้มืออีกข้างแกะออก พร้อมทั้งระบุว่าไม่ทราบสาเหตุแน่นอนแต่สันนิษฐานว่ามีปัญหา 3 อย่าง คือ เกิดจากการใช้งานมากทำให้เส้นเอ็นโคนนิ้วอักเสบ, เกิดจากความเสื่อมของร่างกาย ทำให้ไขมันใต้ฝ่ามือหายไปเกิดพังผืดมายึดแทน และเกิดจากสภาวะการเจริญของเนื้อเยื่อของกระเปาะเอ็นเจริญไม่สัมพันธ์กันมักพบในเด็ก เป็นต้น สำหรับการตรวจวินิจฉัยเน้นการดู/สังเกตสภาพการบวมหรือลีบของมือ ตรวจการติดขัด จุดเจ็บ และแรงในการเคลื่อนไหวของข้อนิ้วมือ เป็นต้น

และเมื่อศึกษาการกล่าวถึงโรคลมปลายปัตคาดข้อนิ้วมือ/ นิ้วโป้ง/ นิ้วล็อกในคัมภีร์ดั้งเดิมของการแพทย์แผนไทย พบว่าไม่ได้มีการกล่าวไว้อย่างชัดเจน แต่หากเทียบอาการแสดงของโรคนิ้วล็อก คือ เคลื่อนไหวข้อนิ้วลำบาก (ใช้การนิ้วมือได้ไม่เต็มที่ ไม่สามารถงอหรือหยียดนิ้วได้ตามปกติ) และปวดบริเวณโคนนิ้ว กับอาการแสดงของโรค/อาการที่ปรากฏในคัมภีร์แพทย์แผนไทยพบว่ามีเพียงการกล่าวถึงอาการเจ็บป่วยที่เกิดกับกระดูกและข้อจากธาตุพิการ อาทิเช่น อัญญิ/กระดูกพิการ ทำให้เจ็บปวดในแห่งกระดูก และ ละสิกา/น้ำไขข้อพิการ ทำให้เจ็บตามข้อและแห่งกระดูกทั่วตัว รวมทั้งลมหัดฉวาทที่เกิดในข้อมือนั้นเกิดในข้อมือข้างขวา ให้เจ็บศีสะแม่มือ ประดุจตะขาบขบรวมไปถึงจากศึกษาเส้นประธานสิบ กรณีเส้นกาลทารี ของกนกอร เพียรสูงเนิน (2562) ที่ได้ศึกษาพบว่าอาการ

นิ้วล็อกเป็นอาการเจ็บป่วยที่สัมพันธ์กับทิศทางของเส้นกาลทารีในส่วนแขนครอบคลุมตลอดปลายนิ้วมือและในศิลาจารึกวัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามหรือแผนภาพวัดโพธิ์ที่เป็นจารึกดั้งเดิม แม้จะไม่ได้ระบุชื่อโรคหรืออาการเจ็บป่วยที่เกิดขึ้นบริเวณนิ้วมืออย่างชัดเจน แต่ก็มีการระบุจุดแก้อาการที่เกี่ยวข้องกับโรคหรืออาการเจ็บป่วยบริเวณมือ ฝ่ามือและปลายมือ ได้แก่ จุดแก่มือตายให้เย็น จุดแกร้อนฝ่ามือยิ่งนัก จุดแกปลายมือเหน็บชาและจุดแกตลอดปลายมือ โดยจุดแกอาการดังกล่าวมีตำแหน่งสอดคล้องกับทางเดินหรือทางไหลของลมและเลือดลมตามทิศทางของเส้นกาลทารีในส่วนแขน เป็นต้น

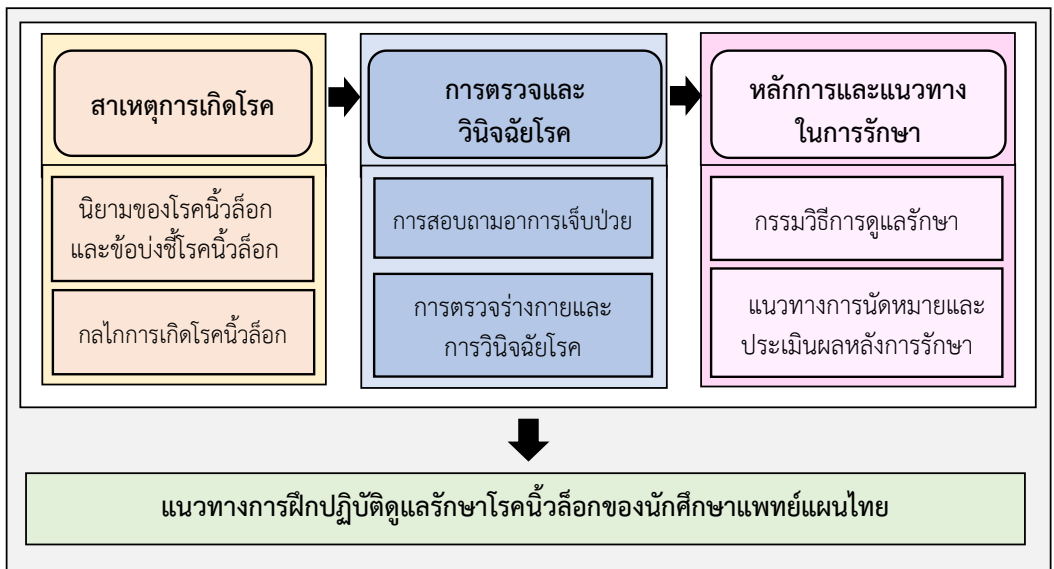
ซึ่งจากการศึกษาองค์ความรู้โรคนิ้วล็อกในหนังสือ/ตำราของการแพทย์แผนไทยแล้วก็ได้มีการศึกษาโรคนิ้วล็อก (trigger finger) ในทางการแพทย์แผนปัจจุบัน พบว่าเกิดการอักเสบของเส้นเอ็นที่บังคับการงอนิ้วมือ บางครั้งอาจมีการอักเสบของปลอกหุ้มเส้นเอ็นร่วมด้วย โดยโรคนี้พบได้ค่อนข้างบ่อย พบมากในวัยกลางคนผู้สูงอายุ นักกีฬา และผู้ที่ทำกิจกรรมอยู่ในท่าเดิมซ้ำๆ ประจํา ซึ่งจะมีอาการงอนิ้วแล้วเหยียดคืนให้ตรงไม่ได้ เนื่องจากเส้นเอ็นที่อักเสบบวมเกิดการล็อกกับปลอกหุ้ม ทำให้ไม่สามารถเคลื่อนไหวได้ และจะตรวจพบว่าเวลาเคลื่อนไหวข้อจะเจ็บ ทำให้เคลื่อนไหวข้อได้ในขอบเขตจำกัดเมื่อใช้นิ้วมือกดแรงๆ จะพบจุดที่กดเจ็บ ซึ่งอยู่ใกล้บริเวณข้อ บางรายอาจมีอาการบวมของเส้นเอ็นส่วนนั้นร่วมด้วย สำหรับวิธีการรักษาให้หยุดพักการใช้งานข้อที่ปวด และอาจต้องทำกายภาพบำบัดและใส่เฝือก บางรายอาจต้องเอกซเรย์ดูว่ามีหินปูนหรือแคลเซียมเกาะที่เส้นเอ็นหรือไม่ โดยในรายที่เป็นมากอาจต้องฉีดสเตียรอยด์ (สุรเกียรติ์ อาชานานุภาพ, 2559) หรือการรักษาโดยการผ่าตัด คือ ตัดปลอกหุ้มเส้นเอ็นที่หนาอยู่ให้เปิดกว้างออก เพื่อให้เส้นเอ็นเคลื่อนผ่านได้โดยสะดวก ไม่ติดขัดหรือสะดุดอีก (คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี, 2560)

โดยจากผลการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงทฤษฎีในคัมภีร์และตำราที่เกี่ยวข้องต่างๆ ตลอดจนศึกษาจากประสบการณ์ของอาจารย์แพทย์แผนไทย จึงนำมาสู่การบูรณาการองค์ความรู้ในการรักษาโรคนิ้วล็อกเพื่อการจัดการเรียนการสอนและฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษาการแพทย์แผนไทยที่มุ่งเน้นให้นักศึกษามีศักยภาพด้านการรักษาโรคหรืออาการเจ็บป่วยด้วยการแพทย์แผนไทยอย่างร่วมสมัยและรักษาผู้ป่วยในยุคปัจจุบันได้จริง ทั้งการอธิบายการเจ็บป่วย สาเหตุ ปัจจัยการเกิดโรคของโรคนิ้วล็อก รวมไปถึงข้อบ่งชี้ ลักษณะอาการและการตรวจวินิจฉัย กลไกการเกิดโรค ตลอดจนแนวทางการรักษา กระบวนการรักษา และการติดตามประเมินผลเพื่อยุติการรักษา ทั้งนี้ ทีมผู้วิจัยมีความมุ่งหวังให้สามารถพัฒนาเป็นแนวเวชปฏิบัติการดูแลรักษาผู้ป่วยโรคนิ้วล็อกด้วยการแพทย์แผนไทยของวิทยาลัยการแพทย์ฯ ประกอบด้วยกระบวนการรักษา 3 ขั้นตอน ซึ่งมีความแตกต่างจากตำราที่ใช้ประกอบการเรียนการสอนด้านหัตถเวช ได้แก่ ขั้นตอนเตรียมความพร้อมกล้ามเนื้อก่อนการรักษา ขั้นรักษาโดยมีจุดและเส้นที่เกี่ยวข้องกับโรคนิ้วล็อก และขั้นคืนสภาพกล้ามเนื้อหลังการรักษาโดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุให้สามารถใช้เป็นแนวทางในการเรียนการสอนและฝึก

ประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษาแพทย์แผนไทย ทำให้บัณฑิตแพทย์แผนไทยของวิทยาลัยการแพทย์ฯ ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทยรับใช้สังคมได้จริง อีกทั้งยังต่อยอดวิชาชีพฯ ในอนาคตอีกด้วย

องค์ความรู้ใหม่ (Originality and Bobby of Knowledge)

ผลจากการศึกษาพบว่า องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นแนวทางการพัฒนาองค์ความรู้ทางการแพทย์แผนไทยให้เกิดความครบถ้วนสมบูรณ์อย่างร่วมสมัย โดยเฉพาะความรู้เกี่ยวกับโรคหรืออาการทางการแพทย์แผนไทย เพื่อสามารถบูรณาการสู่การจัดการเรียนการสอนและฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษาการแพทย์แผนไทยโดยผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวทางการฝึกปฏิบัติการดูแลรักษาโรคนี้ไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงแนวทางการฝึกปฏิบัติการดูแลรักษาโรคนี้ไว้

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

การศึกษาองค์ความรู้ในการรักษาโรคนี้ไว้ที่ปรากฏในตำราการแพทย์แผนไทยครั้งนี้ ควรมีการศึกษาวิจัยต่อไปถึงขั้นการนำองค์ความรู้มาบูรณาการสู่กระบวนการดูแลและรักษาจนสามารถเป็นทางเลือกของประชาชนได้จริง เพื่อประโยชน์สูงสุดของนักศึกษาที่ศึกษาในหลักสูตรการแพทย์แผนไทยบัณฑิตต่อไปในอนาคต

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาครั้งนี้เป็นเพียงการศึกษาโรคหรืออาการนี้वल็อกที่ปรากฏในตำราแพทย์แผนไทยเท่านั้น จึงควรมีการศึกษารายละเอียดของโรคหรืออาการอื่นๆ ทางการแพทย์แผนไทยเพิ่มเติมตามแนวทางหรือวิธีการที่ได้ศึกษาในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง (References)

- กนกกร เพียรสูงเนิน. (2562). การศึกษาเส้นประธานสิบ กรณีเส้นกาลทารี. วิทยานิพนธ์การแพทย์แผนไทยมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ. กองการประกอบโรคศิลปะ. (2549ก). ตำราแพทย์แผนโบราณทั่วไป สาขาเวชกรรม เล่ม 1. กรุงเทพฯ : บริษัทไทมูมิ พับลิชชิง จำกัด.
- _____. (2549ข). ตำราแพทย์แผนโบราณทั่วไป สาขาเวชกรรม เล่ม 2. กรุงเทพฯ : บริษัทไทมูมิ พับลิชชิง จำกัด.
- _____. (2549ค). ตำราแพทย์แผนโบราณทั่วไป สาขาเวชกรรม เล่ม 3. กรุงเทพฯ : บริษัทไทมูมิ พับลิชชิง จำกัด.
- กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก. (2550) หนังสือพจนานุกรม ศัพท์แพทย์และเภสัชกรรมแผนไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถานกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก. กรุงเทพฯ : กิจการโรงพิมพ์ องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- กรมศิลปากร. (2542ก). ตำราเวชศาสตร์ฉบับหลวง รัชกาลที่ 5 เล่ม 1. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิง จำกัด.
- _____. (2542ข). ตำราเวชศาสตร์ฉบับหลวง รัชกาลที่ 5 เล่ม 2. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิง จำกัด.
- _____. (2555). ตำราเวชศาสตร์ฉบับหลวง รัชกาลที่ 5 เล่ม 3. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิง จำกัด.
- ขุนโสภิตบรรณลักษณ์ (อำพัน กิตติขจร). (2504ก). คัมภีร์แพทย์แผนโบราณ เล่ม 1. พระนคร : โรงพิมพ์ อุตสาหกรรมการพิมพ์.
- _____. (2504ข). คัมภีร์แพทย์แผนโบราณ เล่ม 2. พระนคร : โรงพิมพ์ อุตสาหกรรมการพิมพ์.
- _____. (2504ค). คัมภีร์แพทย์แผนโบราณ เล่ม 3. พระนคร : โรงพิมพ์ อุตสาหกรรมการพิมพ์.

- คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุในคณะอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติ
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. (2542). แพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ภูมิปัญญาทางการแพทย์และ
มรดกทางวรรณกรรมของชาติ. กรุงเทพฯ : ศุภสภาลาดพร้าว.
- คัญธามาร่า สิทธิไกรพงษ์ และคณะ. (2564). ประสิทธิผลเบื้องต้นของการนวดไทยแบบราชสำนัก
ในการรักษาโรคนี้่วลือก:การศึกษานำร่อง. วารสารการแพทย์แผนไทยและการแพทย์
ทางเลือก. 19(1) : 189-199.
- จิรายุ ชาติสุวรรณ และคณะ. (2565ม). อัตลักษณ์ของการแพทย์แผนไทยในสังคมไทย. วารสาร
มหาจุฬานาครทรรศน์. 9(7) : 58-71.
- พระยาพิศณุประสาทเวช. (2451). แพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ เล่ม 1. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ศุภการ
จำรูญถนนอัษฎางค์.
- _____. (2451). แพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ เล่ม 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ศุภการจำรูญถนน
อัษฎางค์.
- _____. (2543). ตำราเวชศึกษา เล่ม 1,2,3 คู่มือของหมอและพยาบาลใช้. กรุงเทพฯ : บริษัท
สามเจริญพาณิชย์.
- พรนิภา สิทธิสระคู และคณะ. (2564). การศึกษาความแตกต่างในการรักษาโรคกรดไหลย้อนของ
การแพทย์แผนปัจจุบันกับการแพทย์แผนไทย. วารสารคุรุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะคุรุศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 8(2) : 317-327.
- มะลิวัลย์ ปารีย์. (2558). การศึกษาและพัฒนากระบวนการตรวจวินิจฉัยโรคของการแพทย์แผนไทย
ให้ร่วมสมัยกรณีศึกษาโรคอัมพาตติดขัดเฉพาะที่และโรคเรื้อรังอื่นๆ จำนวน 12 อาการ.
วิทยานิพนธ์การแพทย์แผนไทยมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- มูลนิธิการแพทย์แผนไทยพัฒนา. (2550). คู่มือการนวดรักษาโรคแบบราชสำนัก. กรุงเทพฯ :
บริษัท สามเจริญพาณิชย์.
- มูลนิธิฟื้นฟูส่งเสริมการแพทย์ไทยเดิม อายุรเวทวิทยาลัย. (2548). หัตถเวชกรรมแผนไทย (นวด
แบบราชสำนัก). กรุงเทพฯ : บริษัท พินเนส พรินต์ติ้ง เซ็นเตอร์ จำกัด.
- มูลนิธิสาธารณสุขกับการพัฒนา. (2559). ตำราการนวดไทย เล่ม1. พิมพ์ครั้งที่ 5. สมุทรสาคร : พิมพ์
ดี.
- ร่ำแพน พรเทพเกษมสันต์. (2556). กายวิภาคศาสตร์ และสรีรวิทยาของมนุษย์. พิมพ์ครั้งที่ 6.
กรุงเทพฯ : ศิลปาบรรณาการ.

โรงเรียนแพทย์แผนโบราณ วัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามราชวรมหาวิหาร. (2504ก). ตำราแพทย์

ศาสตร์สงเคราะห์ เล่ม 1. มปท.

_____. (2504ข). ตำราแพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ เล่ม 2. มปท.

_____. (2504ค). ตำราแพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ เล่ม 3. มปท.

_____. (2537). ตำราหมอนวดวัดโพธิ์ จารึกวัดพระเชตุพน. กรุงเทพฯ : นำอักษรการพิมพ์.

วิไล ชินธเทศ และคณะ. (2539). กายวิภาคศาสตร์ของมนุษย์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เฟื่องฟ้า.

สุรเกียรติ์ อาชานานุภาพ. (2553). ตำราการตรวจรักษาโรคทั่วไป 2. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน.

สำนักโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อมกรมควบคุมโรคกรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. (2560). สถานการณ์โรคและภัยสุขภาพจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม.

สำนักปลัดกระทรวงสาธารณสุข กองกประกอบโรคศิลปะ. (2549). ตำรายาแพทย์แผนโบราณ สาขาเภสัชกรรม. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์แห่งประเทศไทย.

แนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่เทศบาล
ตำบลเทพาลัย อำเภอกง จังหวัดนครราชสีมา*

Guidelines for the Development of Political Participation of
the People in the Area of Thepalai Subdistrict Municipality
Kong District Nakhon Ratchasima Province*

เต็มดวง นมเกษม¹ และเศรษฐวัฒน์ โชควรรกุล²
Temduang Nomkasem¹ and Settawat Chokworakul²

Received : November 1, 2022; Revised : December 29, 2022; Accepted : December 29, 2022

บทคัดย่อ (Abstract)

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่เทศบาลตำบลเทพาลัย อำเภอกง จังหวัดนครราชสีมา 2) เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่เทศบาลตำบลเทพาลัย อำเภอกง จังหวัดนครราชสีมา จำแนกตาม อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ เป็นต้น และ 3) ศึกษาแนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่เทศบาลตำบลเทพาลัย อำเภอกง จังหวัดนครราชสีมา จากกลุ่มตัวอย่างผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง อายุตั้งแต่ 18 ปี บริบูรณ์ขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลเทพาลัย อำเภอกง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 340 คน และผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์ จำนวน 5 คน ได้มาแบบเจาะจง ได้แก่ 1) ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัดนครราชสีมา 2) นายกเทศมนตรีตำบลเทพาลัย 3) ปลัดเทศบาลตำบลเทพาลัย 4) ผู้ใหญ่บ้าน บ้านถนนนางคลาน หมู่ที่ 10 ตำบล

¹คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา; Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Ratchasima Rajabhat University, Thailand;
e-mail : wilaiwan7181@gmail.com

²คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา; Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Ratchasima Rajabhat University, Thailand;
e-mail : Dr.settawat@gmail.com

*DOI : <https://doi.org/10.14456/jlgisrru.2023.3>

เทพาลัย และ 5) ผู้ใหญ่บ้าน บ้านใหม่สามัคคี หมู่ที่ 15 ตำบลเทพาลัย เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้คือค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแบบสัมภาษณ์ ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ภาพรวมอยู่ในระดับน้อย พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการใช้สิทธิเลือกตั้งอยู่ในระดับปานกลาง,ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง,ด้านการชุมนุมเคลื่อนไหวทางการเมือง และด้านการจัดตั้งหรือเป็นสมาชิกพรรคการเมือง ตามลำดับ 2) ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน จำแนกตามอายุต่างกัน ระดับการมีส่วนร่วม ไม่ต่างกัน, จำแนกตามระดับการศึกษา และอาชีพ แตกต่างกัน ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ต่างกัน และ 3) แนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่เทศบาลตำบลเทพาลัย อำเภอคง จังหวัดนครราชสีมา ภาครัฐควรสร้างการรับรู้ให้แก่ประชาชนช่วยกระจายข่าวให้สังคม มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเคารพสิทธิเสรีภาพและกฎหมาย การรู้จักสิทธิเสรีภาพของตนเอง ส่งเสริมให้ปรึกษาหารือหาในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน ตระหนักถึงบทบาทในการเสนอแนวทางแก้ไขข้อขัดแย้งระหว่างชุมชน อาทิ ร่วมเสนอหรือเป็นตัวกลางในการแก้ไขข้อขัดแย้งระหว่างกัน ผู้นำควรแสดงออกในการแก้ไขปัญหาในชุมชน

คำสำคัญ (Keywords) : การมีส่วนร่วม, การเมือง, เทศบาลตำบล

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the level of political participation of the people. 2) Compare the political participation of people in Thepalai municipality area, Khong district, Nakhon Ratchasima province, classified by age, education level, occupation, etc. and 3) to study the guidelines for the development of political participation of people in Thepalai Municipality Area, Kong District, Nakhon Ratchasima Province. from a sample of voters aged 18 years and over 340 people residing in Thepalai Municipality, Kong District, Nakhon Ratchasima Province, and 5 interviewees were given specific forms, namely 1) Director of the Election for Nakhon Ratchasima Province. 2) Mayor of Thepalai Subdistrict 3) Permanent Secretary of Thepalai Subdistrict Municipality 4) The Headman of Ban Nang Klan Road, Village No. 10, Tambon Thepalai, and 5) The Headman of Baan Mai

Samakkhi Village, Village No. 15, Tambon Thepalai. The instrument used was a questionnaire. The statistics used were frequency, percentage, mean, standard deviation. and interview form Use Content Analysis

The results of the research showed that 1) the level of people's political participation The overall picture is at a low level. Considering each aspect, it was found that the use of voting rights was at a moderate level, in terms of participating in political activities, in terms of political demonstrations. and the establishment or membership of a political party, respectively. 2) The results of the comparison of the political participation of the people Classified by different ages The level of participation was not different, classified by educational level and occupation were different, the level of political participation of the people was different, and 3) the development guidelines for people's political participation in the municipality of Thepalai Subdistrict, Kong District. Nakhon Ratchasima Province The government should create awareness among the people and help spread the news to the society. Knowledge and understanding of respect for rights, freedoms and laws knowing one's freedom Encourage discussions to find solutions to problems together Recognize the role in proposing solutions to conflicts between communities, such as co-proposing or being an intermediary in solving conflicts between them. Leaders should express themselves in solving problems in the community.

Keywords : Participation, Political, District Municipality

บทนำ (Introduction)

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเป็นรูปแบบหนึ่งตามหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ซึ่งเป็น “การปกครองของประชาชนโดยประชาชน และเพื่อประชาชน” โดยรัฐธรรมนูญมีหน้าที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีโอกาสดำเนินการมีส่วนร่วมทางการเมือง เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนในสังคมไทยเข้ามามีบทบาทในการ “ร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมสร้าง และร่วมตัดสินใจ” ดังที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 หมวด 16 ว่าด้วยเรื่องปฏิรูปประเทศ มาตรา 258 (1) ได้

บัญญัติเรื่องการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง โดยให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจ ที่ถูกต้อง เกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ รู้จักยอมรับในความเห็นทางการเมืองโดยสุจริตที่แตกต่างกัน และให้ประชาชนใช้สิทธิเลือกตั้งและออกเสียงประชามติโดยอิสระ ปราศจากการครอบงำ (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2560 : ออนไลน์)

นับตั้งแต่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นระบอบประชาธิปไตย ปี พ.ศ.2475 เป็นต้นมา ประเทศไทยได้เน้นความเป็นประชาธิปไตยแบบให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่น โดยจัดรูปแบบเป็น 5 แบบ คือ 1) องค์การบริหารส่วนจังหวัด 2) เทศบาล 3) องค์การบริหารส่วนตำบล 4) กรุงเทพมหานคร และ 5) เมืองพัทยา โปธิ์คิน ขวอ์นหล้า (2563 : 355) และหน้าที่ตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 มาตรา 16 ให้เทศบาล เมืองพัทยา และองค์การบริหารส่วนตำบล มีอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง ตามข้อ ดังนี้ 1) การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง 2) การส่งเสริมประชาธิปไตย ความเสมอภาค และสิทธิเสรีภาพของประชาชน (พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542, 2565 :ออนไลน์)

เทศบาลตำบลเทพาลัย จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ.2496 เป็นรูปแบบของการปกครองที่เกิดจากการกระจายอำนาจการปกครองจากส่วนกลางไปยังท้องถิ่น เพื่อตอบสนองต่อการแก้ไขปัญหาความต้องการของประชาชน โดยได้กำหนดภารกิจหลักและภารกิจรองที่เทศบาลตำบลเทพาลัย จะดำเนินการ คือ 1) การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น 2) การส่งเสริมประชาธิปไตย ความเสมอภาค และสิทธิเสรีภาพของประชาชน ฯลฯ (แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ.2566-2567) เทศบาลตำบลเทพาลัย อำเภอคง) มีพื้นที่ครอบคลุมจำนวน 3 หมู่บ้าน คือ บ้านวัด หมู่ที่ 9, บ้านถนนนางคลาน หมู่ที่ 10, และบ้านใหม่สามัคคี หมู่ที่ 15 มีประชากรภายในเขตเทศบาลตำบลเทพาลัยทั้งหมดจำนวน 2,786 คน (สำนักทะเบียนเทศบาลตำบลเทพาลัย, 2564) จำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป มีทั้งหมด 2,257 คน ในการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีตำบลเทพาลัย และสมาชิกสภาเทศบาลตำบลเทพาลัย อำเภอคง จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 28 มีนาคม 2563 ที่ผ่านมา มีผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งทั้งหมดจำนวน 1,758 คน ซึ่งคิดเป็น 77.89 เปอร์เซ็นต์ (สำนักปลัดเทศบาลตำบลเทพาลัย, 2563 : ออนไลน์) และจากสรุปผลการประชุมประชาคมท้องถิ่นระดับตำบล เทศบาลตำบลเทพาลัย อำเภอคง จังหวัดนครราชสีมา มีผู้เข้าร่วมประชุม ดังนี้ วันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2563 มีผู้เข้าร่วมประชุม 57 คน,วันที่ 3 กรกฎาคม 2563 มีผู้เข้าร่วมประชุม 77 คน

และวันที่ 20 ตุลาคม 2564 มีผู้เข้าร่วมประชุม 51 คน ซึ่งมีจำนวนน้อยมากเมื่อเทียบกับจำนวนประชากร (งานยุทธศาสตร์และงบประมาณ สำนักปลัดเทศบาลตำบลเทพาลัย, 2565)

จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยซึ่งดำรงตำแหน่งท้องถิ่นอำเภอคง มีหน้าที่ช่วยเหลือนายอำเภอในการกำกับดูแลและส่งเสริมสนับสนุนการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอคง จึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่เทศบาลตำบลเทพาลัย อำเภอคง จังหวัดนครราชสีมา เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่เทศบาลตำบลเทพาลัย อำเภอคง จังหวัดนครราชสีมา จำแนกตาม อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และเพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่เทศบาลตำบลเทพาลัย อำเภอคง จังหวัดนครราชสีมา เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงพัฒนาให้เกิดการมีส่วนร่วมทางการเมือง ร่วมแรง ร่วมใจกัน ในการพัฒนาทางการเมืองให้มีความเจริญก้าวหน้าต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ในพื้นที่เทศบาลตำบลเทพาลัย อำเภอคง จังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่เทศบาลตำบลเทพาลัย อำเภอคง จังหวัดนครราชสีมาจำแนกตาม อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ เป็นต้น
3. เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่เทศบาลตำบลเทพาลัย อำเภอคง จังหวัดนครราชสีมา

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ประชาชนผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง อายุตั้งแต่ 18 ปี บริบูรณ์ขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลเทพาลัย อำเภอคง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 3 หมู่บ้าน และแบ่งเขตเป็นชุมชนย่อยได้ 9 ชุมชน มีจำนวนประชากร รวม 2,257 คน
2. กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชน ผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งอายุตั้งแต่ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลเทพาลัย อำเภอคง จังหวัดนครราชสีมา มีจำนวนประชากร 2,257 คน โดยหลักการคำนวณของ Yamane's ดังสูตร ต่อไปนี้ (Yamane, 1973)

การคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างผู้วิจัยคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรการหาแบบทราบจำนวนประชากร โดยกำหนดค่าความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 ค่าความคลาดเคลื่อนไม่เกินร้อยละ 5 ใช้สูตรการคำนวณ ของ Yamane (1967, น. 725) ดังนี้

$$\text{สูตร} \quad n = \frac{N}{1+N(e)^2}$$

กำหนด n คือ ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N คือ ขนาดประชากร

e คือ ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้

โดยกำหนดค่าความคลาดเคลื่อนเท่ากับ 0.05

$$\text{แทนค่า} \quad n = \frac{2257}{1+2257(0.05)^2}$$

$n = 339.90$ หรือ 340 คน

โดยในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยจะสุ่มตัวอย่าง จำนวน 340 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งจะใช้คำถามแบบปลายปิดแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเทพาลัย อำเภอดง จังหวัดนครราชสีมา แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง 2) ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง 3) ด้านการชุมนุมเคลื่อนไหวทางการเมือง และ 4) ด้านการจัดตั้งและเป็นสมาชิกพรรคการเมือง โดยแบบสอบถามในส่วนที่ 2 จะเสนอมาตรวัดแบบ Rating Scales ตามแบบของ ลิเคิร์ท (Likert Scale) โดยมีระดับการวัด 5 ระดับ (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2555, น. 86-87)

2. แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้นำระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองต่ำที่สุด 3 ลำดับแรก ในแต่ละด้านมาสร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured interview) เพื่อใช้ในการศึกษาแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่เทศบาลตำบลเทพาลัย อำเภอดง จังหวัดนครราชสีมา

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับ ดังนี้

1. ข้อมูลที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบสอบถาม มีขั้นตอนและวิธีการสร้าง ดังนี้

1.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ

1.2 กำหนดนิยามศัพท์ เพื่อสร้างแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

1.3 สร้างแบบสอบถามตามกรอบแนวคิดการวิจัย

1.4 เสนอแบบสอบถามเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อพิจารณาตรวจแก้ไขเนื้อหาและข้อเสนอแนะและสำนวนภาษาที่ใช้ ตลอดจนความถูกต้องเหมาะสมตามจุดมุ่งหมายของการวิจัย

1.5 นำแบบสอบถาม มาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาแล้วนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดมุ่งหมายที่ต้องการวัด (Item Objective Congruence: IOC) ของแบบสอบถาม ความครอบคลุมของข้อคำถาม และความชัดเจนของภาษา โดยพิจารณาจากข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 1.0 ผู้วิจัยได้ตรวจสอบแบบสอบถามทั้ง 4 ด้าน และนำแบบสอบถามที่แก้ไขไปทดลองหาคุณภาพเครื่องมือ (Try out) กับประชาชนผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน นำผลที่ได้มาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) โดยใช้ค่าความเชื่อมั่นที่อยู่ในระดับ 1.0 ขึ้นไป มีจำนวนคำถามทั้งหมด 40 ข้อ ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยรวม เท่ากับ 0.959 และจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์แล้วนำไปใช้กับกลุ่มเป้าหมาย

2. ข้อมูลที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์ มีขั้นตอนและวิธีการสร้าง ดังนี้

2.1 นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม จากค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) จากแบบสอบถามการวิเคราะห์รายด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด 3 อันดับ

2.2 ร่างแบบสัมภาษณ์เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อพิจารณาตรวจแก้ไขเนื้อหาและข้อเสนอแนะและสำนวนภาษาที่ใช้ ตลอดจนความถูกต้องเหมาะสมตามจุดมุ่งหมายของการวิจัย

2.3 นำแบบสัมภาษณ์ ไปใช้เก็บข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูล จำนวน 5 คน ได้มาโดยคัดเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ 1) ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัดนครราชสีมา 2) นายกเทศมนตรีตำบลเทพาลัย อำเภอดง 3) ปลัดเทศบาลตำบลเทพาลัย อำเภอดง 4) ผู้ใหญ่บ้าน บ้านถนนนางคลาน หมู่ที่ 10 ตำบลเทพาลัย 5) ผู้ใหญ่บ้าน บ้านใหม่สามัคคี หมู่ที่ 15 ตำบลเทพาลัย อำเภอดง จังหวัดนครราชสีมา

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ดังนี้

1. ขอนหนังสือจากมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา เรื่อง ขออนุญาตเก็บข้อมูลเพื่อทำการวิจัย โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

2. ตรวจสอบแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมา มีผู้ตอบแบบสอบถามกลับคืนมาทั้ง 340 คน คิดเป็นร้อยละ 100

3. การเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์ (Unstructured Interview) ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์จากผู้ให้ข้อมูลทั้ง 5 คน โดยนัด วัน เวลา ที่เข้าสัมภาษณ์

ผลการวิจัย (Research Results)

การศึกษาแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ในพื้นที่เทศบาลตำบล เทพาลัย อำเภอกง จังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ได้ดังนี้

1. ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่เทศบาลตำบลเทพาลัย อำเภอกง จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{x} = 2.23$, S.D. = 0.86) พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการใช้สิทธิเลือกตั้งอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 2.83$, S.D. = 1.00), ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 2.23$, S.D. = 0.99), ด้านการชุมนุมเคลื่อนไหวทางการเมืองมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 2.01$, S.D. = 0.93) และด้านการจัดตั้งหรือเป็นสมาชิกพรรคการเมืองมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{x} = 1.84$, S.D. = 0.88) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

1.1 ด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.83$, S.D. = 1.00) พิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด คือ ข้อ 1 ท่านไปใช้สิทธิเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่น (อบจ.เทศบาล/อบต.) ($\bar{x} = 3.89$, S.D. = 1.12), ข้อ 2 ท่านไปใช้สิทธิในการเลือกตั้งระดับชาติ (ส.ส./ส.ว.) ($\bar{x} = 3.68$, S.D. = 1.27) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ข้อ 6 ท่านเคยเข้าร่วมการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งระดับชาติ (ส.ส./ส.ว.) ($\bar{x} = 2.34$, S.D. = 1.26)

1.2 ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{x} = 2.23$, S.D. = 0.99) พิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด คือ ข้อ 7 ท่านเคยเข้าร่วมประชุมประชาคมในระดับหมู่บ้าน หรือการประชุมประชาคมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ($\bar{x} = 2.74$, S.D. = 1.27), ข้อ 6 ท่านเคยมีส่วนร่วมปลูกจิตสำนึกทางการเมือง อาทิ การรณรงค์ให้ประชาชนในพื้นที่ออกไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง ($\bar{x} = 2.67$, S.D. = 1.22) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อ 3 ท่านเคยมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการใช้จ่ายงบประมาณของหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ ($\bar{x} = 1.98$, S.D. = 1.15)

1.3 ด้านการชุมนุมเคลื่อนไหวกิจกรรมเมือง โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{x}$ = 2.01, S.D. = 0.93) พิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 7 ท่านเคยเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อการปกป้องสิทธิมนุษยชนหรือสิทธิทางเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในพื้นที่ ($\bar{x}$ = 2.19, S.D. = 1.11), ข้อ 6 ท่านเคยเข้าร่วมกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อการปกป้องผลประโยชน์ของสาธารณะ ($\bar{x}$ = 2.18, S.D. = 1.12) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อ 3 ท่านเคยเข้าร่วมชุมนุมประท้วงเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐเมื่อมีการกระทำทุจริตการเลือกตั้งหรือประพฤติมิชอบ ($\bar{x}$ = 1.79, S.D. = 1.07)

1.4 ด้านการจัดตั้งหรือเป็นสมาชิกพรรคการเมือง โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{x}$ = 1.84, S.D. = 0.88) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 6 ท่านได้มีส่วนร่วมในการเสริมสร้างเจตนารมณ์ทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ($\bar{x}$ = 2.21, S.D. = 1.21), ข้อ 9 ท่านให้ความรู้กับชุมชนเกี่ยวกับนโยบายของพรรคการเมืองหรือกลุ่มการเมืองต่าง ๆ ($\bar{x}$ = 1.96, S.D. = 1.17) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อ 5 ท่านให้การสนับสนุนช่วยเหลือพรรคการเมืองหรือกลุ่มการเมือง เช่น แจกใบปลิว แผ่นพับ หรือเอกสารแนะนำพรรคอย่างอื่น ($\bar{x}$ = 1.61, S.D. = 0.95)

2. ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่เทศบาลตำบลเทพาลัย อำเภอกง จังหวัดนครราชสีมา จำแนกตาม อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ ได้ดังนี้

2.1 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างอายุ พบว่า ได้ค่าสถิติที่คำนวณ (F) เท่ากับ 2.451 ค่า (Sig.) เท่ากับ 0.088 ซึ่งมากกว่าค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้แสดงว่าปัจจัยส่วนบุคคลได้แก่ อายุ ที่แตกต่างกัน ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ไม่ต่างกัน

2.2 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างระดับการศึกษา พบว่า ได้ค่าสถิติที่คำนวณ (F) เท่ากับ 3.532 ค่า (Sig.) เท่ากับ 0.002 ซึ่งน้อยกว่าค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงว่าปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ ระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ต่างกัน

2.3 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างอาชีพ พบว่า ได้ค่าสถิติที่คำนวณ (F) เท่ากับ 4.698 ค่า (Sig.) เท่ากับ 0.000 ซึ่งน้อยกว่าค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงว่าปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อาชีพที่แตกต่างกัน ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ต่างกัน

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

จากการศึกษาแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่เทศบาลตำบลเทพาลัย อำเภอกง จังหวัดนครราชสีมา นำผลการวิจัยมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ ได้ดังนี้

1. จากการศึกษาวิจัยระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ในพื้นที่เทศบาลตำบลเทพาลัย อำเภอกง จังหวัดนครราชสีมา พบว่า โดยภาพรวมมีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อย ซึ่งสามารถสรุปผลการวิจัยในแต่ละด้านได้ ดังนี้

1.1 ด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 1 ท่านไปใช้สิทธิเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่น (อบจ.เทศบาล/อบต.) รองลงมาคือ ข้อ 2 ท่านไปใช้สิทธิในการเลือกตั้งระดับชาติ (ส.ส./ส.ว.) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อ 6 ท่านเคยเข้าร่วมการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งระดับชาติ (ส.ส./ส.ว.) ซึ่งสอดคล้องในทิศทางเดียวกันกับงานวิจัยของ จิรพงษ์ พัฒนประดิษฐ์ และคณะ (2559) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองส่วนท้องถิ่นของกรรมการชุมชนเทศบาลเมืองหลังสวน อำเภอลังสวน จังหวัดชุมพร พบว่า ปัญหาการมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของกรรมการชุมชนเทศบาลเมืองหลังสวน เนื่องจากกรรมการชุมชนถูกโน้มน้าวจากผู้มีอิทธิพล ปัญหาการมีทัศนคติและวัฒนธรรมทางการเมืองแบบเดิม ๆ การเลือกตั้งจะคำนึงถึงความเป็นญาติพี่น้องมากกว่าความรู้ความสามารถของผู้สมัครมีการซื้อสิทธิขายเสียงและมองว่าการเมืองเป็นผลประโยชน์ของกลุ่มคนที่ได้รับเลือกตั้งและการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง อาทิ เช่น ค่อนข้างเสียเวลาและไม่สะดวก มีปัญหาการขาดความรู้ความเข้าใจในกฎหมายการเลือกตั้ง

1.2 ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 7 ท่านเคยเข้าร่วมประชุมประชาคมในระดับหมู่บ้าน หรือการประชุมประชาคมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, ข้อ 6 ท่านเคยมีส่วนร่วมปลูกจิตสำนึกทางการเมือง อาทิ การรณรงค์ให้ประชาชนในพื้นที่ออกไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อ 3 ท่านเคยมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการใช้จ่ายงบประมาณของหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องในทิศทางเดียวกันกับงานวิจัยของ ณัฏพงษ์ คันธรส และคณะ (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองเขลางค์นคร อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ทั้งนี้ ทางภาครัฐควรประสานขอความร่วมมือกับส่วนราชการหรือภาคเอกชนหรือองค์กรเอกชน หรือองค์กรประชาชนในการตรวจสอบการใช้จ่ายงบประมาณของหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ ประชาชนควรติดตามการทำงานของ อบจ. หรือเทศบาล, หน่วยงานของภาครัฐควรให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ ทางการเมืองแก่

ประชาชน,ผู้นำชุมชนหรือหน่วยงานของรัฐควรส่งเสริมการศึกษาแก่เยาวชนและประชาชนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ

1.3 ด้านการชุมนุมเคลื่อนไหวกว้างทางการเมือง โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด คือ ข้อ 7 ท่านเคยเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อการปกป้องสิทธิมนุษยชน หรือสิทธิทางเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในพื้นที่, ข้อ 6 ท่านเคยเข้าร่วมกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อการปกป้องผลประโยชน์ของสาธารณะ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อ 3 ท่านเคยเข้าร่วมชุมนุมประท้วงเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐ เมื่อมีการกระทำทุจริตการเลือกตั้งหรือประพฤตินิষอบ ซึ่งสอดคล้องในทิศทางเดียวกันกับงานวิจัยของ คงฤทธิ์ กุลวงษ์ (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองบ่อ อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม ผลการวิจัยพบว่า โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก คือ ด้านข้อมูลข่าวสารกล่าวคือ ประชาชนมีความสนใจในข้อมูลข่าวสารทางการเมืองน้อย ด้านแสดงความคิดเห็นกล่าวคือประชาชนได้แสดงความคิดเห็นทางการเมืองน้อย ด้านการตัดสินใจกล่าวคือประชาชนมีทัศนคติเกี่ยวกับผู้นำและการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ทางการเมืองน้อย และด้านการติดตามตรวจสอบกล่าวคือประชาชนมีส่วนร่วมในการติดตามตรวจสอบนโยบายของพรรคการเมืองและนักการเมืองน้อย ซึ่งหน่วยงานภาครัฐควรส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนในพื้นที่เข้าเฝ้าพบปะทักทายของตนเอง ควรสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิการตรวจสอบการทุจริต ผู้นำในชุมชนควรมีการติดต่อประสานงานกับนักการเมืองทุกระดับเพื่อจะได้เสนอความต้องการของประชาชน

1.4 ด้านการจัดตั้งหรือเป็นสมาชิกพรรคการเมือง โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด คือ ข้อ 6 ท่านได้มีส่วนร่วมในการเสริมสร้างเจตนารมณ์ทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข, ข้อ 9 ท่านให้ความรู้กับชุมชนเกี่ยวกับนโยบายของพรรคการเมืองหรือกลุ่มการเมืองต่าง ๆ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อ 5 ท่านให้การสนับสนุนช่วยเหลือพรรคการเมืองหรือกลุ่มการเมือง เช่น แจกใบปลิว แผ่นพับหรือเอกสารแนะนำพรรคอย่างอื่น ซึ่งสอดคล้องในแนวทางเดียวกันกับ โพธิ์ดิน ขวออุ่นหล้า และคณะ (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดบึงกาฬ ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านการจัดตั้งและการเป็นสมาชิกพรรคการเมืองมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ทั้งนี้ภาครัฐควรเผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจ ให้ประชาชนเข้าไปสนับสนุนช่วยเหลือพรรคการเมือง หรือกลุ่มการเมือง และพรรคการเมืองหรือกลุ่มการเมืองควรแจ้งข่าวและสร้างเครือข่ายในการสนับสนุนส่งเสริมการจัดกิจกรรมการหาเสียงให้กระจายทุกกลุ่ม

2. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่เทศบาลตำบลเทพา ลัย อำเภอกง จังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ ที่แตกต่างกัน พบว่า ประชาชนโดยส่วนใหญ่ มีส่วนร่วมทางการเมืองโดยรวมอยู่ในระดับน้อย ซึ่งสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

2.1 ด้านการจำแนกตามอายุ พบว่า เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงว่าปัจจัยส่วนบุคคลได้แก่ อายุที่แตกต่างกันระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่เทศบาลตำบล เทพาลัย อำเภอกง จังหวัดนครราชสีมา ไม่ต่างกัน สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกับ โพธิ์คิน ขวออุ่น หล้า และคณะ (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดบึงกาฬ พบว่า เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยโดยตัวแปรอิสระ (Independent variables) ที่มี คำตอบมากกว่า 2 กลุ่ม คือ อายุ พบว่า แสดงว่าปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุที่แตกต่างกันระดับการ มีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ไม่ต่างกัน

2.2 ด้านการจำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงว่า ปัจจัยส่วนบุคคลได้แก่ ระดับการศึกษาที่แตกต่างกันระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ในพื้นที่เทศบาลตำบลเทพาลัย อำเภอกง จังหวัดนครราชสีมา ต่างกัน สอดคล้องในทิศทางเดียวกับ ฤทธิ์ศัน ชาติน้ำเพชร (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป ในภาคกลาง ภาคใต้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และ ภาคเหนือ ผลการศึกษา พบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพและรายได้ มีลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.3 ด้านการจำแนกตามอาชีพ เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงว่าปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อาชีพ ที่แตกต่างกันระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่เทศบาลตำบล เทพาลัย อำเภอกง จังหวัดนครราชสีมา ต่างกัน สอดคล้องในทิศทางเดียวกับงานวิจัย ปริญญาพร กัน กา (2557) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขต เทศบาลตำบลเสม็ด อำเภอมือง จังหวัดชลบุรี ผลการศึกษาวินิจฉัยพบว่า ประชาชนในเขตเทศบาล ตำบลเสม็ด อำเภอมือง จังหวัดชลบุรี ที่มีเพศ อายุ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในตำบลเสม็ด ระดับ การศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และช่องทางในการที่ได้รับข่าวสารทางการเมืองแตกต่างกัน มี ส่วนร่วมทางการเมืองที่ แตกต่างกัน

3. แนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่เทศบาลตำบลเทพาลัย อำเภอกง จังหวัดนครราชสีมา โดยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 4 ด้าน โดยสรุปเป็นรายด้าน ดังนี้

3.1 ด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง รัฐควรส่งเสริมให้ประชาชนไปร่วมฟังการปราศรัยหาเสียง ของผู้สมัครเพื่อรับฟังแนวคิดนโยบายในการพัฒนาในด้านต่าง ๆ เพื่อประกอบการตัดสินใจ

ลงคะแนนเลือกตั้ง ควรสนับสนุนให้ผู้เข้าร่วมในการประชาสัมพันธ์ข่าวสารเลือกตั้งกับพี่น้องประชาชนและเข้ามามีส่วนร่วมกับกิจกรรมการเมืองดังกล่าว เพื่อให้ประชาชนได้รับทราบข้อมูลการเลือกตั้งและไปใช้สิทธิเลือกตั้งทุกครั้ง ทุกระดับ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และถวิลวดี บุรีกุล (2548 : 5) อธิบายว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่ควรเป็นการตัดสินใจของคนกลุ่มน้อย ควรเป็นการตัดสินใจร่วมกันของประชาชนตามระบอบประชาธิปไตย

3.2 ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง ควรส่งเสริมสนับสนุนให้ความรู้กับประชาชนในพื้นที่มีความรู้ ความเข้าใจ ถึงการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน/แผนพัฒนาท้องถิ่น/แผนพัฒนาอำเภอ/แผนพัฒนาจังหวัด ทุกขั้นตอน พร้อมทั้งตรวจสอบ การใช้จ่ายงบประมาณของหน่วยงานต่างๆ ส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มกันเพื่อเสนอปัญหาที่เกิดขึ้น เสนอความคิดเห็น/ให้ข้อเสนอแนะในระดับพื้นที่เพื่อเสนอต่อไปยังตัวแทน สอดคล้องกับแนวคิดของ สถาบันพระปกเกล้า (2545 : 6) อธิบายไว้ว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นการสร้างโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองและเข้ามามีบทบาทในการตัดสินใจและร่วมกันจัดสรร ทรัพยากรของชุมชนและของชาติอันจะส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่

3.3 ด้านการชุมนุมเคลื่อนไหวทางการเมือง ควรส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนในพื้นที่เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเอง รวมถึงอำนาจในการเฝ้าระวังตรวจสอบหากพบเห็นว่าเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐการกระทำทุจริตการเลือกตั้ง ให้ความรู้กับประชาชนในการร่วมลงชื่อร้องทุกข์หรือเสนอปัญหาไปยังนักการเมืองและหน่วยงานราชการ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Almond and Powell (1976 : 145-146 อ้างถึงใน วุฒิพร ลิ้มวราภัส, 2562 : 8-9) ได้จำแนกรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมือง 1) การมีส่วนร่วมทางการเมืองตามธรรมเนียมปฏิบัติ (Conventional Forms) ได้แก่ การออกเสียงเลือกตั้ง การสนทนาเรื่องการเมือง การณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง 2) การมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ไม่เป็นไปตามธรรมเนียมปฏิบัติ (Unconventional)

3.4 ด้านการจัดตั้งหรือเป็นสมาชิกพรรคการเมือง ให้เป็นไปตามระเบียบว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดและผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัด พ.ศ.2552 รัฐควรเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจให้ประชาชนมีการสนับสนุนพรรคการเมืองหรือกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองในด้านต่างๆ โดยเฉพาะประชาสัมพันธ์นโยบายพรรคการเมือง นโยบายผู้สมัครรับเลือกตั้งในเขตพื้นที่ สอดคล้องกับแนวคิดของ Milbrath (1971 : 12-16) ว่าการเป็นเจ้าหน้าที่พรรคการเมืองและผู้รณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง (Party and Campaign Workers) หมายถึง การเข้ามามีส่วนร่วมในพรรคการเมืองทั้งในช่วงระหว่างการเลือกตั้งและการรณรงค์หาเสียง การบริจาคเงินช่วยเหลือผู้สมัครรับเลือกตั้ง การชักชวนประชาชนไปลงทะเบียนเพื่อ

สิทธิในการลงคะแนนการเข้าร่วมและสนับสนุนพรรคการเมือง การชักชวนให้ประชาชนลงคะแนนเสียงแก่พรรคหรือผู้สมัครที่ตนขอการลงสมัครรับเลือกตั้ง

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ภาครัฐควรส่งเสริมการศึกษาด้านการเมืองการปกครองแก่ประชาชน และสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างประชาชนหรือองค์กรต่าง ๆ ควรเสริมสร้างการรับรู้และความรู้ ที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนพรรคการเมือง หรือกลุ่มทางการเมืองประชาชนคน

1.2 ภาครัฐควรเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายในการพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายด้วยตนเอง มิใช่ทำได้เพียงแค่รวมกลุ่มกันเพื่อกดดันให้นโยบายของกลุ่มตนไปใช้ตามความต้องการของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง

1.3 ภาครัฐควรเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมบริหารกับการปกครองส่วนท้องถิ่นในการร่วมคิดร่วมทำ ร่วมสร้างสรรค์ในพื้นที่ของตน ให้เกิดการพัฒนา

1.4 รัฐควรเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจ และข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้งและการเมืองการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยให้ประชาชนสามารถเข้าไปสนับสนุน หรือเข้าไปดำเนินการตามบทบาทและอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายกำหนดไว้ซึ่งขึ้นอยู่กับกำลังของแต่ละบุคคล

1.5 ภาครัฐควรสร้างการรับรู้ให้แก่ประชาชนโดยช่วยกระจายข่าวให้สังคมได้รับรู้เพื่อหาทางออกร่วมกัน ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเคารพกฎหมาย สิทธิเสรีภาพของตนเอง และผู้นำควรแสดงออกเพื่อมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาในชุมชน

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ของอำเภออื่น ในทำนองเดียวกัน เพื่อที่จะได้นำผลการศึกษาของแต่ละพื้นที่มาเปรียบเทียบ

2.2 นอกจากการศึกษาแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่เทศบาลตำบลเทพาลัย อำเภอคง จังหวัดนครราชสีมา แล้ว ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ด้วย

2.3 ผลการวิจัยในครั้งนี้เป็นความคิดเห็น ณ เวลาปัจจุบันเท่านั้น ในอนาคตจึงควรมีการศึกษาในทำนองเดียวกันนี้อีก เพื่อเป็นการรับรู้ความคิดเห็นใหม่ ๆ เมื่อเวลาได้ผ่านไป

2.4 ควรศึกษาถึงปัญหาอุปสรรคที่แท้จริงในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน และวิธีการแก้ไขปัญหาดังกล่าว เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขปัญหาดังกล่าวต่อไป

เอกสารอ้างอิง (References)

- คงฤทธิ กุลวงษ์. (2561). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองบ่อ อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสวนดุสิต. 14(3) : 109-123.
- จิรพงษ์ พัฒนประดิษฐ์ และคณะ. (2559). แนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองส่วนท้องถิ่น ของกรรมการชุมชนเทศบาลหลังสวน จังหวัดชุมพร. วารสารราชภัฏสุราษฎร์ธานี. 3(1) : 130-139.
- ณัฏพงษ์ คันธรส และคณะ. (2564). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองเขลางค์นคร อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง. วารสารวิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์. 4(1) : 4-15.
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2555). การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS. พิมพ์ครั้งที่ 13. กรุงเทพฯ : บิสซิเนสอาร์แอนด์ดี.
- บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และคณะ. (2548). ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สถาบัน.
- พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542. (2542, 17 พฤศจิกายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 116 ตอนที่ 114ก. น. 48.
- โพธิ์คิน ขวามุ่นหล้า และคณะ. (2563). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดบึงกาฬ. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี. 12(2) : 354-366.
- ภูริทัศน์ ขาติน้ำเพชร. (2564). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน. วารสารวิชาการไทยวิจัยและการจัดการ. 2(1) : 1-44.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2560). [Online]. เข้าถึงได้จาก : <https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament>. สืบค้น 17 พฤษภาคม 2564
- Almond, G. A. & Powell, B. G. (1967). *The Civic Culture; political attitudes and democracy in five nations*. Boston and Toronto: Little Brown and Company.

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร
สังกัดสำนักงานเขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร*

The Relationship between Morale and Work Performance of
the Officials of Thawi Watthana District, Bangkok Metropolitan
Administration *

นวรรตน์ แจ่มแจ่ม¹ และเฉลิมพงศ์ มีสมนัย²

Nawarat Jamjank¹ and Chaloepong Misomnai²

Received : January 21, 2021; Revised : January 25, 2021; Accepted : January 25, 2021

บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ระดับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร (2) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน (3) ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการเสริมสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดสำนักงานเขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ บุคลากรในสังกัดสำนักงานเขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างคำนวณจากตารางของเครจซี่และมอร์แกน จำนวน 280 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที การทดสอบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

¹นักศึกษาลัทธิรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชาบริหารรัฐกิจ สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช; the Degree of Master of Public Administration School of Management Science, Sukhothai Thammathirat Open University, Thailand;
e-mail : jamjank.n@hotmail.com

²หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช; School of Management Science, Sukhothai Thammathirat Open University ,Thailand
e-mail : cmisomnai@gmail.com

* DOI : <https://doi.org/10.14456/jlgisrru.2023.4>

ผลการวิจัยพบว่า (1) ระดับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดสำนักงานเขต ทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร ในภาพรวมอยู่ในระดับสูง (2) ปัจจัยด้านลักษณะขององค์การ ประเภทของงานที่รับผิดชอบ คุณลักษณะส่วนบุคคล การควบคุมและดูแล และความสมดุลระหว่างการทำงานกับการดำเนินชีวิตมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันและในระดับน้อย (3) บุคลากรสังกัดสำนักงานเขต ทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร ขาดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน ขาดความกระตือรือร้น ขาดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และด้อยโอกาสในการรับการพัฒนาศักยภาพ

ข้อเสนอแนะเพื่อแก้ไขปัญหา คือ ควรเสริมสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานโดยใช้วิธีการสร้างความก้าวหน้าในอาชีพ ผู้บริหารควรกล่าวคำชื่นชมเมื่อบุคลากรปฏิบัติงานเป็นผลสำเร็จและให้โอกาสผู้ที่ทำงานผิดพลาดได้แก้ไขและปรับปรุงตนเอง ในส่วนของผู้ปฏิบัติงานนั้นควรใช้วิธีการเสริมกำลังใจในการปฏิบัติงานแก่ตนเอง เพื่อให้มีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานเข้มแข็งมากขึ้น

คำสำคัญ (Keywords) : ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน, สำนักงานเขตทวีวัฒนา, กรุงเทพมหานคร

Abstract

The research aims of this study were 1) to study level of morale of the officials of Thawi Watthana District, Bangkok Metropolitan Administration 2) to study factors related to morale and work performance of the officials of Thawi Watthana District, Bangkok Metropolitan Administration, and 3) to study problems and suggestions for morale and work performance of the officials of Thawi Watthana District, Bangkok Metropolitan Administration The population used in the research is Personnel of Thawi Watthana District, Bangkok Metropolitan Administration. The 280 samples obtained from table of Krejcie & Morgan. The research tool was a questionnaire. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean and standard deviation, T-test and Pearson Product Moment Correlation.

The results were found that 1) an overview of level of morale was at high level 2) organizational factors, type of work responsibility, personal characteristics, supervision, and work-life balance were at positive direction and slightly correlated with level of morale and work performance of the officials of Thawi Watthana District, Bangkok Metropolitan Administration 3) The officials of Thawi Watthana

District, Bangkok had low morale, enthusiasm, and had no chance to get the potential developed that directly affected to work performance and public service.

The suggestions were that there should support of morale and work performance by enhancing career development, the executives should appreciate when officials completed work successfully and gave opportunity to correct mistakes. For officials themselves, they should support morale for strengthen performance working.

Keywords : Morale and work performance, Thawi Watthana District, Bangkok Metropolitan Administration

บทนำ (Introduction)

การบริหารจัดการเพื่อนำองค์การไปสู่ความสำเร็จนั้น จำเป็นต้องมียุทธศาสตร์ประกอบที่สำคัญหลายประการในการบริหารงาน ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์การ การงบประมาณและการบริหารงานที่ดี มีทรัพยากรที่เพียงพอ และเหนืออื่นใดต้องมีบุคลากรที่มีคุณภาพในปริมาณที่พอเหมาะ เพราะในกระบวนการบริหารจัดการองค์การมักประสบปัญหาและอุปสรรคในเรื่องเกี่ยวกับคนเป็นส่วนใหญ่ เพราะถ้าในองค์การมีบุคลากรขาดความรู้ ความสามารถ ไม่ทุ่มเทในการปฏิบัติหน้าที่ ก็เป็นการยากต่อการบริหารงานให้บรรลุผลตามความมุ่งหมายขององค์การ ในทางตรงกันข้ามถ้าองค์การมีบุคลากรที่ดีมีคุณภาพ แต่ไม่สามารถทนปฏิบัติงานอยู่ในองค์การได้นานก็ย่อมเป็นปัญหากับองค์การนั้น ๆ ได้เช่นกัน

ในปัจจุบันนี้เป็นการทราบกันโดยทั่วไปว่า ทรัพยากรมนุษย์เป็นตัวแปรและเป็นปัจจัยสำคัญเกี่ยวกับความสำเร็จในการดำเนินงานขององค์การ ถ้าบุคลากรปฏิบัติงานตามภาระหน้าที่ด้วยความพึงพอใจและสามารถอยู่ในองค์การได้อย่างมีความสุข ด้วยสภาพการเปลี่ยนแปลงตามกระแสโลกาภิวัตน์ทั้งภายในและภายนอกประเทศที่เกิดขึ้นการดำเนินงานขององค์การจำเป็นต้องอาศัยกำลังคนเป็นปัจจัยสำคัญ และถือว่าเป็นทรัพยากรที่มีค่าอย่างยิ่งในการผลักดันในการบริหารงานเกิดผลสัมฤทธิ์เป็นปกติวิสัยสำหรับองค์การทุกองค์การไม่ว่าจะเป็นองค์การในภาคส่วนใดก็ตามต่างมุ่งมั่นพยายามให้องค์การเจริญก้าวหน้า และสามารถดำเนินงานได้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น องค์การภาครัฐโดยเฉพาะองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่ทำงานใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด โดยมีจุดมุ่งหมายในการจัดการบริการสาธารณะ (Public Service) ให้แก่ประชาชน การจัดบริการสาธารณะที่ภาครัฐจัดให้กับประชาชนนั้นมีลักษณะเป็นการบริการแก่ประชาชน โดยให้ประชาชน

หรือผู้รับบริการเกิดความพึงพอใจที่เป็นไปตามกระบวนการพัฒนาในการบริหารราชการแนวใหม่ ทั้งนี้ เพื่อสนองความต้องการโดยส่วนรวมของประชาชนนั่นเอง

ในการจัดหาคนเข้ามาทำงานทุกองค์การต่างมีความต้องการทรัพยากรบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ มีความคิด มีสุขภาพอนามัยแข็งแรง เมื่อได้คนเข้าทำงานแล้ว คนต่าง ๆ เหล่านั้นสามารถปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมายได้ประสบความสำเร็จ องค์การจำเป็นต้องรักษากำลังคนที่มีประสิทธิภาพในการทำงานให้อยู่กับองค์การต่อไป แต่การที่คนเราจะมีประสิทธิภาพในการทำงานได้นั้น มีสิ่งสำคัญประการหนึ่งก็คือบุคคลต้องมีความอยาก มีความปรารถนาที่จะทำสิ่งนั้น หรือตั้งใจที่จะทำสิ่งนั้น ๆ ซึ่งความอยาก ความปรารถนาในการทำงานของคนเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับจิตใจ หรืออีกนัยหนึ่งก็คือขวัญกำลังใจนั่นเอง ขวัญกำลังใจของบุคลากรเป็นสิ่งที่ผู้บริหาร หรือผู้บังคับบัญชาไม่ควรมองข้าม และควรให้ความสนใจเป็นอย่างมาก ทั้งนี้เนื่องจากขวัญกำลังใจก็เป็นเช่นเดียวกับสุขภาพทางร่างกายที่มนุษย์จะต้องเอาใจใส่ดูแล และรักษาให้มีสุขภาพดีเช่นกัน หน่วยงานใด องค์การไหนที่บุคลากรมีขวัญกำลังใจสูงย่อมส่งผลให้การดำเนินงานขององค์การโดยรวมประสบความสำเร็จในการดำเนินงานตรงกันข้ามหากองค์การใดบุคลากรขาดขวัญกำลังใจในการทำงาน การดำเนินงานย่อมขาดประสิทธิภาพ ดังนั้นหากผู้ได้บังคับบัญชามีขวัญกำลังใจดีแล้วพวกเขาจะเต็มใจทำงานตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาด้วยความกระตือรือร้นและเต็มใจ และจะส่งผลต่อความสำเร็จของงานหรือการดำเนินพันธกิจหรือภารกิจของหน่วยงานหรือองค์การ

เพื่อให้การดำเนินงานตามพันธกิจขององค์การสามารถบรรลุผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารองค์การจำเป็นต้องแสวงหาวิธีการต่าง ๆ ในการบำรุงรักษาบุคลากรที่มีความสามารถไว้ให้อยู่กับองค์การได้ สิ่งทีพึงระวังประการหนึ่งก็คือหากองค์การเก็บรักษาบุคลากรไว้ แต่บุคลากรเหล่านั้นไม่มีความตั้งใจในการทำงาน ขาดความกระตือรือร้น ผลการปฏิบัติงานตกต่ำ การเก็บรักษาบุคลากรส่วนนี้ไว้ก็อาจจะไม่เกิดประโยชน์อันใดแก่องค์การ โดยประเด็นที่น่าสนใจคือ ทำอย่างไรให้องค์การสามารถทะนุบำรุงและเก็บรักษาบุคลากรที่มีคุณภาพไว้ได้ โดยที่บุคลากรเหล่านั้นมีความตั้งใจ เต็มใจและอุทิศตนให้กับการทำงานขององค์การจนบรรลุเป้าหมาย สำหรับความตั้งใจ เต็มใจและอุทิศตนให้กับการทำงานของบุคลากรนั้นส่วนหนึ่งเกิดจากการมีขวัญกำลังใจในการทำงาน โดยเฉพาะข้าราชการที่ปฏิบัติงานในองค์กรภาครัฐ เช่น สำนักงานเขตทวีวัฒนาซึ่งถือได้ว่าเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาประเทศ ถ้าข้าราชการขาดขวัญกำลังใจในการทำงานย่อมนำมาซึ่งความเสื่อมโทรมและหย่อนสมรรถภาพในการให้บริการสาธารณะแก่ประชาชน

ปัจจุบันสำนักงานเขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานครมีพันธกิจที่ต้องให้บริการประชาชนตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการบริหารเทศบาลและกฎหมายว่าด้วยการกำหนดแผนและขั้นตอน

การกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่กว่า 50.2 ตารางกิโลเมตร มีประชากรอยู่อาศัยมากกว่า 78,548 คนมีบุคลากรที่ปฏิบัติงานจำนวน 793 คน เป็นข้าราชการ 128 คน บุคลากรที่เป็นลูกจ้างจำนวน 665 คน ซึ่งตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาสำนักงานเขตทวีวัฒนาสามารถดำเนินงานตามพันธกิจได้เป็นผลสำเร็จอย่างน่าพอใจ ในขณะเดียวกันจากการสำรวจความพึงพอใจในบริการของสำนักงานเขตทวีวัฒนาพบว่า ประชาชนมีความพึงพอใจในบริการอยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกับการดำเนินงานขององค์กรทั่วไปสำนักงานเขตทวีวัฒนายังมีบุคลากรบางคน บางส่วนขาดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน ทำให้บุคลากรกลุ่มนี้ขาดความกระตือรือร้น ขาดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการปรับปรุงวิธีการทำงาน และด้อยโอกาสในการรับการพัฒนาศักยภาพ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ย่อมส่งผลกระทบต่อโดยตรงกับประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อการปฏิบัติงานในหน้าที่และส่งผลให้การให้บริการประชาชนยังทำได้ไม่เต็มประสิทธิภาพ ด้วยเหตุนี้ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาระดับขวัญกำลังใจอยู่ในระดับใด และมีปัจจัยอะไรบ้างที่มีความสัมพันธ์กับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร สังกัดสำนักงานเขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร เพื่อที่จะได้ใช้เป็นข้อมูลในการแก้ไข และ ปรับปรุง รวมถึงกำหนดนโยบายเกี่ยวกับความต้องการของข้าราชการสำนักงานเขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร เพื่อเพิ่มขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานให้สูงขึ้น ซึ่งจะเป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งในการทำให้หน่วยงานมีประสิทธิภาพ และบรรลุเป้าหมายหรือภารกิจที่หน่วยงานได้รับมอบหมายให้สำเร็จด้วยดี

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาระดับขวัญกำลังใจที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดสำนักงานเขตทวีวัฒนากรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดสำนักงานเขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร
3. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการเสริมสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดสำนักงานเขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

1. การศึกษา เรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรในสังกัดสำนักงานเขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey

Research) เพื่อศึกษาระดับและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการและเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ประกอบไปด้วย ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ บุคลากรสังกัดสำนักงานเขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร จำนวน 793 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการคำนวณด้วยสูตรการคำนวณจากการเปิดตาราง Krejcie & Morgan (1970) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 280 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา เป็นแบบสอบถามที่สร้างขึ้นมี 4 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับคุณลักษณะส่วนบุคคล ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเสริมสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร สังกัดสำนักงานเขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร และตอนที่ 4 เป็นคำถามเกี่ยวกับแนวทางในการเสริมสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดสำนักงานเขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยจะเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยกำหนดรหัสหมายเลขแบบสอบถามเพื่อตรวจสอบการเก็บแบบสอบถาม ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จำนวน 280 คน โดยแจกแบบสอบถามให้บุคลากรสังกัดสำนักงานเขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร และเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง ได้ครบตามจำนวน ตรวจสอบความถูกต้องและความครบถ้วนสมบูรณ์ของแบบสอบถาม ก่อนที่จะนำมาประมวลผล หากมีฉบับไหนไม่สมบูรณ์ จะทำการคัดแยกออก และทำการเก็บเพิ่มเพื่อให้ครบตามจำนวน

5. การตรวจสอบข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบนำข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถาม จะนำมาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ทุกชุด และนำมาลงรหัสประมวลผลข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ หาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว. (One-Way ANOVA) และ สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

ผลการวิจัย (Research Results)

ผู้ศึกษาได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลวิจัย แบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ของข้อมูลคุณลักษณะส่วนบุคคล ของบุคลากรสังกัดสำนักงานเขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร ข้อมูลส่วนบุคคลของบุคลากรสังกัดสำนักงานเขตทวีวัฒนา

กรุงเทพมหานคร จำแนกตามเพศ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 280 คน พบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศชายจำนวน 144 คน คิดเป็นร้อยละ 51.4 ส่วนที่เหลือเป็นเพศหญิงจำนวน 136 คน คิดเป็นร้อยละ 48.6 จำแนกตามอายุ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 46-50 ปีจำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 19.3 ระดับการศึกษาผลการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีจำนวน 210 คน คิดเป็นร้อยละ 75 ระดับอายุงานราชการผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ส่วนใหญ่มีอายุงานราชการ 15 ปี ขึ้นไป จำนวน 106 คน คิดเป็นร้อยละ 33.2 ระดับรายได้ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่าส่วนใหญ่มีรายได้ระหว่าง 10,001 – 15,000 บาท จำนวน 142 คน คิดเป็นร้อยละ 50.7 การได้รับรางวัลผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าส่วนใหญ่ได้รับสิ่งของ/เงินจำนวน 162 คน คิดเป็นร้อยละ 57.9

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเสริมสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดสำนักงานเขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยสร้างขวัญกำลังใจของบุคลากรสังกัดสำนักงานเขตวัฒนากรุงเทพมหานคร ผลการวิเคราะห์พบว่าปัจจัยสร้างขวัญกำลังใจในภาพรวมอยู่ในระดับมากคือปัจจัยด้านคุณลักษณะส่วนบุคคลอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.29$) และปัจจัยด้านการควบคุมและดูแล และการให้ความเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.29$) ปัจจัยด้านความสามารถที่จะปรึกษาปัญหาในการทำงานกับผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงานได้ตลอดเวลาในระดับมาก ($\bar{X} = 4.30$) ปัจจัยสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดสำนักงานเขตวัฒนา กรุงเทพมหานครปัจจัยด้านงานที่องค์กรและผู้บังคับบัญชาได้มอบหมายให้ตนเองเป็นผู้รับผิดชอบปฏิบัติช่วยให้ท่านมีโอกาสดำเนินการพัฒนาศักยภาพในการปฏิบัติงานของตนเองได้อย่างเต็มที่อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.38$) ปัจจัยสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดสำนักงานเขตวัฒนา กรุงเทพมหานครด้านคุณลักษณะของบุคคล ผลการวิเคราะห์พบว่าปัจจัยสร้างขวัญกำลังใจด้านความร่วมมือในการทำงานระหว่างหน่วยงาน ระหว่างหน่วยงานกับบุคลากร และระหว่างบุคลากรช่วยให้สามารถทำงานได้เป็นผลสำเร็จอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.37$) ปัจจัยสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดสำนักงานเขตวัฒนา กรุงเทพมหานครด้านความสมดุลระหว่างการทำงานและการดำเนินชีวิต ผลการวิเคราะห์พบว่าปัจจัยสร้างขวัญกำลังใจในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ปัจจัยหน่วยงานจัดให้มีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมในการทำงานส่งผลให้บุคลากรเกิดความกระตือรือร้นและมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} =$

4.30) ปัจจัยด้านรายได้(จากค่าตอบแทนและสวัสดิการ)ที่ได้รับในปัจจุบันมีความเหมาะสมกับ
ความรู้ความสามารถและปริมาณงานที่ทํานานรับผิดชอบอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.30$)

ส่วนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร สังกัด
สำนักงานเขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานครประกอบด้วย สภาพจิตใจ (condition of the mind)
อารมณ์(emotional) และ ทศนคติ (attitude) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดย ค่าเฉลี่ยและส่วน
เบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดสำนักงานเขตทวี
วัฒนากรุงเทพมหานครผลการวิเคราะห์พบว่าระดับขวัญกำลังใจด้านทัศนคติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} =$
4.29) ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร
สังกัดสำนักงานเขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร ด้านสภาพจิตใจ ผลการวิเคราะห์พบว่าด้านการมี
ความรู้สึกว่าเพื่อนร่วมงานก็เปรียบเสมือนคนในครอบครัวอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.22$) 2) ด้าน
อารมณ์ ผลการวิเคราะห์ในภาพรวมพบว่าการมีความคิดว่าองค์กรนี้ให้สิ่งที่ตนเองต้องการได้
มากกว่าองค์กรอื่นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.34$) ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับขวัญ
กำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดสำนักงานเขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร ด้านทัศนคติ
ผลการวิเคราะห์ในภาพรวมพบว่าการมีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงานช่วยให้
ตนเองมีความสุขและสนุกกับการทำงานอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.36$)

ส่วนที่ 4 ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับแนวทางในการเสริมสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน
ของบุคลากรสังกัดสำนักงานเขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร วิธีการที่หน่วยงานใช้ในการเสริมสร้างขวัญ
กำลังใจแก่บุคลากร สังกัดสำนักเขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า วิธีการที่ผู้บริหารควรใช้ในการเสริมสร้างขวัญกำลังใจแก่
บุคลากร สังกัดสำนักเขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานครผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าวิธีการเสริมสร้าง
ขวัญกำลังใจที่ผู้บริหารควรใช้ในการสร้างขวัญกำลังใจแก่บุคลากรสังกัดสำนักเขตทวีวัฒนา
กรุงเทพมหานคร ได้แก่ เสริมสร้างกำลังใจให้เหมาะสมกับความเป็นจริง จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 20 ถ้าบุคลากรทำงานผิดพลาด ผู้บริหารควรให้ออกาส จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 40
กล่าวชื่นชมด้วยวาจา จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 40

วิธีการที่บุคลากรควรใช้ในการเสริมสร้างขวัญกำลังใจแก่ตนเอง ผลการวิเคราะห์ข้อมูล
พบว่าวิธีการที่บุคลากรควรใช้ในการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่ตนเอง ได้แก่การเสริมกำลังใจ
คิดเรื่องดี ๆ เพื่อให้เข้มแข็งมากขึ้น จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 100

การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยสร้างขวัญกับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน ในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาได้กำหนดสมมติฐานวิจัยว่าปัจจัยด้านลักษณะขององค์การประเภทของงานที่รับผิดชอบ คุณลักษณะส่วนบุคคลการควบคุมและดูแล และ ความสมดุลระหว่างการทำงานกับการดำเนินชีวิตมีความสัมพันธ์กับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดสำนักงานเขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานครโดยใช้การคำนวณค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson product-moment correlation coefficient) เพื่อศึกษาว่าปัจจัยปัจจัยสร้างขวัญกำลังใจมีความสัมพันธ์ต่อระดับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร หรือไม่ มากน้อยเพียงใด แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยสร้างขวัญกำลังใจ กับระดับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดสำนักงานเขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

ผลการวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร สังกัดสำนักงานเขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายดังนี้

1. ระดับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดสำนักงานเขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับสูงกว่าระดับปานกลางซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเนตรนภิส เลิศเดชานนท์ เรื่อง ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 ที่พบว่าขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานโดยรวมอยู่ในระดับสูง และงานวิจัยของบุญมา อัครแสงที่ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลมหาสารคาม พบว่าระดับขวัญกำลังใจของเจ้าหน้าที่ โรงพยาบาลมหาสารคาม โดยรวมอยู่ในระดับมาก และรัชตะ ท้าวคำลือที่ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อขวัญและกำลังใจของกำลังพล สังกัดกองพันทหารราบที่ 2 กรมทหารราบที่ 17 พบว่าระดับขวัญและกำลังใจของกำลังพล สังกัดกองพันทหารราบที่ 2 กรมทหารราบที่ 17 โดยรวมอยู่ในระดับมาก

2. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติได้แก่ ลักษณะขององค์การประเภทของงานที่รับผิดชอบ คุณลักษณะส่วนบุคคล การควบคุมและดูแล ความสมดุลระหว่างการทำงานกับการดำเนินชีวิตมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน หมายถึงว่าปัจจัยทั้ง 5 ด้านได้รับการสร้างเสริมให้เกิดเพิ่มมากขึ้นจะทำให้ระดับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดสำนักงานเขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานครเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของมหัสวีร์ ชัยเพ็ชร เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการ

นายทหารชั้นสัญญาบัตรสังกัด กองบัญชาการกองทัพอากาศที่ 3 และผลการวิจัย ของอรกาญจน์ นิดเสน และ อุดล นาคะโรที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของพนักงานครูสังกัดเทศบาลนครภูเก็ตโดยพบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานมีความสัมพันธ์กับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลางอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .001

3. แนวทางการพัฒนาขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานพบว่า 3) องค์การควรเสริมสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานด้วยวิธีการให้ความก้าวหน้าในอาชีพการงาน ในขณะที่ผู้บริหารควรเสริมสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานด้วยวิธีการกล่าวคำชื่นชมด้วยวาจาเมื่อบุคลากรปฏิบัติงานเป็นผลสำเร็จและการให้โอกาสบุคลากรทำงานที่ผิดพลาดได้แก้ไขและปรับปรุงตนเอง ในส่วนของผู้ปฏิบัติงานนั้นควรเสริมสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานด้วยวิธีการของตนเองด้วยการคิดเรื่องดีๆ เพื่อให้มีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานเข้มแข็งมากขึ้นซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเนตรนภิส เลิศเดชานนท์ที่พบว่าการสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติให้เกิดแก่บุคลากรควรให้โอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชาในความก้าวหน้าทางการงาน

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ด้านสภาพจิตใจของบุคลากรในองค์กร ผู้บังคับบัญชาควรจะให้คำแนะนำปรึกษา คอยช่วยเหลือในเรื่องของงานกับผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างสม่ำเสมอ เมื่อพบเจออุปสรรคปัญหาต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายทุกเรื่อง ทำให้บุคลากรรู้สึกว่าการเปรียบเสมือนครอบครัว มาปฏิบัติงานแล้วรู้สึกมีความสุข

1.2 ด้านอารมณ์ ผู้บังคับบัญชาควรให้ความสำคัญดูแลความเป็นอยู่ของบุคลากร โดยจัดสรรสวัสดิการ ค่าตอบแทนต่าง ๆ ที่เหนือหรือแตกต่างกับองค์กรอื่น ๆ เพื่อที่จะรักษาบุคลากรไว้ปฏิบัติงานกับองค์กรได้นาน ไม่ทำให้บุคลากรรู้สึกถึงความแตกต่างเมื่อเปรียบเทียบกับองค์กรอื่น ๆ

1.3 ด้านทัศนคติ ผู้บังคับบัญชาควรมีแนวทางสร้างความสัมพันธ์ที่ดี ระหว่างบุคลากรกับองค์กร บุคลากรกับผู้บังคับบัญชา บุคลากรด้วยกัน เพื่อก่อเกิดความยอมรับซึ่งกันและกัน รวมถึงควรมีแนวทางให้โอกาสในการพัฒนาฝึกอบรม และศึกษาดูงานเพื่อเพิ่มพูนความรู้ประสบการณ์ เพื่อให้บุคลากรรู้สึกถึงความมั่นคงในชีวิต และมีความจงรักภักดีกับองค์กร

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรจะศึกษาโดยการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความสมบูรณ์มากขึ้นในการประกอบการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.2 ควรเปรียบเทียบปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรสังกัดสำนักงานเขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร โดยจำแนกตามลักษณะส่วนบุคคล

เอกสารอ้างอิง (References)

- Churairat, K. (2011). **Factors Influencing the Satisfaction of Government Officials.** Nopparat Rajathanee Hospital. Master of Business Administration Thesis. Ramkhamhaeng University. [In Thai]
- Frederick, Her. (1959). **Two - Factor theory has a lot to do with practice.** There are two important factors that relate to individual preferences or dislikes. Nittaya111.wordpress.com.
- Fuengthong, S. (2007). **Motivating Factors Affecting the Performance of Operational Employees of the Royal Project Foundation.** Independent research Master of Business Administration. Graduate school Chiang Mai University. [In Thai]
- Jakkrit, K. (2013). **Morale and morale in the performance of the military service.** Under the 2nd Infantry Battalion, 8th Infantry Regiment. Master's Thesis in Public Administration. Siam University. [In Thai]
- Krongchit, K. et. al. (2545). **Factors Affecting the Satisfaction of Government Officials.** Royal Irrigation Department studied only in the area of Irrigation Office 8, Lopburi Province. Master of Arts thesis. Mahidol University. [In Thai]
- Mahisawan, K. (2017). **Factors affecting the morale and morale of government officials.** Commissioned officer 3rd Army Region Command Headquarters. Inspector General, Army Region 3. Army College. [In Thai]

- Ratchata, K. (2008). **Factors affecting the morale and morale of the troops.** Under the infantry battalion 2nd, 17th Infantry Regiment. Master of Public Administration Thesis. Sukhothai Thammathirat Open University. [In Thai]
- Wattana, K. (2007). **Morale and morale in the performance of duties of the top military inspector.** Firecrackers under the Inspectorate Military Company Military District 14. State Degree Thesis Master of Theology. Burapha University. [In Thai]

แนวทางการพัฒนาการใช้แอปพลิเคชัน “พ้นภัย” ในการปฏิบัติงาน
ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอกง จังหวัดนครราชสีมา*

Guidelines for Developing "Phon Phai (free from danger)"
Application Usage in the Operation of the Village Headmen in
Kong District, Nakhon Ratchasima Province*

รุ่งนภา พาระพันธ์¹ และเศรษฐวัฒน์ โชควรรกุล²
Rungnapa Paraphunt¹ and Settawat Chokworakul²

Received : October 25, 2022; Revised : December 7, 2022; Accepted : December 29, 2022

บทคัดย่อ (Abstract)

การศึกษาแนวทางการพัฒนาการใช้แอปพลิเคชัน “พ้นภัย” ในการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอกง จังหวัดนครราชสีมาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) พฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชัน 2) การยอมรับแอปพลิเคชัน 3) ความสัมพันธ์ระหว่างการยอมรับแอปพลิเคชันกับระดับพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชัน และ 4) แนวทางการพัฒนาการใช้แอปพลิเคชัน ในการปฏิบัติงาน

วิธีดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาระดับพฤติกรรมการใช้การยอมรับแอปพลิเคชัน และความสัมพันธ์ระหว่างการยอมรับแอปพลิเคชัน กับระดับพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชัน กลุ่มตัวอย่างคือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในอำเภอกง จังหวัดนครราชสีมา 113 คน จากการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของสเปียร์แมน

¹คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา; Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Ratchasima Rajabhat University, Thailand;
e-mail : rung9999@yahoo.com, 2523jewjew@gmail.com

²คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา; Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Ratchasima Rajabhat University, Thailand;
e-mail : Dr.settawat@gmail.com

*DOI : <https://doi.org/10.14456/jlgisrru.2023.5>

ขั้นตอนที่ 2 แนวทางการพัฒนาการใช้แอปพลิเคชัน ในการปฏิบัติงาน โดยผู้ให้ข้อมูล 3 คน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการศึกษา 1) พฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชัน โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อยที่สุด 2) ภาพรวมการยอมรับแอปพลิเคชันอยู่ในระดับมาก 3) ความสัมพันธ์ระหว่างการยอมรับแอปพลิเคชันกับระดับพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันอยู่ในระดับต่ำ 4) แนวทางพัฒนาการใช้แอปพลิเคชันในการปฏิบัติงาน ได้แก่ การจัดอบรมเพื่อทำความเข้าใจการใช้งานแอปพลิเคชันอย่างละเอียดและเกิดความชำนาญโดยผู้บังคับบัญชา กำหนดให้มีปลัดอำเภอประจำตำบลเป็นพี่เลี้ยงคอยให้คำแนะนำในการใช้ ยกย่องเชิดชูเกียรติกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่ส่งคำร้องขอความช่วยเหลือผ่านแอปพลิเคชันให้ประชาชนที่ได้รับความช่วยเหลือทราบเพื่อทำให้เกิดความภาคภูมิใจ

คำสำคัญ (Keywords) : พฤติกรรมการใช้, การยอมรับ, แอปพลิเคชัน, กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

Abstract

The purpose of the study on Guidelines for Developing "Phon Phai (free from danger)" Application Usage in the Operation of the Village Headmen in Kong District, Nakhon Ratchasima Province is to investigate 1) application usage behaviours, 2) acceptance of the application, 3) a relationship between the acceptance and the level of application usage behaviors, and 4) guidelines for developing the application usage in the operation.

The study was divided into 2 parts. The first part focused on the investigation on the level of application usage behaviors and acceptance and the relationship between the acceptance and the level of application usage behaviors. The sample group included 113 village headmen in Kong District, Nakhon Ratchasima Province. The research tools were questionnaires, and data were analyzed with frequency, percentage, mean, standard deviation, and Spearman's Correlation Coefficient. The second part focused on the guidelines for developing the application usage in the operation with 3 informants. The research tools were structured interview forms and content analysis.

The findings are as follows. 1) The overall application usage behaviors were at the lowest level. 2) The overall acceptance of the application was at a high

level. 3) The relationship between the acceptance and the level of application usage behaviors was at a low level. 4) The guidelines for developing the application usage in the operation were that the supervisor should conduct comprehensive application usage trainings and the deputy sub-district chief should be assigned to mentor village headmen on the application and honor the village headmen who submit requests through the application so that the people can acknowledge and feel proud.

Keywords : Usage Behavior, Perception, Application, Village Headman

บทนำ (Introduction)

ภัยพิบัติที่เกิดขึ้นในแต่ละปีเป็นภัยพิบัติที่ยากต่อการคาดการณ์ถึงสถานที่หรือเวลาได้อย่างชัดเจน และเมื่อเกิดขึ้นแล้วได้ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงทั้งทางตรงและทางอ้อมไปในวงกว้าง ทั่วโลกกำลังอยู่ในยุคที่จะมีภัยพิบัติทางธรรมชาติเกิดขึ้น ซึ่งหลายเหตุการณ์เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ซึ่งเป็นสิ่งที่เกินความคาดหมาย จึงมีการเรียกร้องให้นานาชาติได้ตระหนักและร่วมมือกันที่จะแก้ไขหรือออกมาตรการเพื่อป้องกัน อย่างจริงจังซึ่งการรับมืออย่างมีประสิทธิภาพนั้นต้องอาศัยความร่วมมือกันตั้งแต่ในระดับประเทศ ระดับภูมิภาค และระดับโลก (สำนักวิจัยและความร่วมมือระหว่างประเทศ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย, 2564) แอปพลิเคชัน “พันภัย” เป็นเครื่องมือ ที่ช่วยรวบรวมข้อมูลสาธารณภัยต่าง ๆ ในพื้นที่ ผลกระทบ ความสูญเสีย ผู้ประสบภัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งพิกัดกลุ่มเสี่ยง ผู้ป่วย ผู้ด้อยโอกาส เพื่อเป็นฐานข้อมูลที่ต้องการ ชัดเจน รวดเร็ว ในการรายงาน เพื่อให้หน่วยงานทั้งในระดับจังหวัดและส่วนกลาง สามารถให้สนับสนุนและช่วยเหลือแก่ผู้ประสบภัยได้รวดเร็ว เพื่อให้การดำเนินงานตามโครงการขยายผลและเพิ่มประสิทธิภาพการใช้งานระบบฐานข้อมูลภัยพิบัติและระบบภูมิสารสนเทศ (GIS) เพื่อการช่วยเหลือผู้ประสบภัย ครอบคลุมทุกจังหวัดและเป็นอีกหนึ่งช่องทางที่สามารถแจ้งภัยและร้องขอความช่วยเหลือได้รวดเร็ว รวมถึงการติดตามความช่วยเหลือแบบ Real-time ซึ่งหน่วยงานตั้งแต่ระดับท้องถิ่น ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด จะเห็นภาพรวมของคำร้องในพื้นที่ของตน และหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือด้วยระบบฐานข้อมูลเดียวกัน สามารถจัดสรรทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ และนำส่งความช่วยเหลือได้ทันต่อสถานการณ์ กรมการปกครองจึงขอความอนุเคราะห์ให้จังหวัดแจ้งขอความร่วมมือนายอำเภอ และกำนันผู้ใหญ่บ้าน ดาวน์โฮลด์และเข้าใช้งานแอปพลิเคชัน “พันภัย” ผ่าน Mobile Application สามารถศึกษาข้อมูลการใช้งานได้จากเว็บไซต์ <https://phonphai.org>

ที่เมนูหลัก คู่มือการใช้งาน (กรมการปกครอง, 2563 : 1) จากที่ได้กล่าวมาในข้างต้น จึงเป็นที่มาของการศึกษาแนวทางการพัฒนาการใช้แอปพลิเคชัน “พันภัย” ในการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอกง จังหวัดนครราชสีมา จากสถานการณ์และปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการใช้แอปพลิเคชัน “พันภัย” จึงมีประโยชน์และมีความสำคัญเพราะที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันแอปพลิเคชัน “พันภัย” ได้เข้ามา มีบทบาทสำคัญในการปฏิบัติงาน เพื่อนำผลจากการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุง แก้ปัญหาที่สัมพันธ์กับการใช้แอปพลิเคชัน “พันภัย” ในการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอกง จังหวัดนครราชสีมา ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาระดับพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชัน “พันภัย” ในการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอกง จังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อศึกษาการยอมรับแอปพลิเคชัน “พันภัย” ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอกง จังหวัดนครราชสีมา
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการยอมรับแอปพลิเคชัน “พันภัย” กับระดับพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชัน “พันภัย” ในการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอกง จังหวัดนครราชสีมา
4. เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาการใช้แอปพลิเคชัน “พันภัย” ในการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอกง จังหวัดนครราชสีมา

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในพื้นที่อำเภอกง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 113 คน จากประชากรทั้งหมด 156 คน กำหนดตัวอย่าง โดยใช้การคำนวณตามสูตรของ Taro Yamane (สุจิตรา บุญยรัตพันธุ์, 2556 : 176)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ตอนที่ 2 การยอมรับแอปพลิเคชัน “พันภัย” ในการปฏิบัติงานสอบถามเกี่ยวกับการยอมรับแอปพลิเคชัน ประกอบด้วยตัวแปร 6 ประการ ดังนี้ ตัวแปร

ภายนอก การรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้รับจากเทคโนโลยี การรับรู้ว่าเป็นระบบที่มีความง่ายต่อการใช้งาน ทศนคติที่มีต่อการใช้งาน พฤติกรรมการตั้งใจที่จะใช้งาน การใช้งานจริง มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ให้ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกตอบความคิดเห็น ตอนที่ 3 ระดับพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชัน “พันภัย” ในการปฏิบัติงาน มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ให้ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกตอบตามความคิดเห็น

2.2 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ใช้ในการสัมภาษณ์ กลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง จำนวน 3 คน ประกอบด้วย หัวหน้าสถานีกาชาดที่ 4 จังหวัดนครราชสีมา ผู้เชี่ยวชาญพยาบาล 8 สถานีกาชาดที่ 4 จังหวัดนครราชสีมา นายอำเภอคง

2.2.1 สร้างแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการใช้แอปพลิเคชัน “พันภัย” ในการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอคง จังหวัดนครราชสีมา โดยนำประเด็นคำถามที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลการยอมรับแอปพลิเคชัน “พันภัย” ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด 2 อันดับแรก ใน 6 ประการ มาเป็นประเด็นข้อคำถามสัมภาษณ์ รวมเป็น 12 ข้อ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถาม ผู้วิจัยขอให้บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมาออกหนังสือ เพื่อขออนุญาตจากนายอำเภอคง ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนโดยส่งหนังสือขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการสัมภาษณ์จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อขอความอนุเคราะห์ให้ผู้วิจัยเข้าสัมภาษณ์ ตาม วัน เวลาและสถานที่ ที่ผู้ให้สัมภาษณ์สะดวก แล้วจึงดำเนินการเข้าสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพในการทำงาน วิเคราะห์ด้วย การคำนวณหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

4.2 การวิเคราะห์ระดับพฤติกรรมการใช้และการยอมรับแอปพลิเคชัน “พันภัย” ในการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอคง จังหวัดนครราชสีมา วิเคราะห์ด้วย ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) นำค่าที่ได้มาแปลผล โดยกำหนดช่วงความกว้างของอันตรภาคชั้น เพื่อแปลความหมาย ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2554 : 123)

ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง ระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง ระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง ระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง ระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด

4.3 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการยอมรับแอปพลิเคชัน “พันภัย” กับระดับพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชัน “พันภัย” ในการปฏิบัติงาน วิเคราะห์ด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของสเปียร์แมน (Spearman rank correlation coefficient) นำค่าที่ได้มาแปลผล โดยใช้เกณฑ์การวิเคราะห์สหสัมพันธ์สหสัมพันธ์ (r) ดังนี้ (ชูศรี วงศ์รัตน์, 2553 : 314)

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.81-1.00 หมายถึง มีความสัมพันธ์กันในระดับสูง

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.61-0.80 หมายถึง มีความสัมพันธ์กันในระดับค่อนข้างสูง

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.41-0.60 หมายถึง มีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.21-0.40 หมายถึง มีความสัมพันธ์กันในระดับค่อนข้างต่ำ

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.01-0.20 หมายถึง มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.00 หมายถึง ไม่มีความสัมพันธ์กัน

ผลการวิจัย (Research Results)

การวิจัยครั้งนี้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 113 คน เป็นกำนัน ร้อยละ 7.96 ผู้ใหญ่บ้าน ร้อยละ 92.04 เพศหญิง ร้อยละ 21.24 เพศชาย ร้อยละ 78.76 อายุ 41-50 ปี มากที่สุดคือร้อยละ 52.21 รองลงมาคือ อายุ 51-60 ปี อายุ 31-40 ปี และ อายุ 25-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 32.74, 12.39 และ 2.65 ตามลำดับ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ มีดังนี้

1. ผลการศึกษาระดับพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชัน “พันภัย” ในการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอกง จังหวัดนครราชสีมา พบว่าระดับพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันทั้งในภาพรวมและรายข้ออยู่ในระดับน้อยที่สุด เมื่อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยใน 3 ลำดับแรก พบว่าลำดับแรกคือ ท่านได้ใช้งานแอปพลิเคชัน “พันภัย” ในการส่งคำร้องขอทรัพยากรเพื่อให้ความช่วยเหลือ เช่น เครื่องอุปโภค บริโภค ($\bar{X} = 1.51$, S.D. = 0.50) รองลงมาคือ ท่านได้ใช้งานแอปพลิเคชัน “พันภัย” เมื่อเกิดภัยพิบัติในพื้นที่ ($\bar{X} = 1.49$, S.D. = 0.54) รองลงมาคือ ท่านได้ใช้งานแอปพลิเคชัน “พันภัย” เพื่อเป็นอีกหนึ่งทางเลือกในการสื่อสารเพื่อขอความช่วยเหลือเมื่อเกิดภัยพิบัติ ($\bar{X}$

= 1.48, S.D. = 0.50) และ ท่านได้เผยแพร่แอปพลิเคชัน “พันภัย” ให้ราษฎรในพื้นที่ได้รับรู้ถึงประโยชน์ในการใช้งาน ($\bar{X}$ = 1.48, S.D. = 0.50)

2. ผลการศึกษาการยอมรับแอปพลิเคชัน “พันภัย” ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอดง จังหวัดนครราชสีมา พบว่าภาพรวมการยอมรับแอปพลิเคชัน 6 ประการแอปพลิเคชันอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาพบว่า ตัวแปรภายนอกแอปพลิเคชัน ($\bar{X}$ = 4.02, S.D. = 0.70) การรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้รับจากเทคโนโลยีแอปพลิเคชัน ($\bar{X}$ = 4.02, S.D. = 0.66) การใช้งานจริงแอปพลิเคชัน ($\bar{X}$ = 4.02, S.D. = 0.65) ตัวแปรทั้ง 3 มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาทัศนคติที่มีต่อการใช้งานแอปพลิเคชัน ($\bar{X}$ = 4.00, S.D. = 0.65) และพฤติกรรมการตั้งใจที่จะใช้งานแอปพลิเคชัน ($\bar{X}$ = 3.99, S.D. = 0.64) ส่วน การรับรู้ว่าเป็นระบบที่มีความง่ายต่อการใช้งานแอปพลิเคชัน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}$ = 3.97, S.D. = 0.66) นำค่าเฉลี่ยต่ำสุด 2 ข้อคำถาม ในแต่ละตัวแปร 6 ประการ มาสร้างแบบสัมภาษณ์ ดังนี้ ตัวแปรภายนอก แอปพลิเคชัน “พันภัย” มีเสถียรภาพ ไม่มีปัญหาขัดข้องขณะใช้งาน ($\bar{X}$ = 3.99, S.D. = 0.91) ท่านสามารถใช้แอปพลิเคชัน “พันภัย” เวลาใดก็ได้ตามที่ท่านต้องการ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}$ = 3.87, S.D. = 0.94) ตัวแปรการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้รับจากเทคโนโลยี การใช้แอปพลิเคชัน “พันภัย” มีส่วนช่วยลดค่าใช้จ่ายในการขอความช่วยเหลือของผู้ประสบภัย ($\bar{X}$ = 3.91, S.D. = 0.86) การใช้แอปพลิเคชัน “พันภัย” มีส่วนช่วยลดค่าใช้จ่ายในการปฏิบัติงานของท่าน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}$ = 3.87, S.D. = 0.86) ตัวแปรการรับรู้ว่าเป็นระบบที่มีความง่ายต่อการใช้งาน ท่านรับรู้และเข้าใจการใช้งานแอปพลิเคชัน “พันภัย” ได้ด้วยตนเอง ($\bar{X}$ = 3.87, S.D. = 0.76) ท่านสามารถใช้แอปพลิเคชัน “พันภัย” โดยไม่ต้องใช้ความพยายามในการเรียนรู้วิธีการใช้งานมากนัก มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}$ = 3.81, S.D. = 0.84) ตัวแปรทัศนคติที่มีต่อการใช้งาน ท่านมีความเชื่อว่าการใช้แอปพลิเคชัน “พันภัย” ส่งผลต่อความรู้สึกภายในของท่านที่มีต่อผลการปฏิบัติงาน ($\bar{X}$ = 3.88, S.D. = 0.89) ท่านมีความเชื่อว่าการใช้แอปพลิเคชัน “พันภัย” ส่งผลต่อระดับการรับรู้เรื่องผลของการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}$ = 3.86, S.D. = 0.90) ตัวแปรพฤติกรรมการตั้งใจที่จะใช้งาน ท่านตั้งใจใช้แอปพลิเคชัน “พันภัย” เป็นแอปพลิเคชันแรก เมื่อเกิดภัยพิบัติ ($\bar{X}$ = 3.94, S.D. = 0.77) ท่านตั้งใจใช้แอปพลิเคชัน “พันภัย” อย่างต่อเนื่องในอนาคต มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}$ = 3.86, S.D. = 0.71) ตัวแปรการใช้งานจริง ท่านใช้แอปพลิเคชัน “พันภัย” แก้ปัญหาทำให้ผู้ได้รับความเดือดร้อนได้รับความช่วยเหลือด้านอุทกภัย ($\bar{X}$ = 3.95, S.D. = 0.82) ท่านใช้แอปพลิเคชัน “พันภัย” แก้ปัญหาทำให้ผู้ได้รับความเดือดร้อนได้รับความช่วยเหลือด้านวาตภัย มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}$ = 3.95, S.D. = 0.81) ดังรายละเอียดในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การยอมรับแอปพลิเคชัน “พินัย” ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอดง จังหวัดนครราชสีมา

การยอมรับแอปพลิเคชัน “พินัย”	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ตัวแปรภายนอกแอปพลิเคชัน	4.02	0.70	มาก
2. การรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้รับจากเทคโนโลยีแอปพลิเคชัน	4.02	0.66	มาก
3. การรับรู้ว่าเป็นระบบที่มีความง่ายต่อการใช้งานแอปพลิเคชัน	3.97	0.66	มาก
4. ทศนคติที่มีต่อการใช้งานแอปพลิเคชัน	4.00	0.65	มาก
5. พฤติกรรมการตั้งใจที่จะใช้งานแอปพลิเคชัน	3.99	0.64	มาก
6. การใช้งานจริงแอปพลิเคชัน	4.02	0.65	มาก
ภาพรวมการยอมรับแอปพลิเคชัน 6 ประการแอปพลิเคชัน	4.00	0.60	มาก

3. ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการยอมรับแอปพลิเคชัน “พินัย” กับระดับพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชัน “พินัย” ในการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอดง จังหวัดนครราชสีมา

ในตารางที่ 2 ได้แสดงให้เห็นว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการยอมรับแอปพลิเคชัน “พินัย” ในการปฏิบัติงานกับระดับพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านอำเภอดง จังหวัดนครราชสีมาทั้งในภาพรวมและรายข้อมีความสัมพันธ์กันต่ำคือ ค่า r_s อยู่ระหว่าง 0.01-0.20 และไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และพบว่าค่าการยอมรับแอปพลิเคชัน “พินัย” ทั้ง 6 ประการ มีความสัมพันธ์กับภาพรวมการยอมรับแอปพลิเคชัน 6 ประการแอปพลิเคชันในระดับสูง คือ ค่า r_s อยู่ระหว่าง 0.81-1.00 นอกจากนี้ยังพบว่าตัวแปรการยอมรับแอปพลิเคชัน “พินัย” ทั้ง 6 ประการ มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 ทุกคู่ โดยมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง 6 คู่ คือ 3 คู่แรก คือ ตัวแปร ข้อ 2 การรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้รับจากเทคโนโลยี กับ ตัวแปร ข้อ 4 ทศนคติที่มีต่อการใช้งาน ($r_s = .816$) ข้อ 5. พฤติกรรมการตั้งใจที่จะใช้งาน ($r_s = .844$) และ ข้อ 6 การใช้งานจริง ($r_s = .825$) อีก 2 คู่ คือ ตัวแปร ข้อ 4 ทศนคติที่มีต่อการใช้งานกับ ข้อ 5 พฤติกรรมการตั้งใจที่จะใช้งาน ($r_s = .852$) และ ข้อ 6 การใช้งานจริง ($r_s = .854$) คู่สุดท้าย คือ ตัวแปรข้อ 5 พฤติกรรมการตั้งใจที่จะใช้งานกับข้อ 6 การใช้งานจริง ($r_s = .846$)

จากผลการวิเคราะห์ดังกล่าวจะเห็นว่าตัวแปรการยอมรับแอปพลิเคชัน “พินัย” ที่น่าสนใจมากที่สุดคือ ตัวแปรข้อ 6 การใช้งานจริง เพราะมีความสัมพันธ์ในระดับสูง กับตัวแปร ข้อ 2

การรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้รับจากเทคโนโลยี ข้อ 4 ทศนคติที่มีต่อการใช้งาน และข้อ 5 พฤติกรรมการตั้งใจที่จะใช้งาน นอกจากนี้ยังมีความสัมพันธ์ในระดับค่อนข้างสูงกับตัวแปรข้อ 3. การรับรู้ว่าเป็นระบบที่มีความง่ายต่อการใช้งาน ($r_s = .781$) และ ข้อ 1 ตัวแปรภายนอก ($r_s = .703$) ดังรายละเอียดในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการยอมรับแอปพลิเคชัน “พันธุ์” ในการปฏิบัติงานกับ ระดับพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านอำเภอคง จังหวัดนครราชสีมา

	ตัวแปรอิสระ						ตัวแปรตาม	
ตัวแปรอิสระ	1. ตัวแปรภายนอก	2. การรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้รับจากเทคโนโลยี	3. การรับรู้ว่าเป็นระบบที่มีความง่ายต่อการใช้งาน	4. ทศนคติที่มีต่อการใช้งาน	5. พฤติกรรมการตั้งใจที่จะใช้งาน	6. การใช้งานจริง	ภาพรวมการยอมรับแอปพลิเคชัน 6 ประการ	ระดับพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชัน
1. ตัวแปรภายนอก	1.00	.741**	.667**	.700**	.670**	.703**	.817**	0.049
2. การรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้รับจากเทคโนโลยี		1.00	.785**	.816**	.844**	.825**	.920**	0.170
3. การรับรู้ว่าเป็นระบบที่มีความง่ายต่อการใช้งาน			1.00	.805**	.796**	.781**	.883**	0.125
4. ทศนคติที่มีต่อการใช้งาน				1.00	.852**	.854**	.927**	0.148
5. พฤติกรรมการตั้งใจที่จะใช้งาน					1.00	.846**	.928**	0.158
6. การใช้งานจริง						1.00	.917**	0.169
ภาพรวมการยอมรับแอปพลิเคชัน 6 ประการ							1.00	0.147

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

จากการวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาการใช้แอปพลิเคชัน “พันภัย” ในการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอดง จังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยมีข้อค้นพบที่น่าสนใจนำมาอภิปรายดังนี้

1. ระดับพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชัน “พันภัย” ในการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอดง จังหวัดนครราชสีมา จากการศึกษาพบว่า ระดับพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชัน “พันภัย” ในการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอดง จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อยที่สุด ($\bar{X} = 1.45$, S.D. = 0.29) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุภาวดี เชื้อวงษ์ (2557) เรื่อง “ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของบุคลากรเทศบาลตำบลดอนหัวฬ่อ อำเภอมืองชลบุรี” พบว่า บุคลากรเทศบาลตำบลดอนหัวฬ่อ อำเภอมืองชลบุรี ส่วนใหญ่ได้ใช้ระบบสารสนเทศ เช่น คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์ (เล่นอินเทอร์เน็ตได้) ในชีวิตประจำวัน และใช้ในการทำงาน สำหรับระดับความรู้ของบุคลากรเทศบาลตำบลดอนหัวฬ่อ เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ พบว่า เกือบครึ่งหนึ่งมีความรู้ระดับปานกลาง และร้อยละ 47.15 มีความรู้ในระดับต่ำ ส่วนระดับพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของบุคลากรเทศบาลตำบลดอนหัวฬ่อ พบว่ามากกว่าครึ่ง ยังมีระดับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอยู่ในระดับต่ำ เนื่องจากแอปพลิเคชัน “พันภัย” เป็นแอปพลิเคชันสำหรับร้องขอความช่วยเหลือด้านภัยพิบัติ และจะมีการร้องขอความช่วยเหลือก็ต่อเมื่อเกิดภัยพิบัติขึ้นเท่านั้น ทำให้ระดับพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชัน “พันภัย” ในการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอดง จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อยที่สุด ซึ่งในพื้นที่อำเภอดงประสบภัยพิบัติธรรมชาติในช่วงฤดูฝน ได้แก่วาตภัย อุทกภัย ซึ่งเกิดขึ้นปีละครั้งและสร้างความเสียหายให้แก่พื้นที่หลายตำบล โดยเฉพาะพื้นที่โล่ง บ้านเรือนที่อยู่อาศัยก่อสร้างด้วยวัสดุที่ไม่สามารถรับลมพายุได้ พื้นที่ลุ่มต้ำน้ำไหลหลากเข้าท่วมบ้านเรือนและพื้นที่ทำการเกษตร

2. การยอมรับแอปพลิเคชัน “พันภัย” ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอดง จังหวัดนครราชสีมา จากการศึกษาพบว่า การยอมรับแอปพลิเคชัน “พันภัย” ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอดง จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เรืออากาศเอกหญิงชมพู่ วิษุณพนงษ์ (2557) เรื่อง พฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อปฏิบัติการพยาบาลโดยใช้หลักฐานเชิงประจักษ์ ของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลภูมิพลอดุลยเดช พบว่าพยาบาลวิชาชีพส่วนใหญ่มีอายุ น้อยกว่า 35 ปี เป็นพยาบาลเวร 8 ชั่วโมง ปฏิบัติงานในหน่วยงานหอผู้ป่วยวิกฤติและกึ่งวิกฤติมากที่สุด ส่วนมากใช้โทรศัพท์มือถือเป็นอุปกรณ์ในการเชื่อมต่อ

อินเทอร์เน็ต มีการรู้เท่าทันสารสนเทศและการยอมรับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วิชิตา ไม้เงินงาม (2562) เรื่อง พฤติกรรมและการยอมรับเทคโนโลยีการให้บริการธนาคารบนโทรศัพท์มือถือของผู้ใช้บริการกลุ่มเจนเอ็กซ์ในเขตบางแค กรุงเทพมหานคร พบว่า การยอมรับเทคโนโลยีการให้บริการธนาคารบนโทรศัพท์มือถือ ด้านการรับรู้ถึงประโยชน์ในการใช้งาน อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือด้านทัศนคติที่มีต่อการใช้งาน และด้านการรับรู้ความง่ายในการใช้งาน ตามลำดับ เนื่องจากกรมการปกครองพิจารณาเห็นว่า เพื่อให้การดำเนินงานตามโครงการขยายผลและเพิ่มประสิทธิภาพการใช้งานระบบฐานข้อมูลภัยพิบัติและระบบภูมิสารสนเทศ (GIS) เพื่อการช่วยเหลือผู้ประสบภัย ครอบคลุมทุกจังหวัดและเป็นอีกหนึ่งช่องทางที่สามารถแจ้งภัยได้อย่างสะดวกรวดเร็ว จึงขอความอนุเคราะห์ให้จังหวัดแจ้งขอความร่วมมือนายอำเภอ และกำนันผู้ใหญ่บ้าน ดาวน์โหลดและเข้าใช้งานแอปพลิเคชัน “พันภัย” ผ่าน Mobile Application สามารถศึกษาข้อมูลการใช้งาน ได้จากเว็บไซต์ <https://phonphai.org> ที่เมนูหลัก คู่มือการใช้งาน ในช่วงเวลาที่ผ่านมาก็ทำการปกครองอำเภอคง ได้มอบหมายลูกจ้างโครงการพัฒนาตำบลแบบบูรณาการ (Tambon Smart Team) แนะนำ ให้คำปรึกษา แก่กำนันผู้ใหญ่บ้าน ในการเข้าใช้งานแอปพลิเคชัน “พันภัย” เพื่อร้องขอการช่วยเหลือจากสภากาชาดไทย จึงส่งผลให้ระดับการยอมรับแอปพลิเคชัน “พันภัย” ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอคง จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

3. ความสัมพันธ์ระหว่างการยอมรับแอปพลิเคชัน “พันภัย” กับระดับพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชัน “พันภัย” ในการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอคง จังหวัดนครราชสีมา จากการศึกษาพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการยอมรับแอปพลิเคชัน “พันภัย” กับระดับพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชัน “พันภัย” ในการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอคง จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันต่ำ คือ ค่า r_s อยู่ระหว่าง 0.01-0.20 และไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุภาวดี เชื้อวงศ์ (2557) เรื่อง “ความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของ บุคลากรเทศบาลตำบลดอนหัวฬ่อ อำเภอเมืองชลบุรี” พบว่า เมื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง ความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ พบว่า ไม่พบความสัมพันธ์ระหว่าง ความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ แต่อย่างไรก็ตามเมื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ถดถอยพหุ พบว่า ความจำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีสารสนเทศส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

แต่เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์พบว่าค่าการยอมรับแอปพลิเคชัน “พันภัย” ทั้ง 6 ประการ มีความสัมพันธ์กับภาพรวมการยอมรับแอปพลิเคชัน 6 ประการ แอปพลิเคชันในระดับสูง คือ ค่า r_s อยู่ระหว่าง 0.81-1.00 นอกจากนี้ยังพบว่าตัวแปรการยอมรับแอปพลิเคชัน “พันภัย” ทั้ง 6 ประการ มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกคู่ โดยมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง 6 คู่ คือ 3 คู่แรก คือ การรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้รับจากเทคโนโลยี กับ ทศนคติที่มีต่อการใช้งาน ($r_s = .816$) กับ พฤติกรรมการตั้งใจที่จะใช้งาน ($r_s = .844$) และ การใช้งานจริง ($r_s = .825$) อาจเนื่องมาจากกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอลำทะเมนชัย มีการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการใช้แอปพลิเคชัน “พันภัย” จึงส่งผลต่อทศนคติ พฤติกรรมการตั้งใจที่จะใช้งานและการใช้งานจริงในระดับสูงด้วย

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์อีก 2 คู่ คือ ทศนคติที่มีต่อการใช้งาน กับ พฤติกรรมการตั้งใจที่จะใช้งาน ($r_s = .852$) และ การใช้งานจริง ($r_s = .854$) อาจเนื่องมาจากกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอลำทะเมนชัย มีทศนคติที่ดีต่อการใช้แอปพลิเคชัน “พันภัย” จึงส่งผลต่อพฤติกรรมการตั้งใจที่จะใช้งานและการใช้งานจริงในระดับสูงด้วย

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์คู่สุดท้าย คือ พฤติกรรมการตั้งใจที่จะใช้งาน กับ การใช้งานจริง ($r_s = .846$) อาจเนื่องมาจากกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอลำทะเมนชัย มีพฤติกรรมการตั้งใจที่จะใช้งานแอปพลิเคชัน “พันภัย” จึงส่งผลต่อการใช้งานจริงในระดับสูงด้วย

4. แนวทางพัฒนาการใช้แอปพลิเคชัน “พันภัย” ในการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอลำทะเมนชัย โดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 6 ประการ ผู้วิจัยอภิปรายผลโดยสรุปเป็นประเด็น ดังนี้

4.1 ตัวแปรภายนอก ควรมีแนวทางการพัฒนาการใช้แอปพลิเคชัน “พันภัย” โดยการแจ้งกลับไปเมื่อใช้แอปพลิเคชัน “พันภัย” ในระดับตำบล อำเภอ ว่ามีการใช้แอปแล้วโทรศัพท์มือถือต้องมีสัญญาณอินเทอร์เน็ตที่ดี ควรมีความรู้ และตระหนักว่าเป็นอีกหน้าที่ที่ต้องช่วยเหลือประชาชน ควรฝึกทำในโหมดทดลองใช้ ทำความเข้าใจขั้นตอนในการแจ้งข้อมูลในระบบแอปพลิเคชันเพื่อให้แจ้งเหตุสาธารณภัยได้อย่างทันท่วงที ควรจัดให้มีการฝึกอบรมการใช้แอปพลิเคชัน “พันภัย” กับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ให้เกิดความเข้าใจ ควรฝึกทำจริงและประเมินผล ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีแบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยีของผู้ใช้งาน Technology Acceptance Model : TAM (Davis, 1989) ซึ่งกล่าวถึงการยอมรับเทคโนโลยีของผู้ใช้งาน คือ ตัวแปรภายนอก ที่ทำให้ผู้ใช้พบว่ามีความสะดวกในการใช้งานและระบบมีเสถียรภาพ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ บัญชา หมั่นกิจการ (2560) ที่ศึกษาเกี่ยวกับ แบบจำลองเชิงโครงสร้างของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับเทคโนโลยี

ระบบการชำระเงินแบบอิเล็กทรอนิกส์ภาครัฐ (e-payment) ของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร ที่พบว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการใช้งานจริง คือ คุณภาพสารสนเทศ คุณภาพระบบ

4.2 การรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้รับจากเทคโนโลยี ควรให้มีระบบอินเทอร์เน็ตสาธารณะประจำหมู่บ้านเพื่อให้กำนันผู้ใหญ่บ้านสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการใช้แอปพลิเคชัน “พันธุ์” และติดต่อข้อมูลข่าวสารราชการอื่นๆ ด้วย ควรตั้งกลุ่มไลน์แต่ละตำบลแจ้งสถานการณ์ภัยพิบัติเพื่อลดการประสานงาน ให้กำนันทำคำร้องแค่คำร้องเดียวโดยรวมข้อมูลของหลายหมู่บ้านเข้าด้วยกัน ควรแจ้งผ่านกำนัน ผู้ใหญ่บ้านหรือกรรมการหมู่บ้านที่ได้ผ่านการอบรมในช่องทางที่กำหนดจะสามารถดำเนินการได้อย่างถูกต้อง สามารถใช้อินเทอร์เน็ตสาธารณะประจำหมู่บ้านของหน่วยงานราชการเพื่อแจ้งภัย ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎี แบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยีของผู้ใช้งาน Technology Acceptance Model : TAM (Davis, 1989) ซึ่งกล่าวถึง การรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้รับจากเทคโนโลยี โดยเชื่อว่าจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานมากยิ่งขึ้น ซึ่งการรับรู้ถึงประโยชน์นั้นจะส่งผลต่อทัศนคติต่อการใช้งานและความตั้งใจที่จะใช้เทคโนโลยี โดยระดับความเชื่อของบุคคลที่มีโอกาสเป็นผู้ใช้งานระบบเทคโนโลยี นั้นเพราะเทคโนโลยีดังกล่าวมีประโยชน์แก่ตนและมีแนวโน้มช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของตนได้

4.3 การรับรู้ว่าเป็นระบบที่มีความง่ายต่อการใช้งาน ควรยอมรับการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล ควรเรียนรู้จากโหมดทดลองใช้ ทำบ่อย ๆ จดบันทึก ควรมีผู้ช่วยบันทึกข้อมูลในแอปพลิเคชัน “พันธุ์” ควรอบรมทำความเข้าใจอย่างละเอียดให้เกิดความมั่นใจ อำเภอดิตตามผลการใช้แอปพลิเคชัน “พันธุ์” ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือหากท่านใดไม่สามารถใช้ระบบได้ก็ให้มอบหมายกรรมการหมู่บ้านที่มีความชำนาญทางด้านไอทีมาทำหน้าที่แทนได้ ควรทำสื่อคลิปวิดีโอที่เห็นขั้นตอนการปฏิบัติงานอย่างละเอียดหรือทำเอกสารขั้นตอนที่มีความละเอียดและเข้าใจง่ายให้กับกำนันผู้ใหญ่บ้านโดยกำหนดให้มีปลัดอำเภอประจำตำบลเป็นที่เลี้ยงคอยให้คำแนะนำ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎี แบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยีของผู้ใช้งาน Technology Acceptance Model : TAM (Davis, 1989) ซึ่งกล่าวถึง การรับรู้ว่าเป็นระบบที่มีความง่ายต่อการใช้งาน โดยที่ผู้ใช้งานรับรู้ว่าการใช้งานในเทคโนโลยีนั้นๆ ไม่ต้องใช้ความพยายามมาก หรือไม่มีความซับซ้อนมากเกินไป หากมีการรับรู้ในความง่ายของเทคโนโลยีมาก จะทำให้มีโอกาสที่ผู้ใช้งานจะยอมรับการใช้งานเทคโนโลยีนั้นมากยิ่งขึ้น ซึ่งการรับรู้ความง่าย ต่อการใช้งานจะส่งอิทธิพลโดยตรงต่อทัศนคติต่อการใช้งาน และยังมีอิทธิพลทางอ้อมต่อทัศนคติ ต่อการใช้งาน ผ่านการรับรู้ถึงประโยชน์จากเทคโนโลยีอีกด้วย

4.4 ทศนคติที่มีต่อการใช้งาน ควรตอบสนองต่อการแจ้งข้อมูลผ่านแอปพลิเคชัน “พันภัย” ให้เห็นว่าการรายงานผ่านแอปพลิเคชัน “พันภัย” ทำให้พี่น้องประชาชนได้รับการช่วยเหลือที่รวดเร็ว ควรยกย่องเชิดชูกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่แจ้งภัยผ่านแอปพลิเคชัน “พันภัย” ให้ประชาชนที่ได้รับความช่วยเหลือทราบว่า การช่วยเหลือนี้มาจากกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นคนศรัทธาข้อมูลขอความช่วยเหลือผ่านแอปพลิเคชัน “พันภัย” ให้หน่วยงานอื่นทราบ เพื่อความภาคภูมิใจในการปฏิบัติงานในเวทีประชุมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ควรมีการสัมภาษณ์ผู้ที่ใช้งานว่าใช้งานแล้วรู้สึกอย่างไรบ้างและประชาชนได้รับการช่วยเหลืออย่างไร ทำให้รู้สึกภาคภูมิใจที่ได้ช่วยเหลือประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎี แบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยีของผู้ใช้งาน Technology Acceptance Model : TAM (Davis, 1989) ซึ่งกล่าวถึง ทศนคติที่มีต่อการใช้งาน เป็นระดับการรับรู้ ความคิด ความรู้สึกที่มีต่อเทคโนโลยีว่าดีหรือไม่ ซึ่งทศนคติที่มีต่อการใช้งานจะส่งผลต่อความตั้งใจที่จะใช้งาน และนำไปสู่การยอมรับในเทคโนโลยีนั้นในที่สุด

4.5 พฤติกรรมการตั้งใจที่จะใช้งาน ควรมีการติดตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านโดยมอบหมายให้ปลัดอำเภอผู้ประสานงานประจำตำบลคอยติดตามแนะนำกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการรายงานเหตุการณ์จนเกิดความเชื่อมั่นในระบบแอปพลิเคชัน “พันภัย” ควรยกย่องชมเชยให้เป็นผลงานที่ดีของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และให้เห็นความสำคัญของการใช้แอปพลิเคชัน “พันภัย” ว่าเมื่อเกิดภัยพิบัติสามารถแจ้งข้อมูลข่าวสารผ่านแอปพลิเคชัน “พันภัย” และพี่น้องประชาชนจะได้รับการช่วยเหลืออย่างรวดเร็วทันต่อเหตุการณ์ ควรฝึกฝน ควรตรวจสอบว่ามีการใช้แอปพลิเคชัน “พันภัย” กี่ครั้ง กำนันผู้ใหญ่บ้านจึงจะรู้สึกว่าการใช้แอปพลิเคชัน “พันภัย” เป็นเรื่องสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎี แบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยีของผู้ใช้งาน Technology Acceptance Model : TAM (Davis, 1989) ซึ่งกล่าวถึง พฤติกรรมการตั้งใจที่จะใช้งาน เป็นความตั้งใจ ความพยายามในการใช้งานเทคโนโลยี ความเป็นไปได้ที่ผู้ใช้จะยอมรับและมีท่าทีที่จะใช้งานเทคโนโลยีนั้นในอนาคต โดยพฤติกรรมความตั้งใจใช้นั้นจะได้รับอิทธิพลจากการรับรู้ประโยชน์และทศนคติ ที่มีต่อเทคโนโลยี

4.6 การใช้งานจริง ควรมีการแจ้งผ่านไปยังกลุ่มไลน์ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านแนะนำให้ใช้แอปพลิเคชัน “พันภัย” ตามขั้นตอนที่ได้ถ่ายทอดความรู้ไปแล้ว สร้างการรับรู้ถึงประโยชน์ของการใช้แอปพลิเคชัน “พันภัย” ว่าได้สิ่งของอุปโภคบริโภคที่รวดเร็วมีคุณภาพ ประชาชนได้รับความช่วยเหลือรวดเร็ว แจ้งเหตุการณ์เพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนให้กับประชาชน โดยให้มีการติดตามผลการรายงาน หากมีปัญหาอุปสรรคให้คำแนะนำให้เกิดผลสำเร็จ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและรับรู้ถึงประโยชน์ให้กับกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการใช้แอปพลิเคชัน “พันภัย” เหตุการณ์อุทกภัย จะ

มีชุดธารน้ำใจของสภาเกษตรกรไทย 1 ชุด สำหรับ 1 ครอบครัว ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎี แบบจำลอง การยอมรับเทคโนโลยีของผู้ใช้งาน Technology Acceptance Model: TAM (Davis, 1989) ซึ่งกล่าวถึง การใช้งานจริง ว่าการใช้งานจริงจะเป็นผลสุดท้ายที่เกิดขึ้นหลังจากมีการรับรู้ในด้านต่างๆ จนกระทั่งเกิดทัศนคติและความตั้งใจที่จะใช้งานเทคโนโลยีนั้น ซึ่งหากมีการใช้งานเทคโนโลยีเกิดขึ้น ถือได้ว่าเป็นการยอมรับเทคโนโลยี

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ระดับพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชัน “พันธุ์” ในการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อยที่สุด ดังนั้นผู้บังคับบัญชาจึงควรให้ความสำคัญในเชิงนโยบายโดยแจ้งในเวทีประชุมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และให้ปลัดอำเภอผู้ประสานงานประจำตำบลคอยติดตามให้คำแนะนำกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

1.2 การยอมรับแอปพลิเคชัน “พันธุ์” ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยพบว่า ตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ การรับรู้ว่าเป็นระบบที่มีความง่ายต่อการใช้งาน จึงควรจัดอบรมทำความเข้าใจการใช้งานแอปพลิเคชัน “พันธุ์” อย่างละเอียดให้เกิดความชำนาญ ทำสื่อคลิปวิดีโอที่เห็นขั้นตอนการปฏิบัติงานในระบบอย่างละเอียดหรือทำสื่อเอกสารขั้นตอนที่มีความละเอียดและเข้าใจง่ายให้กับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

1.3 ความสัมพันธ์ระหว่างการยอมรับแอปพลิเคชัน “พันธุ์” กับระดับพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชัน “พันธุ์” ในการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอดง จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันต่ำ และไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ โดยตัวแปรการยอมรับแอปพลิเคชัน “พันธุ์” ที่น่าสนใจมากที่สุดคือ ตัวแปรข้อ 6 การใช้งานจริง เพราะมีความสัมพันธ์ในระดับสูงและค่อนข้างสูงกับตัวแปรการยอมรับอื่น ๆ ดังนั้นจึงควรส่งเสริมการยอมรับแอปพลิเคชัน “พันธุ์” ทั้ง 6 ประการ เพื่อพัฒนาให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่สามารถใช้งานจริงเพิ่มขึ้น

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในพื้นที่ของอำเภออื่น ในทำนองเดียวกัน

2.2 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการใช้แอปพลิเคชัน “พันธุ์” ในการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

2.3 ควรมีการวิจัยติดตามประเมินผลการใช้แอปพลิเคชัน “พันธุ์” ในการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในจังหวัดนครราชสีมา ต่อไป

2.4 ควรมีการวิจัยเพื่อศึกษา ปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไขปัญหาการใช้แอปพลิเคชันในการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านตามนโยบายของหน่วยงานต่าง ๆ

เอกสารอ้างอิง (References)

- กรมการปกครอง. (2563). การดำเนินงานตามโครงการขยายผลและเพิ่มประสิทธิภาพการใช้งานระบบฐานข้อมูลภัยพิบัติและระบบภูมิสารสนเทศ (GIS) เพื่อการช่วยเหลือผู้ประสบภัยระยะที่ 3. หนังสือกรมการปกครอง ที่ มท 0310.1/ว23394 ลงวันที่ 1 กันยายน 2563.
- ชมพู วิพูนพงษ์. (2557). พฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อปฏิบัติการพยาบาลโดยใช้หลักฐานเชิงประจักษ์ ของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลภูมิพลอดุลยเดช. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ชูศรี วงศ์รัตน์. (2553). เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพฯ : ไทเนรมิตกิจอินเตอร์ โพรเกรสซิฟ.
- บัญชา หมั่นกิจการ. (2560). แบบจำลองเชิงโครงสร้างของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับเทคโนโลยีระบบการชำระเงินแบบอิเล็กทรอนิกส์ภาครัฐ (e-payment) ของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- วิชาดา ไม้เงินงาม. (2562). พฤติกรรมและการยอมรับเทคโนโลยีการให้บริการธนาคารบนโทรศัพท์มือถือของผู้ใช้บริการกลุ่มเจนเอเรชั่นเอ็กซ์ในเขตบางแค กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สำนักวิจัยและความร่วมมือระหว่างประเทศ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย. (2563). การฝึกการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแบบบูรณาการ. วารสารสาระภัย. 6(10) : 1.
- สุจิตรา บุญยรัตพันธุ์. (2556). ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ : สมาธรรม.
- สุภาวดี เชื้อวงษ์. (2557). ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของบุคลากรเทศบาลตำบลดอนหัวฬ่อ อำเภอเมืองชลบุรี. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา.
- Davis, F.D. (1989). Perceived usefulness, perceives ease of use, and user acceptance of information technology. MIS Quarterly. 13(3) : 319-339.

พฤติกรรม的开รับข่าวสารและการมีส่วนร่วมของประชาชน
ในเขตกรุงเทพมหานครในการจัดการสิ่งแวดล้อม*
Information exposure behavior and people participation in
Bangkok metropolitan area in environmental management*

พรชนัน ทูลขุนทด¹ จูติรัตน์ มานิพารักษ์² และกัญญวรรณ ปิ่นเงิน³
Pornchanan Thunkhunthod¹, Thitirat Manipharak² and Kanyawan Pin-ngern³

Received : January 20, 2023; Revised : February 28, 2023; Accepted : February 28, 2023

บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาระดับพฤติกรรม的开รับข่าวสารและการมีส่วนร่วมของประชาชนเขตกรุงเทพมหานครในการจัดการสิ่งแวดล้อม และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับข่าวสารการจัดการสิ่งแวดล้อมกับการมีส่วนร่วมของประชาชนเขตกรุงเทพมหานครในการจัดการสิ่งแวดล้อม ดำเนินการโดยวิธีวิจัยเชิงปริมาณเก็บข้อมูลจากกลุ่มประชากรที่เป็นนักศึกษาจำนวน 400 คน ด้วยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multiple Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถาม ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence :IOC) อยู่ระหว่าง 0.7–1.00 มีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เท่ากับ 0.87 สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวน (Analysis of Variance) และวิธีการวิเคราะห์ถดถอยเชิงเส้นพหุคูณ (Multiple Linear Regression Analysis)

¹คณะนิติศาสตร์และการปกครอง มหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต; Faculty of Law and Government, Rattana Bundit University, Thailand; e-mail : kung.chanan@hotmail.com

²คณะนิติศาสตร์และการปกครอง มหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต; Faculty of Law and Government, Rattana Bundit University, Thailand; e-mail: thitirat68@hotmail.com

³คณะการสื่อสารดิจิทัล มหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต; Faculty of Digital Communications Rattana Bundit University, Thailand; e-mail: ying108rbac@gmail.com

*DOI : <https://doi.org/10.14456/jlgisrru.2023.6>

ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสาร พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารและการมีส่วนร่วมของประชาชนเขตกรุงเทพมหานครในการจัดการสิ่งแวดล้อม ด้านการใช้สื่อโซเชียลมีเดียมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการพูดคุยกับบุคคล ด้านรับรู้เข้าใจการจัดการสิ่งแวดล้อม ด้านได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อม ด้านการดูรายการโทรทัศน์ และเรื่องที่พูดคุยกับบุคคล ด้านการฟังรายการวิทยุ และด้านการอ่านหนังสือพิมพ์ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด การมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารและการมีส่วนร่วมของประชาชนเขตกรุงเทพมหานครในการจัดการสิ่งแวดล้อม พบว่า ด้านประโยชน์ที่ได้รับ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดรองลงมาคือ ด้านการดำเนินงาน ด้านการประเมินผล และด้านการวางแผน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ปัจจัยทั้งหมดรวมกัน พยากรณ์ $R^2 = 0.562$ คิดเป็นร้อยละ 56.20

คำสำคัญ (Keywords) : พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสาร, การมีส่วนร่วม, การจัดการสิ่งแวดล้อม

Abstract

This research aims to A study of information exposure behavior and participation of people in Bangkok in environmental management. A comparative study of information exposure behavior and participation of people in Bangkok in environmental management according to personal factors. and to study the relationship between exposure to environmental management information and the participation of people in Bangkok in environmental management. Conducted by a quantitative research method collecting data from a population of 400 college students using multiple random sampling methods. The tool used was a questionnaire. The Index of Item Objective Congruence (IOC) was between 0.7–1.00 with a confidence value. (Reliability) equal to 0.87 Statistics for data analysis were mean, standard deviation, t-test, analysis of variance, and multiple linear regression analysis.

The results showed that news exposure behavior Information exposure behavior and people's participation in Bangkok metropolitan area in environmental management on the use of social media had the highest average, followed by conversation with people Awareness and understanding of environmental management received news about environmental management Watching television

programs and the subject talking to the person Listening to radio programs and newspaper reading has the lowest average. Participation in environmental management Behavior of information exposure and participation of people in Bangkok in environmental management found that the benefits received. with the highest mean, followed by Operation Assessment and planning has the lowest average. All factors together predicted $R^2 = 0.562$, representing 56.20%.

Keywords : News Exposure Behavior, Participation, Environmental Management

บทนำ (Introduction)

ปัจจุบันสิ่งแวดล้อมมีแนวโน้มเสื่อมลงทั้งปริมาณและคุณภาพมีการปนเปื้อนของมลพิษในอัตราที่เพิ่มขึ้น เช่น การเกิดน้ำเน่าเสีย มีขยะในแม่น้ำลำคลอง สาเหตุมาจากพฤติกรรมของมนุษย์และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างไม่ถูกวิธี และไม่เหมาะสม เกิดจากผู้ที่ได้รับผลประโยชน์ และผลกระทบที่มากจากการใช้ทรัพยากรธรรมชาติจึงก่อให้เกิดกระบวนการตัดสินใจในการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม ทั้งในน้ำ ดิน อากาศ และอาหาร ก่อให้เกิดการลดลงของทรัพยากรธรรมชาติอย่างรวดเร็ว ซึ่งในปัจจุบันวิธีการมีส่วนร่วมอยู่ในการคิด การใช้เครื่องมือ และเทคนิคกลวิธีให้เกิดการมีส่วนร่วมที่เหมาะสม

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564 (Office of the National Economic and Social Development, 2017) ได้กำหนดยุทธศาสตร์การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน เน้นการแก้ไขปัญหาวิกฤตสิ่งแวดล้อมด้วยการเร่งรัดการควบคุมมลพิษ ทั้งทางอากาศ ขยะ น้ำเสีย และของเสีย อันตรายที่เกิดจากการผลิตและบริโภค สร้างเมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมหรือเมืองสีเขียวเพื่อสร้างคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดีให้กับประชาชน โดยมีแนวทางดำเนินงานเร่งรัดแก้ไขปัญหาการจัดการขยะตกค้างสะสม ในพื้นที่วิกฤต ผลักดันกฎหมายและกลไกเพื่อการคัดแยกขยะ สนับสนุนการแปรรูปเป็นพลังงาน ใช้มาตรการทางเศรษฐศาสตร์เพื่อให้เกิดการลดปริมาณขยะ รวมทั้งสร้างวินัยคนในชาติเพื่อการจัดการขยะอย่างยั่งยืน โดยเร่งการจัดขยะมูลฝอยตกค้างสะสมในพื้นที่วิกฤต ผลักดันการจัดทำแผนการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในระดับการปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งประเภทรูปแบบทั่วไป และประเภทรูปแบบพิเศษที่มุ่งส่งเสริมการรวมกลุ่มขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการร่วมลงทุนของภาคเอกชนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการสิ่งแวดล้อมให้มีคุณภาพ เช่น คุณภาพของน้ำ อากาศ เสียง ฝุ่นละออง ตามมาตรการบังคับและตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 เพื่อสร้าง

วินัยของคนในชาติมุ่งสู่การจัดการที่ยั่งยืน โดยให้ความรู้ ปลุกจิตสำนึก และสร้างความตระหนักให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นรูปธรรม รวมถึงการบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมอย่างจริงจังในเขตชุมชนเมือง กรุงเทพมหานครเป็นเมืองหลวงและเป็นศูนย์กลางการปกครองต่าง ๆ และการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วของกรุงเทพมหานครยังขาดการวางผังเมืองที่ดี ทำให้ระบบโครงสร้างพื้นฐานไม่เพียงพอต่อจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น เกิดปัญหาด้านการเปิดรับข่าวสาร การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม การขาดจิตสำนึกที่ดีในตัวบุคคลเกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อมในชุมชน ควรมีข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมในด้านต่าง ๆ ไปแก้ไขและปรับปรุง เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาที่ดีภายในชุมชนนั้น ๆ ในเขตกรุงเทพมหานคร

จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสาร และการมีส่วนร่วมของประชาชนเขตกรุงเทพมหานครในการจัดการสิ่งแวดล้อม การศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือจากหลาย ๆ ฝ่ายในการช่วยกันแก้ไขปัญหา หากการจัดการกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมประสบความสำเร็จประชาชนในชุมชนจะได้รับประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่สมบูรณ์ และสามารถนำไปสู่ความยั่งยืนในอนาคตได้

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาระดับพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารและการมีส่วนร่วมของประชาชนเขตกรุงเทพมหานครในการจัดการสิ่งแวดล้อม
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับข่าวสารการจัดการสิ่งแวดล้อมกับการมีส่วนร่วมของประชาชนเขตกรุงเทพมหานครในการจัดการสิ่งแวดล้อม

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชากรที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครมีอายุ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 403,534 คน 3 เขต กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชากรที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครมีอายุ 18 ปีขึ้นไป 3 เขต ได้แก่ สำนักงานเขตบางกะปิ เขตบึงกุ่ม และเขตลาดพร้าว จำนวน 400 คน ด้วยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอนดังนี้ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรม的开รับข่าวสารและการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมมีดังนี้ พฤติกรรม的开รับข่าวสาร ได้แก่ 1) ท่านฟังรายการวิทยุบ่อยครั้งเพียงใด 2) ท่านดูรายการโทรทัศน์มากน้อยเพียงใด 3) ท่านอ่านหนังสือพิมพ์มากน้อยเพียงใด 4) ท่านใช้โซเชียลมีเดีย เช่น เฟซบุ๊ก ไลน์ อินสตาแกรม ทวิตเตอร์ เปิดรับข่าวสารมากน้อยเพียงใด 5) โดยปกติท่านได้พูดคุยกับบุคคลต่าง ๆ ต่อไปนี้บ่อยครั้งเพียงใด 6) ในการพูดคุยกับบุคคลส่วนใหญ่เรื่องที่พูดคุยจะเกี่ยวข้องกับเรื่องใด และบ่อยครั้งเพียงใด 7) ท่านทราบข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมจากสื่อต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด 8) ท่านคิดว่าสื่อต่าง ๆ สามารถทำให้ท่านรับรู้หรือเข้าใจการจัดการสิ่งแวดล้อมมากน้อยเพียงใด การมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม ได้แก่ 1) ด้านการวางแผน 2) ด้านการดำเนินงาน 3) ด้านประโยชน์ที่ได้รับ 4) ด้านการประเมินผล ตอนที่ 3 คือ ข้อความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ข้อคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5) มีค่าดัชนีความสอดคล้อง อยู่ระหว่าง 0.7-1.00 และความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.87

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน แล้วนำมาวิเคราะห์ เพื่อศึกษาพฤติกรรม的开รับข่าวสารและการมีส่วนร่วมของประชาชนเขตกรุงเทพมหานครในการจัดการสิ่งแวดล้อม โดยผู้วิจัยได้ให้กลุ่มตัวอย่างเลือกตอบข้อคำถามในแบบสอบถามตามความเป็นจริง เมื่อตรวจสอบความถูกต้องของกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามเรียบร้อยแล้ว จึงนำข้อมูลทั้งหมดที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยกระบวนการทางสถิติ

4. การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมSPSS มาวิเคราะห์หาค่าความถี่ ค่าร้อยละ(Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) การทดสอบค่าที (t-test) และค่าเอฟ (F-test) ทดสอบสมมติฐานโดยการหาค่า ความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม (Index of Item Objective Congruence : IOC) และนำข้อมูลจากการวิเคราะห์สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficient) และค่าการถดถอย (Multiple Regression) โดยใช้เกณฑ์การแปลความความค่าเฉลี่ยดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึง ระดับมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึง ระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง ระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง ระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด

ผลการวิจัย (Research Results)

การศึกษาวิจัยเรื่องพฤติกรรม的开รับข่าวสารและการมีส่วนร่วมของประชาชนเขตกรุงเทพมหานครในการจัดการสิ่งแวดล้อม ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ศึกษาระดับพฤติกรรม的开รับข่าวสารและการมีส่วนร่วมของประชาชนเขตกรุงเทพมหานครในการจัดการสิ่งแวดล้อม

พฤติกรรม的开รับข่าวสารและการมีส่วนร่วมของประชาชนเขตกรุงเทพมหานครในการจัดการสิ่งแวดล้อม พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาคือเพศหญิงมากกว่าเพศชาย มีอายุ 18-20 ปี ประกอบอาชีพรับจ้าง/อิสระ ข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่ได้รับมากที่สุดคือ ปัญหา มลพิษ ฝุ่นควัน

2. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง的开รับข่าวสารการจัดการสิ่งแวดล้อมกับการมีส่วนร่วมของประชาชนเขตกรุงเทพมหานครในการจัดการสิ่งแวดล้อม

ความสัมพันธ์ระหว่าง的开รับข่าวสารการจัดการสิ่งแวดล้อมกับการมีส่วนร่วมของประชาชนเขตกรุงเทพมหานครในการจัดการสิ่งแวดล้อม

พฤติกรรม的开รับข่าวสาร พบว่า ระดับความเป็นจริงโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อทำการพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ท่านใช้สื่อโซเชียลมีเดีย เช่น เฟซบุ๊ก ไลน์ อินสตาแกรม ทวิตเตอร์ เปิดรับข่าวสารอย่างน้อยเพียงใด ความถี่ในการเปิดรับ 1-2 วัน/สัปดาห์มีค่าเฉลี่ยสูงสุดรองลงมาคือ โดยปกติท่านได้พูดคุยกับบุคคลต่าง ๆ ต่อไปนี้บ่อยครั้งเพียงใด ความถี่ในการพูดคุยกับบุคคลทุกวัน ท่านคิดว่าสื่อต่าง ๆ สามารถทำให้ท่านรับรู้หรือเข้าใจการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างน้อยเพียงใด มีการรับรู้สื่อพอสมควร ท่านทราบข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมจากสื่อต่อไปนี้อย่างน้อยเพียงใด ความถี่ในการรับสื่อนาน ๆ ครั้ง ท่านดูรายการโทรทัศน์อย่างน้อยเพียงใด ความถี่ในการเปิดรับ 1-2 วัน/สัปดาห์ และในการพูดคุยกับบุคคลส่วนใหญ่เรื่องที่พูดคุยจะเกี่ยวข้องกับเรื่องใดและบ่อยครั้งเพียงใด ประเภทเรื่องที่คุยมีความถี่ 1-2 วัน/สัปดาห์ ท่านฟังรายการวิทยุบ่อยครั้งเพียงใด ความถี่ในการเปิดรับ 1-2 วัน/สัปดาห์ และท่านอ่านหนังสือพิมพ์อย่างน้อยเพียงใด คอลัมน์ความถี่ในการเปิดรับ 1-2 วัน/สัปดาห์ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ตามลำดับ

การมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม พบว่า ระดับความเป็นจริงภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อทำการพิจารณารายด้านพบว่า ด้านประโยชน์ที่ได้รับ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดรองลงมาคือ ด้านการดำเนินงาน ด้านการประเมินผล และด้านการวางแผน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ตามลำดับ

3. ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า เพศ อายุ ข่าวดสารเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมไม่มีผลต่อพฤติกรรม的开รับข่าวสารและการมีส่วนร่วมของประชาชนเขตกรุงเทพมหานครในการจัดการสิ่งแวดล้อม ยกเว้น อาชีพ ส่วนพฤติกรรมมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม พบว่า ด้านการวางแผน ด้านการดำเนินงาน ด้านประโยชน์ที่ได้รับ ไม่มีผลต่อพฤติกรรมมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม ยกเว้น ด้านการประเมินผล แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 1 การทดสอบสมมติฐานพยากรณ์พฤติกรรม的开รับข่าวสารและการมีส่วนร่วมของประชาชนเขตกรุงเทพมหานครในการจัดการสิ่งแวดล้อม (ภาพรวม)

ตัวแปร	สัมประสิทธิ์การถดถอย (β)	Std. Error	สมการมาตรฐาน	ค่าสถิติ t	P value
ค่าคงที่	1.222	0.219		5.557	.000**
1. ท่านพึงรายการวิทยุบ่อยครั้งเพียงใด X_1	.081	.037	.109	2.194	.029*
2. ท่านดูรายการโทรทัศน์มากน้อยเพียงใด X_2	.014	.047	.017	-.309	.758
3. ท่านอ่านหนังสือพิมพ์มากน้อยเพียงใด X_3	.157	.042	.209	3.708	.000**
4. ท่านใช้สื่อโซเชียลมีเดีย เช่น เฟซบุ๊ก ไลน์ อินสตราแกรม ทวิตเตอร์ เปิดรับข่าวสารมากน้อยเพียงใด X_4	.052	.036	.061	1.429	.154
5. โดยปกติท่านได้พูดคุยกับบุคคลต่างๆ ต่อไปบ่อยครั้งเพียงใด X_5	.138	.047	.147	2.931	.004*
6. ในการพูดคุยกับบุคคลส่วนใหญ่เรื่องที่พูดคุยจะเกี่ยวข้องกับเรื่องใด และบ่อยครั้งเพียงใด X_6	.105	.050	.116	2.104	.036*
7. ท่านทราบข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมจากสื่อต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด X_7	.073	.077	.060	.944	.346
8. ท่านคิดว่าสื่อต่าง ๆ สามารถทำให้ท่านรับรู้หรือเข้าใจการจัดการสิ่งแวดล้อมมากน้อยเพียงใด X_8	.174	.061	.163	2.862	.004*
$R^2 = 0.562$, $SEE = 0.695$, $F = 22.574$, Sig of $F = 0.000$					

**ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 *ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 1 การทดสอบสมมติฐานเพื่อศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารและการมีส่วนร่วมของประชาชนเขตกรุงเทพมหานครในการจัดการสิ่งแวดล้อมพบว่า ค่าสถิติ $F = 22.574$ และมีค่า Sig of $F = 0.000^{**}$ ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ 0.05 แสดงว่า เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้กล่าวคือ พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารและการมีส่วนร่วมของประชาชนเขตกรุงเทพมหานครในการจัดการสิ่งแวดล้อม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.01

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวพยากรณ์ พบว่า ท่านอ่านหนังสือพิมพ์มาน้อยเพียงใด X_3 มีน้ำหนักการพยากรณ์สูงสุด เท่ากับ 0.209 ($\beta = .209$) รองลงมาคือ ท่านคิดว่าสื่อต่าง ๆ สามารถทำให้ท่านรับรู้หรือเข้าใจการจัดการสิ่งแวดล้อมมากน้อยเพียงใด X_8 น้ำหนักการพยากรณ์ เท่ากับ 0.163 ($\beta = 0.163$) โดยปกติท่านได้พูดคุยกับบุคคลต่าง ๆ ต่อไปนี้บ่อยครั้งเพียงใด X_5 มีน้ำหนักการพยากรณ์ เท่ากับ 0.147 ($\beta = 0.147$) โดยปกติท่านได้พูดคุยกับบุคคลต่าง ๆ ต่อไปนี้บ่อยครั้งเพียงใด X_6 มีน้ำหนักการพยากรณ์ เท่ากับ 0.116 ($\beta = 0.116$) ท่านฟังรายการวิทยุบ่อยครั้งเพียงใด X_1 มีน้ำหนักการพยากรณ์ เท่ากับ 0.109 ($\beta = 0.109$) ท่านใช้สื่อโซเชียลมีเดีย เช่น เฟซบุ๊ก ไลน์ อินสตาแกรม ทวิตเตอร์ เปิดรับข่าวสารมากน้อยเพียงใด X_4 น้ำหนักการพยากรณ์ เท่ากับ 0.061 ($\beta = 0.061$) ท่านทราบข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมจากสื่อต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด X_7 น้ำหนักการพยากรณ์ เท่ากับ 0.060 ($\beta = 0.060$) และน้อยที่สุดคือ ท่านดูรายการโทรทัศน์มากน้อยเพียงใด X_2 มีน้ำหนักการพยากรณ์ เท่ากับ 0.017 ($\beta = 0.017$) นอกจากนี้ยังพบว่า ปัจจัยทั้งหมด ร่วมกันพยากรณ์พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารและการมีส่วนร่วมของประชาชนเขตกรุงเทพมหานครในการจัดการสิ่งแวดล้อม ได้ถึงร้อยละ 56.20 ซึ่งสามารถเขียนเป็นสมการพยากรณ์ได้เป็นดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ	สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน
$Y = 1.222 + .081x_1 + .014x_2 + .157x_3 + .052x_4 + .138x_5 + .105x_6 + .073x_7 + .174x_8$	$Z = .109x_3 + .017x_4 + .209x_5 + .061x_6 + .147x_7 + .116x_8 + .060x_9 + .163x_{10}$

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

จากผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเขตกรุงเทพมหานครในการจัดการสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับใดบ้าง พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนเขตกรุงเทพมหานครในการจัดการสิ่งแวดล้อมหรือไม่อย่างไร ซึ่งมีคำอธิบายสนับสนุนผลการวิจัยกับการศึกษาแนวคิดที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1) พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสาร ท่านใช้สื่อโซเชียลมีเดีย เช่น เฟซบุ๊ก ไลน์ อินสตาแกรม ทวิตเตอร์ เปิดรับข่าวสารมากน้อยเพียงใด โดยปกติท่านได้พูดคุยกับบุคคลต่าง ๆ ต่อไปนี้บ่อยครั้งเพียงใด ท่านคิดว่าสื่อต่าง ๆ สามารถทำให้ท่านรับรู้หรือเข้าใจการจัดการสิ่งแวดล้อมมากน้อยเพียงใด ท่านทราบข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมจากสื่อต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด ท่านดูรายการโทรทัศน์มากน้อยเพียงใด ในการพูดคุยกับบุคคลส่วนใหญ่เรื่องที่พูดคุยจะเกี่ยวข้องกับเรื่องใด และบ่อยครั้งเพียงใด ท่านฟังรายการวิทยุบ่อยครั้งเพียงใด และท่านอ่านหนังสือพิมพ์มากน้อยเพียงใด สรุปได้ว่า การฟังรายการวิทยุรายการเพลงมีความถี่ในการเปิดรับฟัง 1-2 วัน/สัปดาห์ การดูรายการโทรทัศน์ รายการบันเทิง เช่น ละคร ภาพยนตร์ ดนตรี เกมโชว์ ทอล์คโชว์มีความถี่ในการเปิดรับ 1-2 วัน/สัปดาห์ การอ่านหนังสือพิมพ์คอลัมน์บันเทิง ดารา นวนิยายมีความถี่ในการเปิดรับ 1-2 วัน/สัปดาห์ การใช้สื่อโซเชียลมีเดีย เช่น เฟซบุ๊ก ไลน์ อินสตาแกรม ทวิตเตอร์ มีความถี่ในการเปิดรับข่าวสารประเภทเนื้อหาความบันเทิง ปกติได้พูดคุยกับญาติพี่น้อง บุคคลในครอบครัว และเพื่อนร่วมงาน ในการพูดคุยกับบุคคลส่วนใหญ่เรื่องที่พูดคุยจะเกี่ยวกับเรื่องภายในครอบครัว ทราบข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมจากสื่อทางเฟซบุ๊ก คิดว่าสื่อต่าง ๆ สามารถทำให้รับรู้หรือเข้าใจการจัดการสิ่งแวดล้อมเป็นสื่อทางเฟซบุ๊ก สอดคล้องกับงานวิจัยของอรทัย หมั่นภิรมย์. (2556) ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงอยู่ในช่วง 21-30 ปี มีสถานะโสด มีระดับการศึกษาปริญญาตรีเป็นพนักงานบริษัทเอกชน มีรายได้ต่ำกว่า 20,000 บาท อาศัยที่หอพัก/อพาร์ทเมนต์เพียงคนเดียว เป็นเวลา 1-3 ปี ในส่วนพฤติกรรมการรับสื่อพบว่า มีการเปิดรับ 6-8 ชม./วัน และ 1-2 ชม./วัน ตามลำดับ ช่วงเวลา 17.00-22.00 น. มีการเปิดรับสื่อมากที่สุดโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อความบันเทิงและมีรูปแบบที่บอกคุณสมบัติสินค้าที่ครบถ้วน ในส่วนของการทดสอบสมมุติฐานพบว่า เพศที่แตกต่างกันจะมีการเปิดรับสื่อประเภทวิทยุ สื่อโฆษณาจุดขาย และวัตถุประสงค์ในการรับสื่อที่แตกต่างกัน อายุที่แตกต่างกันจะมีการเปิดรับสื่อประเภท อินเทอร์เน็ต/Email และวัตถุประสงค์ในการรับสื่อที่แตกต่างกัน อาชีพที่แตกต่างกันจะมีช่องทางในการเปิดรับสื่อที่แตกต่างกัน และสุดท้ายนายรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่แตกต่างกันมีการเปิดรับสื่อประเภทโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ อินเทอร์เน็ต/Email ป้ายโฆษณาออกบ้าน ไปสเตอร์ ใบปลิว/แผ่นพับ ช่องทางในการเปิดรับสื่อและวัตถุประสงค์ในการรับสื่อที่แตกต่างกัน

2) การมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม ด้านการวางแผน ด้านการดำเนินงาน ด้านประโยชน์ที่ได้รับ และด้านประเมินผล สรุปได้ว่า ด้านการวางแผน มีส่วนร่วมในการค้นหาสาเหตุของปัญหาสิ่งแวดล้อมของชุมชนที่อาศัยอยู่ในสำนักงานเขตกรุงเทพมหานคร ด้านการดำเนินงาน มีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะในครัวเรือน ด้านประโยชน์ที่ได้รับ ได้รับความสะดวกสบายมากขึ้นจาก

การปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานภายในชุมชนที่อาศัยอยู่ เช่น ถนนสะอาด การระบายน้ำที่ดี ด้านการประเมินผล มีส่วนร่วมในการประเมินผลด้านสิ่งแวดล้อมในเขตที่อาศัยอยู่ สอดคล้องกับงานวิจัยของศราวุฒิ ดาวกรงแก้ว, ทวีศักดิ์ แสงเงิน, สาโรจน์ บุญเสริมวรรณ, อัมภิกา ศรีบุญเรือง และหทัยรัตน์ คำลือ. (2565) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของสำนักงานเขตสวนหลวง กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของสำนักงานเขตสวนหลวง ในภาพรวมทุกด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.27$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านตามค่าเฉลี่ย จากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การมีส่วนร่วมด้านการตัดสินใจ รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมด้านการดำเนินการ การมีส่วนร่วม ด้านการรับประโยชน์ การมีส่วนร่วมด้านการประเมินผล ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของสำนักงานเขตสวนหลวง จำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน และประชาชนที่มีระยะเวลาอาศัยอยู่ในชุมชนต่างกัน พบว่าไม่แตกต่างกัน เมื่อจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ พบว่า แตกต่างกันอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3) ผลการทดสอบสมมติฐานพหุการณูปหุติกรรมการเปิดรับข่าวสารและการมีส่วนร่วมของประชาชนเขตกรุงเทพมหานครในการจัดการสิ่งแวดล้อม พบว่า เพศ อายุ ข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมไม่มีผลต่อพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารและการมีส่วนร่วมของประชาชนเขตกรุงเทพมหานครในการจัดการสิ่งแวดล้อม ยกเว้น อาชีพ ส่วนพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของประชาชนเขตกรุงเทพมหานครเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการวางแผน ด้านการดำเนินงาน ด้านประโยชน์ที่ได้รับ ไม่แตกต่างกัน ยกเว้น ด้านการประเมินผล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับงานวิจัยของทศพัทธ์ ใบปอด, ประโยชน์ ส่งกลิ่น และภักดี โพธิ์สิงห์. (2557) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอโกสุมพิสัยจังหวัดมหาสารคาม. ผลการวิจัยพบว่า 1.ประชาชนในเขตอำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมและจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพและระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน มีความคิดเห็นที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอโกสุมพิสัย โดยรวมและรายด้านทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับ ปานกลาง โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการรับผลประโยชน์ ด้านการตัดสินใจ ด้านการประเมินผลและด้านการปฏิบัติงาน 2.ประชาชน โดยรวมและจำแนกตามเพศ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม โดยรวมและรายด้าน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการปฏิบัติงาน ด้านการรับผลประโยชน์และด้านการประเมินผลไม่แตกต่างกัน ยกเว้น ด้านการตัดสินใจแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 3.ประชาชน

โดยรวมและจำแนกตามอายุมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม โดยรวมและรายด้าน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการตัดสินใจ ด้านการปฏิบัติงาน และด้านการประเมินผลแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ 0.05

การวิจัยครั้งนี้ได้ข้อค้นพบใหม่คือ พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารและการมีส่วนร่วมของประชาชนเขตกรุงเทพมหานครในการจัดการสิ่งแวดล้อม แตกต่างกันในด้านอาชีพ และข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่ได้รับมากที่สุดก็คือปัญหามลพิษ ฝุ่นควัน ประชาชนเขตกรุงเทพมหานครมีพฤติกรรมการอ่านหนังสือพิมพ์ส่วนมากมีความสนใจในการอ่านคอลัมน์บันเทิง ดารา นวนิยาย และสามารถรับรู้หรือเข้าใจการจัดการสิ่งแวดล้อมจากสื่อทางเฟซบุ๊ก โดยปกติในการพูดคุยกับบุคคลจะเป็นญาติพี่น้อง บุคคลในครอบครัว และเพื่อนร่วมงาน เรื่องที่คุยเป็นเรื่องภายในครอบครัว การฟังรายการวิทยุชอบรายการเพลง ในการใช้โซเชียลมีเดีย เช่น เฟซบุ๊ก ไลน์ อินสตาแกรม ทวิตเตอร์ เป็นประเภทเนื้อหาเกี่ยวกับความบันเทิง ได้ทราบข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมจากสื่อทางเฟซบุ๊กเป็นส่วนใหญ่ ชอบดูรายการโทรทัศน์ที่เป็นรายการบันเทิง เช่น ละคร ภาพยนตร์ ดนตรี เกมโชว์ ทอล์คโชว์ ส่วนการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม ประชาชนเขตกรุงเทพมหานครมีส่วนร่วมด้านการวางแผนค้นหาสาเหตุของปัญหาสิ่งแวดล้อมของชุมชนที่อาศัยอยู่ในสำนักงานเขตกรุงเทพมหานครและด้านการประเมินผลรับรู้หรือเข้าใจการจัดการสิ่งแวดล้อมทางเฟซบุ๊ก ด้านการดำเนินงานมีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะในครัวเรือน ด้านประโยชน์ที่ได้รับมาจากการพูดคุยกับญาติพี่น้อง บุคคลในครอบครัว และเพื่อนร่วมงาน ได้รับความสะดวกสบายมากขึ้นจากการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานภายในชุมชนที่อาศัยอยู่ เช่น ถนนสะอาด การระบายน้ำที่ดี

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ควรให้ความรู้ในการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้กับคนในชุมชนและมีส่วนร่วมในการกำจัดปัญหาที่เกี่ยวกับมลพิษและสิ่งแวดล้อม

1.2 ควรมีขอบเขตในการนำเสนอข่าวที่เกี่ยวกับการใช้ความรุนแรง เพราะ เด็ก วัยรุ่นในยุคปัจจุบันเข้าถึงข่าวสารต่าง ๆ ได้ง่าย และอาจมีพฤติกรรมเลียนแบบเกิดขึ้นได้

1.3 ควรมีการกระจายข่าวสารที่หลากหลายช่องทาง เช่น ผ่านโซเชียลมีเดียมากกว่าทางวิทยุหรือโทรทัศน์เพราะคนส่วนใหญ่เล่นมือถือมากกว่าดูโทรทัศน์หรือการอ่านหนังสือพิมพ์ทำลงในโซเชียลมีเดียมากขึ้น และนำเสนอสิ่งที่น่าสนใจมากกว่าข้อมูล

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบกับพื้นที่ใกล้เคียงเพื่อสร้างรูปแบบที่เป็นเลิศ

เอกสารอ้างอิง (References)

- บัญญัติ โยธะกา. (2556). การมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของสมาชิกชุมชนในเขตเทศบาลเมืองท่าใหม่ อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการสิ่งแวดล้อม) คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์).
- ทศพัทธ์ ใบปอด, ประโยชน์ ส่งกลิ่น และภักดี โพธิ์สิงห์. (2557). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอโกสุมพิสัยจังหวัดมหาสารคาม. วารสารการเมืองการปกครอง. 4(1).
- วรุต พันธุ์ไม้. (2559). การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์กลุ่มวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- กันทลัส ทองบุญมา. (2559) การเปิดรับข่าวสารและการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์คลองบางขุนเทียนของประชาชนในเขตเทศบาลนครนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์. 2(1).
- ญาณิศา โคตะมาย และวีรพล วีรพลางกูร. (2562). การมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของสมาชิกชุมชนในเขตเทศบาลตำบลบางเลนอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี. HUSO Journal of Humanities and Social Sciences. 3.
- ศราวุฒิ ดาวกรงแก้ว, ทวีศักดิ์ แสงเงิน, สาโรจน์ บุญเสริมวรรณ, อัมภิกา ศรีบุญเรือง และหัสยารัตน์ คำลือ. (2565). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของสำนักงานเขตสวนหลวง กรุงเทพมหานคร. วารสาร. 16(45).

รูปแบบการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบล
ปะอาว อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ*
Community solid waste management model of Pa Ao
Subdistrict Administrative Organization Uthumphon Phisai
District Sisaket Province*

ประเสริฐ บัวจันอัฐ¹
Prasert Boujunaut¹

Received : May 13, 2023; Revised : February 28, 2023; Accepted : March 1, 2023

บทคัดย่อ (Abstract)

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสม มีวัตถุประสงค์ 1.เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลปะอาว อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ 2.เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลปะอาว อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ และ3. เพื่อศึกษารูปแบบการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลปะอาว อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้คือหัวหน้าครัวเรือนจำนวน 303 ครัวเรือน และกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัย สภาพการบริหารจัดการขยะมูลฝอยภายในครัวเรือนพบว่า ส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจมาก ถึงขยะที่รองรับในบ้านส่วนใหญ่ไม่มีฝาปิด มีการคัดแยกขยะก่อนทิ้ง มีการเก็บส่งให้รถเก็บขยะ และสมาชิกในครัวเรือนมีส่วนร่วมในการช่วยจัดการขยะมูลฝอย ด้านประสิทธิภาพของการจัดการขยะมูลฝอยอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาทางด้านพบว่า การลดปริมาณขยะ อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ การนำวัสดุหมุนเวียนกลับมาใช้ใหม่ การบริหารจัดการขยะมูลฝอย

¹วิทยาลัยกฎหมายและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ; College of Law and Governance, Sisaket Rajabhat University, Thailand; e-mail : Prasert.b@sskru.ac.th

ด้านอื่น ๆ และการนำวัสดุกลับมาใช้ซ้ำ ตามลำดับ รูปแบบการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชน

1. ศึกษาดูงานท้องถิ่นต้นแบบ 2. การจัดประชุมคณะกรรมการ 3. จัดทำโครงการประชารัฐร่วมใจ
4. การออกให้ความรู้เกี่ยวกับวิธีการคัดแยกขยะ 5. จัดทำผ้าป่าขยะ และ 6. ดำเนินการออกรับซื้อ
ขยะรีไซเคิล

คำสำคัญ (Keywords) : รูปแบบ, การบริหารจัดการ, ขยะมูลฝอยชุมชน

Abstract

In this research is accomplished by mix method and its purposes are (1) to study community waste management system of household in Pa-ao Subdistrict Administrative Organization, Uthumphon Phisai, Sisaket Province (2) to study the efficiency of the community waste management system and (3) to study the system for community waste management A sample comprises 303 head of households and 30 targets where questionnaires, interviews, conversation are applied as tools additionally statistically analytics are percentage, average, standard derivation and descriptive.

Research results, focusing on community waste management system of household found that having strongly knowledgeable, bin's houses without lid, collecting and delivering to a garbage truck and household members are participator for manage solid waste. The level of efficiency of the community waste management system is highest while considering each issue found that waste reduction is the most and followed in sequence by reusing recycled materials, solid waste management and reuse of materials. The system for community waste management comprises (1) observational study from local model (2) working group meeting (3) organizing the Civil State Unity Project (4) educational about waste separation methods (5) conducting for the purchase of recycled waste.

Keywords : Model, Waste Management System, Community Waste Management

บทนำ (Introduction)

ในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา ทุกประเทศทั่วโลกให้ความสำคัญกับการพัฒนามากขึ้น ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ ด้านอุตสาหกรรม ด้านเกษตรกรรม ด้านเทคโนโลยี ตลอดจนสังคมที่เป็นอยู่ แต่ส่วนมากจะมุ่งเน้นที่ด้านเศรษฐกิจเป็นหลักทำให้มีการนำทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ มาใช้ในทางอุตสาหกรรมอย่างเต็มที่และต่อเนื่องจำนวนมาก ก่อให้เกิดการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้านต่าง ๆ เกิดสภาวะขาดความสมดุล ซึ่งจะสังเกตได้จากสภาวะธรรมชาติที่เปลี่ยนไปจากเดิม ชั้นโอโซนของโลกถูกทำลายเกิดสภาวะเรือนกระจก (Greenhouse Effect) ทำให้โลกร้อนขึ้น เกิดมลพิษทางอากาศ เช่น การเกิดฝนกรด มลพิษทางน้ำ น้ำเน่าเสีย และมลพิษจากขยะมูลฝอยที่นับวันมีแต่จะก่อปัญหาสะสมขึ้นเรื่อย ๆ (วินัย วีระพัฒนานนท์, 2541) ปริมาณของขยะมูลฝอยเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจาก ปี พ.ศ. 2536 ประเทศไทยเรามีปริมาณขยะเกิดขึ้น 30,640 ตันต่อวัน ซึ่งเพิ่มขึ้นเป็น 67,577 ตันต่อวัน ในปี พ.ศ. 2555 หากคำนวณเป็นปริมาณขยะที่เกิดขึ้นทั้งปีกว่า 24.73 ล้านตันต่อปี แต่สามารถนำไปกำจัดอย่างถูกต้องประมาณไม่ถึง ร้อยละ 70 (กรมควบคุมมลพิษ, 2551)

ประเทศไทยกำลังพัฒนาประเทศจากสังคมเกษตรกรรมสู่สังคมอุตสาหกรรม จนทำให้เกิดมีการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตเดิมของประชาชนในพื้นที่ โดยแต่เดิมพื้นที่ส่วนใหญ่ในชนบทใช้เป็นแหล่งผลิตพืชผลทางการเกษตรถูกเปลี่ยนเป็นนิคมอุตสาหกรรม มีการตั้งโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ที่ต้องการใช้พื้นที่จำนวนมาก ต้องใช้แรงงานคนจำนวนมากเพื่อเพิ่มผลผลิตให้กับโรงงานอุตสาหกรรมเกิดการอพยพของแรงงานจากชนบทมาสู่เมือง มีการรวมตัวกันอยู่เป็นกระจุกกลายเป็นชุมชนอย่างหนาแน่นเป็นเมืองขนาดใหญ่ เมื่อมีการรวมตัวของชุมชนซึ่งปัญหามักตามมาอย่างมากคือ ปัญหาขยะเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก โดยที่ปริมาณขยะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุก ๆ ปี จากการสำรวจของกรมควบคุมมลพิษในปี พ.ศ.2551 พบว่า ประเทศไทยมีปริมาณขยะมูลฝอยจากชุมชน 14.3 ล้านตันหรือประมาณวันละ 39,221 ตัน ทำให้การจัดขยะมูลฝอยเหล่านี้ไม่ทันกับปริมาณขยะที่เกิด ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถกำจัดขยะได้เพียง 60-80% เท่านั้นและขยะที่รวบรวมเหล่านี้ มีเพียง 20% เท่านั้นที่นำไปฝังกลบอย่างถูกหลักวิชาการ ประชาชนส่วนมากขาดจิตสำนึก หรือตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม ทำให้เกิดปัญหาเรื่องขยะล้นเมืองทุกจังหวัดทุกชุมชน ต้องเสียงบประมาณเป็นจำนวนมากเพื่อมาจัดการกับปัญหานี้ ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญที่มีความจำเป็นต้องแก้ไขอย่างเร่งด่วน ในขณะที่การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร การเพิ่มขึ้นของอัตรา

การผลิตและพฤติกรรมการใช้บริโภคของประชาชนที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เพราะฉะนั้นสิ่งที่ตามมาและเป็นปัญหาก็คือ ปริมาณของจำนวนขยะที่มีปริมาณมากแล้วส่งผลกระทบต่อ

สิ่งแวดล้อมที่อยู่ใกล้เคียงทั้งในด้านการส่งกลิ่นเหม็น ความเสื่อมโทรมของระบบนิเวศบริเวณนั้น แม้ในปัจจุบันจะมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นหน่วยงานที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนได้พยายามที่จะแก้ปัญหาที่กล่าวมาด้วยการเสนอแนวทางแก้ไขในรูปแบบต่างๆ ตามที่ศักยภาพของหน่วยงานที่มีอยู่ แต่ก็ไม่สามารถขจัดปัญหาในส่วนนี้ไปได้หมดสิ้น

กล่าวโดยสรุปจากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แสดงให้เห็นว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความพยายามที่จะปฏิบัติการกิจในการจัดการขยะที่เป็นปัญหา ที่ไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเบ็ดเสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนด สาเหตุมาจากประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจ การขาดจิตสำนึกในการจัดการที่ดี ในขณะที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขาดการรณรงค์การสร้างความรู้ความเข้าใจ การประชาสัมพันธ์ให้ทราบถึงผลที่จะได้รับ ซึ่งเกิดจากสิ่งแวดล้อมที่เป็นภัยต่อสุขภาพร่างกายและวิธีการจัดการขยะหรือแนวทางที่จะนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ ในการจัดการขยะภายในชุมชน ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลปะอาว เป็นอีกหน่วยงานหนึ่งที่มีหน้าที่ตามพระราชบัญญัติกำหนดแผน และขั้นตอนการกระจายอำนาจในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการกำจัดขยะมูลฝอยภายในเขตชุมชนที่รับผิดชอบ และมีหน้าที่จัดกิจกรรมส่งเสริมความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม การสร้างจิตสำนึกให้แก่ประชาชน เยาวชนในท้องถิ่น ให้เกิดความตระหนักและเห็นความสำคัญของปัญหาขยะมูลฝอย ซึ่งมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สุขภาวะของชุมชน ในขณะเดียวกันองค์การบริหารส่วนตำบลปะอาวได้ตระหนักถึงปัญหาดังกล่าว จึงได้กำหนดวิธีการบริหารจัดการขยะภายในชุมชน เช่นการทำให้ประชาชนเกิดความรู้ความเข้าใจในการจัดการขยะมูลฝอย วิธีลดปริมาณของขยะ วิธีการคัดแยกขยะ หรือแม้แต่การจัดตั้งเป็นกองทุนคัดแยกขยะ คุ่มครองสุขภาพขึ้นภายในตำบล และการใช้ประโยชน์จากขยะให้มีประสิทธิภาพภายในชุมชน

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิธีการบริหารจัดการการขยะชุมชน และรูปแบบวิธีการบริหารจัดการการขยะมูลฝอยของชุมชน รวมทั้งแนวทางการเสนอแนวคิด วิธีการจัดการแก้ปัญหาขยะมูลฝอยของชุมชนที่มีความเหมาะสม เพื่อนำรูปแบบดังกล่าวมาใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน และเพื่อเป็นการแก้ปัญหาของขยะมูลฝอยที่นับวันจะทวีความรุนแรง มีปริมาณมากขึ้น โดยนำรูปแบบวิธีการดำเนินการดังกล่าว เพื่อเป็นแบบอย่างในการดำเนินการบริหารจัดการขยะในชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลปะอาว อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ

2. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลปะอว อำเภอกุหลาบบุรีรัมย์ จังหวัดศรีสะเกษ
3. เพื่อศึกษารูปแบบการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลปะอว อำเภอกุหลาบบุรีรัมย์ จังหวัดศรีสะเกษ

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การวิจัย “รูปแบบการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลปะอว อำเภอกุหลาบบุรีรัมย์ จังหวัดศรีสะเกษ” เป็นการวิจัยแบบผสม (Mixed method) โดยใช้วิธีการวิจัยทั้งในเชิงปริมาณ และในเชิงคุณภาพ ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการตามกระบวนการทางวิจัยตามลำดับต่อไปนี้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล 2 ชนิด คือ

1. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ประกอบด้วยแบบสอบถาม จำนวน 4 ขั้นตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลจำนวน 7 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ สถานภาพในชุมชน จำนวนสมาชิกภายในครัวเรือน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในการจัดการขยะภายในชุมชน โดยเป็นคำถามให้เลือกตอบ 2 ตัวเลือก คือ ถูกต้องและไม่ถูกต้อง โดยรวมทั้งหมด 12 ข้อ

ตอนที่ 3 สอบถามข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการจัดการขยะภายในครัวเรือน จำนวน 10 ข้อ เป็นคำถามปลายปิดและปลายเปิดรวมกัน

ตอนที่ 4 สอบถามข้อมูลเกี่ยวกับประสิทธิภาพของการบริหารจัดการขยะมูลฝอยจำนวน 20 ข้อ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในเชิงคุณภาพนั้นผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์และกระบวนการประชุมเชิงปฏิบัติการโดยสนทนากลุ่ม ประกอบด้วยนายกองค์การบริหารส่วนตำบลรองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ประธานสภาตำบล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้นำชุมชน ตัวแทนของประชาชน รวมจำนวนทั้งสิ้นจำนวน 30 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 และข้อที่ 2 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1). ขอนหนังสือจากคณบดีวิทยาลัยกฎหมายและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ถึงนายกองค์การบริหารส่วนตำบลปะอาว อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ และผู้นำชุมชน เพื่อแจ้งวัตถุประสงค์และขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

2) ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยประสานงานกับนายกองค์การบริหารส่วนตำบลปะอาว อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ และผู้นำชุมชน

3) ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่ได้กำหนดไว้

4) ตรวจสอบความครบถ้วนของแบบสอบถามที่ได้รับคืน และนำไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

2. การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ

การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3. ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ และใช้การประชุมเชิงปฏิบัติการ จากกลุ่มเป้าหมายที่กำหนดไว้โดยสนทนากลุ่ม เป็นผู้นำชุมชนและตัวแทนของประชาชนเพื่อศึกษาสภาพของการบริหารจัดการขยะมูลฝอยที่ผ่านมา

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป การวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงปริมาณโดยการหาค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และสนทนากลุ่ม ((Focus group) จะใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Research) โดยการวิเคราะห์เชิงอธิบาย (Explanatory Analysis) การวิเคราะห์เนื้อหาจากเอกสารและการวิเคราะห์เชิงพรรณนาความ (Content Analysis)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ในการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์สถานภาพทั่วไปคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ค่าสถิติพื้นฐานที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ

2. การวิเคราะห์ ระดับประสิทธิภาพของการบริหารจัดการขยะมูลฝอย ค่าสถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3. ในการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การประชุมเชิงปฏิบัติการ การสนทนากลุ่ม (Focus group) จะใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Research) โดยการวิเคราะห์เชิงอธิบาย (Explanatory Analysis) การวิเคราะห์เนื้อหาจากเอกสารและการพรรณนาความ (Content Analysis)

ผลการวิจัย (Research Results)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

สภาพการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลปะอาว อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจมาก คิดเป็นร้อยละ 80.86 และมีความรู้ความเข้าใจปาน คิดเป็นร้อยละ 19.14 ส่วนใหญ่มีภาชนะหรือที่รองรับแบบไม่มีฝาปิด คิดเป็นร้อยละ 67.99 รองลงมา มีภาชนะหรือที่รองรับแบบมีฝาปิด คิดเป็นร้อยละ 26.73 และไม่มีภาชนะหรือที่รองรับ คิดเป็นร้อยละ 5.28 ส่วนใหญ่คัดแยกขยะก่อนทิ้ง คิดเป็นร้อยละ 96.37 และไม่ได้คัดแยกขยะ คิดเป็นร้อยละ 3.63 มีวิธีการจัดการขยะในครัวเรือนคือ เก็บส่งให้รถเก็บขยะ คิดเป็นร้อยละ 96.04 รองลงมา ใส่ในหลุมขยะ คิดเป็นร้อยละ 2.64 และกองลงบนพื้น คิดเป็นร้อยละ 1.32 สมาชิกในครัวเรือนมีส่วนร่วมในการช่วยจัดการขยะมูลฝอย คิดเป็นร้อยละ 97.03 สมาชิกในครัวเรือนมีส่วนร่วมในการช่วยจัดการขยะมูลฝอยคือ คัดแยกขยะก่อนทิ้งลงถังรองรับ คิดเป็นร้อยละ 95.38 รองลงมา เสนอข้อมูลในการจัดการขยะ คิดเป็นร้อยละ 87.82 กำจัดขยะเอง เช่น เผา ฝัง คิดเป็นร้อยละ 78.88 และนำขยะมาใช้ใหม่, พุดชักชวนให้เพื่อนบ้านลดปริมาณขยะ คิดเป็นร้อยละ 19.14 และไม่มีส่วนร่วม คิดเป็นร้อยละ 2.97

ประสิทธิภาพของการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลปะอาว อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพของการจัดการขยะมูลฝอยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.53, S.D. = 0.31) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพของการจัดการขยะมูลฝอยมากที่สุดคือ การลดปริมาณขยะ (Reduce) อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.55, S.D. = 0.51) รองลงมาคือ การนำวัสดุหมุนเวียนกลับมาใช้ใหม่ (Recycle) อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.54, S.D.

= 0.33) การบริหารจัดการขยะมูลฝอยด้านอื่นๆ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.54, S.D. = 0.34) และน้อยที่สุดคือ การนำวัสดุกลับมาใช้ซ้ำ (Reuse) อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.48, S.D. = 0.38) ตามลำดับ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานประสิทธิภาพของการจัดการขยะมูลฝอย

ประสิทธิภาพของการจัดการขยะมูลฝอย	ระดับประสิทธิภาพ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. การลดปริมาณขยะ (Reduce)	4.55	0.51	มากที่สุด
2. การนำวัสดุกลับมาใช้ซ้ำ (Reuse)	4.48	0.38	มากที่สุด
3. การนำวัสดุหมุนเวียนกลับมาใช้ใหม่ (Recycle)	4.54	0.33	มากที่สุด
4. การบริหารจัดการขยะมูลฝอยด้านอื่น ๆ	4.54	0.34	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	4.53	0.31	มากที่สุด

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผลการสนทนากลุ่มได้รูปแบบขั้นตอนและกระบวนการที่ใช้ ประกอบด้วย 1.ศึกษาดูงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้นแบบที่มีการบริหารจัดการขยะที่ดี 2. การจัดประชุมคณะกรรมการบริหารจัดการขยะมูลฝอย ระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการกองทุนคัดแยกขยะสะสมเงินค้ำครองสุขภาพตำบลปะอาว 3. จัดทำโครงการประชารัฐร่วมใจ แก้ไขปัญหาขยะ โดยการให้ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการขยะ 4. การออกให้ความรู้เกี่ยวกับวิธีการคัดแยกขยะ และประชาสัมพันธ์แนวทางการจัดตั้งกองทุนคัดแยกขยะสะสมเงินค้ำครองสุขภาพตำบลปะอาว 5. จัดทำผ้าป่าขยะ โดยการออกรับบริจาคขยะรีไซเคิลจากประชาชนทั้ง 14 หมู่บ้านในเขตตำบลปะอาว และ 6. ดำเนินการออกรับซื้อขยะรีไซเคิล เดือนละ 1 ครั้ง

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านความรู้ความเข้าใจในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจมาก ด้านสภาพการจัดการขยะมูลฝอยภายในครัวเรือน ครัวเรือน ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีภาชนะหรือที่รองรับแบบไม่มีฝาปิด ประเภทขยะในครัวเรือนที่มีปริมาณมากที่สุดในแต่ละวัน ได้แก่ เศษพืชผัก ผลไม้ เศษอาหาร ถุงพลาสติก ขวด กระป๋อง กิ่งไม้ ใบไม้ หญ้าแห้ง ครัวเรือนส่วนใหญ่คัดแยกขยะก่อนทิ้ง วิธีการจัดการขยะในครัวเรือน คือ เก็บส่งให้รถเก็บขยะ สมาชิกในครัวเรือนมีส่วนร่วมในการช่วยจัดการขยะมูล

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากโครงการบริหารจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลคือ ชุมชนสะอาดขึ้น

ผลการวิจัยพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพของการจัดการขยะมูลฝอยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.53$, S.D. = 0.31) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพของการจัดการขยะมูลฝอยมากที่สุดคือการลดปริมาณขยะ (Reduce) อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.55$, S.D. = 0.51) รองลงมาคือ การนำวัสดุหมุนเวียนกลับมาใช้ใหม่ (Recycle) อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.54$, S.D. = 0.33) การบริหารจัดการขยะมูลฝอยด้านอื่นๆ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.54$, S.D. = 0.34) และน้อยที่สุดคือ การนำวัสดุกลับมาใช้ซ้ำ (Reuse) อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.48$, S.D. = 0.38) ตามลำดับ การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชน

โดยส่วนใหญ่เห็นว่าเกิดจากปัญหาขยะตกค้างในชุมชน และตามที่สาธารณะต่างๆ ประชาชนในชุมชนยังขาดความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการขยะที่ดีพอ และขยะส่วนมากเกิดจากพฤติกรรมการบริโภคของคนในชุมชน ซึ่งปัจจุบันที่มีการดำเนินชีวิตที่เร่งรีบทำให้สภาพแวดล้อมภายในชุมชนดูแล้วไม่เป็นระเบียบนัก การเกิดขึ้นของโครงการการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลปะอาว ทำให้ภายในชุมชนสะอาด มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยกว่าเดิม สิ่งที่ตามมาคือ ปริมาณขยะค่อยๆ ลดลง คริวเรือนในชุมชนมีการคัดแยกขยะจากต้นทาง อีกทั้งยังเป็นโครงการที่ทำให้ประชาชนมีรายได้จากการเก็บและคัดแยกขยะ

รูปแบบขั้นตอนและกระบวนการที่ใช้ ประกอบด้วย 1. ศึกษาดูงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้นแบบที่มีการบริหารจัดการขยะที่ดี 2. การจัดประชุมคณะทำงานด้านการบริหารจัดการขยะมูลฝอย 3. จัดทำโครงการประชารัฐร่วมใจ 4. การออกให้ความรู้เกี่ยวกับวิธีการคัดแยกขยะ 5. จัดทำผ้าป่าขยะ และ 6. ดำเนินการออกรับซื้อขยะรีไซเคิล ซึ่งในการสนทนากลุ่มที่สรุปเป็นรูปแบบออกมานั้นผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มมีความเห็นไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อให้การดำเนินการด้านการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนได้ดำเนินการไปอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

การวิจัย รูปแบบการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลปะอาว อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

ด้านความรู้ความเข้าใจในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนพบว่า ส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจมาก ทั้งนี้เป็นเพราะทางองค์การบริหารส่วนตำบลปะอาว ได้ออกให้ความรู้ ความเข้าใจใน

การจัดการขยะมูลฝอยชุมชนในเบื้องต้นซึ่งตรงกับทฤษฎีของ Bloom, (1962) ได้กล่าวไว้ว่า การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเนื่องจากการเรียนรู้เกิดขึ้น การเปลี่ยนแปลงด้านความรู้ความเข้าใจ (Cognitive Domain) การเปลี่ยนแปลงทางด้านทักษะ (Psychomotor Domain) และการเปลี่ยนแปลงด้านเจตคติ (Affective Domain) เพื่อความเข้าใจชัดเจนยิ่งขึ้น และผลการวิจัยยังสอดคล้องกับ ประพัฒน์พงศ์ ฐานิวัฒนานนท์ (2560) แนวทางการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนในตำบลบางชนะ อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนในตำบลบางชนะมีระดับความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยอยู่ในระดับมากที่สุด

ด้านสภาพการจัดการขยะมูลฝอยภายในครัวเรือน ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีภาชนะหรือที่รองรับแบบไม่มีฝาปิด ประเภทขยะในครัวเรือนที่มีปริมาณมากที่สุดในแต่ละวัน พบว่าส่วนใหญ่ ได้แก่ เศษพืชผัก ผลไม้ เศษอาหาร ถุงพลาสติก ขวด กระป๋อง กิ่งไม้ ใบไม้ หล้าแห้ง ครัวเรือนส่วนใหญ่คัดแยกขยะก่อนทิ้ง วิธีการจัดการขยะในครัวเรือน คือ เก็บส่งให้รถเก็บขยะ ปัญหาขยะในครัวเรือน สมาชิกในครัวเรือนมีส่วนร่วมในการช่วยจัดการขยะมูล ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากโครงการบริหารจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลคือ ชุมชนสะอาดขึ้น จากที่กล่าวมาสภาพการจัดการขยะของครัวเรือนมีวิธีการที่หลากหลายในทางเลือก ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ คูเมอร์ และกอลส์ (Kumar & Goal, 2009) ที่พบว่า การจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นชุมชนชนบทหรือชุมชนเมือง ต่างก็มีการบริหารจัดการขยะมูลฝอยที่แตกต่างกันคือ ถ้าชุมชนใดมีการบริหารที่ดีมีผู้นำที่มีความรู้ความสามารถจะทำให้ชุมชนนั้นมีการบริหารจัดการขยะได้ดี ดังนั้นถ้าทุกคนในชุมชน มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการขยะของชุมชน และมีการให้ความรู้ด้านการจัดการขยะที่ถูกวิธีให้แก่ประชาชนก็จะทำให้ ประชาชนในชุมชนนำไปปฏิบัติได้ถูกต้องปริมาณขยะก็จะลดลง

ด้านประสิทธิภาพของการจัดการขยะมูลฝอยโดยภาพรวมและรายด้านทั้ง 4 ด้าน ผลการวิจัยพบว่าประสิทธิภาพของการจัดการขยะมูลฝอยอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพของการจัดการขยะมูลฝอยมากที่สุดคือ การลดปริมาณขยะ (Reduce) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ การนำวัสดุหมุนเวียนกลับมาใช้ใหม่ (Recycle) อยู่ในระดับมากที่สุด การบริหารจัดการขยะมูลฝอยด้านอื่น ๆ อยู่ในระดับมากที่สุด และน้อยที่สุดคือ การนำวัสดุกลับมาใช้ซ้ำ (Reuse) อยู่ในระดับมากที่สุด ผลการวิจัยดังกล่าวเป็นไปตามแนวคิดทฤษฎีของ Simon (1960) อธิบายว่า การพิจารณาว่า งานใดมีประสิทธิภาพให้พิจารณาจากความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยนำเข้า (Inputs) กับผลผลิต (Outputs) ที่ได้รับออกมา และ Gershon (2004) ได้อธิบายว่าประสิทธิภาพของการดำเนินงานภาครัฐ

เกี่ยวข้องกับการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดเพื่อให้บริการสาธารณะ ประสิทธิภาพจะเกิดขึ้นจากการลดการใช้ปัจจัยการผลิต (Inputs) ในขณะที่ยังคงให้ ผลผลิตเช่นเดิม และสอดคล้องกับ วสันต์ ศรีโยธี (2563) รูปแบบพัฒนาพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะของประชาชน ในเขตอำเภอเขกา จังหวัดบึงกาฬ ผลการวิจัยพบว่าพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะที่มีประสิทธิภาพของประชาชน โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ในขณะที่ผู้วิจัยมองว่าประชาชนยังมีความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะ มีการมีส่วนร่วมของประชาชน และมีทัศนคติต่อการจัดการขยะ จะส่งผลต่อการมีพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นด้วย

การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชน โดยส่วนใหญ่เห็นว่าเกิดจากปัญหาขยะตกค้างในชุมชน และตามที่สาธารณะต่าง ๆ ประชาชนในชุมชนยังขาดความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการขยะที่ดีพอ และขยะส่วนมากเกิดจากพฤติกรรมการบริโภคของคนในชุมชน ปัจจุบันที่มีการดำเนินชีวิตที่เร่งรีบทำให้สภาพแวดล้อมภายในชุมชนดูแล้วไม่เป็นระเบียบนัก การเกิดขึ้นของโครงการการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลปะอ่าว ทำให้ภายในชุมชนสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อยกว่าเดิม สิ่งที่ตามมาคือ ปริมาณขยะค่อยๆ ลดลง คราวเรือนในชุมชนมีการคัดแยกขยะจากต้นทาง อีกทั้งยังเป็นโครงการที่ทำให้ประชาชนมีรายได้จากการเก็บและคัดแยกขยะ ในขณะที่ผู้วิจัยมองว่าภาพรวมของการให้ข้อมูลทั้งหมดนั้นสอดคล้องกับงานของ (Minn, et al., 2010) ได้ศึกษาการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดการขยะมูลฝอยในประเทศพม่า พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยมีแนวโน้มมากขึ้น โดยส่วนใหญ่เป็นการสร้างความตระหนัก และการให้ความรู้ ในด้านสิ่งแวดล้อมศึกษาแต่ยังขาดการสร้างแรงจูงใจที่กว้างขวางเพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งเป็นสภาพที่ยังเป็นอยู่ของหน่วยงานเกี่ยวข้องซึ่งถือเป็นข้อจำกัดทางสังคมและยังสอดคล้องกับงานของ เสาวลักษณ์ ศักดิ์สิทธิ์ (2560) แนวทางการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนในจังหวัดปทุมธานี ผลการศึกษาพบว่า ปัจจุบันจังหวัดปทุมธานีมีนโยบายการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของจังหวัดปทุมธานีสอดคล้องกับนโยบายของภาครัฐ และสามารถแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยตกค้าง สะสมภายในจังหวัดได้สำเร็จ สร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนกับประชาชนทุกระดับ กำหนด กฎระเบียบว่าด้วยแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยตั้งแต่ต้นทางและประชาสัมพันธ์ให้ประชาชน รับทราบอย่างทั่วถึง รวมถึงให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย

การสนทนากลุ่ม พบว่า ประเด็นปัญหาหลัก ๆ แล้วจะเป็นการพูดคุย และปรึกษาหารือในส่วนของรูปแบบวิธีการที่เหมาะสม โดยการใช้รูปแบบเชิงแผนผัง (Schematic Model) เป็นรูปแบบ

ความคิด ที่แสดงออกผ่านทางแผนผัง แผนภาพ ไดอะแกรม กราฟ (คีฟส์ (Keeves) (ทีศนา แคมมณี, 2555) เพื่อให้การบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนให้เป็นตามเป้าหมายที่กำหนด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งเน้นการลดและคัดแยกขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิดและจัดระบบการเก็บและขนขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพ เพื่อนำไปใช้ในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดและเป็นที่ยอมรับของประชาชนในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับ (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย, 2551) การให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล แก่ประชาชนทุกระดับ รวมทั้งผู้นำท้องถิ่น โดยควรให้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องของความสำคัญที่จะต้องมีการจัดการขยะมูลฝอย ปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัยและคุณภาพชีวิตของประชาชนในท้องถิ่น การเข้าถึงความรู้ดังกล่าวนี้ควรผ่านกระบวนการฝึกอบรม การประชุมสัมมนา การศึกษาดูงานและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับหน่วยงานหรือท้องถิ่นอื่นๆอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถจัดทำเป็นโครงการเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนในการจัดการขยะมูลฝอยได้ โดยให้ผู้นำชุมชนเข้าร่วมโครงการ จากนั้นนำคณะไปศึกษาดูงานในท้องถิ่นที่มีการจัดการขยะมูลฝอยที่ดีและถูกหลักสุขาภิบาล โดยรูปแบบขั้นตอนและกระบวนการที่ใช้ ประกอบด้วย 1. ศึกษาดูงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้นแบบที่มีการบริหารจัดการขยะที่ดี 2. การจัดประชุมคณะกรรมการด้านการบริหารจัดการขยะมูลฝอย และการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการ 3. จัดทำโครงการประชารัฐร่วม 4. การออกให้ความรู้เกี่ยวกับวิธีการคัดแยกขยะ 5. จัดทำผ้าป่าขยะ และ 6. ดำเนินการออกรับสมัคร ซึ่งในการสนทนากลุ่มที่สรุปเป็นรูปแบบออกมานั้นผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มมีความเห็นไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อให้การดำเนินการด้านการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนได้ดำเนินการไปอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับงานของ วสันต์ ศรีโยธี (2563) ที่ศึกษารูปแบบพัฒนาพฤติกรรมจัดการขยะของประชาชน ในเขตอำเภอเซกา จังหวัดบึงกาฬการวิจัยในครั้งนี้พบว่า ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะของประชาชน ในเขตอำเภอเซกา จังหวัดบึงกาฬ ส่วนใหญ่มีความรู้ในระดับมากที่สุด ทศนคติต่อการจัดการขยะโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และพฤติกรรมจัดการขยะที่มีประสิทธิภาพของประชาชนโดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และรูปแบบการพัฒนาที่ควรส่งเสริม คือ การให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะ แก่ประชาชน การส่งเสริมและพัฒนาร่วมกันของประชาชน การส่งเสริมและพัฒนา ทศนคติต่อการจัดการขยะ และการส่งเสริมและสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับพฤติกรรมจัดการขยะที่มีประสิทธิภาพของประชาชน

ข้อค้นพบจากการวิจัยโดยสามารถอธิบายในภาพรวมซึ่งผลจากการวิจัยทั้งในด้านเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพมีรายละเอียดดังนี้คือ

1. การวิจัยในเชิงปริมาณ พบประเด็นปัญหาคือสภาพการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในชุมชนในภาพรวมยังไม่ถูกต้องตามหลักการ กล่าวคือ การทิ้งขยะยังไม่มีวิธีการคัดแยกที่ถูกต้องนัก และบางครัวเรือนยังใช้วิธีการเผาทำลาย หรือฝังกลบ ดังนั้นจากการสังเกตของผู้วิจัยและการเข้าไปพบปะ ประชาชนทำให้ได้ทราบในประเด็นที่สอดคล้องกับผลการวิจัยโดยเฉพาะในวัตถุประสงค์ของข้อที่ 1 ที่เป็นการศึกษาเกี่ยวกับสภาพการบริการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือน ตั้งแต่ประเภทที่มีปริมาณมาก วิธีการคัดแยก สภาพของปัญหา การมีส่วนร่วม และประโยชน์ของโครงการ กล่าวคือ ปริมาณของขยะส่วนใหญ่จะอยู่เศษอาหารเป็นหลัก รองลงมาคือถุงพลาสติก ขวดกระป๋อง ในขณะที่เศษใบไม้อื่นยังไม่เป็นปัญหามากนัก จากสภาพดังกล่าวอันเนื่องมาจากสภาพการดำเนินชีวิตของชุมชนที่เปลี่ยนไปเป็นลักษณะบริโภคนิยม และเป็นลักษณะอาหารจานด่วน ไม่ค่อยนิยมทำอาหารรับประทานเอง เผลอเช่นในอดีตที่ผ่านมา จึงส่งผลให้เกิดขยะ เช่น เศษอาหารและถุงพลาสติก ส่วนการคัดแยกขยะทราบว่าในหลายๆ ปีที่ผ่านมาประชาชนยังไม่ให้ความสำคัญนักเพราะมองว่าปริมาณของขยะยังไม่มากพอที่ทำการคัดแยกก่อนทิ้ง แต่ในสภาวะการณ์ปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปจำนวนชุมชนเริ่มใหญ่โตขึ้น จำนวนประชากรเริ่มมากขึ้นมาพร้อมปริมาณของขยะมากขึ้น ประกอบกับทางหน่วยงาน อบต. มีนโยบาย และมีโครงการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ด้วยการออกให้ความรู้ถึงวิธีการจัดการขยะจากต้นทาง แล้วสิ่งที่ตามมาชุมชนนี้กลายเป็น “ชุมชนไร้ถังขยะ” อย่างไรก็ตามการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของ อบต. ปะอาว ผู้วิจัยทราบว่าดำเนินการให้ครอบคลุมทั้งตำบลภายในอีกไม่กี่ปีข้างหน้า ซึ่งยังเหลืออีกไม่กี่หมู่บ้านที่ยังไม่ได้เข้าร่วมโครงการ

2. การวิจัยในเชิงคุณภาพ

ข้อค้นพบที่นอกเหนือจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก จากการที่ผู้วิจัยลงพื้นที่เพื่อจัดเก็บข้อมูลทั้งแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์นั้น จากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่า ภายในชุมชนที่เข้าร่วมโครงการนั้นจะเป็นลักษณะชุมชนที่ไร้ถังขยะ กล่าวคือ การจัดการขยะภายในครัวเรือนของแต่ละครัวเรือนนั้นมีทั้งการเก็บรวบรวมแล้วมีเจ้าหน้าที่มาทำการจัดเก็บ และบริหารจัดการเองเช่นคัดแยกส่วนที่ใช้ได้ และส่วนที่ทิ้งรอการจัดเก็บ ในขณะเดียวกัน ยังได้รับข้อมูลบางอย่างเช่น บางวันจะมีเจ้าหน้าที่มารับซื้อขยะภายในชุมชน พร้อมทั้งให้ความรู้เกี่ยวกับการคัดแยกขยะจากต้นทาง ในขณะที่สมาชิกที่เข้าร่วมโครงการรู้สึกพอใจกับโครงการนี้มาก เพราะสิ่งที่ได้รับถือว่าคุ้มค่า อาจเป็นมูลค่าไม่มากแต่สะสมนานเข้ากลายเป็นผลตอบแทนในเวลาที่เราต้องการเช่น เงินช่วยเหลือค่าฌาปนกิจครอบครัวของสมาชิก เป็นต้น

ข้อค้นพบจากการสนทนากลุ่มของผู้วิจัย จากการสนทนากลุ่มเพื่อศึกษารูปแบบการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ซึ่งจากการพูดคุยภายในกลุ่ม และการสังเกตของผู้วิจัยพบว่ารูปแบบของการบริหารจัดการขยะนั้นเกิดจากการศึกษาดูงาน โดยการศึกษาดูงานนั้นเป็นการศึกษาแนวทาง และวิธีการบริหารจัดการขยะ โดยเน้นที่กระบวนการ หลังจากนั้นเข้าสู่กระบวนการต่างๆ เช่นการแต่งตั้งคณะผู้ทำงาน การประชาสัมพันธ์ วิทยากรโครงการและความเป็นไปได้ของโครงการ ผลกระทบ การสร้างความรู้ความเข้าใจ และส่วนที่นอกเหนือจากการบริหารจัดการขยะมูลฝอยคือการเกิดขึ้นของโครงการ เช่น กองทุน สวัสดิการอันเป็นผลพลอยได้ที่ได้มาจากการขายขยะในรูปแบบเงินออม ในขณะเดียวกันหน่วยงานยังดำเนินการในเชิงรุก กล่าวคือ การออกรับซื้อขยะจากชุมชน ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าหน่วยงานให้ความสำคัญ และเป็นการพบปะประชาชนในชุมชน เป็นการบ่งบอกถึงความต่อเนื่องในการดำเนินงานอย่างน้อยเดือนละหนึ่งครั้ง

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 องค์การบริหารส่วนตำบลควรกำหนดนโยบายในด้านการส่งเสริม รมรณรงค์เกี่ยวกับการจัดการขยะภายในชุมชนอย่างจริงจังและต่อเนื่องโดยการเผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจในการจัดการขยะและมูลฝอยในพื้นที่ชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบลต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ประชาชนเกิดความมั่นใจและเกิดจิตสำนึกร่วมกันในการแก้ปัญหาภายในชุมชน

1.2. องค์การบริหารส่วนตำบลควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนตระหนักถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและอนาคต เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดการขยะภายในชุมชน และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นๆ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ถึงวิธีการจัดการขยะในชุมชนอย่างถูกต้อง และยั่งยืน เช่น พยายามใช้ของที่สามารณำกลับมาใช้ใหม่ได้ การคัดแยกขยะต้นทางเพื่อลดปริมาณขยะและการคัดแยกขยะที่เป็นพิษ เช่น หลอดไฟฟ้า กระจก ยานพาหนะ กระจก กระจกสเปรย์ที่มีสารเคมี ถ่านไฟฉายและโลหะหนักอื่นๆ

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยเชิงเปรียบเทียบกับองค์กรปกครองท้องถิ่นอื่นในเรื่องแนวทางการบริหารจัดการขยะมูลฝอยภายในชุมชน เพื่อนำแนวทางของการจัดการขยะที่ดีของแต่ละท้องถิ่นมาสร้างเป็นแนวทางในการจัดการขยะที่เหมาะสมกับท้องถิ่นต่อไป

2.2 ควรมีการวิจัยและพัฒนาารูปแบบ แนวทางการจัดการขยะภายในชุมชน แบบครบวงจรเป็นเครือข่ายความร่วมมือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบของการบูรณาการ

เอกสารอ้างอิง (References)

- กรมควบคุมมลพิษ. (2551). **สรุปสถานการณ์มลพิษของประเทศไทย ปี2550**. กรุงเทพฯ : กชกร
พับลิชชิง.
- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2551). **คู่มือการจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น**.
กรุงเทพฯ : กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น.
- ทิตินา แคมมณี. (2555). **ศาสตร์การสอน**. พิมพ์ครั้งที่ 15. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประพัฒน์พงศ์ ฐานิวัฒนานนท์ (2560). **แนวทางการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนในตำบลบาง
ชนะ อำเภอมืองสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์จังหวัดปทุมธานี.
- วสันต์ ศรีโยธี. (2563). **รูปแบบพัฒนาพฤติกรรมการจัดการขยะของประชาชน ในเขตอำเภอยะ
กา จังหวัดบึงกาฬ**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- เสาวลักษณ์ ศักดิ์สิทธิ์ (2560). **แนวทางการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนในจังหวัดปทุมธานี**.
วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- Bloom, B. S. (1962). **Taxonomy of Educational Objectives Book 1: Cognitive**.
- Gershon, Peter. (2004). **Releasing resources to the front line**. Independent Review
of Public Sector Efficiency. Published with the permission of HM Treasury on
behalf of the Controller of Her Majesty's Stationery Office. (The Stationery
Office.)
- Minn, Z. et al. (2010). Promoting People's Participation in Solid Waste Management
in Myanmar. **Research Journal of environmental Sciences**. 4(3) : 209-222.
- Herbert A. Simon. (1960). **The New Science of Management Decision**. Michigan:
Harper & Row.
- Kumar, K. N., & Goel, S. (2009). Characterization of Municipal Solid Waste (MSW) and
a Proposed Management Plan for Kharagpur, West Bengal, India. **Resources,
Conservation and Recycling**. 53(3) : 166-174.

ภาพลักษณ์องค์กรที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการโรงแรมอาสา
อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่*

Organizational image that affects the decision to use Asa hotel
services Mueang Chiang Mai District Chiang Mai Province *

ทัตสุระ ปะโคตัง¹ และเอนก ชิตเกษร²
Thatsura Pakotung¹ and Anake Chitkesorn²

Received : March 7, 2023; Revised : March 11, 2023; Accepted : March 11, 2023

บทคัดย่อ (Abstract)

มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยภาพลักษณ์องค์กรและปัจจัยคุณภาพการบริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการโรงแรมอาสา อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างคือนักท่องเที่ยวที่ใช้บริการโรงแรมอาสา จำนวน 400 คน เครื่องมือการวิจัยคือแบบสอบถามและเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการแจกแบบสอบถามและทำการวิเคราะห์โดยใช้สถิติแบบเชิงพรรณนา ประกอบด้วยค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและใช้สถิติเชิงอนุมานในการทดสอบสมมติฐาน โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการหาค่าสมการถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัย พบว่า ผู้ใช้บริการโรงแรมอาสาส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 26-30 ปี ประกอบอาชีพ ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ มีระดับการศึกษาปริญญาตรี มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 15,000-25,000 บาท ตามลำดับ ปัจจัยภาพลักษณ์องค์กรภาพรวมมีความสำคัญอยู่ในระดับมาก โดยให้ความสำคัญกับด้านภาพลักษณ์ผลิตภัณฑ์หรือบริการ รองลงมาด้านภาพลักษณ์ตราสินค้า

¹นักศึกษานิพนธ์โท หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยพายัพ; Master student, Master of Business Administration, Faculty of Business Administration, Payap University, Thailand; e-mail : Jetsuper@outlook.com

²คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยพายัพ; Faculty of Business Administration, Payap University, Thailand; e-mail : anakechitkesorn@gmail.com

*DOI : <https://doi.org/10.14456/jlgisrru.2023.8>

และ ปัจจัยคุณภาพการบริการ ภาพรวมมีความสำคัญอยู่ในระดับมาก โดยให้ความสำคัญกับด้านการให้ความมั่นใจ รองลงมาด้านรูปลักษณ์ทางกายภาพที่สัมผัสได้ และการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ของตัวพยากรณ์ในรูปของคะแนนดิบ (b) ของตัวแปรทั้ง 2 ตัว คือ ปัจจัยภาพลักษณ์องค์กร (X_1) มีค่าเท่ากับ 0.370 และปัจจัยคุณภาพการบริการ (X_2) มีค่าเท่ากับ 0.151 ที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการ (Y) เมื่อทำการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติ ปรากฏว่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทุกค่า โดยคะแนนจากตัวแปรอิสระทั้ง 2 ตัวแปร นั้นสามารถพยากรณ์การตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค (Y) ได้ คิดเป็นร้อยละ 20.07 ซึ่งได้จากค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย (R^2) มีค่าเท่ากับ 0.024 และสามารถเขียนเป็นสมการในรูปคะแนนดิบ ได้ดังนี้ $Y = 4.575 + 0.370 X_1 + 0.151 X_2$

คำสำคัญ (Keywords) : ภาพลักษณ์องค์กร, การตัดสินใจใช้บริการ, โรงแรมอาสา

Abstract

This research aims to organizational image factors and service quality factors affecting the decision to use Asa hotel services in the Chiang Mai district. This research is Quantitative Research. The sample is 400 people the collecting data tool is a questionnaire and data analysis using descriptive statistics, including, mean, and standard deviation, and inferential statistics, including Pearson and Multiple Linear Regression Analysis.

The results of this study revealed that most consumers are females 26-30 years old and above, with a working as a civil servant/state enterprise employee have a bachelor's degree, and the average monthly income is 15,000-25,000 baht. The overall image of the organization is important at a high level. By giving importance to the image of the product or service. Followed by brand image and service quality factor. Followed by physical appearance that can be touched and analyzing. The coefficient analysis predictor in b value of both variables as the organization image factor (X_1) is 0. 0.370 and service quality factor (X_2) is 0.151 affecting the consumer decision using (Y) then, using the Stepwise Multiple Linear Regression Analysis, the testing result was significant at a p-value of 0.01. The result for the independent variables which predict

The consumer decision using (Y) was 20.07 percent, and the predictive coefficient (R^2) was equal to 0.024; the prediction equation is $Y = 4.575 + 0.370 X_1 + 0.151 X_2$

Keywords : Organizational image, Consumer Decision using, Asa hotel

บทนำ (Introduction)

ประเทศไทยเป็นประเทศสมาชิกประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ส่งผลให้การลงทุนจากต่างประเทศในธุรกิจที่พักโรงแรมถูกใช้บริการเพิ่มมากขึ้น มีการปรับตัวเพื่อเตรียมความพร้อมและวางกลยุทธ์เป้าหมายไว้ให้ผู้ประกอบการธุรกิจด้านการท่องเที่ยวเร่งพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวได้ส่งผลโดยตรงกับอุตสาหกรรมการบริการหรือธุรกิจที่พักโรงแรมเพราะเป็นองค์ประกอบหลักของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและเป็นธุรกิจที่มีบทบาทความสำคัญอย่างยิ่งกับการท่องเที่ยว ปัจจุบันประเทศไทยให้ความสำคัญกับอุตสาหกรรมการบริการเพราะ อุตสาหกรรมการบริการได้สร้างรายได้ให้กับประเทศเป็นอย่างมากและยังเป็นตัวช่วยผลักดันเศรษฐกิจของประเทศให้เป็นไปในทางที่ดี แต่การที่จะประสบความสำเร็จในด้านการเข้าใช้บริการโรงแรมจากภาพลักษณ์องค์กรและคุณภาพการบริการของโรงแรมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของผู้รับบริการ ตามโครงสร้างระดับ ขนาด รูปแบบการให้บริการรูปลักษณ์กลยุทธ์และการบริหาร จึงทำให้มีผู้มาใช้บริการต่างกัน บางโรงแรมมีผู้มาใช้บริการเป็นจำนวนมากแต่บางโรงแรมมีผู้มาใช้บริการเป็นจำนวนน้อย การสร้างความประทับใจให้ลูกค้าเกิดความประทับใจจากภาพลักษณ์องค์กรและคุณภาพการบริการที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของผู้รับบริการ ถือเป็นหัวใจสำคัญที่ควรคำนึงถึงมากที่สุด

จังหวัดเชียงใหม่เป็นจังหวัดที่มีสถานที่ท่องเที่ยวและวัฒนธรรมที่หลากหลายสวยงาม เป็นที่ดึงดูดใจให้ชาวไทยและชาวต่างชาติมาเที่ยวชมจนกล่าวขานไปทั่วโลกว่าเมืองไทยมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สวยงามมีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์โดดเด่นน่าประทับใจ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่ นั้นถือได้ว่าเป็นแหล่งนำรายได้เข้ามาสู่ประเทศเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้มีเงินหมุนเวียนภายในประเทศที่มาจากการใช้จ่ายจากการท่องเที่ยวและนำไปสู่การเกิดการสร้างงานสร้างรายได้แก่ประชาชนคนจังหวัดเชียงใหม่และประเทศไทย อีกทั้งมีธุรกิจที่เกี่ยวข้องเกิดขึ้นมาเพื่อรองรับการมาเยือนของนักท่องเที่ยวทั้งคนไทยและชาวต่างชาติ เป็นที่ตั้งของโรงแรมที่มีความแตกต่างของขนาดและมาตรฐานของโรงแรมเป็นจำนวนมาก มีตั้งแต่มาตรฐานสูงสุด 6 ดาว ลงมาถึงไม่มีดาวในการรองรับมาตรฐาน ทั้งนี้โรงแรมขนาดใหญ่ที่มาตรฐานตั้งแต่ 4 – 6 ดาว ขึ้นไปล้วนเป็นโรงแรมเครือของต่างชาติ (Chain Hotel) ส่วนโรงแรมขนาดกลางตั้งแต่ 3 ดาว ลงมาถึงไม่มีดาว

ในการรองรับมาตรฐาน เป็นของผู้ประกอบการชาวไทยเป็นส่วนใหญ่โรงแรมขนาดกลาง ซึ่งผู้ประกอบการโรงแรมขนาดกลาง ไม่มีต้นทุนเพียงพอสำหรับการหาลูกค้าใหม่ไปเรื่อยๆ อันเนื่องมาจากการทำการตลาดต้องใช้ต้นทุนสูง (นวลปราง ชันเงิน, 2562) เพื่อความคงอยู่ในการบริหารงานโรงแรมขนาดกลางนั้นจะต้องหากลยุทธ์มาใช้เพื่อรักษากลุ่มลูกค้าโดยการสร้างภาพลักษณ์องค์กรและคุณภาพการบริการที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของผู้รับบริการ ให้ผู้บริการเกิดความประทับใจ

โรงแรมอาสา เป็นโรงแรมที่ตั้งอยู่ 36 ถนนราชเชียงใหม่ ซอย 2 บ้านกำแพงดิน อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ใกล้กับประตูท่าแพ วัดพระสิงห์ เชียงใหม่ไนท์บาซาร์ เซ็นทรัลพลาซา เชียงใหม่แอร์พอร์ต มีสระว่ายน้ำกลางแจ้ง บริการคอนเสิร์ต และบริการซักรีด มีบริการ WiFi ในพื้นที่สาธารณะฟรี มีห้องพักทั้ง 26 ห้อง (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2562) ได้รับผลกระทบจากโควิดทำให้มีนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการโรงแรมอาสาลดลง ซึ่งเริ่มตั้งแต่ช่วงเดือนธันวาคม 2562 ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวไทยและการท่องเที่ยวโลกอย่างมาก ทำให้การเดินทางท่องเที่ยวระหว่างประเทศหยุดชะงัก รวมถึงส่งผลกระทบต่อจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทย โดยจากข้อมูลล่าสุดของกองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา นักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทยสะสมระหว่างเดือนมกราคมถึงเดือนธันวาคม ปี พ.ศ. 2563 มีจำนวน 6.7 ล้านคน ลดลงจากช่วงเดียวกันของปี 2562 ซึ่งอยู่ที่ประมาณ 39.9 ล้านคน หรือหดตัวประมาณร้อยละ 83.2 แต่ยังมีนักท่องเที่ยวมาใช้บริการโรงแรมอาสายุ่ง จึงทำให้เป็นที่มาของสาเหตุในการทำวิจัยครั้งนี้ เพื่อศึกษาปัจจัยภาพลักษณ์องค์กรและคุณภาพการบริการที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของผู้รับบริการ ให้ผู้บริการเกิดความประทับใจ เพื่อรักษากลุ่มลูกค้าที่เป็นนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่

ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาภาพลักษณ์องค์กรและคุณภาพการบริการที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของผู้รับบริการ โรงแรมอาสา อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อเป็นแนวทางแก่ผู้ประกอบการที่พักโรงแรม ในการวางแผนกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดเพื่อรักษากลุ่มลูกค้า เพื่อเป็นตัวช่วยในการวางแผนการตลาดให้สอดคล้องกับความต้องการของลูกค้าในด้านภาพลักษณ์องค์กรและคุณภาพการบริการที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของผู้รับบริการ โรงแรมอาสา อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

เพื่อศึกษาปัจจัยภาพลักษณ์องค์กรและปัจจัยคุณภาพการบริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการโรงแรมอาสา อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลสถิติแบบเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) และการทดสอบสมมติฐานใช้สถิติเชิงอนุมาน โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficients) และการหาค่าสมการถดถอยพหุคูณ (Multiple Linear Regression Analysis)

1. ประชากรและขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ศึกษา คือ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มาใช้บริการพักในโรงแรมอาสา จำนวน 400 คน ซึ่งจำนวนนี้ได้จากการใช้ด้วยการคำนวณจากสูตร Cochran (1977)

วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

คือการสุ่มตัวอย่าง กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการโรงแรมอาสา โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) จำนวน 400 คน ซึ่งจำนวนนี้ได้จากการใช้ด้วยการคำนวณจากสูตร Cochran (1977)

2. การดำเนินการสร้างตัวแปรอิสระ

ได้แก่ ปัจจัยภาพลักษณ์องค์กร (X_1) และ ปัจจัยคุณภาพการบริการ 5 C's (X_2) ได้มาจากการทบทวนวรรณกรรม (Literature Review) โดยพบว่าเป็นตัวแปรที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการโรงแรมอาสา ตามกรอบแนวคิดในการวิจัย (ส่วนตัวแปรอื่น ๆ ไม่ได้นำมาศึกษาซึ่งเป็นข้อจำกัดของการศึกษา)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย:

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม ใช้ข้อคำถามแบบปลายปิดและปลายเปิด แบ่งออกเป็น 4 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ การศึกษา อาชีพ รายได้ต่อบุคคล โดยในส่วนนี้จะใช้การวิเคราะห์ข้อมูลสถิติแบบเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ประกอบด้วยค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.)

ส่วนที่ 2 ภาพลักษณ์ของโรงแรมประกอบด้วยภาพลักษณ์ตราสินค้า (Brand Image) ภาพลักษณ์ผลิตภัณฑ์หรือบริการ (Produce or Service Image) และภาพลักษณ์องค์กร (Institutional Image) โดยในส่วนนี้จะใช้การวิเคราะห์ข้อมูลสถิติแบบเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.)

ส่วนที่ 3 คุณภาพการบริการของโรงแรมประกอบด้วย ด้านความเป็นรูปลักษณ์ทางกายภาพที่สัมผัสได้ (Tangibles) ด้านความน่าเชื่อถือของการให้บริการ (Reliability) ด้านการตอบสนองการให้บริการของเจ้าหน้าที่ (Responsiveness) ด้านการให้ความมั่นใจ (Assurance) และด้านการเข้าใจลูกค้า (Empathy) โดยในส่วนนี้จะใช้การวิเคราะห์ข้อมูลสถิติแบบเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.)

ส่วนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับการตัดสินใจใช้บริการโรงแรมอาสา อำเภอ เมือง จังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ ด้านการรับรู้ปัญหา การตัดสินใจซื้อ ด้านการค้นข้อมูล การประเมินทางเลือก พฤติกรรมหลังการซื้อ โดยในส่วนนี้จะใช้การวิเคราะห์ข้อมูลสถิติแบบเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.)

ส่วนที่ 5 การทดสอบสมมติฐานใช้สถิติเชิงอนุมาน

การทดสอบสมมติฐาน โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficients) และการหาค่าสมการถดถอยพหุคูณ (Multiple Linear Regression Analysis) และมีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการพิจารณาให้คะแนนในระดับ ความสัมพันธ์ในแต่ละระดับ ดังนี้ (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2543 : 153)

4. การวิเคราะห์ความเชื่อมั่น

เครื่องมือที่เป็นแบบสอบถามเสร็จแล้วจะทำการหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยผู้วิจัยนำแบบสอบถามภาพลักษณ์องค์กรที่ส่งผลการตัดสินใจใช้บริการโรงแรมอาสา อำเภอเมือง เชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ที่ปรับปรุงแล้วไปทำการทดสอบ (Pre test) จำนวน 30 ชุดกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อตรวจสอบว่าคำถามสามารถใช้สื่อความหมายตรงตามความต้องการและมีความเหมาะสมหรือไม่ จากนั้นจึงนำมาทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปการทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามนี้ใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient) ของ Cronbach ซึ่งสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach's alpha coefficient; α) ใช้ในการประเมิน

ความเที่ยงสัมประสิทธิ์แอลฟาได้มีการพิจารณาจากเกณฑ์การประเมินค่าความเที่ยงสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (สมบัติ ท้ายเรือคำ, 2551)

ตารางที่ 1 คะแนนค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา

ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา	การแปลความหมายระดับความเที่ยงตรง
มากกว่า 0.9	ดีมาก
มากกว่า 0.8	ดี
มากกว่า 0.7	พอใช้
มากกว่า 0.6	ค่อนข้างพอใช้
มากกว่า 0.5	ต่ำ
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 0.5	ไม่สามารถรับได้

จากการทดสอบความน่าเชื่อถือของเครื่องมือตรวจสอบค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟาครอนบาค (Cronbach Coefficient Alpha) จากแบบทดสอบ 30 ชุด (Cronbach Coefficient Alpha) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติโดยค่ามากกว่า 0.7 ซึ่งผลทดสอบอยู่ที่ 0.786 อยู่ในเกณฑ์ พอใช้ นั้นหมายความว่าแบบสอบถามสามารถนำไปใช้ได้

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามการสู่มตัวอย่างแบบง่ายให้นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มาใช้บริการพักในโรงแรมอาสาจำนวน 400 ชุด

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

โดยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากแบบสอบถามนำมาวิเคราะห์ด้วยวิธีทางสถิติ และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ในการวิเคราะห์ข้อมูลสถิติใช้แบบเชิงพรรณนา ประกอบด้วย ค่าแจกแจงความถี่ การหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้สถิติเชิงอนุมาน ในการทดสอบสมมติฐาน โดยใช้การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Correlation Coefficient) โดยใช้เกณฑ์การวัดระดับความสัมพันธ์ 5 ระดับ (Hinkle, William, & Stephen, 1998) ดังนี้ ถ้าค่า (r) 0.90 - 1.00 มีความสัมพันธ์กันในระดับสูงมาก ถ้าค่า (r) 0.70 - 0.90 มีความสัมพันธ์กันในระดับสูง ถ้าค่า (r) 0.50 - 0.70 มีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง ถ้าค่า (r) 0.30 - 0.50 มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ ถ้าค่า (r) 0.00 - 0.30 มีความสัมพันธ์กันใน

ระดับต่ำมาก และการวิเคราะห์หาค่าสมการถดถอยพหุคูณ (Multiple Linear Regression Analysis) ด้วยวิธี Stepwise

ผลการวิจัย (Research Results)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลลักษณะประชากรศาสตร์ ปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนมากเป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 57.20 มีอายุส่วนมากอยู่ระหว่าง 26-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 35.50 ส่วนมากมีสถานภาพโสด คิดเป็นร้อยละ 61.50 เมื่อพิจารณาถึงระดับการศึกษาพบว่าส่วนมากมีการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 72 มีอาชีพเป็นข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 32.80 มีรายได้อยู่ระหว่าง 15,000-25,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 51.30

ปัจจัยภาพลักษณ์องค์กรที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการโรงแรมอาสา อำเภอมืองเชียงใหม่ พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมากอันดับหนึ่ง ด้านภาพลักษณ์ผลิตภัณฑ์หรือบริการ ประกอบไปด้วยปัจจัยย่อย ดังนี้ โรงแรมแห่งนี้มีทำเลที่ตั้งที่ดีต่อการเดินทางหรือท่องเที่ยว โรงแรมแห่งนี้มีการให้บริการเป็นเลิศและโรงแรมแห่งนี้มีระบบการจองห้องพักที่เข้าถึงและใช้งานได้ง่าย โรงแรมแห่งนี้มีรักษาความปลอดภัยที่ได้มาตรฐาน ตามลำดับ รองลงมา ด้านภาพลักษณ์ตราสินค้า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ประกอบไปด้วยปัจจัยย่อย ดังนี้ ชื่อของโรงแรมมีความเป็นเอกลักษณ์ ชื่อของโรงแรมมีความชัดเจนและไม่สับสน ชื่อของโรงแรมสามารถจดจำได้ง่าย โรงแรมแห่งนี้มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก ตามลำดับ และด้านภาพลักษณ์องค์กรโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ประกอบไปด้วยปัจจัยย่อย ดังนี้ โรงแรมแห่งนี้มีระบบการบริหารจัดการที่ดี โรงแรมแห่งนี้เป็นโรงแรมที่พนักงานมีความสุขในการทำงาน โรงแรมแห่งนี้มีความสะอาด โรงแรมแห่งนี้เป็นโรงแรมที่มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม ตามลำดับ สรุปภาพรวมได้ดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 2 ปัจจัยภาพลักษณ์องค์กรที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการโรงแรมอาสา

ปัจจัยภาพลักษณ์องค์กรที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการโรงแรมอาสา	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับความสำคัญ
ภาพลักษณ์ตราสินค้า	3.95	0.69	มาก
ภาพลักษณ์ผลิตภัณฑ์หรือบริการ	4.00	0.71	มาก
ภาพลักษณ์องค์กร	3.95	0.68	มาก
รวม	3.96	0.69	มาก

ปัจจัยคุณภาพการบริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการโรงแรมอาสา อำเภอมือง เชียงใหม่

จังหวัดเชียงใหม่พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาความคิดเห็นเป็นรายด้าน พบว่าระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกรายการคือ การให้ความมั่นใจมีความคิดเห็นระดับมากที่สุด รองลงมาคือรูปลักษณ์ทางกายภาพที่สัมผัสได้ การตอบสนองในการให้บริการของเจ้าหน้าที่ ความน่าเชื่อถือของการบริการและความเข้าใจลูกค้าตามลำดับ สรุปภาพรวมได้ดังแสดงในตารางที่ 5

ตารางที่ 3 ปัจจัยคุณภาพการบริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการโรงแรมอาสา

ปัจจัยคุณภาพการบริการ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับความสำคัญ
คุณภาพการบริการ	4.02	0.64	มาก
รูปลักษณ์ทางกายภาพที่สัมผัสได้	4.05	0.70	มาก
ความน่าเชื่อถือของการบริการ	4.01	0.69	มาก
การตอบสนองในการให้บริการของเจ้าหน้าที่	4.02	0.67	มาก
การให้ความมั่นใจ	4.06	0.69	มาก

ตารางที่ 4 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง ปัจจัยภาพลักษณ์องค์กร (X_1) และปัจจัยคุณภาพการให้บริการ (X_2) กับปัจจัยการตัดสินใจใช้บริการ (Y)

ตัวแปรอิสระ	ปัจจัยการตัดสินใจ ใช้บริการ (Y)	ค่า Sig (2-tailed)	ระดับความสัมพันธ์
ปัจจัยภาพลักษณ์องค์กร (X_1)	0.431**	0.000	ต่ำ
ปัจจัยคุณภาพการให้บริการ (X_2)	0.433**	0.000	ต่ำ

จากตาราง แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง ปัจจัยภาพลักษณ์องค์กร (X_1) และปัจจัยคุณภาพการให้บริการ (X_2) กับปัจจัยการตัดสินใจใช้บริการ (Y) มีความสัมพันธ์ทางบวก อย่าง

มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 กับ ปัจจัยภาพลักษณ์องค์กร (X_1) และปัจจัยคุณภาพการให้บริการ (X_2)

โดยมีปัจจัยการตัดสินใจใช้บริการ (Y) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับปัจจัยคุณภาพการให้บริการ (X_2) มีความสัมพันธ์สูงสุดเป็นอันดับ 1 คือ มีระดับความสัมพันธ์ค่าเท่ากับ 0.433 มีความระดับต่ำ รองลงมา ปัจจัยภาพลักษณ์องค์กร (X_1) มีความสัมพันธ์ค่าเท่ากับ 0.431 มีความสัมพันธ์ระดับต่ำ

จากวัตถุประสงค์ของการศึกษา ภาพลักษณ์องค์กรที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการโรงแรมอาสาอำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อศึกษาปัจจัยภาพลักษณ์องค์กรที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการโรงแรมอาสา อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่และเพื่อศึกษาปัจจัยคุณภาพการบริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการโรงแรมอาสา อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้นำตัวแปรอิสระ ทั้ง 2 ตัว คือ ปัจจัยภาพลักษณ์องค์กร (X_1) และปัจจัยคุณภาพการให้บริการ (X_2) ที่ส่งผลต่อปัจจัยการตัดสินใจใช้บริการ (Y) มาทำการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Linear Regression Analysis) ด้วยวิธีเพิ่มหรือลดตัวแปรเป็นขั้นๆ (Stepwise) เพื่อหาค่าสมการที่ดีที่สุดดังแสดงใน ตารางที่ 7

ตารางที่ 5 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (Adjust R Square) ค่าสัมประสิทธิ์การทำนาย (R Square) ค่าสัมประสิทธิ์ของตัวพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ (b) ค่าคลาดเคลื่อนมาตรฐานของสัมประสิทธิ์ของพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ (SE_b) ค่าอัตราส่วนที่ (t) ค่าคงที่ (a) ของตัวแปรอิสระ 2 ตัว คือ ปัจจัยภาพลักษณ์องค์กร (X_1) และปัจจัยคุณภาพการให้บริการ (X_2) กับปัจจัยการตัดสินใจใช้บริการ (Y)

ตัวพยากรณ์	b	SE_b	t	Sig
ปัจจัยภาพลักษณ์องค์กร(X_1)	0.370	0.385	1.017**	0.000
ปัจจัยคุณภาพการให้บริการ (X_2)	0.151	0.339	1.345**	0.000
ค่าคงที่ (a)	4.575	0.360	12.942**	0.000

Adjust R Square = 0.207
R Square = 0.024
**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ตารางที่ 5 แสดงค่าสัมประสิทธิ์ของตัวพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ (b) ของตัวแปรอิสระ 2 ตัว คือ ปัจจัยภาพลักษณ์องค์กร (X_1) และปัจจัยคุณภาพการให้บริการ (X_2) ที่มีผลต่อปัจจัยการตัดสินใจใช้บริการ (Y) เมื่อทำการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติ ปรากฏว่ามีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทุกค่า โดยคะแนนจากตัวแปรอิสระทั้ง 2 ตัวแปร นั้นสามารถพยากรณ์การตัดสินใจใช้บริการ (Y) ได้คิดเป็นร้อยละ 20.10 ซึ่งได้จากค่าสัมประสิทธิ์การทำนาย (R Square) มีค่าเท่ากับ 0.024 ผลการวิเคราะห์จากตารางได้ตัวแปรอิสระที่ดีและเหมาะสมในการใช้ร่วมกับพยากรณ์การตัดสินใจใช้บริการ (Y) สามารถเขียนเป็นสมการในรูปคะแนนดิบ ได้ดังนี้ $Y = 4.575 + 0.370 X_1 + 0.151 X_2$

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

จากผลการวิจัย เรื่อง การศึกษาปัจจัยภาพลักษณ์องค์กรที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการโรงแรมอาสา อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ สามารถอภิปรายได้ ดังนี้

1. ปัจจัยภาพลักษณ์องค์กรที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการโรงแรมอาสา อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่พบว่าในภาพรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาความคิดเห็นเป็นรายด้านพบว่าระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกรายการโดยมีภาพลักษณ์ผลิตภัณฑ์หรือบริการมากที่สุดรองลงไปคือภาพลักษณ์ตราสินค้าและภาพลักษณ์องค์กรตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สิริ (เสาวภาคย์ ศรีเปารยะ, 2564) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับอิทธิพลของคุณภาพการให้บริการและภาพลักษณ์ของโรงแรมที่ ส่งผลต่อความภักดีของแขกที่เข้าพักโรงแรมระดับสามดาวในเขตกรุงเทพมหานคร เพศหญิง จำนวน 233 คน คิดเป็นร้อยละ 60.52 อายุ 31 -40 ปีจำนวน 208 คน คิดเป็นร้อยละ 54.02 สถานภาพโสด จำนวน 248 คน คิด เป็นร้อยละ 64.41 มีการศึกษาระดับปริญญาตรีจำนวน 265 คน คิดเป็นร้อยละ 68.83 มีรายได้ต่อ เดือน 15,000 – 21,999 บาท จำนวน 121 คน คิดเป็นร้อยละ 31.43 และประกอบอาชีพพนักงาน บริษัทเอกชน / รับจ้างจำนวน 241 คน คิดเป็นร้อยละ 62.60 บาท คะแนนเฉลี่ยด้านภาพลักษณ์ตราสินค้า และด้านคุณภาพการบริการอยู่ในระดับมาก และความภักดีของแขกที่เข้าพักโรงแรมระดับสามดาวในเขตกรุงเทพมหานครอยู่ในระดับมากด้วยเช่นกัน

2. ปัจจัยคุณภาพการบริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการโรงแรมอาสา อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาความคิดเห็นเป็นรายด้านพบว่าระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกรายการคือ การให้ความมั่นใจ รูปลักษณ์ทางกายภาพที่สัมผัสได้ การตอบสนองในการให้บริการของเจ้าหน้าที่ ความน่าเชื่อถือของการบริการและความเข้าใจลูกค้าตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (พัฒน์ธิดา ปิยะรัตนพิพท์, 2558) ได้ทำการวิจัย

การตัดสินใจเข้าพักและความตั้งใจพักซ้ำในโรงแรมระดับ 5 ดาว ย่านราชประสงค์ที่เป็นสมาชิกสมาคมผู้ประกอบการวิสาหกิจในย่านราชประสงค์ (RSTA) ของนักท่องเที่ยวชาวจีน ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการวิจัยเพื่อ ศึกษาปัจจัยทางการตลาดที่มีความสำคัญต่อการตัดสินใจเข้าพักโรงแรมระดับ 5 ดาว ย่านราชประสงค์ที่เป็นสมาชิกสมาคมผู้ประกอบการวิสาหกิจในย่านราชประสงค์ (RSTA) ของนักท่องเที่ยวชาวจีน ทั้งนี้ ยังศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลของ นักท่องเที่ยวชาวจีน และปัจจัยทางการตลาดของโรงแรมระดับ 5 ดาว ย่านราชประสงค์ที่เป็นสมาชิก สมาคมผู้ประกอบการวิสาหกิจในย่านราชประสงค์ (RSTA) และมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางการตลาดกับความตั้งใจพักซ้ำในโรงแรมระดับ 5 ดาว ย่านราชประสงค์ที่เป็นสมาชิกสมาคมผู้ประกอบการวิสาหกิจในย่านราชประสงค์ (RSTA) ของนักท่องเที่ยวชาวจีน โดยผู้วิจัยได้ใช้กลุ่มตัวอย่าง คือ นักท่องเที่ยวชาวจีนที่เข้าพักโรงแรมระดับ 5 ดาว ย่านราชประสงค์ที่เป็นสมาชิกสมาคมผู้ประกอบการวิสาหกิจในย่านราชประสงค์ (RSTA) จำนวน 400 คน ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยทางการตลาดที่มีความสำคัญต่อการตัดสินใจเข้าพักสูงสุด คือด้านผลิตภัณฑ์และบริการ โดยที่ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยทางการตลาด พบว่า รายได้มีความสัมพันธ์กับปัจจัยทางการตลาดทั้ง 7 ปัจจัย ในขณะที่เพศ สถานภาพสมรส และระดับ การศึกษาไม่พบความสัมพันธ์ได้กับปัจจัยทางการตลาด

3. ผลการทดสอบสมมุติฐานพบว่าปัจจัยภาพลักษณ์องค์กรที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการโรงแรมอาสา อำเภอเมืองเชียงใหม่ คือภาพลักษณ์ผลิตภัณฑ์หรือบริการ ภาพลักษณ์ตราสินค้าและภาพลักษณ์องค์กรส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการไม่แตกต่างกัน ส่วนผลการทดสอบปัจจัยคุณภาพการบริการโรงแรมอาสา อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วย ความเป็นรูปธรรมของการบริการ ด้านความน่าเชื่อถือหรือไว้วางใจ ด้านการตอบสนองความต้องการ ด้านการให้ความมั่นใจ ด้านการเข้าใจการรับรู้ความต้องการของผู้รับบริการ ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการไม่แตกต่างกัน ซึ่งขัดแย้งกับงานวิจัยของ (ปริยาภรณ์ หารบุรุษ, 2557) ได้ศึกษาภาพลักษณ์และคุณภาพการให้บริการของโรงแรมที่ส่งผลต่อการตั้งใจใช้บริการซ้ำโรงแรม ขนาดกลางในเขตกรุงเทพมหานคร ของนักท่องเที่ยวต่างชาติ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่างชาติที่มีต่อภาพลักษณ์และคุณภาพการบริการของโรงแรมขนาดกลางในเขตกรุงเทพมหานคร ระดับความตั้งใจ ในการกลับมาใช้บริการโรงแรมขนาดกลางซ้ำและผลของคุณภาพการบริการและภาพลักษณ์ของ โรงแรมขนาดกลางในเขตกรุงเทพมหานครกับความตั้งใจในการกลับมาใช้บริการโรงแรมขนาดกลางซ้ำผลการทดสอบสมมุติฐานพบว่า ปัจจัยด้านคุณภาพการบริการของโรงแรมขนาดกลางในเขตกรุงเทพมหานคร โดยรวมและรายด้าน การให้ความมั่นใจ

ความเข้าใจและการรับรู้ของผู้รับบริการและความเป็นรูปธรรมของการบริการส่งผลต่อการตั้งใจใช้บริการซ้ำของโรงแรมขนาดกลางในเขตกรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ปัจจัยด้านภาพลักษณ์โรงแรมขนาดกลางในเขตกรุงเทพมหานครโดยรวมและรายด้าน ด้านภาพลักษณ์ตราสินค้า ด้านภาพลักษณ์ผลิตภัณฑ์หรือบริการ และด้านภาพลักษณ์องค์กรส่งผลต่อการตั้งใจใช้บริการซ้ำของโรงแรมขนาดกลางในเขตกรุงเทพมหานครอย่าง มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 และปัจจัยด้านคุณภาพการบริการและปัจจัยด้านภาพลักษณ์ของโรงแรม ขนาดกลางส่งผลต่อการตั้งใจใช้บริการซ้ำของโรงแรมขนาดกลางในเขตกรุงเทพมหานครส่งผลต่อการ ตั้งใจใช้บริการซ้ำของโรงแรมขนาดกลางในเขตกรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.5

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการศึกษา พบว่า โรงแรมอาสาควร ควรมีป้ายบอกทางเพิ่มเติมติดตั้งก่อนเข้าโรงแรมหรือลงสื่อโฆษณาในหลายๆด้าน เช่น Face book, Instagram และTictok เพื่อให้นักท่องเที่ยวรู้จักมากขึ้นและโรงแรมควรมีการบริหารความปลอดภัยที่มียามรักษาการและติดต่อได้ง่าย และติดกล้องวงจรปิดให้ทั่วถึงทุกมุมรวมถึงมีการรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมเช่นการแยกถังขยะที่ใช้แล้วหรือถังขยะที่สามารถนำไปรีไซเคิลได้

1.2 จากผลการศึกษา พบว่า โรงแรมควรให้พนักงานสื่อสารกับลูกค้าด้วยความสุภาพและควรมีกริยามารยาทที่ดีรวมถึงความเอาใจใส่ลูกค้าที่จะมาใช้บริการโรงแรมอาสามีการอบรมพนักงานเรื่องการให้บริการที่รวดเร็วเช่น one stop service และสามารถบริการลูกค้าได้ทั้งหมด

1.3 โรงแรมควรมีการฝึกพนักงานในด้านของการบริการลูกค้าให้มากขึ้น รวมไปถึงในด้านของกิจกรรมต่าง ๆ ควรให้ความสำคัญ ซึ่งจะทำให้ลูกค้าที่มาใช้บริการเกิดความประทับใจ

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาลงพื้นที่พฤติกรรมของผู้ใช้บริการโรงแรมต่อการตั้งใจใช้บริการซ้ำใช้บริการโรงแรมอาสา อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

2.2 ควรมีการศึกษาในเชิงคุณภาพถึงปัจจัยที่ทำให้ลูกค้ามีความตั้งใจใช้บริการซ้ำของโรงแรมอาสา อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

เอกสารอ้างอิง (References)

- จันทิมา รักมั่นเจริญ. (2558). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการเลือกใช้บริการที่พักประเภท
โรงแรม และรีสอร์ทของนักท่องเที่ยวชาวไทย ในเขตพื้นที่เศรษฐกิจ อำเภอแม่สาย
จังหวัดเชียงราย. การศึกษาอิสระปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธนาคารกรุงไทย. (2563). แนวโน้มธุรกิจท่องเที่ยวในปี 2020. ธนาคารกรุงไทย.
- ธีรกิติ นวรัตน์ ณ อยู่ธยา. (2558). การตลาดบริการ: แนวคิดและกลยุทธ์.(พิมพ์ครั้งที่ 5.
สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นงคณูช ศรีธนาอนันต์. (2553). การโรงแรมเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 7. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธุรกิจ
บัณฑิตย.
- นวลปราง ชันเงิน. (2562). กลยุทธ์การตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการโรงแรมใน
จังหวัดอุบลราชธานี. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
อุบลราชธานี. 10(2) : 200-210.
- ปรียาภรณ์ หารบุรุษ. (2557). ภาพลักษณ์และคุณภาพการให้บริการของโรงแรมที่ส่งผลต่อการ
ตั้งใจใช้บริการซ้ำโรงแรมขนาดกลางในเขตกรุงเทพมหานคร ของนักท่องเที่ยว
ชาวต่างชาติ. การค้นคว้าอิสระปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2543). วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 7.
สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พัฒน์ธิดา ปิยะรัตน์พิพัท. (2558). การตัดสินใจเข้าพักและความตั้งใจพักซ้ำในโรงแรมระดับ 5
ดาว ย่านราชประสงค์ที่เป็นสมาชิกสมาคมผู้ประกอบการวิสทักในย่านราชประสงค์
(RSTA) ของนักท่องเที่ยวชาวจีน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย
ศิลปากร.
- รัตนกร สิทธิทรัพย์โกคิน. (2555). ปัจจัยที่มีอิทธิพลในการตัดสินใจเลือกใช้บริการกาแฟร้าน
ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. รายงานกระบวนการวิชา 751409.
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สมบัติ ท้ายเรือคำ. (2551). **ระเบียบวิธีวิจัยสำหรับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์**. ประสานการพิมพ์.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2562). **เอกสารรายงานและสิ่งตีพิมพ์**.
<http://www.nso.go.th/sites/2014/Pages/home.aspx>

เสาวภาคย์ ศรีเปารยะ. (2564). **อิทธิพลของคุณภาพการให้บริการและภาพลักษณ์ของโรงแรมที่ส่งผลต่อความภักดีของแขกที่เข้าพักโรงแรมระดับสามดาวในเขตกรุงเทพมหานคร**.
สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

Cochran, W. G. (1977). **Sampling Techniques**. 3rd ed. John Wiley & Sons.

Kotler, P. (2009). **Marketing management**. Prentice-Hall.

แนวทางการพัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วน
ตำบลเขารวก อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี*

Guidelines for the Development of Social Welfare for the
Elderly of Khao Ruak Subdidtrict Adminstrative Oraganization
Lam Sonthi District Lopburi Province*

จิตรา หมั่นกิจ¹ กรุณา เชิดจิระพงษ์² เสธฐวัฒน์ โชควรกุล³
และพิมพ์จี บรรจงปรุ⁴

Jittra Munkit¹, Karuna Cherdjiraphong², Settawat Chokworakul³
and Pimpachi Banjongpru⁴

Received : November 7, 2022; Revised : February 11, 2023; Accepted : February 11, 2023

บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาระดับการพัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ และเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลเขารวก อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ผู้สูงอายุที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลเขารวก อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี จำนวน 196 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified sampling) โดยใช้ชื่อหมู่บ้านเป็นชั้นภูมิ วิเคราะห์ข้อมูลโดย

¹คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา; Faculty of Humanities and Social Science, Nakhon Ratchasima Rajabhat University, Thailand; e-mail : jitttra2520.korat@gmail.com

²คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา; Faculty of Humanities and Social Science, Nakhon Ratchasima Rajabhat University, Thailand; e-mail : karuna.c@nrru.ac.th

³คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา; Faculty of Humanities and Social Science, Nakhon Ratchasima Rajabhat University, Thailand.

⁴คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา; Faculty of Humanities and Social Science, Nakhon Ratchasima Rajabhat University, Thailand.

*DOI : <https://doi.org/10.14456/jlgisrru.2023.9>

ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง จำนวน 5 คน ได้มาโดยคัดเลือกแบบเจาะจง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการศึกษาพบว่า 1. ระดับการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลเขารวก อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี โดยภาพรวมมีการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 6 ด้าน โดยด้านสุขภาพอนามัยและการรักษาพยาบาลมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านรายได้ และค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านนันทนาการ 2. แนวทางการพัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลเขารวก อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี พบว่า ด้านสุขภาพและการรักษาพยาบาล ควรสนับสนุนงบประมาณในการจัดซื้อ วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือเพื่อส่งเสริมสุขภาพให้ผู้สูงอายุ และจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ สนับสนุนการทำกิจกรรมร่วมกัน อย่างต่อเนื่องอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง ด้านรายได้ ควรส่งเสริม สนับสนุนการรวมกลุ่ม การจำหน่ายผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับผู้สูงอายุ โดยจัดให้มีการอบรมอาชีพต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี อย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง ด้านที่พักอาศัย ควรจัดหางบประมาณหรือตั้งงบประมาณในการก่อสร้างบ้านเอื้ออาทร หรือก่อสร้างซ่อมแซมที่พักอาศัยให้กับผู้ประสบปัญหา เพื่อให้ผู้สูงอายุมีที่อยู่อาศัยที่มั่นคงปลอดภัย ด้านนันทนาการ ควรส่งเสริมการดำเนินงานของชมรมหรือกลุ่ม เพื่อให้ผู้สูงอายุได้เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ โดยคำนึงถึงขีดจำกัดด้านสุขภาพร่างกาย ความพร้อม ความเหมาะสม และความปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุเป็นหลักโดยจัดอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง ด้านความมั่นคงทางสังคม ครอบครัว ผู้ดูแล และการคุ้มครอง ควรพัฒนาครอบครัวให้เกิดความเข้มแข็ง ส่งเสริมศักยภาพและรายได้ให้แก่ผู้สูงอายุและคนในครอบครัว เน้นจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาความสัมพันธ์ของคนครอบครัวโดยจัดอย่างต่อเนื่อง อย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง ด้านการสร้างบริการสังคมและเครือข่ายเกื้อหนุน ควรจัดให้มีอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุในชุมชนครบทุกหมู่บ้าน จัดตั้งศูนย์เฝ้าระวังและส่งเสริมสำหรับผู้สูงอายุในพื้นที่

คำสำคัญ (Keywords) : การจัดสวัสดิการสังคม, ผู้สูงอายุ, องค์การบริหารส่วนตำบล

Abstract

The objectives of this research were to study the level of social welfare for the elderly of Khao Ruak Subdistrict Administrative Organization, Lam Sonthi District, Lop Buri Province, and to study the guidelines for the development of social welfare for the elderly of Khao Ruak Subdistrict Administrative Organization, Lam Sonthi District, Lopburi Province. The sample group used in this research were 196

elderly people residing in Khao Ruak Subdistrict Administrative Organization, Lam Sonthi District, Lopburi Province. This research uses a stratified sampling method using the village name as the landscape. Data were analyzed by mean and standard deviation. A structured interview to find a way to develop social welfare for the elderly of the Khao Ruak Subdistrict Administrative Organization, Lam Sonthi District, Lopburi Province, consisted of 5 people, selected by a specific method. The data were analyzed by content analysis. The results showed that:

1. The level of social welfare provision for the elderly of Khao Ruak Subdistrict Administrative Organization, Lam Sonthi District, Lopburi Province, found that overall, there was a high level of social welfare arrangement for the elderly. When considering each aspect, it was found that it was at a high level in all 6 aspects. Health and medical care had the highest average, followed by income, and the lowest average was recreation
2. Development guidelines for social welfare for the elderly of Khao Ruak Subdistrict Administrative Organization, Lam Sonthi District, Lopburi Province found that, Health and medical care should support the budget for purchasing materials, equipment, tools to promote health for the elderly and establishing a school for the elderly, and support activities together continuously at least twice a year. Income for the promotion and support of the grouping, distributing products to increase income for the elderly by providing continuous training on various occupations every year at least twice a year. The housing aspect should provide a budget or set a budget for the construction of a Eua Athon homes or the construction of housing repairs for those in need so that the elderly have a stable and safe home. Recreational activities should promote the operation of clubs or groups in order for the elderly to participate in various activities, considering the limitations of physical health, readiness, suitability, and safety for the elderly, at least twice a year. In terms of social security, family, caregivers, and protection should develop strong families. Promote potential and income for the elderly and their families, focusing on organizing activities to develop family relationships on an ongoing basis at least twice a year. In terms of building social

services and support networks, volunteers should be organized to take care of the elderly in every village and establish a multi-purpose center for the elderly in the area

Keywords : Social Welfare, Elderly, Sub-District Administrative Organization

บทนำ (Introduction)

องค์การสหประชาชาติได้ประเมินสถานการณ์ว่าปี พ.ศ. 2544-2643 (2001-2100) จะเป็นศตวรรษแห่งผู้สูงอายุ หมายถึงการมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 10 ของประชากรรวมทั่วโลกและมีแนวโน้มว่าประชากรผู้สูงอายุเหล่านี้จะมีฐานะยากจน การคาดการณ์ว่าโลกกำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุในศตวรรษแห่งผู้สูงอายุช่วงปี 2001-2100 นั้น แต่ละประเทศจะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุแตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อมของแต่ละประเทศ เช่น ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การพัฒนาทางด้านการแพทย์ การโภชนาอาหาร ผลกระทบและการเตรียมความพร้อมรับมือกับสังคมผู้สูงอายุจึงมีความสำคัญ แนวโน้มสังคมผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ทั่วโลกนั้น เมื่อมีผู้สูงอายุมากขึ้นย่อมส่งผลทำให้ปัจจัยการผลิตทางด้านแรงงานลดลง การออมลดลง รัฐบาลจำเป็นต้องเพิ่มงบประมาณค่าใช้จ่ายทางด้านสวัสดิการและการรักษาพยาบาลเพิ่มขึ้นเพื่อดูแลและปฐมพยาบาลผู้สูงอายุมากขึ้น หากไม่มีการเตรียมความพร้อมการจัดสรรทรัพยากรแรงงานที่จะลดลงจะมีผลกระทบต่อความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจและสังคมทำให้รายได้ประชาชาติลดลงได้ ดังนั้นการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ การเตรียมความพร้อมเป็นเรื่องสำคัญ ควรจะร่วมมือกันทั้งภาครัฐและเอกชนตั้งแต่ระดับบุคคล ชุมชนและประเทศ โดยเฉพาะการร่วมกันกระตุ้นเพื่อให้ตระหนักถึงความสำคัญของการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (สำนักข่าว Hfocus, 2558 : ออนไลน์)

ประเทศไทยเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ โดยมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป ถึงร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด และปี 2574 ไทยจะเข้าสู่สังคมสูงวัยระดับสุดยอด เพราะจะมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปถึงร้อยละ 28 ของประชากรทั้งหมด ทั้งนี้ ผลจากการสำรวจประชากรไทย 67.6 ล้านคน ในปี 2560 แบ่งเป็นชาย 33 ล้านคน หญิง 34.6 ล้านคน และเป็นผู้สูงอายุทำงาน 3.9 ล้านคน หรือร้อยละ 35.1 ของผู้สูงอายุทั้งหมด ส่วนใหญ่ประกอบธุรกิจส่วนตัวโดยไม่มีลูกจ้าง นอกจากนี้ ในปี 2560 จากการสำรวจพบว่าผู้สูงอายุไทยอยู่ลำพังคนเดียวสูงขึ้นร้อยละ 10.8 รวมถึงหากพิจารณาอัตราการพึ่งพิงปี 2560 ประชากรวัยทำงาน 100 คน ต้องรับภาระประชากรสูงอายุและวัยเด็กถึง 51 คน และคาดว่าปี 2570 จะเพิ่มเป็น 64 คน โดยสังคมไทยจะต้องเตรียมรับมือสถานการณ์ดังกล่าว เช่น ผู้สูงอายุต้องมีการดูแลสุขภาพและการกิน ส่งเสริมอาชีพและกิจกรรมทางสังคม ปรับ

สภาพแวดล้อมที่พักอาศัยและบริการสาธารณะที่เอื้อต่อผู้สูงอายุ รวมถึงขยายอายุการทำงานให้มากกว่า 60 ปี และผู้ที่มีอายุ 50 - 59 ปี ควรเตรียมความพร้อมก่อนเป็นผู้สูงวัยในอนาคต เพื่อไม่เป็นการกับลูกหลาน (เพ็ญนภา เข้มตรง, 2561 : ออนไลน์)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้บัญญัติไว้ใน มาตรา 71 รัฐพึงเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวอันเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญของสังคม จัดให้ประชาชนมีที่อยู่อาศัยอย่างเหมาะสม ส่งเสริมและพัฒนาการสร้างเสริมสุขภาพเพื่อให้ประชาชนมีสุขภาพที่แข็งแรงและมีจิตใจเข้มแข็ง รวมตลอดทั้งส่งเสริมและพัฒนาการกีฬาไปสู่ความเป็นเลิศ และเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน รัฐพึงส่งเสริมและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นพลเมืองที่ดี มีคุณภาพและความสามารถสูงขึ้น รัฐพึงให้ความช่วยเหลือเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ ผู้ยากไร้ และผู้ด้อยโอกาสให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ และคุ้มครองป้องกันมิให้บุคคลดังกล่าวถูกใช้ความรุนแรงหรือปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม รวมตลอดทั้งให้การบำบัด พ้นฟูและเยียวยาผู้ถูกระทำ การดังกล่าวในการจัดสรรงบประมาณ รัฐพึงคำนึงถึงความจำเป็นและความต้องการที่แตกต่างกันของเพศ วัยและสภาพของบุคคล ทั้งนี้ เพื่อความเป็นธรรม (ราชกิจจานุเบกษา 6 เมษายน, 2560 : 18)

พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2560 ได้แสดงเจตนารมณ์ในการพิทักษ์สิทธิ คุ้มครอง ดูแล สนับสนุนให้เกิดการจัดสวัสดิการให้กับผู้สูงอายุครอบคลุมในทุก ๆ ด้าน ทั้งการตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐาน การจัดสวัสดิการด้านการศึกษา การมีงานทำ และการมีอาชีพที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดี และสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณค่าและมีศักดิ์ศรี ซึ่งต่อมาได้มีการถ่ายโอนภารกิจหลายประการที่รัฐดูแลอยู่ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับผิดชอบ เช่น การจัดสวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ สถานสงเคราะห์คนชรา ศูนย์บริการผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับการดูแลที่ทั่วถึงและใกล้ชิดมากขึ้น ซึ่งเป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติสภาพาบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 7 พ.ศ. 2562 มาตรา 67 “ภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย องค์การบริหารส่วนตำบล มีหน้าที่ต้องทำในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลดังต่อไปนี้ ข้อ (6) ส่งเสริมพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ และพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 มาตรา 16 ให้เทศบาล เมืองพัทยา และองค์การบริหารส่วนตำบล มีอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง ดังนี้ ข้อ (10) การสังคมสงเคราะห์ และการพัฒนาพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชรา และผู้ด้อยโอกาส

องค์การบริหารส่วนตำบลเขารวก อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี มีจำนวนประชากรรวมทั้งสิ้น 2,609 คน จำแนกเป็นผู้ที่มีอายุครบ 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป จำนวน 383 คน คิดเป็นร้อยละ 14.67 องค์การบริหารส่วนตำบลเขารวกเป็นหน่วยงานที่ได้รับการถ่ายโอนภารกิจด้านการจัดบริการสาธารณะแก่ชุมชน ส่งผลให้มีภารกิจเพิ่มมากขึ้น และภารกิจหนึ่งที่ควรให้ความสำคัญ คือ งานสวัสดิการสังคม งานสังคมสงเคราะห์ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชรา และผู้ด้อยโอกาส โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มผู้สูงอายุที่มีแนวโน้มของปัญหาเพิ่มสูงขึ้น จนอาจเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อการจัดสวัสดิการสังคมและมาตรการในการรองรับและพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุได้อย่างเหมาะสม ทั้งในด้านความรู้การจัดการทรัพยากรและบริการทางสังคม รวมทั้งการเตรียมความพร้อมในการรับมือกับจำนวนผู้สูงอายุที่เพิ่มมากขึ้นในอนาคต องค์การบริหารส่วนตำบลเขารวกมีการจัดสวัสดิการให้แก่ผู้สูงอายุ ได้แก่ การจ่ายเบี้ยยังชีพ การจัดสภาพแวดล้อมที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ลำพังหรือมีความยากลำบาก จัดโครงการ กิจกรรมให้ความรู้และนันทนาการ เช่น โครงการเสริมพลังปัญญาผู้สูงอายุ โครงการสืบสานวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น (รดน้ำคำหัวผู้สูงอายุเทศกาลสงกรานต์) จัดตั้งชมรมผู้สูงอายุ ผู้ที่เป็นสมาชิกหากเสียชีวิตจะได้รับเงินฌาปนกิจ และอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน แต่การจัดสวัสดิการดังกล่าวยังไม่ครอบคลุมและทั่วถึง ผู้สูงอายุยังประสบปัญหารายได้ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต ไม่ได้รับความรู้เกี่ยวกับสวัสดิการหรือสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ของตนเอง และไม่มีศูนย์เอนกประสงค์สำหรับช่วยเหลือผู้สูงอายุ (แผนพัฒนาท้องถิ่นองค์การบริหารส่วนตำบลเขารวก พ.ศ.2561-2565)

จากสถานการณ์และปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลยังคงมีปัญหาและไม่ครอบคลุมความต้องการของผู้สูงอายุ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาระดับการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลเขารวก อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี ว่าอยู่ในระดับใด และควรมีแนวทางการพัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุอย่างไร เพื่อจะได้นำผลการศึกษาไปใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนพัฒนาการดำเนินงานสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุด้านต่าง ๆ ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น รวมทั้งนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงเสริมสร้างขีดความสามารถขององค์การบริหารส่วนตำบลเขารวก ให้ดำเนินการด้านผู้สูงอายุให้ครอบคลุมทุกด้านต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาระดับการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลเขารวก อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี

2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลเขารวก อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาระดับการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลเขารวก อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี

ประชากรในการวิจัยได้แก่ ผู้สูงอายุที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลเขารวก อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี จำนวน 393 คน (ระบบสารสนเทศการจัดการฐานข้อมูลเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลเขารวก ณ วันที่ 30 มีนาคม พ.ศ. 2563)

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้สูงอายุที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลเขารวก อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี จำนวน 196 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรการคำนวณของ Yamane (1967 : 725) ที่ระดับความเชื่อมั่น ร้อยละ 95 ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified sampling) โดยใช้ชื่อหมู่บ้านเป็นชั้นภูมิ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งแบบสอบถามจะใช้คำถามแบบปลายปิด แบ่งแบบสอบถามออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ โดยเป็นคำถามแบบตรวจสอบรายการ

ส่วนที่ 2 ระดับการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลเขารวก อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี 6 ด้าน ดังนี้ ด้านสุขภาพอนามัยและการรักษาพยาบาล ด้านรายได้ ด้านที่พักอาศัย ด้านนันทนาการ ด้านความมั่นคงทางสังคม ครอบครัว ผู้ดูแลและการคุ้มครอง และด้านการสร้างบริการสังคมและเครือข่ายเกื้อหนุน โดยเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scales) ตามแบบวิธีของ Likert (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2555 : 86-87)

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับ ดังนี้

1. ศึกษา ค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎี จากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมา กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย และใช้สร้างแบบสอบถาม

2. การทดสอบความเที่ยงตรง (Content validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา เพื่อพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์ โดยประยุกต์ใช้วิธีการ IOC (Index of consistency) ได้ค่า IOC เท่ากับ 0.6-1.0

3. ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถาม แล้วนำไปทดลองใช้ (Try out) กับประชากรที่มีไขกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน วิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ตามวิธีของ Cronbrach (สิน พันธุ์พินิจ, 2555 : 193) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยรวม เท่ากับ 0.882

4. ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามอีกครั้ง จากนั้นจึงดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยประสานขอเข้าเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างเป็นรายบุคคล สำหรับผู้สูงอายุที่อ่านหนังสือไม่ออกได้ใช้วิธีการอ่านแบบสอบถามให้ผู้สูงอายุฟัง

การวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ แล้วนำข้อมูลเสนอในรูปตารางประกอบการบรรยาย โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ระดับความคิดเห็นที่มีต่อการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ วิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) แล้วนำค่าที่ได้มาแปลผล

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ขององค์การบริหารส่วนตำบลเขารวก อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี

นำผลการวิจัยจากขั้นตอนที่ 1 ในข้อค้นพบที่มีระดับการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุต่ำสุด 2 อันดับแรกในแต่ละด้าน มาสร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured interview) โดยมีรายละเอียดดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ผู้วิจัยได้คัดเลือกแบบเจาะจง ซึ่งมีประสบการณ์ด้านสวัสดิการผู้สูงอายุจำนวน 5 คน ประกอบด้วย ท้องถิ่นอำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี นักพัฒนาสังคมชำนาญการพิเศษ พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดลพบุรี ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ตำบลเขารวก อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านวังทอง ตำบลเขารวก อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี และประธานอาสาสมัครสาธารณสุขมูลฐานตำบลเขารวก อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยประสานไปยังผู้ให้ข้อมูลเพื่อขอเข้าสัมภาษณ์ และกำหนดวัน เวลาและสถานที่ในการสัมภาษณ์ โดยการสัมภาษณ์

ผู้วิจัยจะจัดบันทึกข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และบันทึกเสียงผู้ให้สัมภาษณ์ ซึ่งก่อนบันทึกเสียงผู้วิจัยจะขออนุญาตจากผู้ให้สัมภาษณ์ก่อนทุกครั้ง

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลในการสัมภาษณ์ โดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา แล้วนำเสนอข้อมูลเป็นแบบความเรียง

ผลการวิจัย (Research Results)

การศึกษาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลเขารวก อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี สามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. ระดับการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลเขารวก อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี ในภาพรวม มีการจัดสวัสดิการสังคมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.11$, S.D. = 0.38) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 6 ด้าน โดยด้านสุขภาพอนามัยและการรักษาพยาบาล มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.25$, S.D. = 0.55) รองลงมาคือ ด้านรายได้ ($\bar{X} = 4.21$, S.D. = 0.45) ด้านที่พักอาศัย ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = 0.48) ด้านการสร้างบริการสังคมและเครือข่าย เกื้อหนุน ($\bar{X} = 4.11$, S.D. = 0.42) ด้านความมั่นคงทางสังคม ครอบครัว ผู้ดูแล และการคุ้มครอง ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.44) และค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านนันทนาการ ($\bar{X} = 3.91$, S.D. = 0.44) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า

1.1 ด้านสุขภาพอนามัยและการรักษาพยาบาล ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.25$, S.D. = 0.55) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 4 ให้คำแนะนำเกี่ยวกับสุขภาพและการป้องกันโรคภัยไข้เจ็บเป็นรายบุคคลอย่างเหมาะสม ($\bar{X} = 4.36$, S.D. = 0.64) รองลงมาคือ ข้อ 5 บริการด้านกายภาพบำบัดสอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุอย่างเหมาะสม ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = 0.62) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อ บริการรถรับส่งผู้สูงอายุไปโรงพยาบาลหรือสถานบริการสาธารณสุขตรงตามความต้องการของผู้สูงอายุ ($\bar{X} = 4.09$, S.D. = 0.80) ตามลำดับ

1.2 ด้านรายได้ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.21$, S.D. = 0.45) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีการจัดสวัสดิการสังคมอยู่ในระดับมากที่สุด 1 ข้อ และอยู่ในระดับมาก 8 ข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 1 ดำเนินการจ่ายเบี้ยยังชีพให้แก่ผู้สูงอายุอย่างทั่วถึง อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.64$, S.D. = 0.50) รองลงมาคือ ข้อ 2 ส่งเสริมการรวมกลุ่มผู้สูงอายุเพื่อประกอบกิจกรรมเสริมรายได้/ประกอบอาชีพ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.26$, S.D. = 0.64) และข้อที่มีค่าเฉลี่ย

ต่ำสุด คือ ข้อ 9 พิจารณาจัดบริการด้านทันตกรรมแก่ผู้สูงอายุอย่างเหมาะสม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.00$, S.D. = 0.70) ตามลำดับ

1.3 ด้านที่พักอาศัย ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.18$, S.D. = 0.48) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีการจัดสวัสดิการสังคมอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือข้อ 10 พิจารณาสันับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวกหรืออุปกรณ์ช่วยเหลือเพื่อความปลอดภัยในชีวิตประจำวันแก่ผู้สูงอายุสอดคล้องกับความจำเป็นของผู้สูงอายุอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.25$, S.D. = 0.63) รองลงมาคือ ข้อ 7 ดำเนินการปรับปรุงซ่อมแซมที่อยู่อาศัยให้เหมาะสมกับการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.24$, S.D. = 0.63) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อ 5 สนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ในการพัฒนาโครงการบ้านเอื้ออาทรเพื่อให้เหมาะสมกับสุขภาพร่างกายของผู้สูงอายุอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.08$, S.D. = 0.65) ตามลำดับ

1.4 ด้านนันทนาการ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.91$, S.D. = 0.44) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ อยู่ในระดับมาก ทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 1 ส่งเสริมกิจกรรมชมรมผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.10$, S.D. = 0.66) รองลงมาคือ ข้อ 7 สนับสนุนกิจกรรมงานอดิเรกที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุเช่น งานฝีมือ ทำอาหาร อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.07$, S.D. = 0.67) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อ 5 พิจารณาจัดสรรงบประมาณเพื่อให้ผู้สูงอายุไปทัศนศึกษาดูงาน แหล่งธรรมชาติ สถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.75$, S.D. = 0.64) ตามลำดับ

1.5 ด้านความมั่นคงทางสังคม ครอบครัวผู้ดูแล และการคุ้มครอง ในภาพรวมมีการจัดสวัสดิการสังคมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.00$, S.D. = 0.45) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทั้ง 7 ข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 7 สนับสนุนงบประมาณในการเยี่ยมเยียนผู้สูงอายุอย่างเหมาะสม ($\bar{x} = 4.15$, S.D. = 0.63) รองลงมาคือ ข้อ 3 ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้รับการศึกษาและพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุอย่างเหมาะสม ($\bar{x} = 4.13$, S.D. = 0.61) และค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อ 1 สนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวกในสถานที่สาธารณะแก่ผู้สูงอายุ เช่น ทางเดิน ห้องสุขาอย่างเหมาะสม ($\bar{x} = 3.81$, S.D. = 0.64) ตามลำดับ

1.6 ด้านการสร้างบริการสังคมและเครือข่ายเกื้อหนุนในภาพรวมมีการจัดสวัสดิการสังคมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.11$, S.D. = 0.42) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทั้ง 7 ข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 6 บุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลเขารวกมีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับงานด้านสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุสอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุ อยู่

ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.32$, S.D. = 0.58) รองลงมาคือ ข้อ 7 ส่งเสริมให้อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุร่วมมือกับเครือข่ายเพื่อช่วยเหลือผู้สูงอายุในระดับตำบลอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.30$, S.D. = 0.60) และค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ข้อ 5 สนับสนุนการมีแม่บ้านไปช่วยเหลือผู้สูงอายุในการทำงานบ้านต่าง ๆ เช่น การจ่ายตลาด ทำความสะอาดบ้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.81$, S.D. = 0.67) ตามลำดับ

2. แนวทางการพัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลเขารวก อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี มีผลการวิจัยดังนี้

2.1 ด้านสุขภาพอนามัยและการรักษาพยาบาล ควรสนับสนุนงบประมาณในการจัดซื้อ วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือเพื่อส่งเสริมสุขภาพให้ผู้สูงอายุ และจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ สนับสนุนการทำกิจกรรมร่วมกัน อย่างต่อเนื่องอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง

2.2 ด้านรายได้ ควรส่งเสริมสนับสนุนการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของผู้สูงอายุโดยมีจุดจำหน่ายสินค้าในตำบล หมู่บ้าน จัดตั้งงบประมาณเกี่ยวกับกลุ่มอาชีพอย่างต่อเนื่อง โดยจัดให้มีการอบรมอาชีพต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี อย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง

2.3 ด้านที่พักอาศัย ควรจัดหางบประมาณหรือตั้งงบประมาณในการก่อสร้างบ้านเอื้ออาทรหรือก่อสร้างซ่อมแซมที่พักอาศัยให้กับผู้ประสบปัญหา และเลือกวัสดุ อุปกรณ์ในการก่อสร้างให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุ จัดหางบประมาณเพิ่มเติมและประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขอรับความช่วยเหลือ

2.4 ด้านนันทนาการ ควรส่งเสริมการดำเนินงานของชมรม หรือกลุ่ม เพื่อให้ผู้สูงอายุได้เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ โดยคำนึงถึงขีดจำกัดด้านสุขภาพร่างกาย ความพร้อม ความเหมาะสม และความปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุเป็นหลักโดยจัดอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง และควรจัดตั้งงบประมาณเกี่ยวกับการทัศนศึกษาดูงานให้กับผู้สูงอายุ

2.5 ด้านความมั่นคงทางสังคม ครอบครัว ผู้ดูแล และการคุ้มครอง ควรมีการรณรงค์ประชาสัมพันธ์กระตุ้นให้สังคมตระหนักถึงความสำคัญและความปลอดภัยของผู้สูงอายุ ควรพัฒนาครอบครัวให้เกิดความเข้มแข็ง ส่งเสริมศักยภาพและรายได้ให้แก่ผู้สูงอายุและคนในครอบครัว เน้นจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาความสัมพันธ์ของคนครอบครัวโดยจัดอย่างต่อเนื่อง อย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง

2.6 ด้านการสร้างบริการสังคมและเครือข่ายเกื้อหนุน ควรจัดให้มีอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุในชุมชนให้ครบทุกหมู่บ้าน จัดหางบประมาณเพื่อจ้างอาสาสมัครบริบาลในตำบลอย่างต่อเนื่องเพื่อช่วยเหลือผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่เพียงลำพัง ควรจัดตั้งศูนย์เฝ้าระวังและประสานงานสำหรับผู้สูงอายุในพื้นที่

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลเขารวก อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี นำผลการวิจัยมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ ได้ดังนี้

1. การศึกษาระดับการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลเขารวก อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี ผลการวิจัย พบว่า การจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลเขารวก อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 6 ด้าน โดยด้านสุขภาพอนามัยและการรักษาพยาบาลมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านรายได้ และค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านนันทนาการ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นได้มีการจัดอบรมให้ความรู้สำหรับผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน เกี่ยวกับแนวทางการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ อีกทั้งยังได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดลพบุรี และคณะผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลเขารวกได้เล็งเห็นความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุจึงได้สนับสนุนส่งเสริมให้มีการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุ จัดตั้งกองทุนฌาปนกิจผู้สูงอายุ กองทุนวันละบาท สอดคล้องกับงานวิจัยชญาหนู หล่ออุดมทรัพย์ (2564) ศึกษาการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลเกษไชโย อำเภอกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า การจัดสวัสดิการสังคมที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการให้มีการจัดสวัสดิการสังคม ด้านสุขภาพอนามัยเป็นอันดับแรก

1.1 ด้านสุขภาพอนามัยและการรักษาพยาบาล ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องจาก องค์การบริหารส่วนตำบลเขารวกได้จัดโครงการเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุเป็นประจำ โดย ประสานกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในพื้นที่เพื่อติดตามช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ป่วยติดเตียงและไม่มีผู้ดูแลหากผู้สูงอายุป่วยอยู่บ้านเพียงลำพัง ถ้าไม่ใช่กรณีฉุกเฉิน องค์การบริหารส่วนตำบลเขารวกจะพิจารณาใช้รถยนต์ส่วนกลางนำส่งผู้สูงอายุเข้ารับการรักษา หากกรณีฉุกเฉินจะประสานไปยังมูลนิธิหรือองค์กรอื่น ๆ ที่มีรถฉุกเฉินเพื่อให้การช่วยเหลือ และจัดให้มีอาสาสมัครบริบาลเพื่อดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน แต่ยังไม่ครอบคลุมทั่วถึง สอดคล้องกับงานวิจัย สมจิตร ฤทธิ์รุ่ง(2562) ศึกษาเรื่องการจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงอำเภอมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า ความต้องการสวัสดิการของผู้สูงอายุอยู่ในระดับมาก ด้านสุขภาพและการรักษาพยาบาล ด้านรายได้ และด้านที่พักอาศัย ตามลำดับ

1.2 ด้านรายได้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องจากองค์การบริหารส่วนตำบลเขารวก ส่งเสริมสนับสนุนด้านอาชีพให้กับผู้สูงอายุโดยการจัดฝึกอบรมอาชีพระยะสั้นให้กับ

ผู้สูงอายุเป็นประจำทุกปี มีการประชาสัมพันธ์สินค้าผลิตภัณฑ์ของผู้สูงอายุตามเสียงตามสาย และขอความอนุเคราะห์ผู้นำชุมชน อีกทั้งประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้การช่วยเหลือผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อยและมีภาวะพึ่งพิงหรือไร้ที่พึ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยพระมหาโพธิสฐ อภิชาโน (2563, 1) ศึกษาการจัดสวัสดิการสังคมให้กับผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลบางกระทิก อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม พบว่า การจัดสวัสดิการสังคมให้กับผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลบางกระทิก อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ในภาพรวมมีการจัดสวัสดิการอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านการส่งเสริมรายได้ อยู่ในระดับมากที่สุด

1.3 ด้านที่พักอาศัย ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากองค์การบริหารส่วนตำบลเขารวก ได้มีการซ่อมแซมที่พักอาศัยให้กับผู้สูงอายุ ปรับปรุงให้มีอุปกรณ์อำนวยความสะดวกที่เหมาะสมเพื่อป้องกันการหกล้ม อาทิ ราวจับ ทางลาด สุขภัณฑ์ กระเบื้องหรือพื้นที่ยากแก่การลื่นล้ม และมีการประสานขอรับงบประมาณจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด เพื่อปรับปรุงซ่อมแซมบ้านพักผู้สูงอายุให้มีความแข็งแรง ปลอดภัยทั้งชีวิตและทรัพย์สิน แต่ไม่สอดคล้องกับงานวิจัย จุฑามาศ แสงสุข (2564) การศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า ความต้องการในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือด้านที่อยู่อาศัย และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านสุขภาพอนามัย

1.4 ด้านนันทนาการ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก องค์การบริหารส่วนตำบลเขารวก มีแผนงานโครงการที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจกรรมของผู้สูงอายุ เช่น การจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุ และกำหนดให้มีการร่วมกิจกรรมเป็นประจำ ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุหันมาดูแลสุขภาพร่างกายให้แข็งแรง คล่องแคล่ว สามารถตอบสนองความต้องการทางกายภาพได้อย่างเหมาะสม ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยชญาณูช หล่ออุดมทรัพย์ (2564) ศึกษาการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลเกษไชโย อำเภอไชโย จังหวัดอ่างทอง พบว่า การจัดสวัสดิการสังคมที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการให้มีการจัดสวัสดิการสังคม ด้านสุขภาพอนามัยเป็นอันดับแรก ส่วนด้านนันทนาการ ผู้สูงอายุต้องการให้มีการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวทั้งในและต่างจังหวัด

1.5 ด้านความมั่นคงทางสังคม ครอบครัว ผู้ดูแล และการคุ้มครอง ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากองค์การบริหารส่วนตำบลเขารวกได้จัดให้มีศูนย์บริการทางสังคมแก่ผู้สูงอายุ โดยให้บริการในด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การให้บริการ เกี่ยวกับการให้คำแนะนำ

ปรึกษา หรือให้ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพและโรคภัยไข้เจ็บ การสอนอาชีพเสริมรายได้และการ
ฌาปนกิจสงเคราะห์ เช่น ฌาปนกิจของชมรมผู้สูงอายุตำบลเขารวก กองทุนสวัสดิการสังคมตำบล
เขารวก ฌาปนกิจกองทุนธนาคารขยะตำบลเขารวก และในขณะเดียวกันก็ได้มอบบริการเยี่ยมบ้าน
ผู้สูงอายุ และการส่งเสริมผู้สูงอายุหรือสมาชิกในครอบครัวให้มีศักยภาพในการดูแล ผู้สูงอายุ โดยให้
ความรู้และข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการดูแลผู้สูงอายุ สอดคล้องกับงานวิจัยปิยะดา ภักดีอำนาจและ
พรชัย ลิขิตธรรมโรจน์ (2557) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดสวัสดิการเพื่อผู้สูงอายุขององค์การ
บริหารส่วนตำบลกาตอง อำเภอยะหา จังหวัดยะลา พบว่า ระดับการจัดสวัสดิการเพื่อผู้สูงอายุของ
องค์การบริหารส่วนตำบลกาตอง อำเภอยะหา จังหวัดยะลา จากเกณฑ์ทั้ง 6 ด้าน ได้ผ่านเกณฑ์แค่
1 ด้าน คือด้านที่ 5 การสร้างความมั่นคงแก่ผู้สูงอายุ โดยมีการดำเนินการกิจกรรม คือ การเปิด
โอกาสในการเรียนรู้สงเคราะห์การจัดงานศพ การรณรงค์การอยู่ร่วมกับผู้สูงอายุ เป็นต้น

1.6 ด้านการสร้างบริการสังคมและเครือข่ายเกื้อหนุน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจ
เนื่องมาจาก องค์การบริหารส่วนตำบลเขารวกมีศูนย์ดูแลผู้สูงอายุในเวลากลางวัน บริการเยี่ยมบ้าน
ระบบดูแลผู้สูงอายุในชุมชน บริการชุมชนเคลื่อนที่ไปในพื้นที่ต่าง ๆ โดยเฉพาะพื้นที่ห่างไกล จัดตั้ง
ระบบเฝ้าระวัง เกื้อกูล และดูแลผู้สูงอายุโดยชุมชน จัดให้มีอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุในชุมชน ให้
ความรู้กับผู้ดูแลผู้สูงอายุและสนับสนุนผู้สูงอายุให้มีเครือข่ายช่วยเหลือซึ่งกันและกันในชุมชน
สอดคล้องกับงานวิจัยปราณี แก้วอินธิ (2561) ศึกษาประสิทธิภาพการจัดสวัสดิการสังคมของ
เทศบาลตำบลท่าเรือ อำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม พบว่า ประสิทธิภาพการจัดสวัสดิการสังคมของ
เทศบาลตำบลท่าเรือ อำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม ในภาพรวม อยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านที่มี
ค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านบริการสังคมทั่วไป อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ด้านสุขภาพ อนามัย อยู่
ในระดับมาก ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านที่อยู่อาศัย อยู่ในระดับมาก

2. การศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ขององค์การบริหารส่วน
ตำบลเขารวก อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี

2.1 ด้านสุขภาพและการรักษาพยาบาล ควรสนับสนุนงบประมาณในการจัดซื้อ วัสดุ
อุปกรณ์ เครื่องมือเพื่อส่งเสริมสุขภาพให้ผู้สูงอายุ และจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ สนับสนุนการทำ
กิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่องอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง สอดคล้องกับงานวิจัยสมจิตร ฤทธิ์รุ่ง (2562)
ศึกษาเรื่องการจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุ้ง อำเภอเมือง
จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า ควรจัดตั้งศูนย์บริการสาธารณสุข จัดให้มีการบริการให้ความรู้การประสาน
ด้านสุขภาพการบริการด้านกายภาพบำบัด การช่วยเหลือค่ารักษาพยาบาลและการประกันสุขภาพ

2.2 ด้านรายได้ ส่งเสริม สนับสนุนการรวมกลุ่ม การจำหน่ายผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับผู้สูงอายุ โดยจัดให้มีการอบรมอาชีพต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี อย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง สอดคล้องกับงานวิจัยจรรยา พานนันท (2555) การวิจัยเรื่องการศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลสตึก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า เทศบาลต้องมีการจัดสรรงบประมาณเพิ่มเติมหรือประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณเพื่อเพิ่มเบี้ยยังชีพ และการจัดฝึกอบรมอาชีพให้แก่ผู้สูงอายุ

2.3 ด้านที่พักอาศัย ควรจัดหางบประมาณหรือตั้งงบประมาณในการก่อสร้างบ้านเอื้ออาทร หรือก่อสร้างซ่อมแซมที่พักอาศัยให้กับผู้ประสบปัญหา เพื่อให้ผู้สูงอายุมีที่อยู่อาศัยที่มั่นคงปลอดภัย สอดคล้องกับงานวิจัยจรรยา พานนันท (2555) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลสตึก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า ควรจัดสรรงบประมาณเพื่อซ่อมแซมที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุที่มีสภาพชำรุดที่อยู่อาศัยไม่มีความมั่นคงแข็งแรง จัดเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเขาไปให้คำแนะนำด้านสุขอนามัยของที่พักอาศัยให้แก่บ้านเรือนที่มีผู้สูงอายุอาศัยอยู่และการจัดหาที่พักให้กับผู้สูงอายุที่ไม่มีที่พักอาศัยให้ทั่วถึง

2.4 ด้านนันทนาการ ควรส่งเสริมการดำเนินงานของชมรม หรือกลุ่ม เพื่อให้ผู้สูงอายุได้เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ โดยคำนึงถึงขีดจำกัดด้านสุขภาพร่างกาย ความพร้อม ความเหมาะสม และความปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุเป็นหลักโดยจัดอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง สอดคล้องกับงานวิจัยจุฑามาศ แสงสุข (2564) การศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า ด้านนันทนาการควรมีการจัดตั้งชมรมกีฬาสำหรับผู้สูงอายุ

2.5 ด้านความมั่นคงทางสังคม ครอบครัว ผู้ดูแล และการคุ้มครอง ควรพัฒนาครอบครัวให้เกิดความเข้มแข็ง ส่งเสริมศักยภาพและรายได้ให้แก่ผู้สูงอายุและคนในครอบครัว เน้นจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาความสัมพันธ์ของคนครอบครัวโดยจัดอย่างต่อเนื่อง อย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง สอดคล้องกับงานวิจัยของปิยะดา รักดีอำนาจและพรชัย ลิขิตธรรมโรจน์ (2557) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดสวัสดิการเพื่อผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลกาตอง อำเภอยะหา จังหวัดยะลา พบว่า ควรสร้างความมั่นคงแก่ผู้สูงอายุ การรณรงค์การอยู่ร่วมกับผู้สูงอายุ

2.6 ด้านการสร้างบริการสังคมและเครือข่ายเกื้อหนุน ควรจัดให้มีอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุในชุมชนครบทุกหมู่บ้าน จัดตั้งศูนย์เฝ้าระวังและส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในพื้นที่ สอดคล้องกับงานวิจัยของเต็มดวง วงศา (2564) ศึกษาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปัตตานี พบว่า ควรมีการจัดศูนย์ดูแลผู้สูงอายุในเวลากลางวัน บริการเยี่ยมบ้าน ระบบดูแลผู้สูงอายุในชุมชน

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ โดยบรรจุโครงการกิจกรรมต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุไว้ในแผนพัฒนาท้องถิ่น เพื่อดำเนินการด้านสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง

1.2 องค์การบริหารส่วนตำบลเขารวกควรสนับสนุนงบประมาณเพิ่มมากขึ้น เพื่อให้การดำเนินงานการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุครอบคลุม ทัวถึงทุกด้าน

1.3 องค์การบริหารส่วนตำบลเขารวกควรส่งเสริมให้บุคลากรเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ เพื่อพัฒนาศักยภาพ เพิ่มทักษะ เพื่อนำมาปฏิบัติงานด้านสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.4 ก่อนเริ่มดำเนินการกิจกรรมหรือโครงการใด ๆ เจ้าหน้าที่ควรออกสำรวจหรือจัดทำประชาคมผู้สูงอายุเพื่อให้ได้ข้อมูลความต้องการของผู้สูงอายุ เพื่อให้การจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุสอดคล้องกับความต้องการและจัดทำฐานข้อมูลเกี่ยวกับผู้สูงอายุซึ่งจะทำให้การปฏิบัติงานบรรลุตามวัตถุประสงค์เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

1.5 เจ้าหน้าที่ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรสร้างสัมพันธ์ไมตรีที่ดี มีจิตอาสาช่วยเหลือ ดูแล รักใคร่ และห่วงใยผู้สูงอายุ โดยการลงพื้นที่พบปะ พูดคุย สร้างขวัญและกำลังใจให้กับผู้สูงอายุเป็นประจำและต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัญหาและแนวทางการแก้ไขการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในระดับภูมิภาค และระดับประเทศ

2.2 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุของแต่ละภูมิภาคในประเทศไทย

2.3 ควรศึกษารูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามความต้องการของผู้สูงอายุ โดยการวิจัยเชิงคุณภาพ

เอกสารอ้างอิง (References)

- จุฑามาศ แสงสุข. (2564). ศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ. วารสารอิเล็กทรอนิกส์. (3)3.
- จารุชา พานนนท์. (2555). ศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลสตึก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์. การค้นคว้าอิสระหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- ชญานุช หล่ออุดมทรัพย์. (2564). ศึกษาการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลเกษไชโย อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดอ่างทอง. วารสารสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. 5(2).
- เต็มดวง วงศา. (2564). ศึกษาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปัตตานี. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี. 13(2).
- ปราณี แก้วอินธิ. (2561). ศึกษาระดับประสิทธิผลการจัดสวัสดิการสังคมของเทศบาลตำบลท่าเรือ อำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม. วารสารบัณฑิตศึกษา. 15(70).
- ปิยะดา ภักดีอำนาจ และพรชัย ลิขิตธรรมโรจน์. (2557). แนวทางการพัฒนาการจัดสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลกาตอง อำเภอยะหา จังหวัดยะลา. วารสารวิทยาการจัดการ. 31(2).
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2555). วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS. พิมพ์ครั้งที่ 13.
- แผนพัฒนาท้องถิ่นองค์การบริหารส่วนตำบลเขารวก. (พ.ศ.2561-2565). องค์การบริหารส่วนตำบลเขารวก อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี.
- พระมหาไพสิฐ อภิชาโน. (2563). ศึกษาการจัดสวัสดิการสังคมให้กับผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลบางกระทีก อำเภอสามปราชญ์ จังหวัดนครปฐม. วารสารบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม. 15(1).
- เพ็ญภา เหมตรง. (2561). สำนักงานสถิติแห่งชาติ เผยผลจากการสำรวจข้อมูลพบในปี 2564 ไทยจะเข้าสู่ สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์. NNT สำนักข่าวกรมประชาสัมพันธ์.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. พ.ศ. 2560. (6 เมษายน 2560, ราชกิจจานุเบกษาเล่มที่ 134 ตอนที่ 40 ก)

สมจิตร ฤทธิรุ่ง. (2562). ศึกษาเรื่องการจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุง อำเภอมือเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์. วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์. 8(24).

สำนักข่าว Hfocus. (2558). เจาะลึกระบบสุขภาพโลกเข้าสู่ศตวรรษแห่งผู้สูงอายุ. ออนไลน์
สิน พันธุ์พินิจ. (2555). เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : วิทย์พัฒน์.

Yamane, T. (1967). **Elementary Sampling Theory**. Englewood Cliffs, New jersey: Prentice Hall.

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยบ้านใหม่สามัคคี
ตำบลหนองใหญ่ อำเภอนาทอง จังหวัดร้อยเอ็ด*
Public Participation in Solid Waste Management in Ban Mai
Samakkhi, Nong Yai Sub-District, Phon Thong District, Roi Et
Province*

ศิริัญญา ฐานบำรุง¹ สุพัตรา หล้าสงค์² และเสกสรรค์ สนวา³
Sirinya Thanbumroong¹, Supattra Lasong² and Seksan Sonwa³

Received : November 29, 2022; Revised : March 12, 2023; Accepted : March 12, 2023

บทคัดย่อ (Abstract)

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะชุมชนบ้านใหม่สามัคคี ตำบลหนองใหญ่ อำเภอนาทอง จังหวัดร้อยเอ็ด และ 2) เสนอแนะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะชุมชนบ้านใหม่สามัคคี ตำบลหนองใหญ่ อำเภอนาทอง จังหวัดร้อยเอ็ด วิจัยออกแบบเป็นเชิงปริมาณ (Quantitative Research) กลุ่มตัวอย่างการวิจัยคือ ประชาชนที่เป็นสมาชิกจำนวน 110 คน เก็บข้อมูลจากแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) ได้แก่ ร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) ผลการวิจัย พบว่า

1) ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงาน พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.58$, S.D=0.61) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.52$, S.D=0.75) และการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล พบว่า การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.30$, S.D=0.83)

¹⁻³คณะนิติรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด; Faculty of Law and Politics, Roi Et Rajabhat University, Thailand; e-mail : seksan@reru.ac.th

*DOI : <https://doi.org/10.14456/jlgisrru.2023.10>

2) ข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะชุมชนบ้านใหม่สามัคคี ตำบลหนองใหญ่ อำเภอนาทอง จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า 1) อยากให้ทางองค์การบริหารส่วนตำบลหนองใหญ่นำรถเก็บขยะมาเก็บที่ชุมชนเหมือนเดิม จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 28.00 2) อยากให้ทางองค์การบริหารส่วนตำบลหนองใหญ่นำถังขยะแต่ละประเภทกลับมาให้ชุมชน จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 24.00 และ 3) อยากให้มีความร่วมมือ ใส่ใจ สามัคคีแบบนี้ตลอดไป จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00 ตามลำดับ

คำสำคัญ (Keywords) : ระดับการมีส่วนร่วม, การจัดการขยะ, การมีส่วนร่วมของประชาชน

Abstract

The purposes of this research were to study the level of participation and to suggest guidelines for public participation in waste management of Ban Mai Samakkhi, Nong Yai Sub-District, Phon Thong District, Roi Et Province. The quantitative research method was used in this study. The samples were collected from 110 public members. The data were collected from questionnaires and interviews and analyzed using descriptive statistics including percentage, mean, and standard deviation. The findings were as follows:

1) The level of public participation in the overall operation was high level ($\bar{X}$ =3.58, S.D.=0.61). Participation in decision-making was at a high level ($\bar{X}$ =3.52, S.D.=0.75), and participation in monitoring and evaluating was at a moderate level ($\bar{X}$ =3.30, S.D. =0.83).

2) The suggestions for public participation in waste management were that: 1) 21 people suggested to have garbage trucks come to the community as before, representing 28.00 percent; 2) 18 people suggested to take the trash back to the community, representing 24.00 percent; and 3) 15 people suggested to have cooperation, care, and unity, representing 20.00 percent.

Keywords: Level of Participation, Waste Management, Public Participation

บทนำ (Introduction)

ปัจจุบันปัญหาขยะมูลฝอยเป็นปัญหาสำคัญที่อยู่คู่กับสังคมไทยมายาวนานและนับวันยิ่งมีแนวโน้มทวีความรุนแรงมากขึ้น สาเหตุเนื่องมาจากการเพิ่มขึ้นของปริมาณขยะมูลฝอยทุกปีตาม

อัตราการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร การขยายตัวทางเศรษฐกิจ และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการอุปโภคบริโภคของประชาชน ในขณะเดียวกันปริมาณขยะมูลฝอยที่ได้รับการจัดการอย่างถูกต้องเพิ่มขึ้น ในอัตราที่ต่ำ แม้ว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย ทั้งการจัดเก็บ เคลื่อนย้าย รวมทั้งการทำลาย จะได้รับการจัดสรรงบประมาณในการก่อสร้างระบบกำจัดขยะมูลฝอยเพิ่มขึ้น แต่ก็ยังไม่เพียงพอกับปริมาณขยะมูลฝอยที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี (กรมควบคุมมลพิษ, 2556 อ้างถึงใน ปิยชาติ ศิลปะสุวรรณ, 2557 : 1) การจัดการขยะมูลฝอยในประเทศไทยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 250 ระบุว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่และอำนาจดูแลและจัดทำบริการสาธารณะ และกิจกรรมสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น และมาตรา 258 จัดให้มีระบบจัดการและกำจัดขยะมูลฝอยที่มีประสิทธิภาพ เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ด้านอื่น ๆ (พัชร สีนเจริญ, 2562) แนวทางหนึ่งที่จะแก้ไขปัญหาขยะได้อย่างเป็นรูปธรรมคือการลดปริมาณขยะมูลฝอยที่เข้าสู่ระบบการกำจัดโดยกระบวนการลด (Reduce) ใช้ซ้ำ (Reuse) และ รีไซเคิล (Recycle) การส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการรวมกลุ่มพื้นที่ การรวมทั้งการกำจัดขยะมูลฝอยร่วมกันโดยใช้เทคโนโลยีแบบผสมผสานที่เน้นการนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์ในรูปแบบต่าง ๆ อาทิการหมักปุ๋ยหรือรูปแบบพลังงานทดแทนเป็นต้น (กรมควบคุมมลพิษ, 2552 : 4)

บ้านใหม่สามัคคี หมู่ 13 ตำบลหนองใหญ่ อำเภอนาทอง จังหวัดร้อยเอ็ด มีประชากร 806 คน จาก 187 ครัวเรือน ส่วนมากทำอาชีพเกษตรกรรมเช่น ทำนาปี ทำสวนมันสำปะหลัง อ้อย สวนยาง ประชาชนบางส่วนประกอบ อาชีพรับจ้างทั่วไปและทำงานในโรงงานต่างๆ (องค์การบริหารส่วนตำบลหนองใหญ่, 2564) ได้เห็นปัญหาของขยะซึ่งเป็นวาระแห่งชาติปกติแล้วเป็นวาระของชุมชนเช่นกัน จึงได้ร่วมมือร่วมใจกันจัดการขยะเพื่อให้ขยะลดลงและเพื่อให้แก่ได้จัดการอย่างถูกวิธีเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและยั่งยืนจากการสำรวจพื้นที่ของบ้านใหม่สามัคคีตำบลหนองใหญ่ อำเภอนาทอง จังหวัดร้อยเอ็ด ได้มีการนำโครงการของ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองใหญ่คือโครงการทำดีด้วยหัวใจ ลดรับ ลดให้ ลดใช้ถุงพลาสติก ที่ให้กับหมู่บ้านในตำบลหนองใหญ่เพื่อแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชน โดยมีเงินสนับสนุนจากโครงการหมู่บ้านละ 15,000 บาทชาวบ้านใหม่สามัคคีได้เล็งเห็นถึงปัญหาขยะมูลฝอยจากสภาพปัญหาดังกล่าวเพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาขยะของชุมชนบ้านใหม่สามัคคีในระยะยาว ที่เกิดจากร้านขายของชำ ร้านธุรกิจผลิตจำหน่ายอาหาร ตลาดนัดและครัวเรือน ที่ทำให้ขยะมูลฝอยภายในบ้านใหม่สามัคคีมีปริมาณมากขึ้น รวมทั้งประชาชนไม่ตระหนักถึงวิธีการคัด

แยกขยะมูลฝอยและวิธีการทำลายขยะมูลฝอย จึงได้นำโครงการทำดีด้วยหัวใจ ลดให้ลดใช้
ถุงพลาสติกมาใช้เพื่อนำไปสู่การจัดการขยะมูลฝอยอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

จากสภาพปัญหาข้างต้น จึงสนใจที่จะศึกษา การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะ
บ้านใหม่สามัคคี ตำบลหนองใหญ่ อำเภอนาทอง จังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อให้ทราบถึงการมีส่วนร่วม
ของประชาชนในการจัดการกับขยะมูลฝอยในชุมชนและทราบถึงวิธีการบริหารจัดการของประชาชน
ผู้มีส่วนร่วม

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะชุมชนบ้านใหม่สามัคคี
ตำบลหนองใหญ่ อำเภอนาทอง จังหวัดร้อยเอ็ด ใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการดำเนินการ ด้านการ
ตัดสินใจ และด้านการติดตามและประเมินผล
2. เพื่อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะชุมชนบ้านใหม่สามัคคี
ตำบลหนองใหญ่ อำเภอนาทอง จังหวัดร้อยเอ็ด

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะ บ้านใหม่สามัคคี
ตำบลหนองใหญ่ อำเภอนาทอง จังหวัดร้อยเอ็ด ผู้วิจัยออกแบบเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ
(Quantitative Research) ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะ บ้านใหม่สามัคคี
ตำบลหนองใหญ่ อำเภอนาทอง จังหวัดร้อยเอ็ด

ประชากร คือ ประชาชนบ้านใหม่สามัคคี ตำบลหนองใหญ่ อำเภอนาทอง
จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 806 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลหนองใหญ่, 2564)

กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนบ้านใหม่สามัคคี ผู้ใหญ่บ้าน ประชาชนที่ไม่ได้เข้าร่วม
โครงการ และประชาชนที่เป็นสมาชิกเข้าร่วมโครงการ รวมทั้งสิ้น 110 คน ได้จากการสุ่มตัวอย่าง
การสุ่มตัวอย่างเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling)

2) เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือการวิจัยที่ใช้ในการเก็บข้อมูล แบ่งเป็น 2 รูปแบบ คือแบบสอบถาม
แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

- 1) แบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม
- 2) แบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะในชุมชนบ้านใหม่สามัคคี ตำบลหนองใหญ่ อำเภอนาทอง จังหวัดร้อยเอ็ด
- 3) แบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับข้อเสนอแนะต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะชุมชนบ้านใหม่สามัคคี ตำบลหนองใหญ่ อำเภอนาทอง จังหวัดร้อยเอ็ด

มาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) โดยใช้เกณฑ์การประเมิน 5 ระดับ ดังนี้

- 5 หมายถึง ปฏิบัติระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง ปฏิบัติระดับมาก
- 3 หมายถึง ปฏิบัติระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง ปฏิบัติระดับน้อย
- 1 หมายถึง ปฏิบัติระดับน้อยที่สุด

3) การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะ บ้านใหม่สามัคคี ตำบลหนองใหญ่ อำเภอนาทอง จังหวัดร้อยเอ็ด รายละเอียด ดังนี้

- 1) ดำเนินการจัดทำแบบสอบถามจำนวน 110 ชุด เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย
- 2) ขออนุญาตเป็นทางการจากทางคณะนิติรัฐศาสตร์ เพื่อขอความอนุเคราะห์สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3) ดำเนินการลงพื้นที่เพื่อจัดเก็บรวบรวมข้อมูล
- 4) ดำเนินการรวบรวมข้อมูลและนำข้อมูลที่ได้รับจากแบบสอบถามที่ตรวจสอบความถูกต้องแล้วนำข้อมูลป้อนเข้าสู่โปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อการวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูล

4) การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรม SPSS เพื่อหาค่าทางสถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) ได้แก่ ร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)

ผลการวิจัย (Research Results)

การวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะ บ้านใหม่สามัคคี ตำบลหนองใหญ่ อำเภอนาทอง จังหวัดร้อยเอ็ด” ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัย ดังนี้

1. สภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

จากผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า กลุ่มตัวอย่างการวิจัย ส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง จำนวน 53 คน (ร้อยละ 52.5) มีอายุระหว่าง 46 ปี ขึ้นไป จำนวน 66 (ร้อยละ 65.3) มีอาชีพ เกษตรกร จำนวน 74 คน (ร้อยละ 73.3) มีการศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวน 62 คนคิดเป็นร้อยละ 61.4 อาศัยอยู่ในตำบลหนองใหญ่ 40 ปีขึ้นไป จำนวน 72 คน (ร้อยละ 71.3) มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 50,00-10,000 บาท จำนวน 44 คน (ร้อยละ 43.6) และมีสมาชิกในครัวเรือน 2-4 คน จำนวน 75 (ร้อยละ 74.3)

2. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะในชุมชนบ้านใหม่สามัคคี ตำบลหนองใหญ่ อำเภอนาทอง จังหวัดร้อยเอ็ด

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะชุมชนบ้านใหม่สามัคคี ตำบลหนองใหญ่ อำเภอนาทอง จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านการดำเนินงาน

ข้อ	การดำเนินงาน	ระดับการมีส่วนร่วม		
		$\bar{x}$	S.D	แปลผล
1.	การมีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดการขยะมูลฝอยของบ้านใหม่สามัคคี	3.66	0.69	มาก
2.	ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของบ้านใหม่สามัคคี	3.63	0.65	มาก
3.	การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน	3.62	0.63	มาก
4.	การมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาขยะในชุมชน	3.63	0.64	มาก
5.	ความสำคัญในการดำเนินการจัดการขยะมูลฝอยของบ้านใหม่สามัคคี	3.66	0.65	มาก

ข้อ	การดำเนินงาน	ระดับการมีส่วนร่วม		
		$\bar{X}$	S.D	แปลผล
6.	การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการจัดการขยะมูลฝอย เนื่องในวันสำคัญต่างๆที่ชุมชน/เทศบาลจัดขึ้น	3.68	0.66	มาก
7.	การมีส่วนร่วมในกิจกรรมรักษาความสะอาดที่ชุมชนจัดขึ้น	3.69	0.70	มาก
8.	การมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์ในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน	3.49	0.72	ปานกลาง
9.	การมีส่วนร่วมให้การสนับสนุน เงิน วัสดุ อุปกรณ์ แรงงาน แก่โครงการ	3.36	0.73	ปานกลาง
10.	การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาในชุมชน	3.48	0.71	มาก
11.	การเข้าร่วมประชุมชี้แจงการดำเนินงานโครงการ/กิจกรรมต่างๆของชุมชน	3.49	0.67	ปานกลาง
รวม		3.58	0.61	มาก

จากตารางที่ 1 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงาน พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =3.58, S.D=0.61) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมรักษาความสะอาดที่ชุมชนจัดขึ้น มีระดับการมีส่วนร่วมมากที่สุด ($\bar{X}$ =3.69, S.D=0.70) รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการจัดการขยะมูลฝอย เนื่องในวันสำคัญต่างๆที่ชุมชน/เทศบาลจัดขึ้น ($\bar{X}$ =3.68, S.D=0.66) และการมีส่วนร่วมในการดำเนินในการจัดการขยะมูลฝอยของบ้านใหม่สามัคคี ($\bar{X}$ =3.66, S.D=0.69) ตามลำดับ

ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านการมีส่วนร่วมในการสนับสนุน เงิน วัสดุอุปกรณ์ แรงงานแก่โครงการ ($\bar{X}$ =3.36, S.D=0.73)

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะชุมชนบ้านใหม่สามัคคี ตำบลหนองใหญ่ อำเภอโพธารอง จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

ข้อ	การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	ระดับการมีส่วนร่วม		
		$\bar{X}$	S.D	แปลผล
1.	การจัดระเบียบข้อบังคับในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน	3.59	0.75	มาก
2.	การประชุมวางแผนในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน	3.55	0.74	มาก
3.	การกำหนดนโยบายหรือทิศทางในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน	3.49	0.75	ปานกลาง
4.	การมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของชุมชนในการจัดการขยะมูลฝอย	3.58	0.72	มาก
5.	การมีส่วนร่วมในโครงการในการเสนอปัญหา/ความต้องการการจัดการขยะมูลฝอย	3.51	0.79	มาก
6.	การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาพิจารณาปัญหา และจัดความสำคัญของปัญหาตลอดจนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ	3.45	0.79	ปานกลาง
รวม		3.52	0.75	มาก

จากตารางที่ 2 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ 3.52, S.D=0.75) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือการจัดระเบียบข้อบังคับในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน ($\bar{X}$ =3.59, S.D=0.75) รองลงมาคือการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของชุมชนในการจัดการขยะมูลฝอย ($\bar{X}$ =3.58, S.D=0.72) และด้านการประชุมวางแผนในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน ($\bar{X}$ =3.55, S.D=0.74) ตามลำดับ

ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาพิจารณาปัญหาและจัดความสำคัญของปัญหาตลอดจนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ ($\bar{X}$ =3.45, S.D=0.79)

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะชุมชนบ้านใหม่สามัคคี ตำบลหนองใหญ่ อำเภอนาทอง จังหวัดร้อยเอ็ด การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล

ข้อ	การมีส่วนร่วมในการติดตามและ ประเมินผล	ระดับการมีส่วนร่วม		
		$\bar{X}$	S.D	แปลผล
1.	การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการปฏิบัติงานตามโครงการ	3.31	0.79	ปานกลาง
2.	การมีส่วนร่วมในการติดตามการนำโครงการไปปฏิบัติ	3.33	0.81	ปานกลาง
3.	การเข้าร่วมเป็นกรรมการในการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน	3.29	0.92	ปานกลาง
4.	การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบความโปร่งใสของการบริหารในการจัดการขยะมูลฝอยของบ้านใหม่สามัคคี	3.33	0.87	ปานกลาง
5.	การตรวจสอบผลการดำเนินงานในการจัดการขยะมูลฝอยของบ้านใหม่สามัคคี	3.31	0.81	ปานกลาง
6.	การมีส่วนร่วมในการประเมินผลของกิจกรรมสรุปผลของการจัดการขยะมูลฝอยของบ้านใหม่สามัคคี	3.28	0.81	ปานกลาง
รวม		3.30	0.83	ปานกลาง

จากตารางที่ 3 การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล พบว่า การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ =3.30, S.D=0.83) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ การมีส่วนร่วมในการติดตามการนำโครงการไปปฏิบัติ ($\bar{X}$ =3.33, S.D=0.81) รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบความโปร่งใสของการบริหารในการจัดการขยะมูลฝอยของบ้านใหม่สามัคคี ($\bar{X}$ =3.33, S.D=0.87) และด้านการตรวจสอบผลการดำเนินงานในการจัดการขยะมูลฝอยของบ้านใหม่สามัคคี ($\bar{X}$ =3.31, S.D=0.81) ตามลำดับ

ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลของกิจกรรมสรุปผลของการจัดการขยะมูลฝอยของบ้านใหม่สามัคคี ($\bar{X}=3.28$, S.D=0.92)

2) เสนอแนะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะชุมชนบ้านใหม่สามัคคี ตำบลหนองใหญ่ อำเภอนาทม จังหวัดร้อยเอ็ด

ตารางที่ 4 ข้อเสนอแนะต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะชุมชนบ้านใหม่สามัคคี ตำบลหนองใหญ่ อำเภอนาทม จังหวัดร้อยเอ็ด

ลำดับข้อ	ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1	มีความเห็นว่าภาครัฐควรสนับสนุนงบประมาณในการบริหารจัดการขยะของหมู่บ้านชุมชนบ้าง	9	12.00
2	อยากให้มีความร่วมมือ ใส่ใจ สามัคคี แบบนี้ตลอดไป	15	20.00
3	อยากให้ทางองค์การบริหารส่วนตำบลหนองใหญ่นำถังขยะแต่ละประเภทกลับมาให้ชุมชน	18	24.00
4	อยากให้ทางองค์การบริหารส่วนตำบลหนองใหญ่นำรถเก็บขยะมาเก็บที่ชุมชนเหมือนเดิม	21	28.00
5	อยากให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นออกมาให้ความรู้ให้กับประชาชนในชุมชน	12	16.00
รวม		75	100.00

จากตาราง 4 ข้อเสนอแนะต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะชุมชนบ้านใหม่สามัคคี ตำบลหนองใหญ่ อำเภอนาทม จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า มีผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 75 คน โดยมีข้อเสนอแนะ 3 ลำดับแรกคือ 1) อยากให้ทางองค์การบริหารส่วนตำบลหนองใหญ่นำรถเก็บขยะมาเก็บที่ชุมชนเหมือนเดิม จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 28.00 2) อยากให้ทางองค์การบริหารส่วนตำบลหนองใหญ่นำถังขยะแต่ละประเภทกลับมาให้ชุมชน จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 24.00 และ 3) อยากให้มีความร่วมมือ ใส่ใจ สามัคคีแบบนี้ตลอดไป จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00 ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

การวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะ บ้านใหม่สามัคคี ตำบลหนองใหญ่ อำเภอนาทอง จังหวัดร้อยเอ็ด” ผู้วิจัยนำเสนอการอภิปรายผลการวิจัยเพียง 1 ประเด็นหลัก ดังนี้

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงาน พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.58$, $S.D.=0.61$) 2) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.52$, $S.D.=0.75$) และ 3) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.30$, $S.D.=0.83$) เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะ ประชาชนมีความตระหนักและสำนึกในความรับผิดชอบของตนเองในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือและพัฒนาชุมชนของตนเองให้มีความน่าอยู่ น่ามอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนฤนาท ยืนยง และพิชชานาถ เงินดีเจริญ (2565) วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยของตำบลสาพะเนียง อำเภอนนทบุรี จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.36$, $S.D.= 0.86$) ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกรอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.72$, $S.D.= 0.89$) ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 3.09$, $S.D.= 0.84$) และ ด้านการมีส่วนร่วมตรวจสอบและการประเมินผลอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.51$, $S.D.= 0.83$) ประชาชนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง ด้านการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย พบว่า รับรู้ข่าวสารจากสื่อโทรทัศน์มากที่สุดด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยโดยรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุวดี ไกรสกุล, ประเมศวร์ ศรีรักษ์ และจุฑาภรณ์ คงรักษ์กวิน (2564) วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนตำบลบางไผ่ อำเภอมือง จังหวัดนนทบุรี พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนตำบลบางไผ่ อำเภอมือง จังหวัดนนทบุรี ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล คือ การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบรายได้การจัดเก็บขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลบางไผ่ อำเภอมือง จังหวัดนนทบุรี ($\bar{X}=4.39$)

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 องค์การบริหารส่วนตำบลหนองใหญ่ควรส่งเสริมกิจกรรมเสริมความรู้ในการนำเศษขยะมูลฝอยไปใช้ประโยชน์ให้กับประชาชนในเขตพื้นที่ตำบล

1.2 องค์การบริหารส่วนตำบลหนองใหญ่ควรผลักดันโครงการทำดีด้วยหัวใจ ลดรับ ลดให้ ลดใช้ถุงพลาสติกให้ครบทุกหมู่บ้านในตำบลหนองใหญ่

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการบริหารจัดการขยะมูลฝอยระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลหนองใหญ่กับองค์การบริหารส่วนตำบลอื่นในเขตพื้นที่จังหวัดร้อยเอ็ด

2.2 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลในเขตพื้นที่จังหวัดร้อยเอ็ด

เอกสารอ้างอิง (References)

- กลมควบลุมลพิษ. (2552). คู่มือสำหรับผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การจัดการขยะมูลฝอยชุมชนอย่างครบวงจร. <https://www.pcd.go.th/wp-content/uploads/2020/05/pcdnew->
- นฤนาท ยืนยง และพิชานาถ เงินดีเจริญ. (2565). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยของตำบลสาพะเนียง อำเภอโนนแดง จังหวัดนครราชสีมา. วารสารวิชาการและวิจัยมหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, 12, (2), 279 -297.
- ปิยชาติ ศิลปะสุวรรณ. (2557). ขยะมูลฝอยชุมชน ปัญหาใหญ่ที่ประเทศกำลังเผชิญ. สำนักวิชาการสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 4(7), 1-27.
- พัชรีย์ สีนเจริญ. (2562). การจัดการขยะมูลฝอย : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลบางขวัญ อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง]. http://www3.ru.ac.th/mpa-abstract/files/2562_1597732926_6114832075.pdf
- สุวดี ไกรสกุล, ปรมะศวร์ ศรีรักษ์ และจุฑาภรณ์ คงรักษ์กวิน. (2564). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนตำบลบางไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี. วารสารวิชาการวิทยาลัยสันตพล , 7, (1), 113-120.
- องค์การบริหารส่วนตำบลหนองใหญ่. (2564). โครงการทำดีด้วยหัวใจ ลดรับ ลดให้ ลดใช้ถุงพลาสติก. องค์การบริหารส่วนตำบลหนองใหญ่, ร้อยเอ็ด : เอกสารอัดสำเนา.

การบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5*
Participatory Academic Administration of School under
The Ubonratchathani Primary Education Service Area Office 5*

ปัญญา ตรีเลิศพจน์กุล¹ และสมฤทัย เต่าจันทร์²
Panya treekertpojkul¹ and Somrutai taochan²

Received : March 10, 2023; Revised : March 12, 2023; Accepted : March 13, 2023

บทคัดย่อ (Abstract)

การบริหารงานวิชาการอันเป็นหัวใจของการบริหารสถานศึกษานั้น สถานศึกษาต้องสามารถที่จะปฏิบัติให้ได้ผลอย่างเป็นรูปธรรม โดยการดำเนินงานให้ได้ผลนั้นต้องอาศัยกระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วม ทำให้บุคลากรในสถานศึกษามีบทบาทในการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาร่วมกัน โดยกระบวนการที่สำคัญประกอบด้วย กระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วม 5 ส่วน คือ การมีส่วนร่วมคิดและตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการวางแผน การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ เป็นแนวทางทำให้สถานศึกษามีการบริหารงานวิชาการมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 (2) เพื่อเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 จำแนกตามเพศ และขนาดสถานศึกษา (3) เพื่อพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของ

¹ศึกษานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1, Supervisor Of under Ubonratchathani Primary Educational Service Area Office 1, Thailand; e-mail : panyatre@gmail.com

²นักวิชาการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี; Academician studies Ubon Ratchathani Rajabhat University, Thailand.

*DOI : <https://doi.org/10.14456/jlgisrru.2023.11>

สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 เป็นการวิจัยแบบเชิงสำรวจ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 225 คน และครูผู้สอนในสถานศึกษา จำนวน 3083 คน รวมทั้งสิ้น 3308 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 24 คน และครูผู้สอนในสถานศึกษา จำนวน 322 คน รวมทั้งสิ้น 346 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น การวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วยความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) การทดสอบค่าเอฟ (F-test) และทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธี Scheffe' และการวิเคราะห์เนื้อหาข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิด ผลการวิจัยพบว่า

1. การบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ทั้ง 4 ด้าน พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก
2. การเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 จำแนกตามเพศ และขนาดสถานศึกษา โดยภาพรวมมีการปฏิบัติไม่แตกต่างกัน
3. แนวทางการพัฒนาจากแบบสอบถามปลายเปิดพบว่า สถานศึกษาควรเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน และผู้บริหารควรสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน และรับฟังความคิดเห็นจากครู

คำสำคัญ (Keywords) : การบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วม, สถานศึกษา, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5

Abstract

Academic administration is the heart of school administration. Educational institutions must be able to implement concrete results. The effective operation requires a participatory management process. Thus, personnel in educational institutions have a role in academic administration in educational institutions together. The key processes include Participatory management process consists of 5 parts: Participation in thinking and decision making participation in planning participation in action Participation in the evaluation Participate in the benefits It is a way to make academic institutions have more efficient academic administration.

This research aimed to (1) investigate the participative academic management in basic education institutions under the Primary Educational Service Area Office 5, (2) to compare the participative academic management of the schools based on the size of schools and genders (3) to study the guidelines for effective participative academic management of the schools.

The samples in this research were consisted of 346 people including of 24 administrators and 322 teachers under the Office of the Primary Educational Service Area 5, and the study was conducted in the academic year 2021. The research instruments were questionnaire. The data were analyzed using the following statistics: Mean ($\bar{x}$), Standard deviation (S.D.), t-test, ANOVA, Scheffe's Method and Content analysis.

The research found the following:

1. The analysis of the participative academic management among the schools under the study showed that, in all the 4 dimensions of the management, the overall was at the high level.
2. The results of comparison of the participative academic management of schools classified by the size of school, location of school and the national test result were found to be not significantly different.
3. The results of the analysis the guidelines for effective participative academic management of the schools, based on the open-ended questionnaire showed that the schools should be provided to the community to participate in teaching and learning process, teachers should be encouraged to develop cordial working relationship, efforts should be made to build understanding of the curriculum among stakeholders Moreover, the school administrators should support the instruction and listen to the teachers' opinions.

Keywords: Participative Academic Management in Basic Education Institution, School, Under Ubonratchathani Primary Educational Service Area Office 5

บทนำ (Introduction)

การบริหารสถานศึกษาต้องปรับเปลี่ยนวิธีการ แนวทางการบริหารจัดการให้มีความสำคัญกับการพัฒนาสถานศึกษาให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอยู่เสมอ ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษา จำเป็นต้องมีความรู้ ความเข้าใจใฝ่รู้ และพัฒนาสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยจัดการศึกษามุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มุ่งเน้นความเป็นเลิศทางการศึกษา เพื่อให้นักเรียนเป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพ จึงเกิดผลดีบรรลุตตามวัตถุประสงค์ที่สถานศึกษากำหนดไว้ (ธีระ รุญเจริญ, 2559) ดังนั้น สถานศึกษาควรให้ความสำคัญด้านคุณภาพของผู้เรียน โดยการจัดการศึกษาที่ดี ควบคู่กับการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา

การบริหารงานภายในสถานศึกษาแบ่งโครงสร้าง และขอบข่าย ได้ 4 งาน คือ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล การบริหารงานทั่วไป การที่สถานศึกษาจะดำเนินการกิจให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างมีคุณภาพงานทั้ง 4 ฝ่ายต้องดำเนินงานสอดคล้องกัน และมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานวิชาการเป็นงานหลักในการบริหารจัดการให้สถานศึกษาดำเนินการได้โดยอิสระคล่องตัว รวดเร็วสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น และการมีส่วนร่วม จากผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่ายซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารและ การจัดการ สามารถพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ตลอดจนการวัดผลประเมินผลรวมทั้งการ วัดปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ชุมชน ท้องถิ่น ได้อย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ

สถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ได้ดำเนินการเพื่อสนองนโยบายการจัดการศึกษาตามแผนยุทธศาสตร์การศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับการจัดการศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2550 คือ ส่งเสริม พัฒนาศักยภาพของประชาชนให้มีคุณภาพที่ดี ส่งเสริม สนับสนุนสถานศึกษาและหน่วยงานทางการศึกษา ให้จัดการศึกษาทุกรูปแบบอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ พัฒนาระบบการบริหารจัดการในระบบจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ พัฒนาระบบปัจจัยพื้นฐานที่เอื้อต่อการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ จะเห็นได้ว่ายุทธศาสตร์ดังกล่าวมุ่งให้มีการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ เพื่อให้ผู้เรียนเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ เกิดทักษะ ซึ่งจากการดำเนินการดังกล่าวนี้ มีปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับการขาดมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาการศึกษา ซึ่งสามารถเห็นได้จากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (Ordinary Nation Education Test : O - NET) ของโรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 เปรียบเทียบกับคะแนนเฉลี่ยของประเทศย้อนหลัง 4 ปีการศึกษา พบว่ามี

คะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยของระดับประเทศในทุกรายวิชา และทุกปีการศึกษาที่ผ่านมา ปัญหาข้างต้นไม่สามารถแก้ไขได้ครอบคลุมหากการวางแผนหรือการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน แกะไขร่วมกันของฝ่ายบริหาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งระดับสถานศึกษา ซึ่งมีความใกล้ชิดกับนักเรียนและมีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการเรียนการสอนมากที่สุด และมีครูเป็นแรงขับเคลื่อนตามนโยบายของ ส่วนกลาง และผู้บริหารสถานศึกษา ดังนั้นการที่จะแก้ปัญหาได้ผู้บริหารต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของ ครู โดยการมีส่วนร่วมในการคิดตัดสินใจ วางแผน จนนำไปสู่การประเมินผล

การบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นวิธีการที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการทำงาน เป็นวิธีการที่สามารถนำมาใช้ได้ทุกระดับ หลักสำคัญ คือ ต้องคำนึงว่าจะให้ใครมีส่วนร่วมในเรื่องอะไร วิธีการมีส่วนร่วมทำอะไร ร่วมมากหรือน้อยแค่ไหน ช่วงเวลาใด ปัญหาของการมีส่วนร่วมที่นิยมกล่าว

อ้างโดยที่ไม่ได้เปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วมที่แท้จริง คือ การให้มีส่วนร่วมเพียงผิวเผิน หรือการมีส่วนร่วมแต่เพียงรูปแบบ เช่น ให้ร่วมรับทราบ ให้ร่วมประชุมแต่ไม่ให้อาสาได้แสดงความคิดเห็น หรือเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นแต่ไม่ยอมนำไปปฏิบัติ เพราะมีการตัดสินใจล่วงหน้าไปแล้ว

จากสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 จึงเล็งเห็นปัญหาของการบริหารงานวิชาการอันเป็นหัวใจของการบริหารสถานศึกษา ซึ่งภารกิจในงานวิชาการนั้น สถานศึกษาต้องสามารถที่จะปฏิบัติให้ได้ผลอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้ส่งผลต่อนักเรียนโดยตรง การดำเนินงานให้ได้ผลนั้นต้องอาศัยกระบวนการการบริหารแบบมีส่วนร่วม ทำให้บุคลากรในสถานศึกษามีบทบาทในการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาร่วมกัน โดยกระบวนการที่สำคัญประกอบด้วย กระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วม 5 ส่วน คือ การมีส่วนร่วมคิดและตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการวางแผน การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ เป็นแนวทางทำให้สถานศึกษาในการวางแผนพัฒนาและบริหารจัดการศึกษาให้การบริหารงานวิชาการมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5

2. เพื่อเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 จำแนกตามเพศ และขนาดสถานศึกษา
3. เพื่อพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

1. การวิจัยเรื่อง การบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อศึกษาระดับและเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 จำแนกตามเพศ และขนาดสถานศึกษา

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นศึกษาการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ เพศ และขนาดสถานศึกษา

ตัวแปรตาม ได้แก่ องค์ประกอบการบริหารวิชาการ 4 ด้าน

1. การพัฒนาหลักสูตร
 2. การวางแผนงานวิชาการ
 3. การจัดการเรียนการสอน
 4. การวัดและประเมินผล
3. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

3.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 225 คน และครูผู้สอนในสถานศึกษา จำนวน 3083 คน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 รวมประชากรทั้งสิ้น 3308 คน

3.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 24 คน และครูผู้สอนในสถานศึกษา จำนวน 322 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 346 คน กำหนดขนาดของกลุ่ม

ตัวอย่างโดยเทียบจำนวนจากตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) อ้างอิงมาจาก (บุญชม ศรีสะอาด, 2554) ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling)

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

4.1 แบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ซึ่งเป็นแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) และแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของ Likert (บุญชม ศรีสะอาด, 2554) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยการสังเคราะห์จากเอกสารแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยแบ่งเป็น 3 ตอนคือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ และขนาดสถานศึกษา

ตอนที่ 2 แบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ทั้ง 4 องค์ประกอบ ตามที่กำหนดในขอบเขตการวิจัยด้านเนื้อหา

ตอนที่ 3 แบบสอบถามแบบปลายเปิด (Open-end Questions) เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ

4.2 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

4.2.1 ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้าง และพัฒนาเครื่องมือโดยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1) ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎี เอกสารตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิชาการ เพื่อเป็นแนวคิดในการสร้างแบบสอบถาม

2) ส่งให้ที่ปรึกษาตรวจสอบความสอดคล้องของเนื้อหา และปรับปรุงให้สมบูรณ์

3) นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นส่งให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา การใช้สำนวนภาษาแล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) กำหนดเกณฑ์การเลือกข้อคำถามตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไป แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามที่ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะแล้วนำเสนอที่ปรึกษาอีกครั้ง ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.60 – 1.00

4) นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญและที่ปรึกษาแล้วไปทดลองใช้ (Try-out) กับผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 50 ชุด

จากนั้นนำแบบสอบถามมาหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์ Alpha ของ (Cronbach Alpha Coefficient) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.95

5) ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามเพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลจริงกับกลุ่มตัวอย่าง

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

5.1 ผู้วิจัยดำเนินการทำ ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 เพื่อขออนุญาตและอำนวยความสะดวกในการจัดเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนในสถานศึกษา

5.2 ทำหนังสือขอความร่วมมือไปยังสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล

5.3 ติดตามการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามที่ได้รับจากสถานศึกษาด้วยตนเอง

5.4 ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามเพื่อนำไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

6. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

ข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 โดยนำไปคำนวณหาความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) การทดสอบค่าเอฟ (F-test)

ข้อมูลเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 โดยนำไปวิเคราะห์เนื้อหาข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิด

ผลการวิจัย (Research Results)

1. การบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วม ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ทั้ง 4 ด้าน พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.08 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมากหมดทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยของคะแนนสูงสุด คือ การวัดและประเมินผล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.22 ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยของคะแนนต่ำที่สุด คือ การจัดการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.93

2. การเปรียบเทียบความแตกต่างการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 จำแนกตามเพศ และขนาดสถานศึกษา ผลปรากฏดังนี้

2.1 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 จำแนกตามเพศ พบว่า ในภาพรวมและในรายด้านมีการปฏิบัติไม่แตกต่างกัน

2.2 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 จำแนกตามขนาดสถานศึกษา ในภาพรวมมีการปฏิบัติไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการจัดการเรียนการสอน มีการปฏิบัติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่มีความต่างกัน เมื่อทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ ด้วยวิธีการของ Scheffe พบว่า ระหว่างสถานศึกษาขนาดเล็กกับสถานศึกษาขนาดกลาง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สถานศึกษาขนาดเล็กกับสถานศึกษาขนาดใหญ่ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสถานศึกษาขนาดกลางกับสถานศึกษาขนาดใหญ่ แตกต่างกัน

3. แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมตามความคิดเห็นของผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5

3.1 การพัฒนาหลักสูตร ผู้บริหารและกรรมการสถานศึกษา มีส่วนร่วมในการทำหลักสูตรน้อย ควรให้ผู้บริหารและกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมสร้างและปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาให้มากขึ้น โรงเรียนไม่ได้จัดทำแผนการจัดการจัดทำหลักสูตร แต่ต้องการให้มีการปรับปรุงหลักสูตรทุกปี จึงควรมีการนิเทศ กำกับติดตามร่วมกันอย่างละเอียด และควรมีการประเมินผลร่วมกัน

3.2 การวางแผนงานวิชาการ ควรส่งเสริมให้ครูร่วมกันกำหนดแนวทางในการประกันคุณภาพภายใน ควรปรับด้านการเก็บรวบรวมข้อมูลและการส่งข้อมูล ควรลดภาระงานนอกเหนือจากการสอนของครูลง เพื่อให้ครูได้มีเวลาพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนให้ดีขึ้น ผู้บริหารควรมีส่วนร่วมในการนิเทศภายในสถานศึกษา

3.3 การจัดการเรียนการสอน เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน ผู้บริหารไม่สนับสนุนการจัดการเรียนการสอน เช่น งบประมาณ ภาระงานของครู จึงควรสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนและรับฟังความคิดเห็นจากครูให้มากขึ้น จัดให้ครูมีปฏิสัมพันธ์ที่ดี

ต่อกันและสร้างความเข้าใจกับตัวหลักสูตรให้ไปในแนวทางเดียวกันเพื่อบรรลุเป้าหมายการบูรณาการ เพื่อลดการขาดความร่วมมือกันของครูในแต่ละรายวิชาในการบูรณาการวิชาเรียนของนักเรียน

3.4 การวัดและประเมินผล ควรสร้างเครื่องมือการวัดผลประเมินผลที่เหมาะสมกับนักเรียน เนื่องจากในการวัดความรู้ ประเมินนักเรียนต้องใช้เครื่องมือที่หลากหลาย ใช้เวลาในการสร้างค่อนข้างนาน ควรร่วมกันพัฒนาระบบกรอกคะแนนที่เสถียรและเอื้อต่อการประเมินผล เพื่อลดความซับซ้อนเนื่องจากมีหลายระบบที่มาวัดและประเมินผลนักเรียน

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

1. การอภิปรายผลการศึกษการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5

จากการศึกษการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ทั้ง 4 ด้าน พบว่า ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมากหมดทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยของคะแนนสูงสุด คือ การวัดและประเมินผล อาจเป็นเพราะ อาจเป็นเพราะการวัดผลและประเมินผล คือภาพผลลัพธ์ของความสำเร็จของการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งผู้บริหาร ครู และกรรมการสถานศึกษา จึงต้องร่วมมือกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ (2551 : 28) เรื่องการแบ่งระดับการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ มีเนื้อหาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมว่า การประเมินระดับชั้นเรียน ผู้สอนเป็นผู้ประเมินนักเรียนหรือเปิดโอกาสให้ผู้เรียนประเมินตนเอง เพื่อนประเมินเพื่อน ผู้ปกครองร่วมประเมิน ส่วนผลการประเมินระดับสถานศึกษา จะเป็นข้อมูลสารสนเทศที่จัดรายงานผลการจัดการศึกษาต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง และชุมชน ส่วนการประเมินระดับเขตพื้นที่การศึกษาต้องอาศัยความร่วมมือ ระหว่างสถานศึกษา และเขตพื้นที่การศึกษาด้วย

ในขณะเดียวกันการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการจัดการเรียนการสอน โดยเฉพาะตัวบ่งชี้ มีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถและทักษะให้บรรลุตามเป้าหมายของสถานศึกษา และตัวบ่งชี้ มีส่วนร่วมในการติดต่อประสานงานต่าง ๆ ที่ช่วยส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ อาจจะ เป็นเพราะว่า การมีส่วนร่วมในการ

ติดต่อประสานงานต่าง ๆ ที่ช่วยส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ ของกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหาร ครู และ ผู้ปกครอง ไม่เพียงพอ ซึ่งแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่เปิดให้บุคคลหลายฝ่ายเข้ามามี ส่วนร่วม สอดคล้องกับ สมศักดิ์ คงเที่ยง (2548) กล่าวว่าพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) 2545 หมวด 4 มาตราที่ 29 ให้สถานศึกษาร่วมกับ บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กร วิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดย จัด กระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชนเพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษา อบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพ ปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนา ระหว่างชุมชน

2. การอภิปรายผลการเปรียบเทียบความแตกต่างการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วม ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5

ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 จำแนกตามเพศ และขนาด สถานศึกษา ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน โดยมีข้อค้นพบซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษา และ ครูผู้สอนในสถานศึกษา เพศต่างกันมีการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ในภาพรวมมีการปฏิบัติไม่แตกต่าง กัน และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ในทุกด้านไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับพันธกิจของ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 (2564) 1. ส่งเสริมให้ผู้เรียนมี คุณธรรม จริยธรรม มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามหลักสูตรและค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ 2. ส่งเสริมการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนทุกคน มีสุขภาพที่สมบูรณ์ เกิดการเรียนรู้ อย่างมี คุณภาพ เติบโตตามศักยภาพ 3. พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ให้มีความรู้ ทักษะ ความสามารถ ในการจัดการเรียนรู้ และงานที่รับผิดชอบ มีนวัตกรรมในการพัฒนางาน 4. ส่งเสริม และสนับสนุนโอกาสทางการศึกษาแก่ประชากรวัยเรียนทุกคน ให้ได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง และ ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา 5. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีวิถีชีวิต ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม 6. ส่งเสริมและสนับสนุนให้นำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ในการ พัฒนา ระบบบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพตามหลักธรรมาภิบาล

การบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วม ด้านการจัดการเรียนการสอน ระหว่างโรงเรียน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ ขนาดเล็กกับโรงเรียนขนาดกลาง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ทั้งนี้อาจเป็น โรงเรียนขนาดกลางส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน มากกว่าซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) 2545 (2546) หมวด 4 มาตราที่ 29 ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน จัดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน โรงเรียนขนาดเล็กกับโรงเรียนขนาดใหญ่ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ และโรงเรียนขนาดกลางกับโรงเรียนขนาดใหญ่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อาจเป็นเพราะโรงเรียนขนาดเล็กนั้นมีทรัพยากรและเครือข่ายองค์กรต่าง ๆ ในการจัดการเรียนการสอนน้อยกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ที่มีขนาดของเครือข่ายองค์กรต่าง ๆ มากกว่า สอดคล้องกับคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2551) ได้กล่าวถึงการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วมว่า การจัดการศึกษาในท้องถิ่นจะประสบความสำเร็จและมีคุณภาพมากขึ้นขึ้นอยู่กับความร่วมมือ และความช่วยเหลือจากฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในท้องถิ่น ดังนั้นสถานศึกษาควรดำเนินการในการส่งเสริมและประสานความร่วมมือกับบุคคลและองค์กรต่าง ๆ ในชุมชน นอกจากนี้ได้ขัดแย้งกับงานวิจัยของ ไพฑูรย์ ภูมิซ้อ ที่ศึกษาเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามการรับรู้ของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ที่พบว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน มีการบริหารแบบมีส่วนร่วม แตกต่างกัน โดยที่โรงเรียนขนาดเล็กมีการบริหารแบบมีส่วนร่วมมากกว่า โรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรมีการกำกับ ติดตามสถานศึกษาให้ดำเนินการตามนโยบาย ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน และคณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อสร้างฐานการผลิตคนที่ตรงกับ ความต้องการของชุมชน และวางแนวทางการสร้างและรักษาชื่อเสียงของสถานศึกษา

1.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรวางนโยบาย กำกับ ติดตามให้ดำเนินการตามแผนที่วางไว้ในแต่ละสถานศึกษา มีจุดเน้นของโรงเรียนที่ชัดเจน และเป็นที่ยอมรับของบุคคลทั่วไป

1.3 ควรมีการให้คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหาร ครู และผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการเลือกแหล่งความรู้ให้กับผู้เรียน

1.4 ควรให้ผู้บริหารและครูมีส่วนร่วมในการเลือกตำราเรียนของผู้เรียน

1.5 ควรให้ผู้บริหาร ครูและผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการปรับปรุงการเรียนการสอน

1.6 สถานศึกษาควรส่งเสริมให้มีส่วนร่วมในการสร้างเครือข่ายแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น และ ส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน

1.7 สถานศึกษาควรส่งเสริมให้ผู้บริหาร ครู และกรรมการสถานศึกษาร่วมนำผลของการ ประกันคุณภาพภายในมาพัฒนาสถานศึกษา

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมโดยเฉพาะบทบาทที่ แตกต่างกันในด้านการจัดการเรียนการสอนของผู้บริหาร ครู และกรรมการสถานศึกษา ซึ่งจะเกิด แนวทางในการมีส่วนร่วมในพัฒนาการจัดการเรียนการสอนมากขึ้น

2.2 ควรศึกษาในเชิงลึกการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วม ในด้านการประกัน คุณภาพ ภายใน โดยเฉพาะการร่วมกันนำผลการประกันคุณภาพภายในมาพัฒนาสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง (References)

กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

(ฉบับที่ 2) 2545. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.พ.ส.).

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ : โรง พิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว.

ธีระ รุญเจริญ. (2559). การบริหารโรงเรียนยุคปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ : ข้าวฟ่าง.

บุญชม ศรีสะอาด. (2554). หลักการวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาสน์.

สมศักดิ์ คงเที่ยง. (2548). หลักการบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย รามคำแหง

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5. (2564). แผนปฏิบัติการ ประจำปี งบประมาณ พ.ศ.2564. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก :

<http://web.ubon5.go.th/homepage/vision> สืบค้น 20 ตุลาคม 2564.

สภาพนวัตกรรมบริการสาธารณะและความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อ
นวัตกรรมบริการสาธารณะในเทศบาลเมือง ในพื้นที่จังหวัดชลบุรี*
Public Service Innovation and People's Satisfaction with Public
Service Innovation in Muang Municipalities, Chon Buri Province*

สุพจน์ บุญวิเศษ¹
Supot Boonwises¹

Received : November 15, 2022; Revised : January 20, 2023; Accepted : January 23, 2023

บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสภาพนวัตกรรมบริการสาธารณะของเทศบาลเมือง ในพื้นที่จังหวัดชลบุรี (2) ศึกษาความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อนวัตกรรมบริการสาธารณะ ของเทศบาลเมือง ในพื้นที่จังหวัดชลบุรี และ (3) ศึกษาประโยชน์ที่จะได้รับของผู้รับบริการนวัตกรรมบริการสาธารณะของเทศบาลเมือง ในพื้นที่จังหวัดชลบุรี กลุ่มตัวอย่างคือ ประชาชนผู้มาใช้บริการจากเทศบาลเมืองทั้ง 10 แห่ง จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลคือแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติอ้างอิงหาความสัมพันธ์แบบถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการเรียกร้องหรือแสดงความเห็นให้เทศบาลจัดทำบริการสาธารณะในท้องถิ่น (ร้อยละ 50.55) และ ประชาชนเคยพบเห็นนวัตกรรมสาธารณะใหม่ๆ ที่ไม่เคยมีมาก่อนในท้องถิ่น (ร้อยละ 63.75) และ ประชาชนเคยพบเห็นการนำนวัตกรรมสาธารณะเดิมมาปรับปรุง พัฒนา (ร้อยละ 67.00) ส่วนความพึงพอใจที่มีต่อการจัดทำนวัตกรรมบริการสาธารณะในท้องถิ่นพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.54) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ามีความพึงพอใจสูงสุดคือการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นกับเทศบาลในการจัดทำนวัตกรรมบริการสาธารณะในท้องถิ่น

¹สาขารัฐประศาสนศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์; Program in Public Administration. Faculty of Liberal Arts, Rajapruk University, Thailand;
e-mail: supot45@hotmail.com

*DOI : <https://doi.org/10.14456/jlgisrru.2023.12>

(ค่าเฉลี่ย 3.56) สำหรับการศึกษาประโยชน์ที่จะได้รับของผู้รับบริการนวัตกรรมบริการสาธารณะของเทศบาลเมือง ในพื้นที่จังหวัดชลบุรี พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.60) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า มีประโยชน์สูงสุดคือ เทศบาลมีอิสระในการจัดทำนวัตกรรมบริการสาธารณะในท้องถิ่น (ค่าเฉลี่ย 3.60) การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ระหว่างการจัดทำนวัตกรรมบริการสาธารณะในท้องถิ่นกับประโยชน์ที่จะได้รับของผู้รับบริการนวัตกรรมบริการสาธารณะของเทศบาลเมือง ในพื้นที่จังหวัดชลบุรี พบว่า โดยภาพรวมการจัดทำนวัตกรรมบริการสาธารณะในท้องถิ่นมีผลต่อประโยชน์ที่จะได้รับของผู้รับบริการนวัตกรรมบริการสาธารณะของเทศบาลเมือง ในพื้นที่จังหวัดชลบุรี มีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ (Keywords) : นวัตกรรม, การบริการสาธารณะ, ความพึงพอใจ, เทศบาลเมืองชลบุรี

Abstract

The objectives of this study were to (1) examine the municipality's public service innovation in the Chonburi Province area, (2) ascertain the public's satisfaction with that municipality's public service innovation, and (3) investigate the advantages that those who will benefit from the municipality's public service innovation will experience. around the Chonburi Province 400 individuals from all 10 towns who came to use the program made up the sample. A questionnaire was the tool utilized to collect the data. Frequency, percentage, mean, and standard deviation were the statistics that were utilized to gather the data. moreover, references for multiple regression correlation The findings demonstrated that individuals had witnessed new public innovations and had participated in requesting or expressing opinions for municipalities to provide local public services (50.55%). The community has never seen it done before (63.75%), and people have watched the first public innovation improve and grow (67.00%). It was at a high level overall (mean 3.54). When looking at each factor separately, it was discovered that the highest satisfaction was found in the Participation of local residents and the municipality in the development of local public service innovation (mean 3.56 for the study of benefits to be received by recipients of municipal public service

innovation). It was discovered that the general level in Chonburi Province was very high (mean 3.60). Innovating local public services was allowed by municipalities. Between the benefits enjoyed by the recipients of the public service innovation and the local public service innovation implementation, the correlational coefficient (r) of the municipality was examined. It was discovered that, generally speaking, the benefits of recipients of public service innovation are impacted by the innovation of local public services in Chonburi Province. Statistically significant at the .05 level, there is a strong association between the variables of the municipality in the Chonburi Province region.

Keywords : Innovation, Public Service, Satisfaction, Muang Municipalities Chon Buri

บทนำ (Introduction)

กระแสของการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมในปัจจุบัน ที่ส่งผลกระทบต่อองค์กรที่จะต้องมีการปรับตัว อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ เช่น เศรษฐกิจ การเมือง สังคม เทคโนโลยี นวัตกรรม (Innovation) ได้มีการแพร่กระจายและมีการนำไปประยุกต์ใช้ในภาครัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นในประเทศไทยนั้น เริ่มมีกาสนับสนุนและผลักดันอย่างจริงจังในเรื่องการกระจายอำนาจสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งถือได้ว่าเป็นนวัตกรรมองค์การ (Organization Innovation) และเป็นรากฐานสำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย การกระจายอำนาจสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนี้ย่อมส่งเสริมให้เกิดการคิดค้นริเริ่ม นวัตกรรมเพื่อสนองตอบการแก้ไขปัญหาและความต้องการอันหลากหลายของพื้นที่หรือกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ ได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งกว่าการรวบอำนาจการตัดสินใจไว้ที่หน่วยงานส่วนกลาง ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า นวัตกรรมก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานขององค์กร ซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งของความสำเร็จขององค์กร ผู้บริหารได้นำนวัตกรรมมาใช้ในการแก้ปัญหขององค์กร การเพิ่มศักยภาพในการตอบสนองความต้องการ และการสร้างความท้าทายใหม่ ๆ เพื่อให้องค์กรเกิดความสำเร็จในอนาคตที่เป็นสากลมากขึ้น

การที่เทศบาล เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบหนึ่งที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนอย่างมาก และมีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายกำหนดในการจัดทำบริการสาธารณะต่างๆ ให้กับประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาว่า เทศบาลเมือง ในพื้นที่จังหวัดชลบุรีมีหลักในการคิดและจัดทำนวัตกรรมบริการสาธารณะในท้องถิ่นอย่างไร เพื่อให้ตอบสนองต่อปัญหาและความ

ต้องการที่เพิ่มมากขึ้นของประชาชนในท้องถิ่น และมีความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของแต่ละท้องถิ่นที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา นอกจากนี้ผู้วิจัยยังสนใจที่จะทราบว่าประชาชนในแต่ละท้องถิ่นมีความพึงพอใจอย่างไรเกี่ยวกับนวัตกรรมการบริการสาธารณะ ๆ ที่เทศบาลได้จัดทำไปแล้ว เพื่อนำมาปรับปรุงในการพัฒนาท้องถิ่นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาสภาพนวัตกรรมการบริการสาธารณะของเทศบาลเมือง ในพื้นที่จังหวัดชลบุรี
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อนวัตกรรมการบริการสาธารณะของเทศบาลเมือง ในพื้นที่จังหวัดชลบุรี
3. เพื่อศึกษาประโยชน์ที่จะได้รับของผู้รับบริการนวัตกรรมบริการสาธารณะ ของเทศบาลเมือง ในพื้นที่จังหวัดชลบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การวิจัยในครั้งนี้ใช้แนวทางการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีขอบเขตการศึกษา ดังนี้

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ได้แก่ ประชาชนผู้มาใช้บริการเทศบาลเมือง ทั้งจำนวน 10 แห่ง จำนวน 305,513 คน ได้แก่ เทศบาลเมืองชลบุรี เทศบาลเมืองบ้านสวน เทศบาลเมืองแสนสุข เทศบาลเมืองอ่างศิลา เทศบาลเมืองศรีราชา เทศบาลเมืองหนองปรือ เทศบาลเมืองบ้านบึง เทศบาลเมืองสัตหีบ เทศบาลเมืองปรกฟ้า และเทศบาลเมืองพนัสนิคม (กรมการปกครอง, 2559) สุ่มตัวอย่างแบบแบบชั้นภูมิ โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Taro Yamane (Yamane, 1967) สำหรับการประมาณสัดส่วนที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และความคลาดเคลื่อนไม่เกิน $\pm 5\%$ จำนวน 398 คน เพื่อความสะดวกจึงเก็บจำนวน 400 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล 1) สถิติอ้างอิง (Inference Statistic) ผู้วิจัยได้ใช้การวิเคราะห์แบบถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ใช้เพื่อศึกษาวิเคราะห์แบบถดถอยพหุคูณระหว่างสภาพนวัตกรรมบริการสาธารณะของเทศบาล ที่ได้ดำเนินการไปแล้ว กับความพึงพอใจของผู้รับบริการที่มีต่อการจัดทำนวัตกรรมการบริการสาธารณะในท้องถิ่น 2) สถิติพื้นฐาน (Basic Statistics) เพื่ออธิบายลักษณะกลุ่มตัวอย่าง โดยหาความถี่ (Frequency) การกระจายอัตราส่วน

ร้อยละ (Percent) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และ 3) การทดสอบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r)

ผลการวิจัย (Research Results)

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 58.00 อาศัยอยู่ในเทศบาลเมืองบ้านสวนและเทศบาลเมืองหนองปรือเท่ากันคือ ร้อยละ 21.00 อาศัยอยู่ในพื้นที่เป็นเวลา 6-10 ปี ร้อยละ 47.25 ผลการวิจัยสรุปดังนี้

1. สภาพนวัตกรรมการบริการสาธารณะของเทศบาลเมือง ในพื้นที่จังหวัดชลบุรี พบว่าประชาชนเคยมีส่วนร่วมในการเรียกร้องหรือแสดงความคิดเห็นให้เทศบาลจัดทำบริการสาธารณะในท้องถิ่น (ร้อยละ 50.55) และ ประชาชนเคยพบเห็นนวัตกรรมการสาธารณะใหม่ๆ ที่ไม่เคยมีมาก่อนในท้องถิ่น (ร้อยละ 63.75) และ ประชาชนเคยพบเห็นการนำนวัตกรรมการสาธารณะเดิมมาปรับปรุงพัฒนา (ร้อยละ 67.00) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สภาพนวัตกรรมการบริการสาธารณะของเทศบาลเมือง ในพื้นที่จังหวัดชลบุรี

สภาพนวัตกรรมการบริการสาธารณะ	เคย (ร้อยละ)	ไม่เคย (ร้อยละ)
การมีส่วนร่วมในการเรียกร้องหรือแสดงความคิดเห็นให้เทศบาลจัดทำบริการสาธารณะในท้องถิ่น	201 (20.25)	199 (49.75)
ท้องถิ่นที่อาศัยอยู่มีนวัตกรรมการสาธารณะใหม่ ๆ ที่ไม่เคยมีมาก่อนในท้องถิ่น	255 (63.75)	145 (36.25)
การนำนวัตกรรมการสาธารณะเดิมมาปรับปรุง พัฒนา	268 (67.00)	132 (33.00)

2. ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อนวัตกรรมการบริการสาธารณะของเทศบาลเมืองในพื้นที่จังหวัดชลบุรี พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.54) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ามีความพึงพอใจสูงสุดคือ การมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นกับเทศบาลในการจัดทำนวัตกรรมการบริการสาธารณะในท้องถิ่น (ค่าเฉลี่ย 3.56) รองลงมาคือ ความเข้มแข็งของเทศบาลใน

การจัดทำนวัตกรรมบริการสาธารณะในท้องถิ่น (ค่าเฉลี่ย 3.55) และผลที่เกิดจากนวัตกรรมบริการสาธารณะในท้องถิ่นที่จัดทำโดยเทศบาล (ค่าเฉลี่ย 3.54) ตามลำดับ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 สรุปความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อนวัตกรรมบริการสาธารณะของเทศบาลเมืองในพื้นที่จังหวัดชลบุรี

ความพึงพอใจ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ระดับความพึง พอใจ
ความคิดริเริ่มของเทศบาลในการจัดทำนวัตกรรมบริการสาธารณะในท้องถิ่น	3.53	1.00	มาก
ความเข้มแข็งของเทศบาลในการจัดทำนวัตกรรมบริการสาธารณะในท้องถิ่น	3.55	1.03	มาก
การมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นกับเทศบาลในการจัดทำนวัตกรรมบริการสาธารณะในท้องถิ่น	3.56	1.04	มาก
ผลที่เกิดจากนวัตกรรมบริการสาธารณะในท้องถิ่นที่จัดทำโดยเทศบาล	3.54	1.04	มาก
ภาพรวม	3.54	1.00	มาก

3. ประโยชน์ที่จะได้รับของผู้รับบริการนวัตกรรมบริการสาธารณะ ของเทศบาลเมือง ในพื้นที่จังหวัดชลบุรี พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.60) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ประชาชนได้รับประโยชน์จากเทศบาลมีอิสระในการจัดทำนวัตกรรมบริการสาธารณะในท้องถิ่น อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.64) รองลงมาคือ นวัตกรรมบริการสาธารณะในท้องถิ่นที่เทศบาลได้จัดทำไปแล้วก่อให้เกิดประโยชน์คุ้มค่าแก่ประชาชนส่วนรวมในท้องถิ่น (ค่าเฉลี่ย 3.62) และประชาชนได้รับประโยชน์จากนวัตกรรมบริการสาธารณะในท้องถิ่นที่เทศบาลได้จัดทำไปแล้วมีความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในท้องถิ่น (ค่าเฉลี่ย 3.60) ตามลำดับ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ประโยชน์ที่จะได้รับของผู้รับบริการนวัตกรรมการบริการสาธารณะของเทศบาลเมือง ในพื้นที่จังหวัดชลบุรี

ประโยชน์	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ระดับ ประโยชน์
นวัตกรรมการบริการสาธารณะในท้องถิ่นที่เทศบาล จัดทำไปแล้วมีความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม ในท้องถิ่น	3.60	1.06	มาก
นวัตกรรมการบริการสาธารณะในท้องถิ่นที่เทศบาล จัดทำไปแล้วช่วยแก้ปัญหาในท้องถิ่นได้ตรงจุด	3.58	1.07	มาก
นวัตกรรมการบริการสาธารณะในท้องถิ่นที่เทศบาล จัดทำไปแล้วตรงกับความต้องการ	3.59	1.07	มาก
นวัตกรรมการบริการสาธารณะในท้องถิ่นที่เทศบาล จัดทำไปแล้วก่อให้เกิดประโยชน์คุ้มค่าแก่ ประชาชนส่วนรวมในท้องถิ่น	3.62	1.09	มาก
เทศบาลมีอิสระในการจัดทำนวัตกรรมการบริการ สาธารณะในท้องถิ่น	3.64	1.14	มาก
ภาพรวม	3.60	1.04	มาก

4. การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ระหว่างการจัดทำนวัตกรรมการบริการสาธารณะในท้องถิ่นกับประโยชน์ที่จะได้รับของผู้รับบริการนวัตกรรมการบริการสาธารณะ ของเทศบาลเมือง ในพื้นที่จังหวัดชลบุรี พบว่า โดยภาพรวมการจัดทำนวัตกรรมการบริการสาธารณะในท้องถิ่นมีผลต่อประโยชน์ที่จะได้รับของผู้รับบริการนวัตกรรมการบริการสาธารณะ ของเทศบาลเมือง ในพื้นที่จังหวัดชลบุรี มีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ระหว่างการจัดทำนวัตกรรมการบริการ สาธารณะในท้องถิ่นกับประโยชน์ที่จะได้รับ

การจัดทำนวัตกรรมการบริการสาธารณะ ในท้องถิ่น	ประโยชน์ที่จะได้รับ		
	r	P- value	ระดับความสัมพันธ์
การจัดทำนวัตกรรมการบริการสาธารณะใน ท้องถิ่น	.921	.000*	สูง

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

ผลการศึกษาโดยภาพรวมประชาชนมีความพึงพอใจต่อการจัดทำนวัตกรรมการบริการสาธารณะในท้องถิ่น อยู่ในระดับมาก โดยมีความสอดคล้องกับผลงานวิจัยของชลิตา ศรมณี และคณะ (2555) ทำการวิจัยเรื่อง การสร้างสรรค์นวัตกรรมบริการสาธารณะ โดยองค์การบริหารส่วนตำบล ผลการวิจัยพบว่า 1) นวัตกรรมบริการสาธารณะต่าง ๆ ที่ อบต. ได้จัดทำไปแล้วส่วนใหญ่เป็นเรื่องโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปโภค 2) การก่อตัวของนวัตกรรมบริการสาธารณะต่าง ๆ ส่วนใหญ่เกิดจากความต้องการของประชาชนที่เห็นชอบร่วมกันในเวทีประชาคมหมู่บ้าน 3) กลยุทธ์การตัดสินใจของ อบต. ในการเลือกที่จะจัดทำนวัตกรรมบริการสาธารณะใด ๆ คือตัดสินใจตามความต้องการ ต่าง ๆ ของประชาชนที่ตกลงกันในเวทีประชาคมหมู่บ้าน 4) ประชาชนส่วนใหญ่ของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา เห็นด้วยและพึงพอใจนวัตกรรมบริการสาธารณะต่าง ๆ ที่ อบต. ได้จัดทำไปแล้ว

ผลการศึกษาโดยภาพรวมประชาชนได้รับประโยชน์ที่จะได้รับของผู้รับบริการนวัตกรรมบริการสาธารณะ ของเทศบาลเมือง ในพื้นที่จังหวัดชลบุรี อยู่ในระดับมาก โดยมีความสอดคล้องกับผลงานวิจัยของอุมพร กาญจนคลอด (2558) ทำการวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและผลลัพธ์ของประสิทธิผลในการจัดการนวัตกรรม หลักฐานเชิงประจักษ์ของเทศบาลในประเทศไทยการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ประสิทธิผลในการจัดการนวัตกรรมของเทศบาลในประเทศไทย 2) ผลของการดำเนินงานของเทศบาลไทยที่เกิดจากการจัดการนวัตกรรม 3) ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลในการจัดการนวัตกรรมของเทศบาลในประเทศไทย ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้บริหารของเทศบาลซึ่งประกอบด้วย ระดับผู้บริหารฝ่ายการเมือง จำนวน 4 คน และระดับผู้บริหารฝ่ายข้าราชการประจำ จำนวน 4 คน รวมทั้งหมด 8 คน และวิเคราะห์ข้อมูล

โดยอาศัยวิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนาผลการศึกษาพบว่า 1) ประสิทธิภาพในการจัดการนวัตกรรมการของเทศบาลในประเทศไทยเป็นรูปแบบวิธีในการจัดการองค์กร การดำเนินงานและการให้บริการที่มาจากการพัฒนาการริเริ่มสร้างสรรค์ การประยุกต์องค์ความรู้ให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น 2) การจัดการนวัตกรรมส่งผลต่อภาพลักษณ์ที่ดีขององค์กรซึ่งจะนำไปสู่ผลการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพเป็นไปตามตัวชี้วัดและมาตรฐานที่กำหนดไว้ 3) ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการจัดการนวัตกรรม พบว่าปัจจัยด้านการจัดสรรทรัพยากรเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการทำงานที่มีประสิทธิภาพการทำงานที่มีระบบและการพัฒนาการดำเนินงานที่ได้มาตรฐาน

การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ การจัดทำนวัตกรรมบริการสาธารณะในท้องถิ่นมีผลต่อประโยชน์ที่จะได้รับของผู้รับบริการนวัตกรรมบริการสาธารณะ ของเทศบาลเมือง ในพื้นที่จังหวัดชลบุรี มีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีความสอดคล้องกับผลงานวิจัยของจรัส สุวรรณมาลา และคณะ (2547) ทำการวิจัยเรื่อง วิธีใหม่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย ซึ่งพบว่า ความหลากหลายของกรณีนวัตกรรมดังกล่าว นั้น มีความสัมพันธ์เชื่อมโยง (อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ) กับสภาวะแวดล้อมทางเศรษฐกิจสังคมและสภาพปัญหาของภูมิภาคและชุมชนแต่ละแห่งอย่างชัดเจน เช่น นวัตกรรมด้านการจัดการขยะและสาธารณสุขส่วนใหญ่กระจุกตัวอยู่ในท้องถิ่นเขตเมือง (เทศบาลนคร และเทศบาลเมือง)

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการศึกษา พบว่า ท้องถิ่นที่อาศัยอยู่นิวัตกรรมการสาธารณะใหม่ ๆ ที่ไม่เคยมีมาก่อนในท้องถิ่นนั้นซึ่งแสดงให้เห็นได้ว่าชาวบ้านยังไม่รู้ว่ามีนวัตกรรมที่นำมาใช้คืออะไรเพราะความไม่เข้าใจและไม่มีความชัดเจน ดังนั้น ผู้บริหารเทศบาลควรมีนโยบายที่เกี่ยวกับนวัตกรรมบริการสาธารณะในท้องถิ่นที่จัดทำโดยเทศบาลให้มีความชัดเจน

1.2 จากผลการศึกษา พบว่า ประชาชนมีความพึงพอใจความคิดริเริ่มของเทศบาลในการจัดทำนวัตกรรมบริการสาธารณะในท้องถิ่นอยู่เป็นอันดับท้ายจึงทำให้เห็นได้ว่าการนำนวัตกรรมที่จะให้ชาวบ้านได้รับประโยชน์จริงต้องมีการกำหนดให้มโนนโยบายเกี่ยวกับนวัตกรรมบริการสาธารณะ ดังนั้นผู้บริหารเทศบาลควรมีนโยบายที่เกี่ยวกับนวัตกรรมบริการสาธารณะในท้องถิ่นที่ให้ตรงกับความต้องการประชาชนอย่างแท้จริง

1.3 จากผลการศึกษา พบว่า ท้องถิ่นที่อาศัยมีการนำนวัตกรรมสาธารณะเดิมมาปรับปรุง พัฒนา ซึ่งแสดงให้เห็นได้ว่าชาวบ้านยังไม่ได้ถึงความชัดเจนของการนำนวัตกรรมสาธารณะ

ที่พัฒนาใหม่มาใช้ในพื้นที่ได้ผลที่ชัดเจน ดังนั้น ผู้บริหารควรนำเอานวัตกรรมสาธารณะที่พัฒนาใหม่มาใช้ในพื้นที่ได้ผลโดยการใช้วิธีในการจัดทำนวัตกรรมบริการสาธารณะในท้องถิ่นที่เทศบาลได้มีอยู่แล้วนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริงในท้องถิ่น เช่น การนำเอาระบบ GPS มาใช้ในการเกษตรเพื่อให้เกิดประโยชน์ ในทางเพิ่มผลผลิตของเกษตรกร เป็นต้น

1.4 จากผลการศึกษา พบว่า ประชาชนมีความพึงพอใจผลที่เกิดจากนวัตกรรมบริการสาธารณะในท้องถิ่นที่จัดทำโดยเทศบาลเป็นเพราะเกิดจากการที่การนำเอานวัตกรรมบริการสาธารณะไปให้แบบไม่เหมาะสมกับพื้นที่จึงทำให้เห็นได้ว่าประชาชนจึงให้เป็นอันดับสุดซึ่งมีผลต่อการนำนวัตกรรมไปใช้ ดังนั้น ผู้บริหารควรนำเอานวัตกรรมบริการสาธารณะในท้องถิ่นที่เทศบาลที่ได้จัดทำไปแล้วช่วยแก้ปัญหาในท้องถิ่นได้ตรงจุดที่ประชาชนในชุมชนต้องการ

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 จากผลการศึกษา พบว่า ท้องถิ่นมีนวัตกรรมสาธารณะใหม่ ๆ และให้มีการนำนวัตกรรมสาธารณะเดิมมาปรับปรุง พัฒนาเพราะเห็นถึงสิ่งที่ต้องนำเอานวัตกรรมไปใช้ให้เกิดผลจริง ต้องมีการพัฒนาอย่างจริงจังและให้ศึกษาว่าในพื้นที่ต้องพัฒนาอะไรบางอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น ควรมีการศึกษาถึงการนำนวัตกรรมการให้บริการประชาชนด้วยวิธีการใหม่ ๆ มาใช้ในการบริการประชาชนอย่างสม่ำเสมอ

2.2 จากผลการศึกษา พบว่า ประชาชนมีความพึงพอใจ และความคิดริเริ่มผลที่เกิดจากนวัตกรรมบริการสาธารณะในท้องถิ่นที่จัดทำโดยเทศบาล ซึ่งผลที่ออกมาอยู่ในอันดับท้ายๆ เพราะแสดงถึงการที่ยังไม่ได้เห็นที่เป็นประโยชน์อย่างแท้จริง ฉะนั้น จึงต้องไปศึกษาเพิ่มเติมว่าท้องที่ปกครองส่วนท้องถิ่นที่ใดมีการศึกษาในรูปแบบเช่นนี้บ้าง ดังนั้น จึงควรมีการศึกษางานวิจัยในลักษณะแบบเดียวกันนี้ในพื้นที่อื่นเพื่อเป็นการเปรียบเทียบ

เอกสารอ้างอิง (References)

- กรมการปกครอง. (2559). ระบบสถิติทางการทะเบียน. เข้าถึงได้จาก <https://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statMenu/newStat/home.php>
- จรัส สุวรรณมาลา และคณะ. (2547). โครงการวิจัยเรื่องวิถีใหม่ของ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย. โครงการวิจัยสถาบันวิถีใหม่ท้องถิ่น คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชลิตา ศรมณีและคณะ. (2555). การสร้างสรรค์นวัตกรรมบริการสาธารณะโดยองค์การบริหารส่วนตำบล. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

อุมาพร กาญจนคลอด. (2558). ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและผลลัพธ์ของประสิทธิผลในการจัดการนวัตกรรม หลักฐานเชิงประจักษ์ของเทศบาลในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศิลปากร.

Yamane, T. (1967). *Statistics: An introductory analysis* (3rd ed.). New York: Harper & Row.

การศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขยายโอกาส
ทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
อุบลราชธานีเขต 5*

A study of the condition of academic administration in
educational institutions to expand educational opportunities
Under the Office of Ubon Ratchathani Primary Educational
Service Area 5*

ปัญญา ตรีเลิศพจน์กุล¹ และสมฤทัย เต่าจันทร์²
Panya treekertpojkul¹ and Somrutai taochan²

Received : March 10, 2023; Revised : March 12, 2023; Accepted : March 13, 2023

บทคัดย่อ (Abstract)

การบริหารงานวิชาการได้อย่างสมบูรณ์จำเป็นต้องให้ความสำคัญต่อการบริหารงานวิชาการ และเข้าใจขอบเขตของการบริหารงานวิชาการโดยเฉพาะอย่างยิ่งงานด้านหลักสูตร การพัฒนา หลักสูตรและการสอน งานด้านการปรับปรุงการเรียนการสอน การนิเทศการสอนและการพัฒนา บุคลากร รวมทั้งงานด้านการวัดผลและประเมินผล การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพ บริหารงานวิชาการตามความคิดเห็นของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษา ขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 5 2) เปรียบเทียบความคิดเห็นของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาเกี่ยวกับสภาพบริหารงาน วิชาการ ในสถานศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

¹ศึกษานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1, Supervisor Of under Ubonratchathani Primary Educational Service Area Office 1, Thailand; e-mail : panyatre@gmail.com

²นักวิชาการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี; Academician studies Ubon Ratchathani Rajabhat University, Thailand.

*DOI : <https://doi.org/10.14456/jlgisrru.2023.13>

อุปราชธานีเขต 5 จำแนกตามตำแหน่ง ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดของสถานศึกษา และ 3) ศึกษาแนวทางการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 เป็นการวิจัยแบบเชิงสำรวจ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ข้าราชการครูจำนวน 182 คน ได้แก่ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 91 คน และ หัวหน้างานบริหารงานวิชาการ จำนวน 91 คน ในสถานศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ข้าราชการครูจำนวน 148 คน ได้แก่ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 74 คน และ หัวหน้างานบริหารงานวิชาการ จำนวน 74 คน ในสถานศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษา ได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสอบถาม แบบมาตราประเมินค่า 5 ระดับ มีความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.91 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) การทดสอบค่าเอฟ (F-test) และทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธี Scheffe'

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 โดยรวมอยู่ในระดับมาก

2) ข้าราชการครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 5 จำแนกตามตำแหน่ง ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดของสถานศึกษา โดยรวมไม่แตกต่างกัน

3) แนวทางการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 สถานศึกษาควรมีการวางแผนงานด้านวิชาการโดยการรวบรวมข้อมูลและกำกับดูแล นิเทศและติดตามเกี่ยวกับงานวิชาการ จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

คำสำคัญ (Keywords) : การบริหารงานวิชาการ, สถานศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษา, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5

Abstract

Academic administration is complete, it is necessary to give importance to academic administration and understanding. The scope of Curriculum development and teaching Teaching and learning improvement work teaching supervision and personnel development including work on measurement and evaluation. The

objective of this research were study the state of academic administration based on the opinions of government teachers and educational personnel. To compare the opinions of government teachers and educational personnel in educational institutions regarding the state of academic administration. classified by location work experience and the size of the school. And to study the guidelines for academic administration in educational institutions to expand educational opportunities under the Office of Ubon Ratchathani Elementary Education Service Area 5. It is a survey research. The population used in this research research were 192 government teachers and educational The samples used in this research were 148 government teachers and educational personnel that obtained from stratified random sampling. The research tools consisted of questionnaires. with the characteristics of the valuation measure, 5 levels, confidence 0.91 The statistics used in the data analysis were percentage value, mean analysis. standard deviation Confidence, T test, F-test and double Difference Test with Scheffe'. The results showed that the condition of academic administration in educational institutions expands educational opportunities Under the Office of Ubon Ratchathani Primary Educational Service Area District 5. The overall level is at a high level. The mean was 4.54 classified by work experience. Overall, the practice was at a high level and classified according to the size of the school Overall, the practice was at a high level

Keywords: The condition of academic administration, Educational institutions expands educational opportunities., Under the Office of Ubon Ratchathani Primary Educational Service Area 5

บทนำ (Introduction)

การศึกษาเป็นกระบวนการที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพและมีความสามารถที่จะปรับตัวได้อย่างรู้เท่าทันกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคข้อมูลข่าวสาร เพราะเพื่อว่าการศึกษาที่เป็นไปในทางที่ถูกต้อง เหมาะสมกับสภาพความต้องการทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรมของประเทศ จะสามารถสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าให้แก่สังคมไทย (สำนักงาน

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544) การบริหารสถานศึกษาจะบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายได้นั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องบริหารจัดการทั้ง 4 งาน คือ บริหารงานวิชาการ บริหารงานงบประมาณ บริหารงานบุคคลและบริหารงานทั่วไปให้มีประสิทธิภาพ โดยให้ความสำคัญกับการบริหารงานวิชาการเป็นอันดับแรก เพราะการบริหารงานวิชาการเป็นงานสร้างทักษะด้านภูมิปัญญาให้เด็กได้มีความรู้ ความสามารถในการแก้ปัญหา มีเหตุผล สามารถปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550) งานวิชาการเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 มุ่งให้กระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปให้สถานศึกษาให้มากที่สุด ด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการได้โดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมจากผู้ที่มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย ซึ่งจะเป็ปัจจัยสำคัญทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารจัดการสามารถพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนการวัดผล ประเมินผลรวมทั้งการวัดปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพนักเรียน ชุมชนท้องถิ่น อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546)

ดังนั้นการบริหารงานด้านวิชาการจึงเป็นงานที่ผู้บริหารต้องใช้ความพยายามและความสามารถอย่างมาก เพื่อน คณะผู้ร่วมงานและผู้เกี่ยวข้องดำเนินการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนประสานงานการนำทรัพยากรการบริหารมาใช้ในกระบวนการบริหารให้การบริหารงานวิชาการบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ และการที่ผู้บริหารจะทำหน้าที่บริหารงานวิชาการได้อย่างสมบูรณ์ จำเป็นต้องให้ความสำคัญต่อการบริหารงานวิชาการและเข้าใจขอบเขตของการบริหารงานวิชาการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานด้านหลักสูตร การพัฒนาหลักสูตรและการสอน งานด้านการปรับปรุงการเรียนการสอน การนิเทศการสอนและการพัฒนาบุคลากร รวมทั้งงานด้านการวัดผลและประเมินผล

งานวิจัยนี้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาสภาพบริหารงานวิชาการตามความคิดเห็นของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาเกี่ยวกับสภาพบริหารงานวิชาการ จำแนกตามตำแหน่ง ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดของสถานศึกษา และเพื่อศึกษาแนวทางการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาสภาพบริหารงานวิชาการตามความคิดเห็นของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาเกี่ยวกับสภาพบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 จำแนกตามตำแหน่ง ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดของสถานศึกษา
3. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

1. การวิจัยสภาพบริหารงานวิชาการตามความคิดเห็นของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อศึกษาระดับและเปรียบเทียบความคิดเห็นข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาเกี่ยวกับสภาพบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 จำแนกตามตำแหน่ง ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดของสถานศึกษา
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย
 - 2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ ข้าราชการครูในสถานศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 จำนวน 182 คน ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา 91 คน และ หัวหน้างานบริหารงานวิชาการ 91 คน
 - 2.2 ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือข้าราชการครูในสถานศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 จำนวน 148 คน ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 74 คน และ หัวหน้างานบริหารงานวิชาการ จำนวน 74 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบชั้นภูมิ กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan (1970 : 608, อ้างถึงใน อีรฐณี เอกะกุล, 2550)

3. ตัวแปรที่ศึกษา

3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่

3.1.1 ตำแหน่ง

3.1.1.1 ผู้บริหารสถานศึกษา

3.1.1.2 หัวหน้างานบริหารงานวิชาการ

3.1.2 ประสบการณ์การทำงาน

3.1.2.1 น้อยกว่า 10 ปี

3.1.2.2 10 – 20 ปี

3.1.2.3 มากกว่า 20 ปี

3.1.3 ขนาดของสถานศึกษา

3.1.3.1 ขนาดเล็ก

3.1.3.2 ขนาดกลาง

3.1.3.3 ขนาดใหญ่

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาตามแนวคิดของนักการศึกษาและได้สรุปขอบข่ายการบริหารงานวิชาการออกเป็น 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผนงานด้านวิชาการ ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา

4. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้โดยใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับการศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 5 มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (ธีรวุฒิ เอกะกุล 2551: 153-157) ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเองตามวิธีของ Likert โดยมีโครงสร้างของแบบสอบถาม แบ่งเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับสถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วยตำแหน่ง ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดของสถานศึกษา

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 5 เป็น

แบบสอบถามที่ครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาตามแนวคิดของนักการศึกษาและได้สรุปข้อบ่งชี้การบริหารงานวิชาการออกเป็น 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผนงานด้านวิชาการ ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา ลักษณะเป็นแบบสอบถามประมาณค่า Rating Scale 5 ระดับ ตามแนวคิดของ Likert บุญชม ศรีสะอาด (2545: 102) มีระดับคะแนน คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับแนวการศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา ขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 5 (ปลายเปิด) เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ เพื่อเป็นข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษา

5. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้าง และพัฒนาเครื่องมือโดยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

- 1) ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎี เอกสารตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิชาการ เพื่อเป็นแนวคิดในการสร้างแบบสอบถาม
- 2) ส่งให้ที่ปรึกษาตรวจสอบความสอดคล้องของเนื้อหา และปรับปรุงให้สมบูรณ์
- 3) นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นส่งให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา การใช้สำนวนภาษาแล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) กำหนดเกณฑ์การเลือกข้อคำถามตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไป แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามที่ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะแล้วนำเสนอที่ปรึกษาอีกครั้ง ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.60 – 1.00
- 4) นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญและที่ปรึกษาแล้วไปทดลองใช้ (Try-out) กับผู้บริหารสถานศึกษาและหัวหน้างานบริหารงานวิชาการสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 50 ชุด จากนั้นนำแบบสอบถามมาหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์ Alpha ของ (Cronbach Alpha Coefficient) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.91
- 5) ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามเพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลจริงกับกลุ่มตัวอย่าง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอน โดยการตรวจสอบความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถาม ตรวจสอบให้คะแนนตามเกณฑ์การให้คะแนนและนำคะแนนที่

ได้ไปคำนวณหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S) ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติการทดสอบค่าที (t-test) และการทดสอบค่าเอฟ (F-test) เมื่อพบความแตกต่างทดสอบรายคู่ด้วยวิธี Scheffe'

5.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับแนวการศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 5 ด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ความถี่ ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S) เพื่อบรรยายข้อมูลทั่วไป

6.2 สถิติอนุมานหรืออ้างอิง (Inferential Statics) ได้แก่ การทดสอบค่าที (t-test) และการทดสอบค่าเอฟ (F-test) ถ้าพบความแตกต่างจะทำการทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีการของ Scheffe'

ผลการวิจัย (Research Results)

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 พบว่า สภาพการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.54 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยของคะแนนสูงสุดคือ ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.62 ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยของคะแนนต่ำสุดคือ ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.47

1.1 ด้านการวางแผนงานด้านวิชาการ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.54 และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยของคะแนนสูงสุดคือ กำหนดเป้าหมายเพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานและจัดลำดับกิจกรรมที่จะต้องปฏิบัติก่อนหลัง ระยะเวลาดำเนินการด้านวิชาการ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.58 ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยของคะแนนต่ำสุดคือ ตรวจสอบรายละเอียดของการดำเนินการด้านวิชาการ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.46

1.2 ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.53 และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยของคะแนนสูงสุดคือ สร้างและใช้

สื่อการเรียนการสอนและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.64 ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยของคะแนนต่ำสุดคือ ได้รับการวิจัยและพัฒนาการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.35

1.3 ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.50 และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยของคะแนนสูงสุดคือ จัดทำสาระของหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวกับปัญหาและความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.54 ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยของคะแนนต่ำสุดคือ พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยครูและชุมชนมีส่วนร่วมคิดร่วมทำ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.43

1.4 ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.48 และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยของคะแนนสูงสุดคือ มีการวางแผนให้ครูผู้สอนจัดกระบวนการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.62 ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยของคะแนนต่ำสุดคือ ส่งเสริมการจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้เป็นระบบ สอดคล้องกับความสนใจ และความถนัดของผู้เรียนเป็นสำคัญ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.55

1.5 ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.62 และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยของคะแนนสูงสุดคือ เทียบโอนความรู้ ทักษะ ประสบการณ์และผลการเรียนจากสถานศึกษาไปสถานศึกษาอื่น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.64 ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยของคะแนนต่ำสุดคือ ติดตามและประเมินผลการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ โดยเน้นการวัดผลและประเมินผลตามสภาพจริง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.60

1.6 ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.47 และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยของคะแนนสูงสุดคือ สร้างนวัตกรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.54 ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยของคะแนนต่ำสุดคือ สนับสนุนให้ครูทำวิจัยในระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.43

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความคิดเห็นข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาเกี่ยวกับสภาพบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 พบว่า

2.1 ความคิดเห็นข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาเกี่ยวกับสภาพบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 5 จำแนกตามตำแหน่ง โดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

2.2 ความคิดเห็นข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาเกี่ยวกับสภาพบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 5 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน โดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

2.3 ความคิดเห็นข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาเกี่ยวกับสภาพบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 5 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา โดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

4. แนวทางการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ในแต่ละด้าน

4.1 ด้านการวางแผนงานด้านวิชาการ สถานศึกษาควรมีการวางแผนงานด้านวิชาการ โดยการรวบรวมข้อมูลและกำกับดูแล นิเทศและติดตามเกี่ยวกับงานวิชาการ ตั้งแต่การวางแผนและกำหนดนโยบายทางวิชาการ ปฏิทินวิชาการจัดทำแผนปฏิบัติการ คู่มือปฏิบัติงานฝ่ายวิชาการ ดำเนินการเกี่ยวกับหน้าที่รับผิดชอบของฝ่ายวิชาการ มีการมอบหมายงาน จัดทำโครงสร้างการบริหารงานวิชาการที่ชัดเจน และปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายอย่างสม่ำเสมอ

4.2 ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา ศึกษาโครงสร้างหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน และหลักสูตรสถานศึกษา จัดให้มีวิเคราะห์หลักสูตร จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้โดยเน้นกระบวนการ อ่าน คิด วิเคราะห์และเขียน จัดการเรียนการสอนตามโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา มีการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสถานศึกษา ดูแล กำกับ ติดตามการส่งแผนการจัดการเรียนรู้ของครู ในแต่ละรายวิชา และส่งเสริม สนับสนุน ดูแล และกำกับติดตามการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาอยู่เสมอ

4.3 ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา อบรมเพื่อพัฒนาบุคลากรในการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร สถานศึกษา ควรมีการวางแผนและการวิเคราะห์หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตรงกับความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น สร้างความตระหนักและความสำคัญ ให้กับบุคลากรในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา มีผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านให้คำแนะนำ และจัดทำหลักสูตรในสถานศึกษา มีนโยบายในการพัฒนาหลักสูตรในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน มีการกำกับนิเทศติดตาม การพัฒนาหลักสูตรจากสถานศึกษาจากผู้เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง

4.4 ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ จัดการอบรมการสอนแนวทางใหม่ๆตามความเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ จัดครูให้ตรงตามเอกให้ครบชั้น ส่งเสริมให้ครูมีการจัดทำแผนการสอนให้ครบทุกวิชา จัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จัดสรรงบประมาณให้เพียงพอต่อความต้องการในการจัดการเรียนรู้ มีการนิเทศติดตามการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง กระตุ้นการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย

4.5 ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน ควรอบรมให้ความรู้กับครูในการวัดผลและ ประเมินผล และการออกข้อสอบอย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ มีการออกแบบเครื่องมือในการวัดผล ประเมินผลให้หลากหลายและควบคุมทุกตัวชี้วัด โดยผู้บริหารต้องมีการนิเทศในการวัดผล ประเมินผลเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง

4.6 ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา ควรมีการดำเนินงานเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้วยกระบวนการวิจัย โดยส่งเสริม สนับสนุนให้ครูค้นคว้า มุ่งการแก้ปัญหาการเรียนการสอนที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน เพื่อนำผลมาใช้ในการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ และการปรับปรุงการเรียนการสอนต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

ผลการวิจัยพบว่า สภาพบริหารงานวิชาการตามความคิดเห็นของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 มีประเด็นที่นำมาอภิปรายดังนี้

1. สภาพการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ในภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก ซึ่งอาจเป็นเพราะว่าทั้งผู้บริหารสถานศึกษาและหัวหน้างานบริหารงานวิชาการ จะต้องมีการร่วมมือประสานงาน วางแผนตลอดจนต้องมีการปฏิบัติเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการด้วยกันตลอด จึงทำให้มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของรุจิรา ศรีมาฤทธิ์ (2560 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุลัดดาวัลย์ อัฐนาถ (2557 :บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการบริหารวิชาการโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 14 (ผาแต้ม) อำเภอโขงเจียม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า สภาพการ

บริหารวิชาการโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 14 (ผาแต้ม) อำเภอโขงเจียมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 โดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก

2. การเปรียบเทียบความคิดเห็นข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาเกี่ยวกับสภาพบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 พบว่า

2.1 ความคิดเห็นข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาเกี่ยวกับสภาพบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 5 จำแนกตามตำแหน่ง โดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน ซึ่งอาจเป็นเพราะว่าในการบริหารงานวิชาการนั้นหัวหน้างานบริหารงานวิชาการที่เป็นผู้รับผิดชอบหลักนั้นจะต้องมีการวางแผน ประสานงาน จัดการ ดำเนินการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิชาการนั้นจะต้องทำให้รูปของคณะกรรมการโดยจะต้องมีการปรึกษาหารือ ร่วมกันกับผู้บริหารสถานศึกษาด้วยกัน จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุลัดดาวัลย์ อัฐนาถ (2557 : บทคัดย่อ) ได้ได้ทำการศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการบริหารวิชาการโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 14 (ผาแต้ม) อำเภอโขงเจียมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 ผลการวิจัยพบว่าครูผู้สอนที่มีตำแหน่งแตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับได้ทำการศึกษาสภาพการบริหารวิชาการโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 14 (ผาแต้ม) อำเภอโขงเจียมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 โดยรวมไม่แตกต่างกัน

2.2 ความคิดเห็นข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาเกี่ยวกับสภาพบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 5 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน โดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน ซึ่งอาจเป็นเพราะว่าในการบริหารงานวิชาการของทางสถานศึกษานั้นทางหัวหน้างานบริหารงานวิชาการนั้นจะต้องดำเนินการในรูปของคณะกรรมการต่าง ๆ โดยผู้ที่มีประสบการณ์ในการทำงานมากก็จะให้ข้อชี้แนะ และเสนอแนะต่าง ๆ จนทำให้มีความเข้าใจกัน จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของรุจิรา ศรีมาฤทธิ์ (2560 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 ผลการวิจัยพบว่าผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของข้าราชการครูที่มีสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 จำแนกตาม เพศ

โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน และจำแนกตาม อายุ และประสบการณ์การปฏิบัติราชการ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

2.3 ความคิดเห็นข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาเกี่ยวกับสภาพบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 5 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา โดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน ซึ่งอาจเป็นเพราะว่าในการบริหารงานวิชาการนั้นไม่ว่าสถานศึกษาที่มีขนาดใดก็ตาม ต้องมีการบริหารงานวิชาการที่ต้องจัดกิจกรรมการที่เกี่ยวข้องกับงานวิชาการในรูปแบบเดียวกันตามหลักสูตรแกนกลางที่ได้กำหนดไว้เป็นแกนที่สถานศึกษาทุกขนาดจะต้องยึดถือเป็นหลัก จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจิรเดช ศรีกาญจนวงศ์ (2560 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการศึกษาการบริหารงานวิชาการโรงเรียนราชประชานุเคราะห์สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือผลวิจัยปรากฏว่า ระดับค่าเฉลี่ยเกี่ยวกับการศึกษาการบริหารงานวิชาการในภาพรวมอยู่ระดับมาก 3.71 โดยมีระดับค่าเฉลี่ยองค์ประกอบรายด้านทั้ง 6 ด้านอยู่ในระดับปานกลางถึงมากมีค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.01 ถึง 3.56 สำหรับการทดสอบ t-test การศึกษาการบริหารงานวิชาการโรงเรียนไม่มีความแตกต่างกัน ส่วนการทดสอบ One - Way ANOVA ไม่พบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยตัวแปรตามด้านการศึกษาการบริหารงานวิชาการโรงเรียน โดยมีนัยสำคัญทางสถิติ .05

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาเกี่ยวกับ สภาพบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 สถานศึกษาต้องมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษา ด้านวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ และส่งเสริมให้มีการนำกระบวนการวิจัยไปใช้ในการแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรทำการศึกษาวิจัยในลักษณะผสมผสานระหว่างงานวิจัยใน เชิง ปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อค้นพบที่ครบถ้วน รอบด้าน ซึ่งจะทำให้ได้ข้อมูลในเชิงลึก และ

สามารถนำมากำหนดเนื้อหา เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของการบริหารงานวิชาการของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาต่อไป

เอกสารอ้างอิง (References)

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล. กรุงเทพฯ : องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์
- _____. (2546). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 พร้อมกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องและพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ : องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- _____. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- จิระเดช ศรีกาญจน์วงศ์. (2562). การศึกษาการบริหารงานวิชาการโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. สาขาวิชาบริหาร การศึกษา มหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น.
- รุจิรา ศรีมาฤทธิ์. (2560) สภาพการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษา ประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา บริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2550). แนวทางการกระจายอำนาจการบริหาร และการจัดการศึกษาให้คณะกรรมการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ตามกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัด การศึกษา พ.ศ. 2550. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สุลัดดาวัลย์ อัฐนาถ. (2557) การศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการบริหารวิชาการโรงเรียนใน กลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 14 (ผาแต้ม) อำเภอโขงเจียมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา การบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

การออกแบบและจัดเรียงเสียงระฆังเป็นเสียงในทำนองสวดมนต์
ณ บริเวณสถูปบรรจุอัฐิพระราชวุฒาจารย์ (ดูลย์ อดุลโล)
วนอุทยานพนมสวาย ตำบลสวาย อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์*

Designing and arranging the chime to sound like a prayer At
the area of the stupa containing the remains of the Grand
Master (Dul Atulo) Phanom Sawai Forest Park, Sawai
Subdistrict, Mueang District, Surin Province *

สันติ วิลัยสูงเนิน¹
Santi Wilaisungnern¹

Received : July 3, 2022; Revised : March 9, 2023; Accepted : March 9, 2023

บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อออกแบบและจัดเรียงเสียงระฆังเป็นเสียงในทำนองสวดมนต์ ณ บริเวณสถูปบรรจุอัฐิพระราชวุฒาจารย์ (ดูลย์ อดุลโล) ผลการวิจัย พบว่า การจัดสร้างระฆัง ณ วนอุทยานเขาสวาย จัดสร้างขึ้นในปี พ.ศ.2550 วัดอุประสงคในการจัดสร้าง เพื่อเป็นการเฉลิมพระชนมพรรษา 80 พรรษา รัชกาลที่ 9 ระฆังบริเวณสถูปบรรจุอัฐิพระราชวุฒาจารย์ (ดูลย์ อดุลโล) มีจำนวนทั้งสิ้น 432 ใบ คลื่นความถี่เสียงของระฆังจำนวน 432 ใบ พบว่ามีระฆังที่ไม่สามารถวัดคลื่นความถี่ได้จำนวน 19 ใบ และอีก 413 ใบมีคลื่นความถี่เสียงตั้งแต่ 130 เฮิรตซ์จนกระทั่งถึง 354 เฮิรตซ์ คุณภาพระฆัง สามารถจำแนกได้ออกเป็น 3 ประเภท 1) ชำรุด 19 ใบ 2) พอใช้ 145 ใบ 3) ตี 268 ใบ

¹คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์; Faculty of Humanities and Social Sciences, Surin Rajabhat University, Thailand; e-mail : ranateag007@gmail.com

*DOI : <https://doi.org/10.14456/jlgisrru.2023.14>

การออกแบบเสียงระฆัง ผู้วิจัยออกแบบโดยใช้บทสวดมนต์ 5 บท คือ บทบูชาพระรัตนตรัย , บทกราบพระรัตนตรัย, บทสวดนมัสการนอบน้อมบูชาพระพุทธเจ้า, บทสวดไตรสรณคมน์, บทสวดพุทธานุสสติและบทอนุโมทนาบุญ เมื่อนำมาอ่านทีละพยางค์จะได้จำนวน 202 คำ จึงออกแบบโดยใช้ระฆัง 1 ใบเท่ากับ 1 เสียง ดังนั้นจึงใช้ระฆังทั้งสิ้นในการออกแบบ 202 ใบ แต่ด้วยข้อจำกัดของการวิจัย จำนวนของระฆังและระดับเสียงของระฆังที่ไม่เท่ากัน ผู้วิจัยใช้วิธีการแก้ปัญหาด้วยการ Move DO (มูฟโด) ส่งผลให้ในแต่ละบทสวดมนต์จึงอาจจะมีคลื่นความถี่เสียงที่ไม่เท่ากัน

การจัดเรียงระฆัง ผู้วิจัยใช้วิธีการจัดเรียงตามทิศทักษิณาวรรต โดยแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ 1) การจัดเรียงระฆังตามเสียงในทำนองสวดมนต์ 2) การจัดเรียงระฆังที่ไม่เกี่ยวข้องกับเสียงในทำนองสวดมนต์ ผลการประเมินงานวิจัยจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน 1) นายสุวพงศ์ กิติภัทย์พิบูลย์ ผู้ว่าราชการจังหวัดสุรินทร์ 2) รศ.ดร.อัศนีย์ เปลียนศรี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 3) ผศ.ชัชวาล สนิทสันเทียะ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ทั้ง 3 ท่านให้ผลประเมินงานวิจัยอยู่ที่ 83.3 เปอร์เซ็นต์

คำสำคัญ (Keywords) : ระฆัง, วนอุทยานพนมสวาย, สถูปบรรจุอัฐิพระราชจุมาจารย์ (ดูลย์ อดุล), ออกแบบและจัดเรียงเสียงระฆังเป็นเสียงในทำนองสวดมนต์

Abstract

This research has the objectives in order to design and arrange the sound of bells in a prayer melody at the stupa containing the relics of Phra Ratchawutthachan (Dul Atulo). Created in the year 2007 for the purpose of building To celebrate the 80th birthday of King Rama IX, the bells in the stupa contain the relics of Phra Ratchawutthajarn (Dul Atulo), with a total of 432 leaves. There are 19 cards and another 413 cards have sound frequencies ranging from 130 Hz until 354 Hz. Bell quality can be classified into 3 types: 1) defective 19 cards 2) fair 145 cards 3) good 268 cards

bell sound design The researcher designed the mantra by using 5 mantras, which are the Triple Gem Worship Chant, the Prostrate Chant. Triple Gems, hymns to pay homage to the Lord Buddha, chants of the Three Sons, chants of Buddhanussati and chants to make merit When taken to read one syllable, the number of 202 words is therefore designed using 1 bell equal to 1 sound, so all

bells are used in the design of 202 leaves, but with the limitations of the research. The number of bells and their pitch are not the same. The researcher uses a method to solve the problem with Move DO (Move Do), resulting in each chant, therefore, there may be different sound frequencies.

arrangement of bells The researcher used the method of sorting according to the western direction. It is divided into 2 forms: 1) the arrangement of bells according to the sound of the chanting melody; 2) the arrangement of bells that are not related to the sound of the chanting melody. Research evaluation results from all 3 experts 1) Mr.Suwaphong Kitiphapibul Governor of Surin Province 2) Assoc. Prof.Dr. Asnee Pliensri, Thammasat University, 3) Asst. Prof. Chatchawan Sanitsanthia, Surindra Rajabhat University, all three gave the research evaluation result at 83.3 percent.

Keywords : Bells, Phanom Sawai Forest Park, Stupa Containing the Relics of PhraRatchawutthajarn (Dul Atulo), Designed and Arranged the Bells to Sound Like Chanting

บทนำ (Introduction)

เขาสวาย หรือ วนอุทยานพนมสวาย ตั้งอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ป่าเขาสวาย ตำบลนาบัวและตำบลสวาย อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ มีลักษณะเป็นเนินเขาเตี้ยๆ ติดต่อกัน มียอดเขาที่สำคัญ 3 ยอด โดยยอดที่ 1 เรียกว่า ยอดเขาชาย (พนมเปร้าะ) สูง 220 เมตร ยอดที่ 2 เรียกว่า ยอดเขาหญิง (พนมสร้อย) สูง 210 เมตร และยอดเขาที่ 3 เรียกว่า เขาคอก (พนมกรอล) สูง 150 เมตร เขาสวายนี้ ถือว่าเป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมสำคัญ ซึ่งผูกพันกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนพื้นเมืองมาอย่างยาวนาน โดยเมื่อถึงเดือนห้าของทุกปี บรรพบุรุษชาวสุรินทร์จะถือว่า เป็นงานประเพณีหยุดงาน การหยุดงานจะแบ่งออกเป็น 2 ช่วง คือ ช่วงที่ 1 ตอมตุจ ซึ่งหมายถึง วันหยุดเล็ก จะหยุดงานทำงาน 3 วัน ตั้งแต่วันขึ้น 1 ค่ำ ถึงวันขึ้น 3 ค่ำ เดือนห้า ช่วงที่ 2 ช่วงตอมธม หมายถึง วันหยุดใหญ่ จะหยุดทำงานทั้งหมด 7 วัน ตั้งแต่วันแรม 1 ค่ำ ถึงวันแรม 7 ค่ำ เดือนห้า ประเพณีการหยุดงานตามช่วงระยะเวลาดังกล่าว ชาวสุรินทร์มีความเชื่อว่า ต้องหยุดการทำงานทั้งหมด สำหรับในวันขึ้น 1 ค่ำ เดือน 5 ของทุกปี ชาวจังหวัดสุรินทร์จะร่วมมือร่วมใจกันจัดงานบุญประเพณีขึ้นเขาสวาย ประกอบกับวันดังกล่าวถือว่าเป็นวันขึ้นปีใหม่ของชาวจังหวัดสุรินทร์อีกด้วย

เขาชาย หรือ พนมเปราะ ยอดเขานี้มีบันไดก่ออิฐถือปูนยาวเหยียดขึ้นไปถึงด้านบนยอดเขา ด้านบนเป็นที่ประดิษฐาน "พระพุทธรูปทรงเครื่อง" พระพุทธรูปประจำเมืองสุรินทร์ ประวัติการก่อสร้างนั้น เริ่มจาก พล.ต.ต.วิเชียร ศรีมันตร ผู้ว่าราชการจังหวัดสุรินทร์ในขณะนั้น ท่านได้มีความประสงค์จะสร้างพระพุทธรูปองค์ใหญ่ เพื่อประดิษฐานไว้บนบริเวณยอดเขาชาย ท่านจึงได้จัดสร้างพระกริ่งจอมสุรินทร์เพื่อหารายได้ และได้มอบให้พุทธสมาคมจังหวัดสุรินทร์เป็นผู้ดำเนินการ โดยมีกรมศิลปากรเป็นผู้ออกแบบ พุทธลักษณะของพระพุทธรูปทรงเครื่อง เป็นพระพุทธรูปปางประทานพรขนาดหน้าตักกว้าง 15 เมตร สูง 21.50 เมตร องค์พระเป็นโครงคอนกรีตเสริมเหล็กองค์สีขาวบริสุทธิ์ พระเนตรขาวประดับด้วยเปลือกหอยมุก พระเนตรดำทำด้วยโลหะทองเหลืองผสมทองแดงหล่อรมดำ ประทับนั่งขัดสมาธิบนฐานที่ประทับที่มีบัวคว่ำบัวหงาย ซึ่งมีลักษณะแบบเดียวกับพระพุทธรูป ภ.ป.ร. การสร้างพระพุทธรูปได้เริ่มดำเนินการตั้งแต่วันที่ 3 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2518 จนกระทั่งแล้วเสร็จในวันที่ 30 มกราคม พ.ศ.2520 ต่อมา พ.ศ.2523 ผู้ว่าราชการจังหวัดสุรินทร์ในขณะนั้นได้ขอพระราชทานนามพระพุทธรูปองค์ใหญ่ที่สุดและอยู่สูงที่สุดในจังหวัดสุรินทร์ว่า "พระพุทธรูปทรงเครื่อง" และใน พ.ศ.2527 ทางจังหวัดสุรินทร์ได้ประกอบพิธีเบิกพระเนตรองค์พระพุทธรูปทรงเครื่อง พร้อมทั้งได้อัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุไปบรรจุที่บริเวณพระนาภี และใน พ.ศ.2550 ซึ่งเป็นปีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 80 พรรษา ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 จังหวัดสุรินทร์และคณะสงฆ์จังหวัดสุรินทร์ จึงได้ร่วมกันจัดการท่องเที่ยววิถีพุทธ ผนวชอุทยานพนมสวาย โดยการจัดหาระฆังจากทุกวัดในจังหวัดสุรินทร์ และได้รับมอบระฆังจากวัดสำคัญอีก 10 ใบ รวมเป็น 1,080 ใบ จากนั้นจึงมาแขวนระหว่างบันไดขึ้นเขาชายตลอดสองข้าง เพื่อให้นักท่องเที่ยวที่ไปสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในวนอุทยานพนมสวายได้มีโอกาสเคาะระฆัง เสริมความเป็นสิริมงคลแก่ชีวิต

เขาหญิง หรือ พนมสร้อย ยอดเขานี้เป็นที่ตั้งของวัดพนมศิลาราม ทางวัดได้จัดสร้างพระพุทธรูปองค์ขนาดกลางประดิษฐานบนยอดเขา มี สระน้ำโบราณ 2 สระซึ่งเชื่อว่าเป็นที่อยู่ของเต่าศักดิ์สิทธิ์ 2 ตัว ต่อมาภายหลัง กลายเป็นเต่าหินขนาดใหญ่ 2 ตัว ซึ่งถือเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือเขาออก หรือ พนมกรอล ทางพุทธสมาคมจังหวัดสุรินทร์ได้จัดสร้าง ศาลาอัญมูข เพื่อเป็นอนุสรณ์ฉลองครบรอบ 200 ปี แห่งการสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์ ภายในศาลาอัญมูขนั้น ประดิษฐาน รอยพระพุทธรูปบาทจำลอง ซึ่งย้ายลงมาจากบนยอดเขาชาย โดยเริ่มทำการก่อสร้างตั้งแต่วันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ.2524 และสำเร็จในวันที่ 15 กรกฎาคม พ.ศ. 2525 นอกจากนี้บริเวณใกล้เคียงยังมีศาลเจ้าแม่กวนอิม และสถูปเก็บอัฐิธาตุพระราชวุฒาจารย์หรือหลวงปู่ดุลย์ อตุโล โดย

บริเวณรอบสภูปได้แขวนระฆังไว้ให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสเคาะระฆัง เสริมความเป็นสิริมงคลแก่ชีวิตเช่นเดียวกับบริเวณทางขึ้นเขาชาย (MGR Online, 2551)

พ.ศ.2564 นายสุพวงค์ กิติภักย์พิบูลย์ ผู้ว่าราชการจังหวัดสุรินทร์ ได้จัดการประชุมขึ้นโดยมีผู้ช่วยศาสตราจารย์จักราวุธ สิทธิพรมา รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัศวิน นาคี อาจารย์สันติ วิสัยสูงเนิน คณาจารย์จากสาขาวิชาดนตรีศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ เพื่อหาแนวทางส่งเสริมการท่องเที่ยว วนอุทยานพนมสวาย โดยที่ประชุมมีมติเห็นว่า นอกจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์และธรรมชาติที่สวยงามของวนอุทยานพนมสวายแล้ว ระฆังจำนวน 1,080 ใบ นับเป็นสิ่งที่ควรนำไปสร้างสรรค์และออกแบบให้เป็นเสียงสวดมนต์ เพื่อสร้างอัตลักษณ์ให้กับวนอุทยานพนมสวายสืบไป

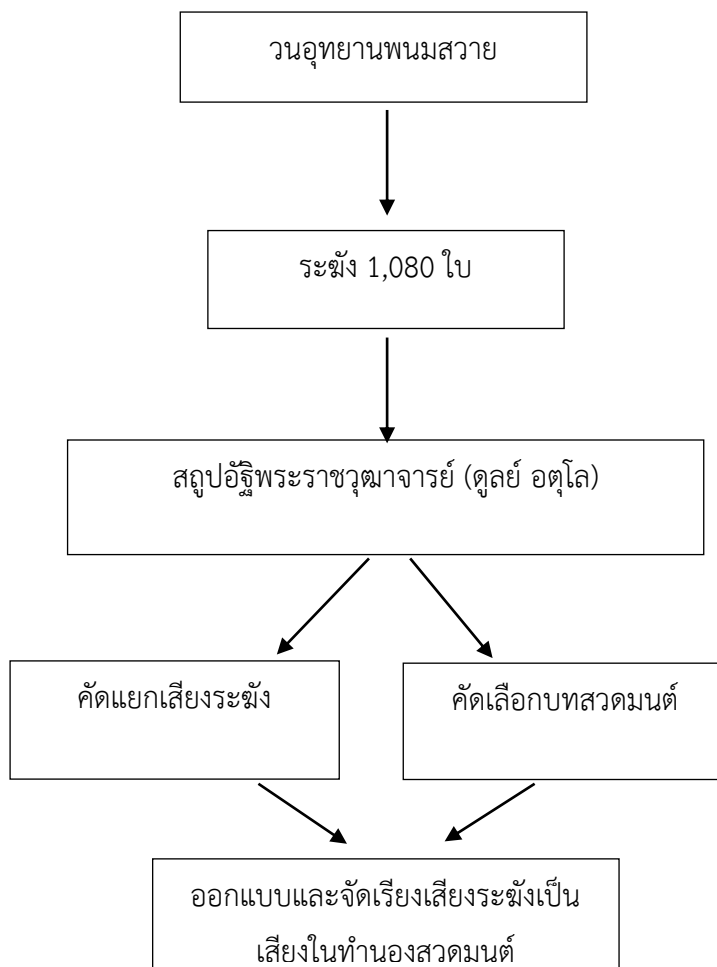
จากความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยเรื่อง การออกแบบและจัดเรียงเสียงระฆังเป็นเสียงในทำนองสวดมนต์ ณ บริเวณสภูปบรรจ้อฐิพระราชวุฒาจารย์ (ดูลย์ อดุลโล) วนอุทยานพนมสวาย ตำบลสวาย อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ ทั้งนี้เพื่อเป็นประโยชน์แก่จังหวัดสุรินทร์ อีกทั้งยังอาจจะเป็นช่วยและสนับสนุนตลอดจนส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธ ณ วนอุทยานพนมสวาย ให้ได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้นอีกด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

เพื่อออกแบบและจัดเรียงเสียงระฆังเป็นเสียงในทำนองสวดมนต์ ณ บริเวณสภูปบรรจ้อฐิพระราชวุฒาจารย์ (ดูลย์ อดุลโล)

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การวิจัยเรื่อง การออกแบบและการจัดเรียงเสียงระฆังเป็นเสียงในทำนองสวดมนต์ ณ บริเวณสภูปบรรจ้อฐิพระราชวุฒาจารย์ (ดูลย์ อดุลโล) วนอุทยานพนมสวาย จังหวัดสุรินทร์ ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพตามกระบวนการทางมานุษยวิทยาดนตรี โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร เก็บข้อมูลภาคสนาม โดยใช้กรอบแนวความคิดและทฤษฎีต่าง ๆ เพื่อทำการรวบรวมข้อมูลแล้วนำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ ดังนี้

ภาพที่ 1 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ที่มา : สันติ วิสัยสูงเนิน (2564)

ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตของการวิจัยดังนี้

วนอุทยานพนมสวาย ตำบลสวาย อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ มีจำนวนระฆังทั้งหมด 1,080 ใบ ผู้วิจัยเจาะจงศึกษาเสียงระฆังเฉพาะบริเวณstupprajuthirachudhachary (ตุลย์ อตุโล) เพื่อการออกแบบและจัดเรียงเสียงระฆังให้เป็นเสียงสวดมนต์ ณ บริเวณstupprajuthirachudhachary โดยกำหนดประเด็นในการศึกษาวิจัยคือ

1. ศึกษาประวัติการจัดสร้างระฆัง ณ วนอุทยานเขาสวาย
2. ศึกษาวิธีการจัดเรียงระฆังบริเวณstupprajuthirachudhachary (ตุลย์ อตุโล)
3. ศึกษาคลื่นความถี่เสียงของระฆังบริเวณstupprajuthirachudhachary (ตุลย์ อตุโล)
4. ประเมินคุณภาพของระฆังบริเวณstupprajuthirachudhachary (ตุลย์ อตุโล)
5. คัดเลือกบทสวดมนต์และความหมายของบทสวดมนต์
6. คัดเลือกระฆัง และคัดเลือกเสียงที่จะนำมาใช้ในงานสวดมนต์
7. ออกแบบเสียงระฆังเป็นเสียงในงานสวดมนต์
8. สร้างสรรค์วิธีการจัดเรียงบริเวณstupprajuthirachudhachary (ตุลย์ อตุโล) ในรูปแบบใหม่
9. การประเมินผลการออกแบบและการจัดเรียงเสียงระฆังเป็นเสียงในงานสวดมนต์ บริเวณstupprajuthirachudhachary (ตุลย์ อตุโล) โดยผู้เกี่ยวข้องและผู้เชี่ยวชาญ

ข้อตกลงเบื้องต้น

การดำเนินการวิจัยเรื่อง การออกแบบและจัดเรียงเสียงระฆังเป็นเสียงในงานสวดมนต์ ณ stupprajuthirachudhachary (ตุลย์ อตุโล) เป็นการนำเสียงระฆังจริง ณ stupprajuthirachudhachary (ตุลย์ อตุโล) วนอุทยานพนมสวาย จังหวัดสุรินทร์ มาดำเนินการออกแบบและจัดเรียง ด้วยวิธีการแบบใหม่ เพื่อให้ได้เสียงระฆังที่ใกล้เคียงกับเสียงในงานสวดมนต์ที่สุด ทั้งนี้ ผู้วิจัย จะไม่ดำเนินการเกี่ยวกับการซ่อมหรือเทียบเสียงระฆัง เพราะอาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่ระฆังได้

เครื่องมือในการวิจัย

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเลือกใช้เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลภาคสนาม ดังนี้

1. การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยเลือกใช้การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง เป็นการสัมภาษณ์ที่ไม่มีคำถามกำหนดไว้แน่นอนและผู้ให้สัมภาษณ์ตอบได้โดยอิสระ โดยผู้วิจัยสามารถสัมภาษณ์ได้โดยอิสระ สามารถดัดแปลงคำถามให้เหมาะสมกับบุคคลและสถานการณ์
2. โทรศัพท์มือถือ ใช้สำหรับเป็นเครื่องวัดความถี่เสียง ด้วยโปรแกรม application Carltune นอกจากนี้ยังใช้สำหรับบันทึกภาพนิ่งและบันทึกภาพเคลื่อนไหว
3. สมุดจดบันทึก ใช้สำหรับจดบันทึกรายละเอียดในการสัมภาษณ์ และใช้ในการบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับระฆัง
4. เครื่องคอมพิวเตอร์ ใช้ในการบันทึก พิมพ์รายงาน การหาข้อมูลและเอกสารต่าง ๆ การออกแบบและจัดเรียงระฆัง
5. เครื่องพิมพ์ ใช้ในการพิมพ์เอกสาร อุปกรณ์สำหรับตีระฆัง (ไม้เคาะระฆังของวนอุทยานพนมสวาย จังหวัดสุรินทร์)

ผลการวิจัย (Research Results)

การจัดสร้างระฆัง ณ วนอุทยานเขาสวาย จัดสร้างขึ้นในปี พ.ศ.2550 วัตถุประสงค์ในการจัดสร้าง เพื่อเป็นการเฉลิมพระชนมพรรษา 80 พรรษา ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ประกอบด้วยระฆังจากวัดต่างๆในจังหวัดสุรินทร์ จำนวน 1,070 ใบ และระฆังจากวัดสำคัญอีก 10 ใบ รวมเป็น 1,080 ใบ

ระฆังบริเวณสถูปบรรจุอัฐิพระราชวุฒาจารย์ (ดูลย์ อตุโล) มีจำนวนทั้งสิ้น 432 ใบ พบการแขวนระฆังจำนวน 3 รูปแบบ คือ การแขวนระฆังช่องละ 7 ใบ พบบริเวณทางเดินเข้าและบริเวณรอบสถูป การแขวนระฆังช่องละ 3 ใบ พบบริเวณบันไดทางขึ้นสถูป การแขวนระฆังช่องละ 1 ใบ พบบริเวณรอบสถูป เลขของระฆัง เริ่มจากระฆังเลขที่ 649 ในราวที่ 1 จากนั้น แขนงเรียงถึงราวที่ 8 และ แขนงเรียงต่อไปยังบริเวณรอบสถูป จากนั้นจึงแขวนระฆังมายังบันไดทางลงจนกระทั่งถึงระฆังเลขที่ 1080 ในราวที่ 80 การแขวนระฆังเป็นไปตามลักษณะทิศทักษิณาวรรต ซึ่งเป็นการเวียนขวาหรือการเวียนไปตามเข็มนาฬิกา

ผู้วิจัยได้ทำการวัดคลื่นความถี่เสียงของระฆังจำนวน 432 ใบ ด้วย Application CarlTune บนโทรศัพท์มือถือทั้งในระบบ ios และระบบ android พบว่ามีระฆังที่ไม่สามารถวัดคลื่นความถี่ได้มีจำนวน 19 ใบ และระฆังอีกจำนวน 413 ใบมีคลื่นความถี่เสียงตั้งแต่ 130 เฮิรตซ์จนกระทั่งถึง 354 เฮิรตซ์

คุณภาพระฆัง โดยพิจารณาจากเสียงและลักษณะทางกายภาพ ซึ่งสามารถจำแนกได้ออกเป็น 3 ประเภท ประเภทที่ 1 ชำรุด หมายถึง ระฆังไม่สามารถวัดคลื่นเสียงได้ เมื่อนำไม้เคาะระฆัง เสียงที่ออกมา จะเป็นเสียงของระฆังที่แตก นอกจากนี้ลักษณะทางกายภาพ ยังพบรอยแตกหรือรอยร้าวที่ระฆัง มีจำนวนทั้งสิ้น 19 ใบ ประเภทที่ 2 พอใช้ หมายถึง ระฆังที่สามารถวัดคลื่นเสียงได้ เมื่อนำไม้เคาะระฆัง เสียงดังในระดับพอใช้ กล่าวคือเป็นเมื่อเคาะระฆังแล้วเกิดเสียง เสียงอาจมีลักษณะสั้น หรืออาจพบการแกว่งของเสียงบ้างเล็กน้อย ลักษณะทางกายภาพ อาจพบรอยร้าวบ้างเล็กน้อย มีจำนวนทั้งสิ้น 145 ใบ ประเภทที่ 3 ดี หมายถึง ระฆังที่สามารถวัดคลื่นเสียงได้ เมื่อนำไม้เคาะระฆัง เสียงดังกังวานใส ลักษณะทางกายภาพ ไม่พบรอยแตกหรือรอยร้าว ระฆังอยู่ในสภาพดี มีจำนวนทั้งสิ้น 268 ใบ

บทสวดมนต์ที่นำมาใช้นั้น ผู้วิจัยได้คัดเลือกบทสวดมนต์จำนวน 5 บท คือ บทบูชาพระรัตนตรัย, บทกราบพระรัตนตรัย, บทสวดนมัสการนอบน้อมบูชาพระพุทธเจ้า, บทสวดไตรสรณคมน์, บทสวดพุทธานุสสติ และบทอนุโมทนาบุญ จำนวน 1 บท

การออกแบบระฆังเพื่อให้เป็นเสียงในทำนองสวดมนต์ ผู้วิจัยได้คัดเลือกระฆังจำนวน 202 ใบจากจำนวนระฆัง 432 ใบ เพื่อให้ได้เสียงที่ใกล้เคียงกับเสียงสวดมนต์ ซึ่งมีจำนวนเสียงเท่ากับจำนวนพยางค์ 202 คำ ปัญหาที่พบในการใช้เสียงระฆังจริง ผู้วิจัยพบข้อจำกัดคือ เสียงของระฆังก็มีระดับเสียงที่ไม่เท่ากัน ผู้วิจัยจึงใช้วิธีการแก้ปัญหาด้วยการ Move DO (มูฟโด) เพราะฉะนั้นโน้ตต่างๆที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ในแต่ละบทสวดมนต์จึงอาจจะมีคลื่นความถี่ที่ไม่เท่ากัน

การจัดเรียงระฆังในรูปแบบใหม่นั้น ผู้วิจัยจึงยังคงเลือกวิธีการแขวนตามทิศทักษิณาวรรตเช่นเดิม และแบ่งการแขวนออกเป็น 2 รูปแบบ รูปแบบที่ 1 การจัดเรียงระฆังตามเสียงในทำนองสวดมนต์ จะจัดเรียงบริเวณรอบสตูบรรจุมหาพระราชาจารย์ (คุลย์ อดุล) ซึ่งใช้ระฆังจำนวน 202 ใบ โดยเริ่มจาก บทบูชาพระรัตนตรัย ต่อด้วยบทกราบพระรัตนตรัย บทสวดนมัสการนอบน้อมบูชาพระพุทธเจ้า บทสวดไตรสรณคมน์ บทสวดพุทธานุสสติ และจบที่บทอนุโมทนาบุญ รูปแบบที่ 2 การจัดเรียงระฆังที่ไม่เกี่ยวข้องกับเสียงในทำนองสวดมนต์ ผู้วิจัยได้นำระฆัง อีกจำนวน 230 ใบ มาจัดเรียงบริเวณทางเดินเข้าสตู โดยแบ่งระฆังออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 คือ กลุ่มระฆังอยู่ในสภาพพอใช้และสภาพดี ผู้วิจัยจัดเรียงระฆังในกลุ่มนี้ตามคลื่นเสียงของระฆังจากคลื่นเสียงต่ำไปยังคลื่นเสียงสูง กลุ่มที่ 2 คือ กลุ่มระฆังอยู่ในสภาพชำรุด ผู้วิจัยได้นำมาจัดเรียงไว้บริเวณทางเดินในส่วนของราวด้านล่าง ในราวที่ 77 ราวที่ 78 ราวที่ 79 และราวที่ 80 เพื่อให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจในการ

ออกแบบและจัดเรียงระฆังเป็นเสียงในทำนองสวดมนต์มากยิ่งขึ้น ผู้อ่านสามารถสแกนคิวอาร์โค้ดที่แนบไว้ด้านล่างนี้

ภาพที่ 2 คิวอาร์โค้ดการออกแบบและจัดเรียงระฆังเป็นเสียงในทำนองสวดมนต์
ที่มา : สันติ วิลัยสูงเนิน (2564)

ผลการประเมินการออกแบบและการจัดเรียงเสียงระฆังเป็นเสียงในทำนองสวดมนต์ จากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน ดังนี้

ท่านที่ 1 นายสุวพงศ์ กิติภัทย์พิบูลย์ ผู้ว่าราชการจังหวัดสุรินทร์ แสดงความชื่นชมอาจารย์ สันติ วิลัยสูงเนินและคณะที่สามารถทำให้เสียงระฆังเหล่านั้นกลายเป็นเสียงสวดมนต์ได้ โดยประเมินให้ 80 เปอร์เซนต์

ท่านที่ 2 รองศาสตราจารย์ ดร.อัศนีย์ เปลียนศรี อาจารย์สาขาวิชาการละคร คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (ผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีไทย) ประเมินผลการวิจัยโดยรวมแล้ว เสียงระฆังที่จัดเรียงใหม่ มีความใกล้เคียงกับเสียง (ทำนอง) ของบทสวดต่างๆ ที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ นับได้ว่า บรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัย แต่เนื่องจากสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด - 19 จึงอาจทำให้ไม่สามารถประเมินผลในประเด็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวให้กับจังหวัดคือ บริเวณสถูปบรรจุมุขีพระราชมหาราช (ตุลย์ อตุโล) ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ

ท่านที่ 3 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชัชวาล สนิทสันเทียะ อาจารย์สาขาวิชาดนตรีศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ (ผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีไทย) ประเมินผลการวิจัยว่า อาจารย์สันติสามารถแก้ปัญหาในเรื่องจำนวนระฆังที่มีอยู่อย่างจำกัด ทั้งในเรื่องของเสียง ตลอดจนคุณภาพของระฆัง ได้ในระดับดีมาก แม้เสียงของระฆังจะไม่ตรงกับเสียงในทำนอง

สวตมนต์ 100 เปอร์เซนต์แต่ถือได้ว่า บรรลุวัตถุประสงค์ในการวิจัย เพราะเสียงระฆังที่จัดเรียงนั้นมีความใกล้เคียงกับเสียงในทำนองสวตมนต์มากถึง 90 เปอร์เซนต์

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

ผลการวิจัย พบว่า การจัดสร้างระฆังมีวัตถุประสงค์ เพื่อเป็นการเฉลิมพระชนมพรรษา 80 พรรษา รัชกาลที่ 9 การจัดสร้างดังกล่าว สอดคล้องกับความคติความเชื่อเรื่อง อาณิสสของ การสร้างระฆัง ดังที่ ชมรมสร้างพระประธานและหนังสือพระไตรปิฎก (2558) ได้กล่าวว่า เมื่อสมัย พุทธกาล โดยนางวิสาขา ได้สร้างวัดชื่อพระวิหารบุพผาราม เป็นที่พำนักของพระภิกษุสงฆ์ ในครั้งนั้นเธอได้สร้างระฆังไว้รอบชាយคา รอบปราสาท เวลาเมื่อมพัดกระดิ่งกระทบกับระฆัง เสียงดัง กังวานสดใส ประดุจเสียงบอกบุญ หรือเสียงสัญญาณสู่ประตูสวรรค์ ครั้งหลังพุทธกาลมาแล้ว ประมาณพุทธศตวรรษที่ 3 ได้มีการสร้างระฆังขึ้น ขนาดเล็กและขนาดใหญ่ ตามวัดวาอารามต่างๆ โดยเฉพาะในประเทศไทย ทิเบต เกาหลี ที่นับถือพุทธศาสนา จนเป็นที่นิยมสืบมา ซึ่งการจัดสร้าง ระฆังบริเวณวนอุทยานพนมสวาย ก็ย่อมจะมีรากฐานความเชื่อในลักษณะเดียวกัน เมื่อเคาะระฆังก็ จะเกิดเสียงดังใสกังวาน ซึ่งเสียงของระฆังถือเสียงสัญญาณแห่งความมงคล การจัดสร้างระฆังก็มี วัตถุประสงค์ในวาระอันเป็นมงคล คือเพื่อเฉลิมพระชนมพรรษา 80 พรรษา รัชกาลที่ 9 นอกจากนี้ เสียงของระฆังยังเป็นเสียงสัญญาณบอกบุญ เป็นการส่งสัญญาณในการสร้างบุญ สร้างกุศล น้อมนำ ให้ผู้เคาะเกิดความสุขความสงบทางใจ อันเป็นหนทางสู่ประตูสวรรค์ในชาติหน้า

ผลการประเมินการออกแบบและการจัดเรียงเสียงระฆังเป็นเสียงในทำนองสวตมนต์ จาก ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน สรุปได้ว่า เสียงของระฆังมีความใกล้เคียงกับเสียงในทำนองสวตมนต์มากกว่า ร้อยละ 80 การนำเสียงของระฆังมาออกแบบและจัดเรียงเสียงใหม่ เป็นการจัดเรียงด้วยความตั้งใจ เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ทางพุทธศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับนฤพนธ์ ด้วงวิเศษ (2564) ที่กล่าวว่า หน้าที่ทางสังคมของดนตรี ขึ้นอยู่กับคุณลักษณะของเสียงที่ปรากฏขึ้น ดนตรีอาจเกิดขึ้น ด้วยความตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ได้ ขึ้นอยู่กับบริบททางสังคมและสถานการณ์ เช่น ดนตรีกับการ เกษตรกรรม การรักษาพยาบาล พิธีกรรมทางศาสนา

นอกจากนี้ เสียงของระฆัง 1 เสียง ยังแทนคำในบทสวตมนต์ 1 คำ การคัดเลือกระฆัง จำนวน 202 ใบ เพื่อให้ได้เท่ากับจำนวนพยางค์ 202 คำจากสวตมนต์จำนวน 5 บทนั้น ยังแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างเสียงกับไวยากรณ์ในหลักภาษา สอดคล้องกับนฤพนธ์ ด้วงวิเศษ (2564) ที่กล่าวว่า อำนาจของดนตรีซึ่งมีผลต่อจิตวิญญาณ แนวคิดนี้สนใจการแปลงเสียงที่สามารถทำให้

มนุษย์มีพลังที่จะควบคุมสิ่งต่างๆ และความเป็นไปได้ที่มนุษย์จะสร้างพลังออกจากตัวเอง แต่พลังนี้เป็นสิ่งที่ลึกลับ มองไม่เห็น จับต้องไม่ได้ ช่วยให้เกิดความผ่อนคลายหรือความอึดอัดได้ ดนตรีประเภทนี้อาจพบในพิธีรักษาโรคภัยไข้เจ็บ อิทธิพลของภาษาศาสตร์ก็ถูกนำมาอธิบายเรื่องดนตรี แนวคิดนี้เชื่อว่าดนตรีเปรียบเสมือนภาษา เป็นระบบการสื่อสารประเภทหนึ่ง

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ถ้าหากต้องการระงับที่มีเสียงที่ใกล้เคียงในทำนองสวดมนต์ ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์สามารถทำได้ 2 วิธี คือ 1) นำระฆังไปให้ช่างผู้ชำนาญในการขัดแต่งเสียงระฆังเพื่อให้ได้เสียงสูงและต่ำตามที่ต้องการ 2) คัดเลือกเสียงระฆังตามที่ต้องการที่โรงหล่อระฆัง

1.2. การส่งเสริมการท่องเที่ยวในเชิงพุทธศาสนา ณ วนอุทยานเขาสวย ควรมีการบูรณาการในด้านอื่น ๆ ประกอบด้วย เช่น การปรับปรุงภูมิทัศน์ต่าง ๆ ให้สวยงามมากยิ่งขึ้น การบูรณะซ่อมแซมถาวรวัตถุให้มีอยู่ในสภาพที่ดี การจัดงานหรือประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวทางอินเทอร์เน็ต เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทดลองออกแบบและจัดเรียงเสียงระฆังเป็นเสียงในทำนองสวดมนต์บทอื่นๆ

2.2 ควรทดลองหาเสียงอื่น ๆ มาออกแบบและจัดเรียงให้เป็นเสียงในทำนองสวดมนต์ เช่น เสียงโหม่ง เสียงกังสดาล เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง (References)

- KomChadLuekOnline. (2553). เสียงกลองเสียงระฆัง เสียงแห่งสัญลักษณ์..."วิถีพุทธ-วิถีไทย". [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <https://www.komchadluek.net/amulet/74793>. สืบค้น 12 พฤษภาคม 2564.
- MGR Online. (2551). ขึ้นเขาสวย ไหว้ 9 สิ่งศักดิ์สิทธิ์เมืองสุรินทร์. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <https://mgronline.com/travel/detail/9510000035302>. สืบค้น 1 พฤษภาคม 2564.

กัลยาณมิตรเพื่อนแท้สำหรับคุณ. (2556). **บทสวดมนต์**. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : https://kalyanamitra.org/th/article_detail.php?i=5435. สืบค้น 1 พฤศจิกายน 2564.

ชมรมสร้างพระประธาน และหนังสือพระไตรปิฎก. (2558). **อานิสงส์ของการสร้างระฆัง**. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.sarakuntho.org>. สืบค้น 12 ธันวาคม 2564, ชัชวาล สนิทสันเทียะ. (2565, มกราคม 19). สัมภาษณ์.

เทพ สงวน กิตติพันธุ์. (2543). **ความเชื่อ**. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : https://www.stou.ac.th/Offices/rdec/udon/upload/socities9_10.html. สืบค้น 3 พฤศจิกายน 2564.

นฤพนธ์ ตัวงวิเศษ. (2564). **การแพร่กระจายทางวัฒนธรรม**. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <https://www.sac.or.th/databases/anthropology-concepts/glossary/35>. สืบค้น 1 พฤศจิกายน 2564.

นฤพนธ์ ตัวงวิเศษ. (2564). **แนวคิดทางมานุษยดนตรีวิทยา**. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <https://www.sac.or.th/databases/anthropology-concepts/glossary/11>. สืบค้น 3 พฤศจิกายน 2564.

ประพันธ์ศักดิ์ พุ่มอินทร์.(2564). **ดนตรีวิเคราะห์**. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <https://sites.google.com/site/music23101/dntri-wikheraah>. สืบค้น 3 พฤศจิกายน 2564.

พระชลญาณมุนี (สมโภช ธมฺมโกโช). (2563). พระพุทธศาสนากับความเชื่อ. **วารสาร มจร บาลี ศึกษาพุทธโฆสปริทรรศน์**. 6(2) : 99-114.

พระมหาสำราญ ฐานุตโตโม (ประเสริฐซึ้ง). (2562). **การจัดการวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดสมุทรสงคราม**. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิตพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาสุริยา มะสันเทียะ. (2563). กลยุทธ์ที่ส่งเสริมคุณค่าการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในเกาะรัตนโกสินทร์. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธนบุรี. 14(1) : 42-53.

พระศรีสังคม ชยานุวัฑฒ (ธนาวงษ์). (2562). การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา : รูปแบบและเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวของวัดในสังคมไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิตพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พัชรินทร์ บุญเทียม. (2553). หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการจัดการมหาวิทยาลัยเอกชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. (2564). พระราชวุฒาจารย์ (ดูลย์ อดุล). [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : [https://th.wikipedia.org/wiki/พระราชวุฒาจารย์_\(ดูลย์_อดุล\)](https://th.wikipedia.org/wiki/พระราชวุฒาจารย์_(ดูลย์_อดุล)). สืบค้น 30 พฤศจิกายน 2564.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) มหาวิทยาลัยมหิดล. (2564). คลื่นเสียงและการได้ยินเสียง. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <https://ngthai.com/science/24180/soundwave/2/>. สืบค้น 12 พฤศจิกายน 2564.

สมพจน์ สุขาบูลย์. (2549). รูปแบบศิลปกรรมของหอระฆังสมัยรัตนโกสินทร์. วิทยานิพนธ์สาขาวิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสุรินทร์. (2564). ประวัติความเป็นมาวนอุทยานพนมสวาย. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : https://surin.mots.go.th/news_view.php?nid=331. สืบค้น 1 ธันวาคม 2564.

สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสุรินทร์. (2564). สถานที่ท่องเที่ยวจังหวัดสุรินทร์. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : https://surin.mots.go.th/more_news.php?cid=7. สืบค้น 1 ธันวาคม 2564.

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์. (2564). ประวัติความเป็นมาของจังหวัดสุรินทร์. [ออนไลน์].

เข้าถึงได้จาก : https://www.m-culture.go.th/surin/ewt_news.php?nid=64. สืบค้น
1 ธันวาคม 2564.

สุวพงศ์ กิติภัทย์พิบูลย์. (2565, มกราคม 15). สัมภาษณ์.

อัศนีย์ เปลี่ยนศรี. (2565, มกราคม 17). สัมภาษณ์.

“ไก่ชนเงินล้าน” จากการเพาะเลี้ยงสู่กระบวนการพัฒนาเชิงพาณิชย์ แบบครบวงจรในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ*

"Million Gamecock" from cultivating to a comprehensive
commercial development process in Chaiyaphum Province^{*}

ฉัตรณรงค์ศักดิ์ สุธรรมดี¹ ดาครินทร์พัชร สุธรรมดี² และเสกสรรค์ สนวา³

Chatrongrongsak Suthamdee¹, Dasarinphat Suthamdee²

and Seksan Sonwa³

Received : January 18, 2023; Revised : January 23, 2023; Accepted : January 23, 2023

บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการเพาะเลี้ยงและพัฒนาไก่ชนเชิงพาณิชย์แบบครบวงจรในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ 2) เพื่อศึกษารูปแบบของการทำฟาร์มไก่ชนเชิงธุรกิจที่พร้อมจะเป็นอาชีพทางเลือกใหม่ให้กับเกษตรกร (ฟาร์มตัวอย่าง) เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประธานกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ชน อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ, ตัวแทนสมาคมผู้เพาะเลี้ยงไก่ชนจังหวัดชัยภูมิ, ประชาชนชาวบ้านผู้มีความรู้เรื่องไก่ชน และเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงไก่ชน รวมจำนวน 50 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม แบบบันทึกการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในงานวิจัย ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า การจัดกิจกรรมถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการ

¹คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ; Faculty of Political Science, Chaiyaphum Rajabhat University, Thailand; e-mail : sutamdee_22@hotmail.com

²คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ; Faculty of Political Science, Chaiyaphum Rajabhat University, Thailand; e-mail : sutamdee_22@hotmail.com

³คณะนิติรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด; Faculty of Law and Politics, Roi Et Rajabhat University, Thailand; e-mail : seksan@reru.ac.th

*DOI : <https://doi.org/10.14456/jlgisrru.2023.15>

เพาะเลี้ยงและพัฒนาไก่ชนเชิงพาณิชย์แบบครบวงจรในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ ดำเนินการโดยจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ ให้แก่กลุ่มเป้าหมายคือ เกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงไก่ชนบ้านคอนสวรรค์ จำนวน 50 คน ณ องค์การบริหารส่วนตำบลคอนสวรรค์ ในวันที่ 14-16 พฤษภาคม 2565 องค์ความรู้เกี่ยวกับการเพาะเลี้ยงและพัฒนาไก่ชนที่นำมาถ่ายทอดแก่เกษตรกร ได้แก่ องค์ความรู้เรื่องสายพันธุ์ไก่ชน, การคัดเลือกพันธุ์ไก่ชน, การดูแลรักษาไก่ชน, โรคในไก่ชน และวิธีการรักษา, การเพาะขยายพันธุ์ไก่ชน, และสมุนไพรสำหรับไก่ชน ส่วนผลประโยชน์ระดับความพึงพอใจของเกษตรกรที่เข้าร่วมกิจกรรม พบว่า เกษตรกรมีความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมกิจกรรม มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุดทุกด้าน ด้านที่เกษตรกรมีความพึงพอใจมากที่สุด คือ 4.98 อยู่ 2 ด้าน คือ ด้านกระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้ และด้านวิทยากร มีค่าเฉลี่ยที่ 4.98 และการศึกษารูปแบบของการทำฟาร์มไก่ชนเชิงธุรกิจ ที่พร้อมจะเป็นอาชีพทางเลือกใหม่ให้กับเกษตรกรจังหวัดชัยภูมิ พบว่า “โชคดาราย ฟาร์มไก่ชน” จังหวัดบุรีรัมย์ ที่มีคุณศุภวิทย์ เขียวศรี หรือ เสี่ยโย เป็นผู้บริหารสูงสุดของฟาร์ม เป็นฟาร์มตัวอย่างปัจจุบันตั้งอยู่ที่ บ้านโกรกขี้หนู ตำบลชุมเห็ด อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ รูปแบบการดำเนินธุรกิจทำฟาร์มไก่ชนที่ประสบความสำเร็จของโชคดารายฟาร์มต้องให้ความสำคัญกับปัจจัยดังนี้ การสุขาภิบาลฟาร์ม, การคัดเลือกพ่อพันธุ์-แม่พันธุ์ไก่ชน, เทคนิควิธีการเลี้ยงไก่สำหรับชนเพื่อขยายตลาด, วิธีเลี้ยงลูกไก่ในฟาร์ม, การฟักไข่ และการซื้อขายเชิงธุรกิจ นอกจากนี้ความซื่อสัตย์ยังเป็นองค์ประกอบสำคัญของการทำธุรกิจฟาร์มไก่ชนบนความเชื่อที่ว่า “ให้สิ่งที่ดีกับเขาไป สิ่งที่ดีจะกลับมาหาเรา”

คำสำคัญ (Keywords) : ไก่ชนเงินล้าน, การเพาะเลี้ยงไก่ชน, เชิงพาณิชย์

Abstract

The objectives of this research are as follows: 1) to transfer knowledge on integrated commercial gamecock cultivation and development in Chaiyaphum province; 2) to study the pattern of business-based gamecock farming. Ready to be an alternative career for farmers (Sample farm) this is a participatory action research. Khon Sawan District Chaiyaphum Province, representative of the Chaiyaphum Gamecock Breeders Association, a local philosopher with knowledge of gamecocks and 50 gamecock farmers. Use a structured interview form. Group chat log Participant observation record form and questionnaire. The statistics used in this research were percentage, mean, standard deviation and data were analyzed by

analytical method. The research results are as follows. Organizing activities to transfer knowledge on cultivating and developing a comprehensive commercial gamecock in Chaiyaphum Province Conducted by organizing training workshops to the target group is a group of 50 farmers who raised Ban Khon Sawan Gamecocks at Khon Sawan Subdistrict Administrative Organization on May 14-16, 2022. Knowledge on cultivating and developing gamecocks that are passed on to farmers, such as knowledge of gamecock breeds, Selection of gamecock breeds, characterization of gamecocks, diseases in gamecocks and methods of treatment, breeding of gamecocks, and herbs for gamecocks. As for the assessment of the satisfaction level of the farmers participating in the activities, it was found that the farmers were satisfied with the participation in the activities. Satisfaction at the highest level in all aspects the aspect that farmers were most satisfied with was 4.98 in 2 aspects, namely the knowledge transfer process. And lecturers has an average of 4.98 A study of the pattern of commercial gamecock farming that is ready to be a new alternative career for farmers in Chaiyaphum Province. Found that "Chok Dara Chai Gamecock Farm" in Buriram Province with Mr. Supawit Khiaosri or Sia Yo as the management of the farm The current model farm is located at Ban Krok Khi Nu, Sum Het Subdistrict, Mueang District, Buriram Province Chokdarachai Farm's successful gamecock farming business model must focus on the following factors: Farm sanitation, selection of breeder-breeders of gamecocks, techniques of raising chickens for market expansion, methods of raising chicks on the farm, hatching and trading business. In addition, honesty is an important element of the gamecock farming business based on the belief that give him good things Good things will come back to us.

Keywords: Million Gamecock, Gamecock Farming, Commercial

บทนำ (Introduction)

สถานการณ์ปัจจุบันได้มีการกำหนดวิสัยทัศน์ประเทศไทยสู่การเป็นประเทศในโลกที่หนึ่ง (ประเทศที่พัฒนาแล้ว) และได้มีการจัดทำวาระพัฒนาที่ 7 : แนวทางปฏิรูปเศรษฐกิจไทยเพื่อเป็น

ประเทศที่พัฒนาแล้วภายในปี พ.ศ. 2575 เสนอรัฐบาล พร้อม ๆ กับรายงานวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ การปฏิรูปประเทศไทยและการปรับเปลี่ยนกลไกภาครัฐ ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับแนวทางการเปลี่ยน ผ่านประเทศไทยจากประเทศโลกที่สอง ไปสู่ประเทศในโลกที่หนึ่ง คณะกรรมาธิการวิสามัญจัดทำ วิสัยและออกแบบอนาคตประเทศไทย สถาปนาปฏิรูปแห่งชาติได้นำเสนอตัวแบบการขับเคลื่อนความมั่ง คั่งของประเทศไทย ภายใต้ตัวแบบ “ประเทศไทย 4.0” หรือ “Thailand 4.0” ซึ่งจะเป็นการพัฒนา ประเทศให้ก้าวสู่การเป็นประเทศในโลกที่หนึ่ง ปรับเปลี่ยนจากประเทศรายได้ปานกลาง เป็น ประเทศรายได้สูง ปรับเปลี่ยนจากเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยประสิทธิภาพ เป็นเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อน ด้วยนวัตกรรม ตามรายงานแนวคิดวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์การปฏิรูปประเทศไทยและการปรับเปลี่ยน กลไกภาครัฐ เสนอต่อนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 13 สิงหาคม 2558 และมีการนำเสนอเรื่องนี้ในหลาย โอกาส นำมาสู่การประกาศเป็นนโยบาย “ประเทศไทย 4.0” ทั้งนี้ ทิศทางการปฏิรูปโครงสร้างทาง เศรษฐกิจสู่ประเทศไทย 4.0 จะเน้นการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเข้ามาช่วยพัฒนา โดยที่ภาค การเกษตรยังคงเป็นแกนหลัก แต่จะเปลี่ยนการเกษตรแบบดั้งเดิมไปสู่การเกษตรสมัยใหม่สร้าง เกษตรกรปราดเปรื่อง (Smart Farmer) และสนับสนุนให้เกษตรกรเป็นผู้ประกอบการมากขึ้น พร้อมๆ กับการพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ที่รัฐให้ความช่วยเหลือ ไปสู่ SMEs ที่มีศักยภาพสูง การพัฒนาการบริการที่สร้างมูลค่าค่อนข้างต่ำไปสู่การบริการที่สร้างมูลค่าสูง และการพัฒนาแรงงานทักษะต่ำไปสู่แรงงานที่มีทักษะสูง

แผนพัฒนาจังหวัดชัยภูมิ ปี พ.ศ.2565-2569 จำแนกประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนา ออกเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม และด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ซึ่งอยู่ภายใต้กรอบของ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ.2565-2569) พบว่า อัตราการขยายตัว ทางด้านเศรษฐกิจ มาจากภาคเกษตรกรรมถึงร้อยละ 34 (สำนักงานจังหวัดชัยภูมิ, 2562) ประกอบกับ การจัดทำแผนการพัฒนาจังหวัด ปี พ.ศ.2561-2564 ได้ให้ความสำคัญต้องการพัฒนา เศรษฐกิจให้เกิดความต่อเนื่อง เพราะเป็นสาขาหลักที่สร้างรายได้ให้กับจังหวัด รวมทั้งการแก้ไข ปัญหาด้านความเหลื่อมล้ำของประชาชน เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนา ประเทศต่อไป

จุดอ่อนที่สำคัญประการหนึ่งของภาคตะวันออกเฉียงเหนือคือการมีจำนวนคนจนมากที่สุด ของประเทศ คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๓ ของประชากรภาค ไม่สามารถเข้าถึงบริการที่มีคุณภาพของรัฐ ขาดโอกาสทางการศึกษาและการประกอบอาชีพ (แผนพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2565-2569) โดยเฉพาะอาชีพเกษตรกรรมที่เน้นการผลิตเพื่ออยู่เพื่อกินเท่านั้นยังนับว่าไม่เพียงพอที่จะมี รายได้สร้างความมั่นคงให้ชีวิต ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง จังหวัดนครชัยบุรินทร์

ประกอบด้วย นครราชสีมา ชัยภูมิ บุรีรัมย์ และสุรินทร์ ที่มีเกษตรประกอบอาชีพเลี้ยงไก่ชนเป็นจำนวนมาก ไกชนที่มีลักษณะเด่น โครงสร้างดี แข็งชนเก่งเป็นที่ต้องการของตลาดผู้ชื่นชอบและนิยมกีฬาไก่ชนเป็นอย่างมาก เห็นได้จากไก่ชนที่มีราคาแพงที่สุดในประเทศไทยอยู่ที่ ตัวละ 22 ล้านบาท (ชนะชัยฟาร์มอยุธยา, 2561) ซึ่งถ้าอาชีพเหล่านี้ได้รับการสนับสนุนและพัฒนาเป็นธุรกิจเชิงพาณิชย์ ไกชนจะช่วยให้เศรษฐกิจของชาวบ้านดีขึ้น ลดรายจ่ายและเสริมรายได้เป็นการสร้างอาชีพในชุมชนได้อย่างดี สามารถแก้ปัญหาความยากจนและพัฒนาคุณภาพชีวิตเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมอย่างยั่งยืน

จังหวัดชัยภูมิเป็นหนึ่งในจังหวัดที่มีเกษตรประกอบอาชีพเลี้ยงไก่ชนเป็นจำนวนมากซึ่งถ้าภูมิปัญญาเหล่านี้ได้รับการสนับสนุนและพัฒนาเป็นธุรกิจ ไกชนจะช่วยให้เศรษฐกิจของชาวบ้านดีขึ้น ลดรายจ่ายและเสริมรายได้เป็นการสร้างอาชีพในชุมชนได้อย่างดี ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยในการเพาะเลี้ยงและพัฒนาไก่ชนเพื่อการพาณิชย์ กรณีศึกษาเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงไก่ชนในจังหวัดชัยภูมิ เพื่อเพื่อศึกษา และต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเพาะเลี้ยงและพัฒนาไก่ชน วิเคราะห์ และหาแนวทางที่เป็นไปได้และเหมาะสมโดยใช้ภูมิปัญญาด้านการเลี้ยงไก่ชนเป็นฐานเพื่อจัดการธุรกิจการเลี้ยงไก่ชนสำหรับเกษตรกรระดับชาวบ้านและผู้ประกอบการขนาดย่อม เพื่อสร้างความเข้มแข็งในกลุ่มผู้ประกอบการเพาะเลี้ยงไก่ชนและสนับสนุนการพัฒนานวัตกรรมการเลี้ยงไก่ชนให้ประสบความสำเร็จมากขึ้น เพื่อสร้างรูปแบบของการทำฟาร์มไก่ชนเชิงธุรกิจ ที่พร้อมจะเป็นอาชีพทางเลือกใหม่ให้กับเกษตรกรในจังหวัดชัยภูมิและจังหวัดใกล้เคียง ซึ่งจะทำให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านการเพาะเลี้ยงและพัฒนาไก่ชนได้รับการต่อยอดและทำให้ทราบถึงนวัตกรรมการเพาะเลี้ยงและพัฒนาไก่ชนเพื่อการพาณิชย์ ได้รับทราบเทคนิควิธีการ และเคล็ดลับในการเพาะเลี้ยงและพัฒนาสายพันธุ์ไก่ชนโดยอาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานสู่การพัฒนาเป็นนวัตกรรมเพื่อการจัดการธุรกิจเชิงพาณิชย์ เกษตรกรและกลุ่มผู้ประกอบการเพาะเลี้ยงไก่ชนได้รับการสนับสนุนและพัฒนานวัตกรรมการเลี้ยงไก่ชนจนประสบความสำเร็จมากขึ้น ได้ตัวอย่างรูปแบบของการทำฟาร์มไก่ชนเพื่อการพาณิชย์ที่ประสบความสำเร็จ พร้อมทั้งพร้อมจะเป็นอาชีพทางเลือกใหม่ให้กับเกษตรกรในจังหวัดชัยภูมิและจังหวัดใกล้เคียงต่อไป

แต่จากสภาพปัญหาการเลี้ยงไก่ชน พบว่า ชาวบ้านในพื้นที่จังหวัดชัยภูมียังขาดการปรับปรุงพันธุ์ไก่ชนด้วยตัวเองอย่างต่อเนื่อง ขาดการคัดเลือกพ่อพันธุ์และแม่พันธุ์ที่ดีนิยมใช้การผสมพันธุ์ไก่ของตนเองโดยวิธีธรรมชาติ มักปล่อยให้แม่ไก่ต้องกกไข่เองและเลี้ยงลูกตามธรรมชาติแม่ไก่หยุดการให้ไข่ทำให้การออกไข่ของชุดต่อไปล่าช้า ลูกไก่มีอัตราการตายสูงขึ้นเนื่องจากสภาพอากาศแปรปรวน อาหารตามธรรมชาติไม่เพียงพอลูกไก่ได้รับอาหารไม่ครบถ้วนทำให้อ่อนแอ มีภูมิ

ด้านทานต่อโรคต่ำ ชาวบ้านขาดการป้องกันและดูแลสุขภาพโรคที่ดี รวมทั้งขาดการดูแลทำความสะอาดและภาชนะต่าง ๆ และเมื่อมีโรคระบาดเกิดขึ้นผู้เลี้ยงไก่ชนมักไม่ติดต่อกับสัตวแพทย์ จากสภาพปัญหาดังกล่าวจึงส่งผลให้ไก่ชนไม่มีราคาสูงขึ้นกว่าเดิมกลายเป็นไก่มูลค่าเพิ่ม ซึ่งสอดคล้องกับ อวรุท วณิชชาติ (2542 : 45) ที่ได้ศึกษาการผลิตสัตว์กระเพาะเดียวในหมู่บ้านอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม พบว่า การจัดการด้านผลิตลูกไก่นอกจากจะต้องใช้เงินทุนค่อนข้างมากแล้วผู้ผลิตจำเป็นจะต้องมีความรู้ความชำนาญในวิทยาการด้านนี้ค่อนข้างดี มีเวลาเหลือพอในการดูแลให้อาหาร เก็บไข่ คัดไข่ ฟักไข่ อีกมากมายด้วยความสำคัญดังกล่าว

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิมีพันธกิจในการจัดการเรียนการสอนเพื่อการศึกษาวิจัย เพื่อแก้ไขปัญหาและลดความเดือดร้อนให้กับชุมชนในการบูรณาการขับเคลื่อนการพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน และมีข้อเสนอโครงการพัฒนาอาชีพ โดยเน้นการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการชุมชนของตนแล้วจะทำให้คนในชุมชนนั้น ๆ ลดการพึ่งพาจากสังคมภายนอก ตลอดจนสามารถนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้ เป็นการเชื่อมโยงการเรียนรู้ระหว่างทฤษฎีและภาคปฏิบัติด้วยการเอานวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ในการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นกับความรู้สมัยใหม่ ซึ่งผลที่ได้จากการศึกษาจะทำให้ทราบถึงภูมิปัญญาและแนวทางพัฒนาศักยภาพการเลี้ยงไก่ชนเชิงพาณิชย์จังหวัดชัยภูมิ โดยมีเป้าหมายทางการตลาดซึ่งเป็นการตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคหรือผู้ซื้อไก่ชนในจังหวัดชัยภูมิและจังหวัดอื่นๆต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการเพาะเลี้ยงและพัฒนาไก่ชนเชิงพาณิชย์แบบครบวงจรในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ
2. เพื่อศึกษารูปแบบของการทำฟาร์มไก่ชนเชิงธุรกิจ ที่พร้อมจะเป็นอาชีพทางเลือกใหม่ให้กับเกษตรกร (ฟาร์มตัวอย่าง)

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การวิจัยเรื่อง “ไก่ชนเงินล้าน” จากการเพาะเลี้ยงสู่กระบวนการพัฒนาเชิงพาณิชย์แบบครบวงจรในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ โดยคณะผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตและวิธีดำเนินการวิจัยออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการเพาะเลี้ยงและพัฒนาไก่ชนเชิงพาณิชย์แบบครบวงจรในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ประธานกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ชน อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ สมาคมผู้เพาะเลี้ยงไก่ชนจังหวัดชัยภูมิ, ตัวแทนเกษตรกร, ปราชญ์ชาวบ้านผู้มีความรู้เรื่องไก่ชน และเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงไก่ชน จำนวน 50 คน

2. เครื่องมือในการวิจัย ใช้แบบบันทึกการสนทนา และแบบสอบถามเพื่อประเมินความพึงพอใจและการนำองค์ความรู้ไปปรับใช้ประโยชน์ และอุปกรณ์ที่ใช้บันทึกข้อมูลได้แก่ เครื่องบันทึกเสียง เครื่องบันทึกวิดีโอ กล้องถ่ายภาพ เป็นต้น

3. การวิเคราะห์ข้อมูล 1) เชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลความพึงพอใจและการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์โดยการหาค่าความถี่ (Frequency) และ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ระยะที่ 2 การสร้างรูปแบบของการทำฟาร์มไก่ชนเชิงธุรกิจ ที่พร้อมจะเป็นอาชีพทางเลือกใหม่ให้กับเกษตรกร (ฟาร์มตัวอย่าง)

1. กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ประธานกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ชน อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ สมาคมผู้เพาะเลี้ยงไก่ชนจังหวัดชัยภูมิ, ตัวแทนเกษตรกร, ปราชญ์ชาวบ้านผู้มีความรู้เรื่องไก่ชน และเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงไก่ชนเชิงพาณิชย์ จำนวน 10 คน

2. เครื่องมือในการวิจัย ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม แบบบันทึกการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบบบันทึกการสังเกตแบบมีส่วนร่วม แบบบันทึกการพูดคุย และแบบสอบถามเพื่อประเมินความพึงพอใจและการนำองค์ความรู้ไปปรับใช้ประโยชน์ และอุปกรณ์ที่ใช้บันทึกข้อมูลได้แก่ เครื่องบันทึกเสียง เครื่องบันทึกวิดีโอ กล้องถ่ายภาพ เป็นต้น

3. การวิเคราะห์ข้อมูล เชิงคุณภาพ ดำเนินการมีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลคุณภาพใช้วิธีการตรวจสอบสามเส้า (Triangulation) และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

ผลการวิจัย (Research Results)

1. ผลการจัดกิจกรรมการ ถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการเพาะเลี้ยงและพัฒนาไก่ชนเชิงพาณิชย์แบบครบวงจรในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ

1) ผู้วิจัยดำเนินการดำเนินการโดยจัดกิจกรรมฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ สถานที่ดำเนินการ : องค์การบริหารส่วนตำบลคอนสวรรค์ ตำบลคอนสวรรค์ อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ วันที่ดำเนินการ : 14-16 พฤษภาคม 2565/ กลุ่มเป้าหมาย : จำนวน 50 คน ประกอบด้วย เกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงไก่ชนบ้านคอนสวรรค์ โดยวิทยากรที่มีประสบการณ์ทั้งเชิงวิชาการและเชิงปฏิบัติการ ได้แก่ คณาจารย์จากมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ปศุสัตว์อำเภอจัตุรัส ผู้อำนวยการสอนเลี้ยงไก่พื้นเมืองบ้านใหม่มาดี เจ้าของฟาร์มอุณกายอำเภอหนองบัวแดง นักปฏิบัติ และผู้ประสบความสำเร็จในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเชิงธุรกิจ

2) องค์ความรู้เกี่ยวกับการเพาะเลี้ยงและพัฒนาไก่ชนของเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงไก่ชนในจังหวัดชัยภูมิที่นำมาถ่ายทอดฝึกอบรมแก่เกษตรกร ได้แก่ ความรู้เรื่องสายพันธุ์ไก่ชน, การคัดเลือกพันธุ์ไก่ชน, การดูแลลักษณะไก่ชน, โรคในไก่ชนและวิธีการรักษา, การเพาะขยายพันธุ์ไก่ชน, การคัดเลือกพันธุ์ไก่ชน, และสมุนไพรสำหรับไก่ชน

3) ผลประเมินระดับความพึงพอใจของเกษตรกรที่เข้าร่วมจัดกิจกรรมการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการเพาะเลี้ยงและพัฒนาไก่ชนเชิงพาณิชย์แบบครบวงจรในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 50 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 56 มากที่สุด และเพศหญิง จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 44 กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีอายุ 51 ปี - 60 ปี จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 36 รองลงมาผู้ตอบแบบสอบถามมีอายุ 61 ปี ขึ้นไป จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 24 อายุ 41 ปี - 50 ปี จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 16 อายุ 20 - 30 ปี จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 14 และผู้ตอบแบบสอบถามอายุ 31 ปี - 40 ปี จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 10 ตามลำดับ

3.1) ระดับความคิดเห็นของเกษตรกรที่เข้าร่วมจัดกิจกรรมการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการเพาะเลี้ยงและพัฒนาไก่ชนเชิงพาณิชย์แบบครบวงจรในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ พบว่า เกษตรกรมีความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมกิจกรรม มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุดทุกด้าน ด้านที่เกษตรกรมีความพึงพอใจมากที่สุด คือ 4.98 อยู่ 2 ด้าน คือ ด้านกระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้ และด้านวิทยากร มีค่าเฉลี่ยที่ 4.98 แยกเป็นรายข้อดังนี้

3.1.1) ด้านกระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้ ข้อที่ได้ค่าเฉลี่ยมากที่สุด มี 4 ข้อ คือ 1) มีผังลำดับขั้นตอนและระยะเวลาการดำเนินงานชัดเจน 2) มีความสะดวก รวดเร็ว ดำเนินการตามระยะเวลาที่กำหนด 3) ความชัดเจนในการอธิบาย แนะนำขั้นตอนการดำเนินงาน และ 4) มีการดำเนินงานตามลำดับ ก่อน-หลัง ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.98 รองลงมาคือ ขั้นตอนที่ไม่ยุ่งยากซับซ้อนเข้าใจง่าย ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.96

3.1.2) ด้านวิทยากร ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ วิทยากรมีความกระตือรือร้น เอาใจใส่ ค่าเฉลี่ย 5.00 รองลงมาคือ วิทยากรมีความรู้ ทักษะ ในงานด้านที่รับผิดชอบ และ วิทยากรชี้แจงข้อสงสัย ให้คำแนะนำ ให้ความรู้ที่เป็นประโยชน์แก่ผู้เข้าร่วมกิจกรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากันที่ 4.98 รองลงมาคือ วิทยากรยิ้มแย้มแจ่มใส มีบุคลิกที่เหมาะสม และการใช้เอกสาร สื่อประกอบการบรรยายและอุปกรณ์ในการอบรม/สัมมนาเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยเท่ากันที่ 4.96

3.1.3) ด้านที่เกษตรกรมีความพึงพอใจรองลงมา คือ 4.96 แยกเป็นรายข้อดังนี้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือมีเทคโนโลยีที่ทันสมัยในการดำเนินกิจกรรม เช่น คอมพิวเตอร์ เครื่องฉายสไลด์ และเครื่องฉายเอกสาร เป็นต้น ค่าเฉลี่ย 4.98 รองลงมาคือ มีป้ายประชาสัมพันธ์กิจกรรมอย่างชัดเจนและน้ำดื่ม อาหารสะอาด เพียงพอ ค่าเฉลี่ย 4.96 รองลงมาคือสถานที่จัดกิจกรรมมีความสะอาด เหมาะสมและมีสถานที่จอดรถสำหรับผู้เข้าร่วมกิจกรรมอย่างเหมาะสม ค่าเฉลี่ย 4.94 ตามลำดับ

2. ผลการศึกษารูปแบบของการทำฟาร์มไก่ชนเชิงธุรกิจ ที่พร้อมจะเป็นอาชีพทางเลือกใหม่ให้กับเกษตรกรจังหวัดชัยภูมิ

ปัจจุบันหลังจากสถานการณ์โควิด – 2019 ระบาด (2562-2565) กระแสการเลี้ยงไก่ชนได้หวนกลับมาคึกคักอีกครั้งสนามไก่ชนตามภูมิภาคต่างๆทั่วประเทศเริ่มเปิดดำเนินการ ทำให้มือเก่าและมือใหม่หันมาให้ความสนใจกันอย่างแพร่หลาย ส่งผลทำให้ช่วงนี้ (ตุลาคม 2565) ตลาดการซื้อขายไก่ชนเริ่มคึกคักเป็นพิเศษ เพราะนอกจากคนไทยด้วยกันแล้วยังมีชาวต่างชาติจากมาเลเซีย อินโดนีเซีย และฟิลิปปินส์ ที่นิยมเล่นไก่ชน ถือเป็นโอกาสทองของเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงไก่ชน และฟาร์มไก่ชนโดยแท้ อย่างไรก็ตามคนที่หันมาเลี้ยงไก่ชน ส่วนใหญ่ยังไม่มีความรู้หรือความชำนาญหรือบางครั้งก็มึนน้อย ไม่มีลู่วางที่ดีและถูกต้อง ดังนั้นจากการลงพื้นที่ศึกษาคณะผู้วิจัยขอเสนอ ฟาร์มไก่ชนตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จในการจัดการธุรกิจไก่ชนระดับเงินล้านดังต่อไปนี้

2.3 การเตรียมของที่ใช้ประกอบการปักไข่ในฟาร์มมีดังนี้

- 1) กระบุง หรืออ่างดิน เพื่อความเย็นสบายของแม่ไก่ สะดวกและกะทัดรัดด้วย
- 2) มูลฝอยสำหรับรองรังไข่ ควรใช้ของดังนี้ ไม้ฟาง (ทำให้ไก่ตีแรง จนให้คู่ต่อสู้ชักดิน) คราบงูเห่า (ทำให้แข่งมีพิษ) ทองคำ (ทำให้สีสวย) ไม้คานหักคาบ่า (ทำให้มีลำหักลำโคน) หญ้าแพรก (เวลาชนทำให้พื้นง่ายเหมือนหญ้าแพรก)
- 3) การคัดไข่ การเก็บไข่ไว้ฟักควรเลือกไข่ที่สมบูรณ์ไม่บุบสี้ และน้ำหนักมาก ไม่น้อยกว่า 45 กรัม หรือใกล้เคียง ถ้าท่านทำได้ตามนี้ท่านจะได้ไก่เก่งประมาณ 80% การทำรังให้ไก่ฟักไม่ควรให้แดดส่อง หรือฝนสาดได้เพราะจะทำให้ไข่เสีย การฟักแต่ละครั้ง ไม่ควรฟักเกิน 10 หรือ 11 ใบ ถ้าฟักเกินแล้วจะทำให้ไข่เสียมาก ฟักประมาณ
- 4) วิธีเลือกไข่ขึ้นฟัก การเลือกไข่ขึ้นฟัก ใช้สมุดปกอ่อนม้วนเป็นรูปกระบอกแล้ว นำไข่ที่ฟักไปประมาณ 15 วัน ใส่ทางด้านหนึ่ง อีกด้านหนึ่งใช้ส่องให้ตรงกับพระอาทิตย์ ถ้าไข่มีเชื้อจะมองเห็นเป็นสีดำสนิท แต่ถ้าไข่ไม่มีเชื้อจะมองเห็นในไข่เป็นแสงสว่าง ไข่ไม่มีเชื้อควรคัดออกได้เลย ถ้าเก็บไว้มาก นอกจากจะทำให้แน่นกันแล้ว จะทำให้ไข่เสียไปมากอีกด้วย

2.4 วิธีเลี้ยงลูกไก่ในฟาร์ม

ตามปกติลูกไก่อ่อนเป็นสัตว์ที่เลี้ยงยากมากเพราะจะมีโรคหลายชนิดแล้วยังจะมีสัตว์อื่นรบกวนอีกมากเช่น เหยี่ยว สุนัข งู แมว กา และสัตว์อื่น ๆ อีกหลายชนิด ดังนั้นท่านต้องระวังให้มาก หลังจากลูกไก่ออกแล้วให้นำลูกไก่มาขังไว้ในที่ ๆ สะอาด อย่าให้ลมโกรกมาก เวลานอนควรให้นอนในมุ้งอย่าให้ยุ่งกีดได้ เพราะจะทำให้เกิดโรคฝีดาษได้ อาหารสำหรับลูกไก่ ในระยะ 10 วันแรก ควรใช้ปลายข้าวกล้องอย่างละเอียด ผสมอาหารไก่อ่อนซึ่งมีขายตามร้านอาหารไก่ คลุกกับน้ำพอเปียกให้กิน ส่วนน้ำใช้ไวตามินผสมให้กินหลังจาก 10 วันไปแล้วใช้ข้าวกล้องเม็ดโตผสมอาหารไก่และน้ำเช่นเดิมให้กินพออิ่มแล้ว ใช้ปลาทะเลหรือปลาน้ำจืดต้มให้สุกปั่นเป็นลูกกลอนเล็ก ๆ ให้กิน หรือผสมกับอาหารไก่ให้กินหลังอาหารแล้ว พออายุประมาณ 1 เดือน เริ่มให้กินข้าวเปลือกเม็ดเล็กได้แล้ว หลังจากกินข้าวเปลือกอิ่มแล้ว ควรให้กินปลาตัวละประมาณเท่าหัวแม่มือทุกวัน ลูกไก่ที่ท่านเลี้ยงจะโตเร็วกว่าปกติ โรคสำหรับไก่ชนเราส่วนมากจะมีโรคร้ายแรงอยู่หลายชนิดด้วยกัน คือ โรคหลอดลมอักเสบ โรคหวัด โรคบิด ไก่ที่เป็นโรคชนิดนี้ส่วนมากกระเพาะอาหารไม่ย่อย หงอยซึมอยู่ตลอดเวลา ควรใช้ยาซัลฟาควินน็อกซาลิน ผสมน้ำตามส่วนให้กิน หรือใช้หยอดก็ได้ติดต่อกัน 3 วัน แล้วเว้น 1 วันจนกว่าจะหาย การเลี้ยงลูกไก่ หลังจากออกจากไข่แล้วประมาณ 10 วัน ควรให้อยู่กับแม่ก่อน สถานที่เลี้ยงไม่ควรให้แฉะ ควรเป็นที่ร่มมีแดดรำไรและที่สำคัญที่สุดต้องมีหญ้า เพราะหญ้าจะเพิ่มวิตามินซีให้กับไก่

2.5 วิธีการเลี้ยงไก่สำหรับชน

การเลี้ยงไก่สำหรับชนนั้น มีหลายอย่างหลายชนิดแล้วแต่ครูบาอาจารย์ใดจะสั่งสอนมา แต่ที่จะนำมาถวายเป็นที่นิยมมากที่สุด ระยะเวลาปล้ำและทำตัวไก่หนุ่ม ไก่หนุ่มที่จะเริ่มเลี้ยงครั้งแรกต้องลงขมิ้นให้ทั่วทั้งตัวเสียก่อน เพื่อสะดวกในการอาบน้ำ และป้องกันไรได้อีกด้วย

1) เริ่มอาบน้ำเวลาเช้าทุกวัน ควรใช้ผ้าประคบหน้าทุกครั้งที่มีการอาบน้ำ ลงกระเบื้อง เนื้อตัวบาง ๆ แล้วลงขมิ้นตามเนื้อบาง ๆ แล้วนำไปผึ่งแดด พอรู้ว่หอบก็นำไก่เข้าร่ม อย่าให้กินน้ำจนกว่าจะหายหอบจึงจะให้กินน้ำได้ไก่พอมไม่ควรผึ่งแดดให้มากเพราะจะทำให้พอมมากไปอีก ถ้าอ้วนเกินไปต้องผึ่งแดดให้มากสักหน่อย เพราะจะทำให้น้ำหนักลดลงได้ ควรค้อน้ำหนักทุกครั้งที่มีการซ้อม และการเลี้ยงทุกวันตอนเช้า

2) อาบน้ำประมาณ 7 วัน แล้วจึงเริ่มซ้อมครั้งแรกสัก 2 ยก ๆ ละไม่เกิน 12 นาที ซ้อมสัก 3 ครั้ง ครั้งที่ 2 ครั้งที่ 3 ซ้อมยกละ 15 นาที รวมแล้วให้ได้ 6 ยก ระยะเวลาปล้ำแต่ละครั้งควรมีเวลาห่างกันประมาณ 10 -15 วันพอครบกำหนดแล้วต้องถ่ายยาตามทีกล่าวมาข้างต้นแล้ว

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

1. ผลการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการเพาะเลี้ยงและพัฒนาไก่ชนเชิงพาณิชย์แบบครบวงจรในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ พบว่า องค์ความรู้เกี่ยวกับการเพาะเลี้ยงและพัฒนาไก่ชนของเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงไก่ชนในจังหวัดชัยภูมิ ได้แก่ สายพันธุ์ไก่ชน การคัดเลือกพันธุ์ไก่ชน การดูแลลักษณะไก่ชนผู้เลี้ยงไก่ชนเชื่อว่าไก่ที่มีลักษณะดีถูกต้องตามตำรานั้น จะเป็นไก่เก่ง ฉลาดไหวพริบและเชิงชนดี โรคในไก่ชนและวิธีการรักษา การเพาะขยายพันธุ์ไก่ชน การคัดเลือกพันธุ์ไก่ชน การดูแลลักษณะไก่ชน และสมุนไพรสำหรับไก่ชน และระดับความคิดเห็นของเกษตรกรที่เข้าร่วมจัดกิจกรรมการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการเพาะเลี้ยงและพัฒนาไก่ชนเชิงพาณิชย์แบบครบวงจรในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ พบว่า เกษตรกรมีความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมกิจกรรม มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุดทุกด้าน ด้านที่เกษตรกรมีความพึงพอใจมากที่สุด คือ 4.98 อยู่ 2 ด้าน คือ ด้านกระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้ และด้านวิทยากร มีค่าเฉลี่ยที่ 4.98 แสดงให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมดังกล่าวได้ก่อให้เกิดเกษตรกรเกิดการนำองค์ความรู้ด้านการเพาะเลี้ยงไก่ชนที่ต้องไปสู่การปฏิบัติตามหลักวิชาการ และเกิดประสิทธิภาพสูงสุดแก่เกษตรกรในพื้นที่อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ทศนีย์ ทองไชย (2542 : 16-23) กล่าวว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นความรู้ความสามารถที่เกิดจากการสั่งสม การเรียนรู้จากบรรพบุรุษในอดีต และถ่ายทอดความรู้เหล่านั้นผ่านมายังลูกหลานมาจนถึงปัจจุบัน ในลักษณะเชื่อมโยงความรู้เหล่านั้น ทางด้านเศรษฐกิจ อาชีพ

วัฒนธรรม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ได้อย่างผสมกลมกลืน และมีคุณค่ายิ่งในการดำรงชีวิตของชนเหล่านั้นสอดคล้องกับแนวคิดของ เอกวิทย์ ณ ถลาง (2541 : 1-12) ที่กล่าวว่าภูมิปัญญาไทยเป็นผลของประสบการณ์สั่งสมของคนที่ยืนยันจากปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมปฏิสัมพันธ์ในกลุ่มชนเดียวกัน และระหว่างกลุ่มชุมชนหลาย ๆ ชชาติพันธุ์รวมไปถึงโลกทัศน์ที่มีต่อสิ่งเหนือธรรมชาติ ภูมิปัญญาเหล่านี้เคยเอื้ออำนวยให้คนไทยแก้ปัญหาได้ดำรงอยู่การสุขาภิบาลที่ดีที่จะช่วยให้ประสบความสำเร็จในการเลี้ยงไก่ชน โดยดูแลทำความสะอาดเล้าและภาชนะต่าง ๆ สร้างเล้าให้อากาศถ่ายเทได้สะดวก กำจัดแหล่งน้ำสกปรกกรอบ ๆ บริเวณบ้าน เล้าไก่และใกล้เคียง อาหารไก่มีคุณภาพดี อาหารที่กินไม่หมดให้ทิ้งไม่ปล่อยให้น้ำเสีย มีน้ำสะอาดให้ไก่กินตลอดเวลา ถ้ามีไก่ป่วยต้องกำจัดเสียและจัดการเผาหรือฝังให้เรียบร้อย ไม่ทิ้งซากไก่ลงแหล่งน้ำ กำจัดซากไก่โดยวิธีเผาหรือฝัง ไม่ซื้อไก่สดจากตลาดหรือหมู่บ้านอื่นมากิน และเมื่อมีโรคระบาดเกิดขึ้นผู้เลี้ยงไก่ชนติดต่อกับสัตวแพทย์โดยเร็ว แสดงให้เห็นว่าผู้เลี้ยงไก่ชนจะต้องมีความรู้ความชำนาญในวิทยาการด้านนี้ค่อนข้างดี

2. ผลการศึกษารูปแบบของการทำฟาร์มไก่ชนเชิงธุรกิจ ที่พร้อมจะเป็นอาชีพทางเลือกใหม่ให้กับเกษตรกรจังหวัดชัยภูมิ พบว่า “โชคดาราดายฟาร์มไก่ชน” จังหวัดบุรีรัมย์ ที่มีคุณศุภวิทย์ เขียวศรี หรือเสียว อายุ 27 ปี เป็นผู้บริหารของฟาร์ม ปัจจุบันฟาร์มตั้งอยู่ บ้านโกรกขี้หนู ตำบลชุมเห็ด อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์จุดกำเนิดเริ่มจากความสนใจด้านไก่ชนของคุณศุภวิทย์ เขียวศรี ตั้งแต่สมัยเด็กเป็นทุนเดิมอยู่แล้วประกอบกรได้รับแรงสนับสนุนจากครอบครัวที่มีคุณพ่อเป็นต้นแบบด้านการเลี้ยงไก่ชน จึงเก็บสะสมองค์ความรู้ด้านไก่ชนเรื่อยมาจนกระทั่งมองเห็นช่องทางทำธุรกิจไก่ชนที่ประสบความสำเร็จจึงเริ่มจัดสร้างฟาร์มไก่ชนเชิงพาณิชย์ขึ้นอย่างจริงจังในปี พ.ศ. 2557 จนกระทั่งเกิดไก่ชนตัวเก่งของฟาร์มขึ้นมาชื่อ เจ้าแสนกล เป็นไก่ชนสายพันธุ์พม่าตัวดังที่ชนสนามมาตรฐานชนะเลิศพันสูงสุดในประวัติศาสตร์ของประเทศไทย คือ 70 ล้านบาท และผลิตทายาท ลูกหลานออกมาชนชนะเงินล้านเกือบทุกคอก จึงทำให้คุณศุภวิทย์ เขียวศรี ได้ดำเนินการบริหารจัดการฟาร์มโดยมีการใช้องค์ความรู้หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านไก่ชนมาใช้อย่างได้ผลดี จนปัจจุบันยอดจำหน่ายลูกไก่ ไกรุ่น ไก่อพร้อมชน ไก่พ่อพันธุ์ และไก่แม่พันธุ์ของ “โชคดาราดายฟาร์มไก่ชน” อยู่ที่ 300,000-700,000 บาท/เดือน บางเดือนยอดทะลุไปถึง 1,000,000 บาทเลยทีเดียว โดยฟาร์มไก่ชนเงินล้านดังกล่าวให้เปิดผลเคล็ดวิธีที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจทำฟาร์มไก่ชนต้องให้ความสำคัญกับปัจจัยดังนี้ วิธีการเลี้ยงไก่สำหรับชน วิธีเลี้ยงลูกไก่ในฟาร์ม การเตรียมของที่ใช้ประกอบการฟักไข่ในฟาร์ม และการหาพ่อพันธุ์-แม่พันธุ์ไก่ในฟาร์มนอกจากนี้ความซื่อสัตย์ยังเป็นองค์ประกอบสำคัญของการทำธุรกิจฟาร์มไก่ชนบนความเชื่อที่ว่า ให้สิ่งที่ดีกับเขาไป สิ่งที่ดีจะกลับมาหาเรา ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อเนก วารวิรักษ์(2545 : 45-60) ที่ได้ศึกษาการ

ดำเนินงานของธุรกิจไก่พันธุ์พื้นเมืองลูกผสมในเขตอำเภอกมลาไสยจังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการศึกษาพบว่า หากผู้เลี้ยงได้พันธุ์ไก่ที่ตรงความต้องการของตลาด มีสุขภาพแข็งแรง ทนทานต่อสภาพแวดล้อม อัตราการเลี้ยงรอดสูง ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ประสบความสำเร็จ รวมทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภชัย วงศ์อนันต์ (2545 : 123-130) ที่ได้ศึกษาความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการพัฒนาการเลี้ยงไก่ชนในจังหวัดอำนาจเจริญ ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาอุปสรรคในการเลี้ยงไก่ชนที่พบมากที่สุด คือ การเลี้ยงไก่เล็กและโรคระบาดไก่ 2. การประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาในการเลี้ยงไก่ชนเชิงพาณิชย์จังหวัดมุกดาหารการที่แม่ไก่ต้องคอยเลี้ยงดูลูกไก่อ้นั้นแม่ไก่จะหยุดการให้ไข่โดยสิ้นเชิง ทำให้การออกไข่ของชุดต่อไปล่าช้า อัตราการตายของลูกไก่สูงขึ้นเนื่องจากสภาพอากาศแปรปรวนทำให้ลูกไก่ปรับตัวไม่ทัน อาหารตามธรรมชาติมีไม่เพียงพอทำให้ลูกไก่ได้รับอาหารไม่ครบถ้วนทำให้อ่อนแอ มีภูมิต้านทานต่อโรคต่ำลง เป็นผลทำให้ลูกไก่ตายด้วยโรคแทรกซ้อนได้ง่าย ผู้เลี้ยงไก่ชนจึงมีวิธีการแก้ไขโดยการแยกลูกไก่จากแม่ไก่อมาอนุบาลในคอกเป็นการกกลูกไก่ฤดูฝนเป็นช่วงที่ลูกไก่อมักเป็นหวัดและมีโรคอื่นแทรก เนื่องจากเชื้อแบคทีเรียและเชื้อไวรัสแพร่กระจายได้รวดเร็วการทำให้วัคซีนจึงถือเป็นสิ่งสำคัญ ลูกไก่ต่างอายุกันจะมีความต้องการอาหารที่แตกต่างกัน การเลี้ยงดูจะให้อาหารและน้ำอย่างเพียงพอ รวมทั้งทำความสะอาดกรงหรือโรงเรือนอยู่เสมอ การฝึกไก่ให้ออกก่าลังเป็นการบริหารกล้ามเนื้อ กระดูกและข้อต่อ ทำให้กล้ามเนื้อของไก่แน่นแข็งแรง พร้อมสำหรับการเคลื่อนไหวในทุกสปีดขึ้นเชิง การฝึกไก่ให้ออกก่าลังสามารถทำได้ตั้งแต่ไก่อายุน้อยเพื่อเป็นการวางรากฐานโครงสร้างที่ดีให้กับลูกไก่ การฝึกไก่ให้ออกก่าลังนอกจากจะทำให้ไก่มีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรงแล้ว ยังเป็นการส่งเสริมกระตุ้นพัฒนาการทางด้านสติปัญญาของลูกไก่ได้อีกทางหนึ่งด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผลที่ได้จากการศึกษา ควรนำมาใช้เป็นแนวทางในการจัดสร้างหลักสูตรการเลี้ยงไก่ชนเพื่อสร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้เกษตรกรในพื้นที่

1.2 หน่วยงานภาครัฐควรให้ความสำคัญกับการใช้มิติทางสังคมด้านวิถีชีวิตและวัฒนธรรมชุมชนมาเชื่อมโยงกับการพัฒนาอื่น ๆ ซึ่งเป็นการบูรณาการความรู้ทักษะที่เกี่ยวข้องเข้าด้วยกัน เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาสายพันธุ์ไก่ชนที่ต่อเนื่องราบรื่นและมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาขยายผลพัฒนาต่อยอดอย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง (References)

- ทัศนีย์ ธงชัย. (2542). สภาพและแนวทางการดำเนินการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน สังคมศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษา แผนกการศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต การบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- แผนพัฒนาการศึกษาจังหวัดชัยภูมิ พ.ศ. 2565 – 2569. 2565. แผนพัฒนาจังหวัดชัยภูมิ. สำนักงานจังหวัดชัยภูมิ.
- แผนพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พ.ศ. 2565-2569. 2565. แผนพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 12-14.
- แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564. 2565. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. พิมพ์ครั้งที่ 12 หน้า 4-6.
- ศุภชัย วงศ์อนันต์. (2545). ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการพัฒนาการเลี้ยงไก่ชนในจังหวัดอำนาจเจริญ. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ศุภวิทย์ แก้วศรี. (2565, สิงหาคม 6-7). ผู้จัดการฟาร์มไก่ชนโชคดาราชัยฟาร์ม อ.เมือง จ.บุรีรัมย์. สัมภาษณ์.
- อรรถวารีรักษ์. (2545). การดำเนินธุรกิจไก่พื้นเมืองลูกผสมในอำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ รายงานการศึกษาปัญหาพิเศษ. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- อาวุฒิ วาณิชชาติ. (2542). การผลิตสัตว์เดียวในหมู่บ้านอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เอกวิทย์ ณ ถลาง. (2536). ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการพัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ : มูลนิธิปัญญา.

แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจังหวัดอุบลราชธานี เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวชาวกัมพูชา*

Guideline for Developing the Potential of Health Tourism in Ubon Ratchathani Province to Support Cambodian Tourists*

ซันฟี ไท¹ กุลวดี ละม้ายจิน² และรัตนะ ปัญญาภา³

Sunfy Thay¹, Kulvadee Lamaijeen² and Rattana Panyapa³

Received : January 30, 2023; Revised : March 14, 2023; Accepted : March 15, 2023

บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจังหวัดอุบลราชธานี 2) เพื่อศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจังหวัดอุบลราชธานีเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวชาวกัมพูชา 3) เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจังหวัดอุบลราชธานีเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวชาวกัมพูชา ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวกัมพูชาที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในจังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 12 คน และตัวแทนหน่วยงาน ทั้งภาครัฐ และเอกชนจำนวน 13คน โดยรวมทั้งหมด จำนวน 25 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพแวดล้อมทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจังหวัดอุบลราชธานี โดยมีทฤษฎี (SWOT) เป็นแนวทาง ดังนี้ จุดแข็ง โรงพยาบาลมีอุปกรณ์ด้านการแพทย์ที่ทันสมัย และแพทย์ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทางมี

¹นักศึกษาศาสาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี; M.A. candidate in Social Sciences for Development, Ubon Ratchathani Rajabhat University, Thailand; e-mail : Sunfythay123@gmail.com

²คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี; Faculty of Humanities and Social Sciences, Ubon Ratchathani Rajabhat University, Thailand.

³คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี; Faculty of Education, Ubon Ratchathani Rajabhat University, Thailand.

ความสามารถรักษาบำบัดได้เป็นอย่างดี และยังมีแหล่งท่องเที่ยวแบบธรรมชาติเป็นจำนวนมาก จุดอ่อน ผู้ประสานงานด้านภาษากัมพูชา-ไทย และป้ายสื่อความหมายตามจุดต่าง ๆ ไม่เพียงพอ โอกาส ที่ตั้งมีระยะทางใกล้กัน ถนนหนทางที่สะดวก มีโรงแรม และที่พักหลายระดับที่สามารถเลือกได้ มีร้านอาหารที่สามารถรองรับได้ อุปสรรค แหล่งท่องเที่ยว โรงพยาบาล และจุดให้บริการต่าง ๆ ยังขาดการประชาสัมพันธ์ 2) ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจังหวัดอุบลราชธานี เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวชาวกัมพูชา เมืองคัมพูชา (6As) คือ 1. สิ่งดึงดูดใจ 2. ความสามารถในการเข้าถึง 3. สิ่งอำนวยความสะดวก 4. ที่พัก 5. กิจกรรม 6. ด้านการจัดการและบริการการท่องเที่ยว และ 3) ข้อเสนอแนะเพื่อให้เกิดการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจังหวัดอุบลราชธานี ดังนี้ 1. การพัฒนาบุคลากรทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ 2. การพัฒนาการจัดการ และการบริการด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ 3. การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ 4. การพัฒนากิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ 5. การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

คำสำคัญ (Keywords) : การพัฒนา, การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ, นักท่องเที่ยวชาวกัมพูชา

Abstract

The objectives of this study are to: 1) examine the health tourism landscape in Ubon Ratchathani Province, 2) examine the potential for health tourism in Ubon Ratchathani Province to attract tourists from Cambodia, and 3) offer recommendations for maximizing the potential for health tourism in Ubon Ratchathani Province to attract tourists from Cambodia. 12 tourists from Cambodia who visited Ubon Ratchathani Province for the purpose of health tourism, along with 13 representatives from public and private organizations, made up the sample group for the study's 25 participants. A form for semi-structured interviews served as the research tool. The study's conclusions were as follows: 1) The SWOT theory provides the following guidelines for the Ubon Ratchathani Province's health tourism environment: 1. There are many natural attractions near the hospital, contemporary medical equipment, and doctors with specialized training who can treat patients well. 2. Signage at numerous locations and a coordinator for the Cambodian-Thai language are insufficient. 3. Placement of areas adjacent to one

another, accessible highways, a variety of hotel and lodging options, and eateries that can accommodate 4. Publicity is still lacking for tourist destinations, hospitals, and service locations. 2) Potential of Health Tourism in Ubon Ratchathani Province to Support Cambodian Tourists: In a research study on guidelines for the development of health tourism in Ubon Ratchathani Province to support Cambodian tourists with the main components (6As), it was found that: 1. attractions; 2. accessibility; 3. amenities; 4. accommodation; 5. activities; and 6. tourism management and services. And 3) Suggestions for developing the potential of health tourism in Ubon Ratchathani Province are as follows: 1. Personnel development in medical tourism 2. Management and hospitality development 3. Development of medical tourism facilities 4. Development of medical tourism activities 5. Development of an information system for medical tourism.

Keywords: Development, Health Tourism, Cambodian Tourists

บทนำ (Introduction)

การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเป็นการท่องเที่ยวที่เกิดการผสมผสานระหว่างการเดินทางมาเพื่อเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวพร้อม ๆ กับการมาใช้บริการด้านการแพทย์และสุขภาพ กีฬาศูนย์การออกกำลังกาย หรือเข้าร่วมทำกิจกรรมอื่น ๆ ที่ช่วยในการส่งเสริมสุขภาพให้แข็งแรง (วาริพร ชูศรี และคณะ, 2563) สำหรับประเทศไทยถือเป็นอันดับ 1 ในภูมิภาคอาเซียน เป็นแหล่งสร้างและกระจายรายได้ไปยังภูมิภาคต่างๆของประเทศที่มีมูลค่ามหาศาล อย่างไรก็ตามหนึ่งในการท่องเที่ยวที่ย่อมมีขึ้นส่วนหลายอย่างที่รวมไปด้วย นั่นก็คือการท่องเที่ยวเชิงบำบัดรักษาสุขภาพที่ไม่อาจขาดได้เลย โดยในช่วงหลังๆนี้ หลังจากเปิดประชาคมอาเซียนมา ทำให้การเดินทางเข้าออกต่างประเทศในภูมิภาคอาเซียนก็สะดวกขึ้นเป็นอย่างมาก ทำให้การเดินทางท่องเที่ยวไม่ใช่แค่ท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อนหย่อนใจเพียงแต่อย่างใด ยังมีผู้เดินทางกลุ่มหนึ่งที่มีจุดประสงค์เดินทางเพื่อรักษาบำบัด และตรวจสุขภาพทั่วไปอีกไม่น้อย อีกอย่างหนึ่ง ในระยะเวลา 2 ปี ที่ผ่านมานี้ (2562-2564) ทั่วโลกกำลังมีวิกฤติการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 อย่างหนัก ทำให้ผู้คนทั่วโลกหันมาใส่ใจในด้านสุขภาพเป็นอย่างมาก ทำให้มีการเดินทางท่องเที่ยวในแบบเชิงสุขภาพมากยิ่งขึ้น (ศิริเพ็ญ ศุภกาญจนกันติ, 2563) โดยการเติบโตอย่างรวดเร็วของการท่องเที่ยวในขณะนี้ขาดการดำเนินการที่ดีและเหมาะสม

จะทำให้เกิดปัญหาตามมาหลายประการโดยเฉพาะการจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออำนวยความสะดวกต่อนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ ถึงแม้ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีชื่อเสียงในด้านการแพทย์ที่มีความเจริญก้าวหน้า ทั้งการรักษา และอุปกรณ์ประกอบการรักษาที่ล้ำสมัย ทำให้การรักษามีความแม่นยำ ร่วมกับการดูแลพยาบาลเป็นอย่างดี แต่สำหรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาเพื่อพักบำบัดรักษาในระยะเวลาชั่วคราว ก็จำเป็นต้องใช้บริการในชุมชนนั้นๆ เช่น การบริการขนส่ง ที่พัก ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึกและของใช้ส่วนตัว ตลอดจนถึงการบริการสายบันเทิง และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ (วาริพร ชูศรี และคณะ, 2563)

สำหรับจังหวัดอุบลราชธานีเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีชื่อเสียงในด้านการแพทย์เช่นเดียวกัน ทำให้มีชาวต่างชาติเดินทางเข้ามาเป็นอย่างมากเพื่อบำบัดรักษาสุขภาพ โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวกัมพูชา เนื่องจากจังหวัดอุบลราชธานีมีชายแดนติดกับประเทศกัมพูชา จึงทำให้การเดินทางมีความสะดวก ทำให้การค้าส่งผลดีมีความเจริญเติบโตในด้านเศรษฐกิจ สร้างรายได้ให้ชุมชนในพื้นที่ เพราะเช่นนี้ถึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญในการศึกษาเรื่อง แนวทางพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจังหวัดอุบลราชธานี เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวชาวกัมพูชา

จากที่กล่าวมาในข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจังหวัดอุบลราชธานี เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวชาวกัมพูชา ทั้งนี้ เพราะผลการวิจัยจะส่งผลให้เกิดประโยชน์ต่อภาพลักษณ์ที่ดีงามของจังหวัดอุบลราชธานีในสายตาชาวต่างชาติที่มาท่องเที่ยวหรือพำนักรั่วคราวในจังหวัดอุบลราชธานี และเป็นแนวทางส่งเสริมศักยภาพการท่องเที่ยวของจังหวัดอุบลราชธานีในอีกมิติหนึ่งด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ จังหวัดอุบลราชธานี
2. เพื่อศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจังหวัดอุบลราชธานี เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวชาวกัมพูชา
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจังหวัดอุบลราชธานี เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวชาวกัมพูชา

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมของการท่องเที่ยว ศักยภาพ ปัญหา อุปสรรค และแนวทางการพัฒนา

ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ จังหวัดอุบลราชธานีเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวชาวกัมพูชา การศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีการเก็บข้อมูลเป็น 2 ส่วนดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลจากตำราเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการศึกษาวิจัย
2. ศึกษาข้อมูลจากภาคสนาม (Field Study) ซึ่งใช้วิธีการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi Structured Interview) โดยเน้นการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key-informant) ตามแนวสัมภาษณ์ที่วางไว้ก่อน แล้วจึงสัมภาษณ์อย่างอื่น เพื่อหาข้อมูลเพิ่มเติม

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวกัมพูชาที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในจังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 12 คน และตัวแทนของโรงพยาบาลภาครัฐ จำนวน 2 คน และเอกชน จำนวน 2 คน สาธารณะสุข จำนวน 2 คน ตัวแทนการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจำนวน 2 คน ตัวแทนจากสถานศึกษา จำนวน 3 คน และตัวแทนจากบริษัทนำเที่ยวจำนวน 2 คน โดยผู้วิจัยจะลงพื้นที่เพื่อทำการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวชาวกัมพูชาจำนวน 12 คน และตัวแทนประกอบกิจการที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ และเอกชน จำนวน 13 คน โดยรวมทั้งหมด จำนวน 25 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริง และครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย ผู้วิจัยได้ใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพในการศึกษา โดยใช้วิธีการและเครื่องมือสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามดังนี้

2.1. การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้เตรียมประเด็นหลักสำหรับการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล และนำมาประยุกต์ใช้กับการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์ที่เตรียมแนวคำถามไว้ก่อนล่วงหน้าระดับของคำถามนั้นเป็นคำถามทั่วไป โดยผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นรายบุคคล

2.2. การเก็บข้อมูลด้วยการศึกษาเอกสาร เป็นการเก็บข้อมูลที่เป็นสถิติและบันทึกต่างๆ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารต่าง ๆ เช่น บันทึกประจำวัน นโยบาย/แผนงานของคณะกรรมการบริหารจัดการท่องเที่ยวที่มีความเกี่ยวข้อง เป็นต้น

2.3. การบันทึกข้อมูล ในการเก็บข้อมูลแต่ละครั้ง ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยเก็บข้อมูลอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องตลอดการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยได้ใช้วิธีจดหรือเขียนสัญลักษณ์ที่สามารถสื่อความหมายที่ผู้วิจัยเข้าใจได้ รวมทั้งบันทึกเทป ถ่ายรูป หรือวิดีโอหากได้รับการอนุญาตจากผู้ให้ข้อมูล หลังจากนั้นผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้นำบันทึกให้เสร็จสิ้นในแต่ละวันของการเก็บข้อมูลสำหรับการสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง ในการสัมภาษณ์แต่ละครั้ง ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการจดบันทึกแบบย่อใน

ประเด็นที่สำคัญ หลังจากนั้นได้กลับมาบันทึกในแบบบันทึกอีกครั้งทั้งนี้ในการบันทึกข้อมูลตามขั้นตอนต่าง ๆ ดังกล่าว ผู้วิจัยได้ใช้ทั้งการเขียนลงใน แบบบันทึกของแต่ละเครื่องมือ และการบันทึกด้วยระบบคอมพิวเตอร์ เพื่อเป็นการป้องกันข้อมูลสูญหายและเพื่อเป็นการทบทวนประเด็นการเก็บข้อมูลซึ่งทำให้สามารถวางแผนการเก็บข้อมูลในครั้งต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1. ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากตำราเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการศึกษาวิจัย

3.2 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากกลุ่มเป้าหมายทั้ง 2 กลุ่มที่ผู้วิจัยกำหนด ได้แก่ กลุ่มผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ และกลุ่มหน่วยงานของรัฐและเอกชน โดยวิธีการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi Structured Interview) เพื่อนำไปทำการวิเคราะห์ข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากวิธีการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi Structured Interview) เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยก็นำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง โดยการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) เพื่อให้ได้ปัญหา อุปสรรค และแนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจังหวัดอุบลราชธานี เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวชาวกัมพูชา

ผลการวิจัย (Research Results)

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจังหวัดอุบลราชธานี เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวชาวกัมพูชา โดยการศึกษาในครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2กลุ่ม ซึ่งเป็นประชากรทั้ง 2กลุ่มที่มีความสำคัญ และมีความเกี่ยวข้องกับแนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจังหวัดอุบลราชธานี เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวชาวกัมพูชา โดยเน้นใช้วิธีการเก็บและรวบรวมข้อมูลภาคสนามโดยวิธีการสังเกต และเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi Structured Interview) โดย กลุ่มตัวอย่างในการศึกษา แบ่งออกเป็น **กลุ่มที่ 1** ได้แก่ กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวกัมพูชาที่เดินทางเข้ามาในจังหวัดอุบลราชธานี **กลุ่มที่ 2** ได้แก่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ และเอกชนในจังหวัดอุบลราชธานี โดยผู้วิจัยได้สรุปตามกลุ่มตัวอย่างที่สัมภาษณ์มี รายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ผลการวิจัยสภาพแวดล้อมทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ จังหวัดอุบลราชธานี จากการสัมภาษณ์กลุ่มที่ 1 ได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวกัมพูชาที่เดินทางเข้ามาในจังหวัดอุบลราชธานี พบผลการวิจัย ดังนี้

1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ จากการให้ข้อมูลการสัมภาษณ์นักเดินทางชาว กัมพูชาที่เดินทางเข้ามาในจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า เป็นเพศชาย 5 คน อายุอยู่ในช่วงระหว่าง 23-49 ปี และเพศหญิง 7 คน อายุอยู่ในช่วงระหว่าง 21-65 ปี

2) สภาพแวดล้อมของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในจังหวัดอุบลราชธานี จากการให้ข้อมูล การสัมภาษณ์นักเดินทางชาว กัมพูชาที่เดินทางเข้ามาในจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า จุดแข็ง: เป็น จังหวัดที่มีความปลอดภัย มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและถูกสร้างขึ้นหลากหลายแบบ มี ทัศนียภาพที่ดี ความเป็นอยู่ของประชาชนคนไทยมีระเบียบ และน้ำใจ มีการต้อนรับอย่าง อ่อนน้อม โดยเฉพาะจังหวัดอุบลราชธานีมีโรงพยาบาลหลายแห่ง ทั้งภาครัฐ และเอกชน เช่น โรงพยาบาลสรรพสิทธิประสงค์ โรงพยาบาลศูนย์มะเร็งประจำจังหวัดอุบลราชธานี โรงพยาบาลอุบล รัตน์ อนุบุรี โรงพยาบาลพริ้นซ์อุบลราชธานี โรงพยาบาลราชเวชอุบลราชธานี และโรงพยาบาลชีวะมิ ตรอุบลราชธานี เป็นต้น รวมทั้งมีแพทย์ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทางเพียงพอในการรองรับ นักท่องเที่ยวชาว กัมพูชา จุดอ่อน: ตามจุดบริการต่าง ๆ และตามโรงพยาบาลทั้งภาครัฐ และเอกชน ยังขาดผู้เชี่ยวชาญด้านภาษากัมพูชา- ไทย การประชาสัมพันธ์แนะนำให้นักเดินทางชาว กัมพูชาได้ ทราบถึงศักยภาพและข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยว หรือด้านอื่น ๆ ที่ต้องการสื่อสาร กับบุคลากรในแหล่งให้บริการนั้น โอกาส: ตามความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งท่องเที่ยวทั้งแหล่ง ท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ และแหล่งท่องเที่ยวที่ถูกสร้างขึ้นหลายแห่ง รวมทั้งการรักษาการแพทย์ตาม โรงพยาบาลทั้งภาครัฐ และเอกชนที่มีหลายแห่ง มีคุณภาพ มีอุปกรณ์ประกอบการรักษาที่ทันสมัย มากมาย และสามารถเดินทางเข้ามาใช้บริการในจังหวัดอุบลราชธานีได้อย่างสะดวก คาดว่าจังหวัด อุบลราชธานีจะมีนักเดินทางชาว กัมพูชาที่ต้องการเดินทางเข้ามาใช้บริการมากขึ้นอย่างรวดเร็ว และสามารถทำให้ธุรกิจในพื้นที่ดีขึ้นเป็นอย่างมาก เช่น ธุรกิจด้านร้านอาหาร การขนส่ง โรงแรม ร้านสรรพสินค้า คลินิก และโรงพยาบาลหลายแห่งที่เปิดให้บริการสำหรับนักเดินทางชาว กัมพูชา อุปสรรค: ตามแหล่งท่องเที่ยว หรือจุดให้บริการต่าง ๆ โดยเฉพาะตามโรงพยาบาลทั้งภาครัฐ และ เอกชนที่อยู่ในจังหวัดอุบลราชธานียังขาดการประชาสัมพันธ์แนะนำข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับศักยภาพ แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ ขาดการจัดการ และการสนับสนุนด้านการสื่อสารภาษากัมพูชา-ไทย หรือ ภาษาไทย-กัมพูชา จึงทำให้นักเดินทางชาว กัมพูชาที่เดินทางเข้ามาใช้บริการต่าง ๆ ทั้งในธุรกิจ ร้านอาหาร การขนส่ง โรงแรม ร้านสรรพสินค้า คลินิก และโรงพยาบาลหลายแห่งที่เปิดให้บริการ

สำหรับนักเดินทางชาวแกมพูชาในจังหวัดอุบลราชธานีมีความขัดข้องในด้านการสื่อสารภาษา
แกมพูชา-ไทย หรือภาษาไทย-แกมพูชา

3) พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวแกมพูชาที่เดินทางเข้ามาในจังหวัดอุบลราชธานี
แรงจูงใจ และสิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวชาวแกมพูชาที่เดินทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในจังหวัด
อุบลราชธานี จากการให้ข้อมูลการสัมภาษณ์นักเดินทางชาวแกมพูชาที่เดินทางเข้ามาในจังหวัด
อุบลราชธานี พบว่า จังหวัดอุบลราชธานีเป็นจังหวัดที่มีความปลอดภัย มีศักยภาพด้านการแพทย์
ประชาชนในชุมชนมีน้ำใจ และต้อนรับอย่างอบอุ่น มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ และแหล่ง
ท่องเที่ยวที่สร้างขึ้นหลายแห่ง มีร้านสรรพสินค้า ร้านอาหาร และที่พักหลายระดับให้เลือกได้ตาม
ความเหมาะสม มีกิจกรรมบันเทิงต่าง ๆ และสิ่งอำนวยความสะดวกมากมายทำให้นักเดินทางชาว
แกมพูชาที่เดินทางเข้ามาใช้บริการแล้วเกิดความประทับใจ เวลากลับประเทศแล้วสามารถเล่าปากต่อ
ปากชื่นชม และชักชวนเพื่อนบ้านเดินทางกลับมาใช้บริการในจังหวัดอุบลราชธานีอีกด้วย

2. ผลการวิจัยศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจังหวัดอุบลราชธานี เพื่อรองรับ
นักท่องเที่ยวชาวแกมพูชาตามองค์ประกอบ 6As พบว่า 1) สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) จากการให้ข้อมูล
การสัมภาษณ์นักเดินทางชาวแกมพูชาที่เดินทางเข้ามาในจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า จังหวัด
อุบลราชธานี มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์ แหล่งท่องเที่ยวที่ถูกสร้างขึ้น มี
ร้านสรรพสินค้า ร้านอาหารมากมาย และที่พักหลายระดับที่สามารถเลือกได้ตามความเหมาะสม มีสิ่ง
อำนวยความสะดวกต่าง ๆ หลายอย่าง โดยเฉพาะมีความพร้อมในการให้บริการด้านการแพทย์ โดย
มีโรงพยาบาลหลายแห่ง มีอุปกรณ์การแพทย์ที่ทันสมัย และแพทย์เชี่ยวชาญเฉพาะทางเพียงพอ
หลังจากมาใช้บริการด้านการแพทย์แล้ว นักเดินทางชาวแกมพูชามักจะแวะเที่ยวตามแหล่งท่องเที่ยว
ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในจังหวัดอุบลราชธานี และระหว่างทางกลับก็แวะซื้อของฝาก หรือของใช้ต่าง ๆ ตาม
ร้านสรรพสินค้ากลับบ้านอีกด้วย 2) ความสามารถในการเข้าถึง (Accessibility) จากการให้ข้อมูล
การสัมภาษณ์นักเดินทางชาวแกมพูชาที่เดินทางเข้ามาในจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า จังหวัด
อุบลราชธานีมีทางถนนการคมนาคมดีสะดวกสบายในการเดินทาง แต่การเข้าถึงข้อมูล และการ
สื่อสารความหมาย ยังมีน้อยมาก เช่น ป้ายสื่อความหมาย ข้อมูลการให้บริการตามจุดต่าง ๆ และผู้
ประสานงานด้านภาษาแกมพูชา-ไทย ยังไม่เพียงพอในการตอบสนองความต้องการของนักเดินทาง
ชาวแกมพูชาที่เดินทางเข้ามาใช้บริการ โดยเฉพาะการสื่อสารภาษาแกมพูชา-ไทย ในด้านการแพทย์
ตามโรงพยาบาลต่าง ๆ ที่อยู่ในจังหวัดอุบลราชธานี 3) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenity) จากการ
ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์นักเดินทางชาวแกมพูชาที่เดินทางเข้ามาในจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า จังหวัด
อุบลราชธานีมีสิ่งอำนวยความสะดวกมากมายหลากหลายแบบ เช่น ห้องน้ำสาธารณะ ร้านอาหาร ที่

พัก ร้านอาหารสินค้า ร้านสะดวกซื้ออื่น ๆ รถ Taxi รถตู้ให้เช่า และระบบโทรคมนาคมที่เข้าถึงได้ เกือบทุกที่ เป็นต้น 4) ที่พัก (Accommodation) จากการให้ข้อมูลการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยว ชาว กัมพูชาที่เดินทางเข้ามาในจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า จังหวัดอุบลราชธานี มีที่พักให้เลือก หลากหลายแบบ ไม่ว่าจะเป็นโรงแรมระดับ 5 ดาว หรือ ที่พักที่สร้างขึ้นใหม่ ๆ หลายแห่ง และมี ราคาให้เลือกตามความเหมาะสม 5) กิจกรรม (Activity) จากการให้ข้อมูลการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยว ชาว กัมพูชาที่เดินทางเข้ามาในจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า จังหวัดอุบลราชธานีมีเทศกาลให้นัก เดินทางชาว กัมพูชาเยี่ยมชมแทบทุกเดือนของปี เช่น งานกาชาดประจำปี งานสงกรานต์ปีใหม่ งาน แห่เทียนพรรษา และงานลอยกระทง เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีแหล่งท่องเที่ยวหลากหลายแบบ และ ร้านอาหารสายบันเทิงมากมายที่สามารถให้นักเดินทางชาว กัมพูชาที่เดินทางเข้ามาในจังหวัด อุบลราชธานีได้ผ่อนคลาย และมีความประทับใจได้ 6) ด้านการจัดการและบริการการท่องเที่ยว จากการให้ข้อมูลการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวชาว กัมพูชาที่เดินทางเข้ามาในจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า จังหวัดอุบลราชธานียังไม่มีการจัดการป้ายสื่อความหมายเป็นภาษากัมพูชา และข้อมูลต่าง ๆ ที่ เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ที่ให้นักเดินทางชาว กัมพูชาเดินทางเข้ามาเยี่ยมชมแล้วได้ ทราบถึงข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ มีผู้ประสานงานด้านภาษากัมพูชา-ไทย ไม่เพียงพอ โดยเฉพาะการสื่อสารภาษากัมพูชา-ไทย ในด้านการแพทย์ตามโรงพยาบาลต่าง ๆ อยู่ในจังหวัด อุบลราชธานี

3. ผลการวิจัยเสนอแนะแนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจังหวัด อุบลราชธานี เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวชาว กัมพูชา จากการให้ข้อมูลการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยว ชาว กัมพูชาที่เดินทางเข้ามาในจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า หน่วยงานภาครัฐ และเอกชนควรจะมีการ จัดการ และความร่วมมือในเรื่องการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านภาษากัมพูชาเพื่อการสื่อสารใน องค์กร เพื่อสร้างความประทับใจ และสร้างแรงจูงใจให้นักเดินทางชาว กัมพูชาที่มีความต้องการในการเดินทาง เข้ามาใช้บริการต่าง ๆ ในจังหวัดอุบลราชธานีเพิ่มมากขึ้น มีการจัดป้ายสื่อความหมายเป็นภาษา กัมพูชาตามจุดให้บริการต่าง ๆ และมีผู้ประสานงานด้านภาษากัมพูชา-ไทย หรือภาษาไทย-กัมพูชา ให้เพียงพอ โดยเฉพาะตามโรงพยาบาลต่าง ๆ ที่มีนักเดินทางชาว กัมพูชาเข้ามาใช้บริการ จากการ สัมภาษณ์กลุ่มที่ 2 ได้แก่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ และเอกชน พบผลการวิจัย ดังนี้

1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ จากการสัมภาษณ์หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้ง ภาครัฐ และเอกชนที่ประกอบการในจังหวัดอุบลราชธานี ทั้ง 13 คน พบว่า เป็นเพศชาย 4 คน อายุ อยู่ในช่วงระหว่าง 33-42 ปี และเพศหญิง 9 คน อายุอยู่ในช่วงระหว่าง 35-59 ปี

2) ผลสัมฤทธิ์เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในจังหวัดอุบลราชธานี จากการให้ข้อมูลการสัมภาษณ์หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ และเอกชน พบว่า จังหวัดอุบลราชธานีเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเต็มไปด้วยความอุดมสมบูรณ์มากมาย เช่น จังหวัดอุบลราชธานีมีที่ตั้งที่มีดินแดนติดกับประเทศเพื่อนบ้านทั้งประเทศกัมพูชา และประเทศลาว โดยมีช่องทางทางบก ทำให้มีความสะดวกในการเดินทางมาท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นการท่องเที่ยวในรูปแบบไหนก็ตาม นอกจากนี้ การเดินทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในจังหวัดอุบลราชธานีแบ่งออกเป็น 2 แบบ ดังนี้ 1) การเดินทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เพื่อรักษาบำบัด และอาจจะแวะท่องเที่ยวตามแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ระหว่างทาง 2) การเดินทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เพื่อพักผ่อนหย่อนใจ ท่องเที่ยวแบบธรรมชาติ ภูเขา น้ำตก และร่วมไปถึงการใช้บริการเพิ่ม เช่น สปา หรืออบนวด และกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทำแล้ว สามารถทำให้สุขภาพจิตดีขึ้น ทั้งนี้ จังหวัดอุบลราชธานีมีศักยภาพทั้งสองด้าน จากข้อมูลการวิจัยกระทรวงการท่องเที่ยวในปี 2560 พบว่า มีนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในจังหวัดอุบลราชธานี เพื่อรักษาบำบัดมากเป็นอันดับ 2 ในประเทศ รองจากกรุงเทพมหานครฯ โดยส่วนใหญ่ นักเดินทางที่เดินทางเข้ามา มากที่สุดนั้น มี ชาวกัมพูชา และลาว จุดแข็ง: จังหวัดอุบลราชธานี มีโรงพยาบาลหลายแห่งที่มีศักยภาพ ทั้งภาครัฐ และเอกชน เช่น โรงพยาบาลสรรพสิทธิประสงค์ โรงพยาบาล 50 พรรษา โรงพยาบาลอุบลรักษ์ ธนบุรี โรงพยาบาลศูนย์มะเร็่ง และยังมีโรงพยาบาลอีกหลายแห่งที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวเข้ามาเพื่อรักษาบำบัดได้เป็นอย่างดี รวมไปถึงอุปกรณ์ด้านการแพทย์ที่ทันสมัย และแพทย์ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทางหลายแผนก ทำให้มีความโดดเด่นเป็นอย่างมากในการเลือกเดินทางเพื่อรักษาบำบัด และยังมีสิ่งดึงดูดให้นักเดินทางเข้ามาอีกหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวแบบธรรมชาติ หรือถูกสร้างขึ้น การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวช่วงเทศกาลต่าง ๆ เช่น เทศกาลงานกาชาดปีใหม่ เทศกาลสงกรานต์ งานแห่เทียนเข้าพรรษา และเทศกาลลอยกระทง เป็นต้น จุดอ่อน: การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจังหวัดอุบลราชธานี มีผู้ประสานงานด้านภาษากัมพูชา-ไทย ยังไม่เพียงพอ โดยเฉพาะผู้ประสานงานด้านภาษากัมพูชา-ไทยในด้านการแพทย์ตามโรงพยาบาลต่าง ๆ อยู่ในจังหวัดอุบลราชธานีที่มีผู้เดินทางชาวกัมพูชาใช้บริการ และยังมีป้ายสัญลักษณ์บอกทางตามจุดต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกให้นักเดินทางชาวกัมพูชาที่เข้ามาใช้บริการตามแหล่งให้บริการนั้น ๆ มากพอ โอกาส: สำหรับนักท่องเที่ยวชาวกัมพูชาที่เดินทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจังหวัดอุบลราชธานี มีจำนวนมาก โดยทั้งนี้ มีแรงจูงใจส่วนใหญ่จากที่ตั้งดินแดนที่มีระยะทางใกล้กัน ถนนหนทางที่สะดวก และค่าใช้จ่ายที่เหมาะสม มีโรงแรม และที่พักหลายระดับที่สามารถเลือกได้ตามความต้องการ มีร้านอาหารที่สามารถรองรับได้ทั้งราคาเหมาะสม รสชาติดี และมีบรรยากาศดีสามารถสร้างความประทับใจให้นักเดินทาง

ชาวกัมพูชาที่เดินทางเข้ามาใช้บริการได้ อุปสรรค: การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจังหวัดอุบลราชธานีเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวชาวกัมพูชา พบว่า ตามแหล่งท่องเที่ยว หรือจุดให้บริการต่าง ๆ โดยเฉพาะตามโรงพยาบาลทั้งภาครัฐ และเอกชนที่อยู่ในจังหวัดอุบลราชธานียังขาดการประชาสัมพันธ์แนะนำข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ ขาดการจัดการ และการสนับสนุนด้านการสื่อสารภาษากัมพูชา-ไทย จึงทำให้นักเดินทางชาวกัมพูชาที่มาใช้บริการต่าง ๆ ทั้งในธุรกิจร้านอาหาร การขนส่ง โรงแรม ร้านสรรพสินค้า คลินิก และโรงพยาบาลหลายแห่งที่มีนักเดินทางชาวกัมพูชาใช้บริการมีความขัดข้องในด้านการสื่อสารภาษากัมพูชา-ไทย

3) ผลสัมภาษณ์เกี่ยวกับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวกัมพูชาที่เดินทางเข้ามาในจังหวัดอุบลราชธานี แรงจูงใจ และสิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวชาวกัมพูชาที่เดินทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในจังหวัดอุบลราชธานี จากข้อมูลการให้สัมภาษณ์จากเจ้าหน้าที่ทั้งภาครัฐ และเอกชน พบว่า ส่วนใหญ่นักเดินทางชาวกัมพูชาที่เดินทางเข้ามาในจังหวัดอุบลราชธานี เพื่อตรวจสุขภาพ และรับการรักษาบำบัด เนื่องจากจังหวัดอุบลราชธานีมีทรัพยากรด้านการแพทย์เป็นที่พึงพอใจ และสะดวกสบายในการเดินทางเข้ามาใช้บริการ โรงพยาบาลมีอุปกรณ์การแพทย์ที่ทันสมัย และมีแพทย์เชี่ยวชาญเฉพาะทางเพียงพอในการให้บริการ ในระหว่างนี้นักเดินทางชาวกัมพูชาก็ยังมีโอกาสในการแวะเที่ยวตามแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ในจังหวัดอุบลราชธานีอีกด้วย เช่น สวนสัตว์ วัดประธาตุ หนองบัว วัดภูพร้าว ด่านช่องเม็ก และซื้อของที่ระลึกกลับบ้านตามร้านสรรพสินค้าต่าง ๆ เช่น ตลาดบักชี ตลาดสุณีย์ ตลาดเซ็นทรัลพลาซ่า และตลาดนัดกลางคืน เป็นต้น อีกอย่างประชาชนคนไทยที่ประกอบกิจการอยู่ในจังหวัดอุบลราชธานีมีการต้อนรับ และให้บริการกับนักเดินทางชาวกัมพูชาได้เป็นอย่างดี ส่วนค่าใช้จ่ายก็มีความเหมาะสม

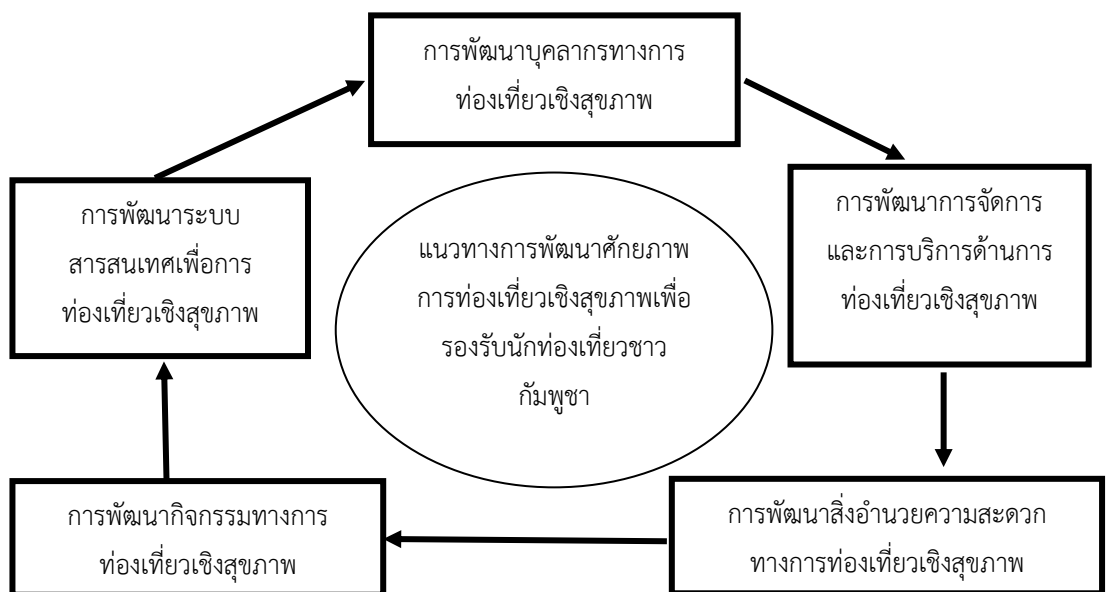
4) ผลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับศักยภาพของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในจังหวัดอุบลราชธานี (6As) ตามองค์ประกอบทั้ง (6As) 1) สิ่งดึงดูดใจ (Attraction): จากข้อมูลการให้สัมภาษณ์จากเจ้าหน้าที่ทั้งภาครัฐ และเอกชน พบว่า จังหวัดอุบลราชธานี มีศักยภาพ มีความพร้อมในการให้บริการด้านการแพทย์เป็นอย่างดี มีโรงพยาบาลหลายแห่ง มีอุปกรณ์การแพทย์ที่ทันสมัย และแพทย์เชี่ยวชาญเฉพาะทางเพียงพอ มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ และถูกสร้างขึ้นหลายแห่ง มีร้านอาหารสายบันเทิงให้นักเดินทางชาวกัมพูชาได้ผ่อนคลาย เพื่อสร้างความประทับใจ และแรงจูงใจให้นักเดินทางชาวกัมพูชาต้องการเดินทางกลับมาใช้บริการอีก 2) ความสามารถในการเข้าถึง (Accessibility): จากข้อมูลการให้สัมภาษณ์จากเจ้าหน้าที่ทั้งภาครัฐ และเอกชน พบว่า จังหวัดอุบลราชธานีมีถนนการคมนาคมดี มีรถTaxi มีรถตู้ให้เช่า และระบบโทรคมนาคมก็ทั่วถึง แต่การเข้าถึงข้อมูล และการสื่อสารความหมาย ยังมีน้อยมาก เช่น ป้ายบอกทาง และข้อมูลการ

ให้บริการตามจุดให้บริการต่าง ๆ 3) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenity): จากข้อมูลการให้สัมภาษณ์จากเจ้าหน้าที่ทั้งภาครัฐ และเอกชน พบว่า จังหวัดอุบลราชธานีมีสิ่งอำนวยความสะดวกมากมายหลากหลายแบบเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติได้ เช่น ห้องน้ำสาธารณะ ร้านอาหาร ที่พัก ร้านสะดวกซื้อ และระบบโทรคมนาคมทั่วถึง เป็นต้น 4) ที่พัก (Accommodation): จากข้อมูลการให้สัมภาษณ์จากเจ้าหน้าที่ทั้งภาครัฐ และเอกชน พบว่า จังหวัดอุบลราชธานีมีที่พักให้เลือกหลากหลายแบบ ไม่ว่าจะเป็นโรงแรมระดับ 5 ดาว หรือที่พักที่สร้างขึ้นใหม่ ๆ หลายแห่ง และมีราคาให้เลือกตามความเหมาะสม 5) กิจกรรม (Activity): จากข้อมูลการให้สัมภาษณ์จากเจ้าหน้าที่ทั้งภาครัฐ และเอกชน พบว่า จังหวัดอุบลราชธานีมีเทศกาลให้นักเดินทางชาวต่างชาติเยี่ยมชมแทบทุกเดือนของปี มีแหล่งท่องเที่ยวหลากหลายแบบ และร้านอาหารสายบันเทิงมากมายสามารถให้นักเดินทางชาวต่างชาติเข้ามาในจังหวัดอุบลราชธานีได้ผ่อนคลาย และประทับใจ 6) ด้านการจัดการและบริการการท่องเที่ยว: จากข้อมูลการให้สัมภาษณ์จากเจ้าหน้าที่ทั้งภาครัฐ และเอกชน พบว่า จังหวัดอุบลราชธานีมีบริษัทจัดนำเที่ยวหลายบริษัทในการดูแลนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เดินทางเข้ามา และอนาคตคาดว่าจะมีการพัฒนามากขึ้น นักเดินทางชาวต่างชาติอาจจะเดินทางเข้ามาเอง มีป้ายสื่อความหมายให้ ทำให้นักเดินทางชาวต่างชาติทุกคนสามารถเดินทางเข้ามาเองได้อย่างสะดวก แล้วจะมีความดึงดูดให้นักเดินทางชาวต่างชาติที่มีระดับ High Grade เดินทางเข้ามาใช้บริการมากขึ้น

5) ผลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัญหา และอุปสรรคในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในจังหวัดอุบลราชธานี จากข้อมูลการให้สัมภาษณ์จากเจ้าหน้าที่ทั้งภาครัฐ และเอกชน พบว่า จังหวัดอุบลราชธานียังมีแหล่งดึงดูดเกี่ยวข้องกับสายบริการน้อยมาก เช่น นวด สปา และสวัสดิการอีกหลายอย่าง ถ้ามีบริษัท หรือเอเจนซีที่เกี่ยวข้องจัดเตรียมเพื่อรองรับ และสร้างความน่าเชื่อถือมากขึ้น ปัญหาการสื่อสารไม่ต้องกังวล มีป้ายสื่อความหมาย หรือเจ้าหน้าที่ที่สามารถสื่อสารได้ ยิ่งทำให้นักเดินทางชาวต่างชาติมีความประทับใจ และต้องการเดินทางมากขึ้น หรือถ้าสถานที่นั้นไม่มีคนที่สื่อสารภาษาได้ บริษัทและเอเจนซีเองจัดเตรียมให้เขาได้อย่างเป็นระบบ

6) ผลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในจังหวัดอุบลราชธานีที่เหมาะสม จากข้อมูลการให้สัมภาษณ์จากเจ้าหน้าที่ทั้งภาครัฐ และเอกชน สรุปได้ว่า แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมี 5 แนวทาง ดังนี้ 1) การพัฒนาบุคลากรทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ: ควรมีการจัดอบรมด้านภาษาแก่ชาวต่างชาติ ให้กับผู้ประสานงานด้านภาษาในโรงพยาบาล และผู้ให้บริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในจังหวัดอุบลราชธานี 2) การพัฒนาการจัดการ และการบริการด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ: บุคลากรที่ทำหน้าที่ต้อนรับต้องมีความเป็นเจ้าบ้านที่ดี และยังขาดการจัดการ

การบริการที่เป็นระบบ ต้องได้รับการอบรมเพื่อพัฒนาการจัดการ และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง 3) การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ: ควรมีการพัฒนาป้ายสื่อความหมายให้มีภาษากัมพูชา และภาษาอังกฤษ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวชาวกัมพูชา 4) การพัฒนากิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ: ควรต้องมีการพัฒนากิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เช่น กิจกรรมรดประคบสมุนไพร กิจกรรมการนวดแผนไทย นวดเท้า การอบสมุนไพร โยคะ และการบริการอาหาร และเครื่องดื่มสมุนไพรเพื่อสุขภาพ 5) การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ: ต้องมีการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เพื่อให้นักท่องเที่ยวชาวกัมพูชาสามารถเข้าถึงข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพผ่าน (Applications) ได้อย่างสะดวก

ภาพที่ 2 แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวชาวกัมพูชา
ที่มา : ชันพี ไท (2565)

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

1. สภาพแวดล้อมทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจังหวัดอุบลราชธานี โดยมีทฤษฎี (SWOT) เป็นแนวทาง ดังนี้ จากการศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจังหวัดอุบลราชธานี เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวชาวกัมพูชา พบว่า จุดแข็ง จังหวัดอุบลราชธานี มีโรงพยาบาลหลายแห่งที่มีศักยภาพ ทั้งภาครัฐ และเอกชน เช่น โรงพยาบาลสรรพสิทธิประสงค์ โรงพยาบาล 50 พรรษา โรงพยาบาลอุบลรักษ์ ธนบุรี โรงพยาบาลศูนย์มะเร็ิง และยังมีโรงพยาบาลอีกหลายแห่งที่

สามารถรองรับนักท่องเที่ยวเข้ามาเพื่อรักษาบำบัดได้เป็นอย่างดี รวมไปถึงอุปกรณ์ด้านการแพทย์ที่ทันสมัย และแพทย์ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง หลายแผนก ทำให้มีความโดดเด่นเป็นอย่างมากในการเลือกเดินทางเพื่อรักษาบำบัด และยังมีสิ่งดึงดูดให้นักเดินทางเข้ามาอีกหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวแบบธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวที่ถูกสร้างขึ้น การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวช่วงเทศกาลต่าง ๆ เช่น เทศกาลงานกาชาดปีใหม่ เทศกาลสงกรานต์ปีใหม่ งานแห่เทียนเข้าพรรษา และเทศกาลลอยกระทง เป็นต้น จุดอ่อน การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจังหวัดอุบลราชธานีมีป้ายสื่อความหมายตามจุดต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกให้นักเดินทางที่เข้ามาใช้บริการในด้านนี้น้อยมาก โดยเฉพาะผู้ประสานงานด้านภาษากัมพูชา-ไทย หรือภาษาไทย-กัมพูชาในด้านการแพทย์ตามโรงพยาบาลในจังหวัดอุบลราชธานี โอกาส สำหรับนักท่องเที่ยวชาวกัมพูชาที่เดินทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจังหวัดอุบลราชธานี มีจำนวนมาก โดยทั้งนี้มีแรงจูงใจส่วนใหญ่จากที่ตั้งดินแดนที่มีระยะทางใกล้กัน ถนนหนทางที่สะดวก มีชื่อเสียงในด้านการแพทย์ แหล่งท่องเที่ยวหลายรูปแบบ ค่าใช้จ่ายที่เหมาะสม มีโรงแรม และที่พักหลายระดับที่สามารถเลือกได้ มีร้านอาหารที่สามารถรองรับได้ทั้งราคา รสชาติ และบรรยากาศ อุปสรรค

การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจังหวัดอุบลราชธานีเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวชาวกัมพูชา พบว่าตามแหล่งท่องเที่ยว หรือจุดให้บริการต่าง ๆ โดยเฉพาะตามโรงพยาบาลทั้งภาครัฐ และเอกชนที่อยู่ในจังหวัดอุบลราชธานียังขาดการประชาสัมพันธ์แนะนำข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ ขาดการจัดการ และการสนับสนุนด้านการสื่อสารภาษากัมพูชา-ไทย จึงทำให้นักเดินทางชาวกัมพูชาที่เดินทางเข้ามาใช้บริการต่าง ๆ ทั้งในธุรกิจร้านอาหาร การขนส่ง โรงแรม ร้านสรรพสินค้า คลินิก และโรงพยาบาลหลายแห่งที่เปิดให้บริการสำหรับนักเดินทางชาวกัมพูชาในจังหวัดอุบลราชธานีมีความขัดข้องในด้านการสื่อสาร จากการศึกษาสภาพแวดล้อมทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจังหวัดอุบลราชธานี โดยมีทฤษฎี (SWOT) สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ คมสิทธิ เกียนวัฒนา (2561) กล่าวว่า การบริการธุรกิจท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในภูมิลำเนา เอเชียเป็นหนึ่งในจุดหมายปลายทางของนักท่องเที่ยวเพราะในมุมมองของ Medical Tourism ประเทศในแถบเอเชียมีสถานพยาบาลที่มีคุณภาพสูงและได้มาตรฐานระดับโลก (World-class Standard) ค่ารักษาพยาบาลถูกกว่า ทั้งนี้ประเทศไทย มีอัตราการเติบโต ประมาณ 9.1% ต่อปี โดย ภูมิภาคที่มีจำนวนนักท่องเที่ยว Wellness มากที่สุด ได้แก่ ภูมิลำเนาอเมริกาเหนือ และภูมิลำเนา เอเชีย-แปซิฟิก จุดแข็งที่ทำให้บริการสุขภาพความงามของประเทศไทยสร้างความพึงพอใจในระดับสูงแก่นักท่องเที่ยว ได้แก่ การให้บริการที่เป็นมิตร มีมารยาทและความสุภาพ ความชำนาญของผู้ให้บริการ และผลลัพธ์ที่ดี จากการให้บริการ ราคาค่าบริการมีความคุ้มค่าการให้ประสบการณ์ที่ดี

ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 6 ความสะดวกของที่ตั้งของประเทศไทย ความน่าสนใจของสถานที่ท่องเที่ยว จุดอ่อนที่พบ ได้แก่ ภาพลักษณ์ ด้านความปลอดภัยการควบคุมและตรวจสอบมาตรฐานของสถานประกอบการ ความสามารถในการสื่อสาร ภาษาต่างประเทศ การสื่อสารและประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับบริการสุขภาพ ความงามทั้งในและต่างประเทศ ยังไม่ทั่วถึงเท่าที่ควร เป็นต้น สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ณาธิญา วีระกิจ ชัยนันต์ ไชยเสน, พุทธพร อักษรไพโรจน์, ศศิธร สนเปี่ยม (2562) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ของจังหวัดภูเก็ต เพื่อยกระดับสู่การเป็นศูนย์กลางนานาชาติการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ผลการศึกษาพบว่า (1) นักท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ของจังหวัดภูเก็ตส่วนใหญ่มาจากประเทศ ออสเตรเลีย จีน รัสเซีย และตะวันออกกลาง นิยมใช้บริการผ่านบริษัทตัวแทนเชิงการแพทย์ (Medical Agent) (2) จุดแข็งของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในจังหวัดภูเก็ต คือ ตั้งอยู่ในทำเลที่มีชื่อเสียงและได้รับ ความนิยมระดับโลก ราคาและคุณภาพบริการที่ความเหมาะสม มีโรงพยาบาลที่ได้รับมาตรฐานรับรอง ระดับสากล (JCI) มีความปลอดภัยและมีบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญและโปรแกรมการบริการที่ หลากหลาย จุดอ่อนที่สำคัญคือ บุคลากรที่ดูแลการตลาดยังขาดความรู้ ความเข้าใจพฤติกรรม นักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ อีกทั้ง ขาดแคลนบุคลากรที่มีความเข้าใจการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม (3) ผู้ประกอบการบริการเชิงการแพทย์สนใจสร้างพันธมิตรทางธุรกิจเพื่อการเชื่อมโยงการบริการด้านที่พัก เพื่อสุขภาพ บริการสปา และบริการเชิงสุขภาพแบบองค์รวมเพื่อสร้างโอกาสในการแข่งขันในตลาดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัดภูเก็ต และยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของนิศาชน ลีรัตนกร และชนิตา พันธุ์มณี (2556) การท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ที่มีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว และกำลังได้รับความนิยม คือ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ทั้งนี้หลายประเทศได้เร่งพัฒนาศักยภาพของตนเองเพื่อรองรับการขยายตัวของการท่องเที่ยวรูปแบบดังกล่าว ไม่เว้นแต่ประเทศไทย ซึ่งในการที่จะสร้างให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพได้นั้น มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องทราบข้อมูลทั้งจากนักท่องเที่ยว และผู้ประกอบการ เพื่อที่จะนำข้อมูลดังกล่าวมาใชวางแผนส่งเสริมการตลาดได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ผลการวิจัยของ Nattanin Ueasin และ Anupong Wongchai (2016) ยังระบุว่า อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ในภาคอีสานได้รับความนิยมสูงมากและเป็นตัวส่งเสริมเศรษฐกิจของสามจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนืออย่างมีประสิทธิภาพมาเป็นเวลาหลายปี ได้แก่ หนองคาย อุตรธานี และสกลนคร นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวเชิงสุขภาพมากที่สุด 2 กลุ่ม คือ นักท่องเที่ยวกลุ่มและนักท่องเที่ยวรายบุคคลมากที่สุด ได้แก่วัยทำงาน อายุ 40-60 ปี และผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง

2. ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจังหวัดอุบลราชธานี เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติโดยมีองค์ประกอบ (6As) เป็นหลัก จากการศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจังหวัดอุบลราชธานี เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ พบว่า 1) สิ่งดึงดูดใจ (Attraction): จังหวัดอุบลราชธานี มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์ แหล่งท่องเที่ยวที่ถูกสร้างขึ้นหลายแห่ง ร้านสรรพสินค้า ที่พักและร้านอาหารมากมาย สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ โดยเฉพาะมีความพร้อมในการให้บริการด้านการแพทย์เป็นอย่างดี โดยมี โรงพยาบาลหลายแห่ง มีอุปกรณ์การแพทย์ที่ทันสมัย และแพทย์เชี่ยวชาญรักษาโรคเฉพาะทางได้อย่างแม่นยำ 2) ความสามารถในการเข้าถึง (Accessibility): เรื่องของการเดินทางเข้ามาจังหวัดอุบลราชธานีมีทางถนนการคมนาคมดี มีความสะดวกสบายในการเดินทาง แต่การเข้าถึงข้อมูล และการสื่อสารความหมาย ยังมีน้อยมาก เช่น ป้ายสื่อความหมาย ข้อมูลการให้บริการตามจุดให้บริการต่าง ๆ และผู้ประสานงานด้านภาษากัมพูชา-ไทย หรือภาษาไทย-กัมพูชายังไม่เพียงพอ โดยเฉพาะผู้ประสานงานด้านภาษากัมพูชา-ไทย หรือภาษาไทย-กัมพูชาในด้านการแพทย์ 3) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenity): จังหวัดอุบลราชธานีมีสิ่งอำนวยความสะดวกมากมายหลากหลายแบบ เช่น ห้องน้ำสาธารณะ ร้านอาหาร ที่พัก ร้านขายของสะดวกซื้ออื่น ๆ และรถTaxi รถตู้ให้เช่า เป็นต้น 4) ที่พัก (Accommodation): จังหวัดอุบลราชธานี มีที่พักให้เลือกหลากหลายแบบ ไม่ว่าจะเป็นโรงแรมระดับ 5 ดาว และโรงแรม ที่พักที่สร้างขึ้นใหม่ ๆ หลายแห่ง และมีราคาให้เลือกตามความเหมาะสม 5) กิจกรรม (Activity): จังหวัดอุบลราชธานีมีเทศกาลให้นักเดินทางชาวต่างชาติเยี่ยมชมแทบทุกเดือนของปี มีแหล่งท่องเที่ยวหลากหลายแบบ และร้านอาหารสายบันเทิงมากมายสามารถให้นักเดินทางเข้ามาในจังหวัดอุบลราชธานีผ่อนคลาย และประทับใจ 6) ด้านการจัดการและบริการการท่องเที่ยว: จังหวัดอุบลราชธานียังไม่มีการจัดการป้ายสื่อความหมายเป็นภาษากัมพูชา และข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ ขาดการสนับสนุนให้มีผู้ประสานงานด้านภาษากัมพูชา-ไทย หรือภาษาไทย-กัมพูชา ขาดการจัดการการพัฒนาศักยภาพด้านภาษากัมพูชาเพื่อการสื่อสารให้บุคลากรในแต่ละองค์กรที่เกี่ยวข้อง จากการศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจังหวัดอุบลราชธานี เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติโดยมีองค์ประกอบ (6As) เป็นหลัก สอดคล้องกับผลวิจัยของ นิสาชน ลิรัตนกร และชนิตา พันธุ์มณี (2556) การท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ที่มีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว และกำลังได้รับความนิยม คือ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ทั้งนี้หลายประเทศได้เร่งพัฒนาศักยภาพของตนเองเพื่อรองรับการขยายตัวของการท่องเที่ยวรูปแบบดังกล่าว ไม่เว้นแต่ประเทศไทย ซึ่งในการที่จะสร้างให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพได้นั้น มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องทราบข้อมูลทั้งจากนักท่องเที่ยว และผู้ประกอบการ เพื่อที่จะนำ

ข้อมูลดังกล่าวมาใช้วางแผนส่งเสริมการตลาดได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ ผลการศึกษาทำให้ทราบว่าศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในจังหวัดเชียงใหม่อยู่ในเกณฑ์ดี แต่ควรมีการปรับปรุงเรื่องสื่อประชาสัมพันธ์ให้มีความทันสมัยมากขึ้น สำหรับนักท่องเที่ยวหลักชาวไทย คือ กลุ่มลูกค้าเป็นเพศหญิง อยู่ในวัยกลางคน จบการศึกษาระดับปริญญาตรี มีรายได้ปานกลาง ประกอบธุรกิจส่วนตัว ส่วนใหญ่เดินทางมาจากภาคเหนือ และกรุงเทพมหานคร ขณะที่นักท่องเที่ยวต่างชาติ กลุ่มสำคัญ ได้แก่ นักท่องเที่ยวเพศชาย อายุน้อยกว่า 30 ปี มีสถานภาพสมรส จบการศึกษาระดับปริญญาตรี มีรายได้ปานกลาง ประกอบธุรกิจส่วนตัว เดินทางมาจากแถบเอเชีย รองลงมาคือ ยุโรปและสหรัฐอเมริกา

3. แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในจังหวัดอุบลราชธานีที่เหมาะสม จากข้อมูลการให้สัมภาษณ์จากเจ้าหน้าที่ทั้งภาครัฐ และเอกชนเรื่องการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจังหวัดอุบลราชธานีเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวชาวกัมพูชา สรุปได้ว่า 1) การพัฒนาบุคลากรทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ : ผู้ประสานงานด้านภาษากัมพูชา/ ล่าม ควรมีการจัดอบรมด้านภาษากัมพูชา-ไทย ให้กับผู้ประสานงานด้านภาษาในโรงพยาบาล และผู้ให้บริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในจังหวัดอุบลราชธานี 2) การพัฒนาการจัดการ และการบริการด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ : บุคลากรที่ทำหน้าที่ต้อนรับต้องมีความเป็นเจ้าบ้านที่ดี และยังขาดการจัดการบริการที่เป็นระบบ ต้องได้รับการอบรมเพื่อการพัฒนาการจัดการ และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้จากการวิจัยของ Runnels and Carrera (2012) ได้กล่าวถึงมูลเหตุของการที่ผู้ป่วยต้องการการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์หรือเชิงสุขภาพไว้ว่า การตัดสินใจเข้าร่วมการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์นั้นต้องพิจารณาถึงการรักษาที่จำเป็น สถานที่รักษา และประเด็นด้านคุณภาพและความปลอดภัยของผู้ดูแลในการรับบริการดูแล จำเป็นต้องเข้าถึงข้อมูลด้านสุขภาพและสภาพแวดล้อมด้านกฎระเบียบต่าง ๆ ด้วย 3) การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ : ควรมีการพัฒนาป้ายสื่อความหมายให้มีภาษากัมพูชา และภาษาอังกฤษ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวชาวกัมพูชา 4) การพัฒนากิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ : ควรมีการพัฒนากิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เช่น กิจกรรมนวดประคบสมุนไพร กิจกรรมการนวดแผนไทย นวดเท้า การอบสมุนไพร โยคะ และการบริการอาหาร และเครื่องดื่มสมุนไพรเพื่อสุขภาพ 5) การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ : ต้องมีการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เพื่อให้นักท่องเที่ยวชาวกัมพูชาสามารถเข้าถึงข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพผ่าน (Applications) ได้อย่างสะดวก สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ อธิพร ชาญศิริวัฒน์ (2561) ที่ได้สรุปไว้ว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความต้องการสารสนเทศเพื่อค้นหาข้อมูลที่ที่พัก/โรงแรม ร้านอาหาร

แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ ร้านนวดแผนไทย การจัดทัวร์ แหล่งธรรมชาติร่วมกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และ อาหารเสริมเพื่อสุขภาพ นอกจากนี้ Connell (2013) ยังระบุด้วยว่า การท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ปัจจุบัน มักจะรวมเอาการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และการเดินทางเชิงการแพทย์เข้าด้วยกัน ซึ่งอาจจะรวมทั้งการเดินทางไกลเพื่อทำการผ่าตัด นักท่องเที่ยวที่เป็นผู้ป่วยจะเดินทางตามความปรารถนาของตนเอง สื่อกกลาง คือ บริษัทท่องเที่ยวเชิงการแพทย์จะมีความสำคัญมากขึ้นและมีโอกาสมากขึ้นจากการสื่อสารผ่านระบบอินเทอร์เน็ต คุณภาพและความพร้อมในการดูแลจึงเป็นปัจจัยสำคัญต่อพฤติกรรม การท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ควบคู่ไปกับปัจจัยทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรม บทบาทของสื่อกลางที่จะเชื่อมระหว่างสถานที่ของการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์กับโรงแรม สายการบิน และบริษัทท่องเที่ยวจึงมีบทบาทสำคัญอย่างมากในปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในจังหวัดอุบลราชธานี สามารถนำผลการวิจัยนี้ไปเป็นแนวทางหรือข้อมูลประกอบการในการกำหนดนโยบายการจัดการท่องเที่ยวต่าง ๆ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวชาวกัมพูชาหรือชาติอื่น ๆ ในอาเซียน

1.2 หน่วยงานด้านส่งเสริมและรักษาสุขภาพไม่ว่าจะเป็นโรงพยาบาลภาครัฐและเอกชน รวมทั้งสถานประกอบการด้านสุขภาพไม่ว่าเป็นร้านนวด สปา และอื่น ๆ ควรนำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางการดำเนินการเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวชาวกัมพูชาและชาติอื่น ๆ ที่ใกล้เคียงไม่ว่าจะเป็นลาว และเวียดนาม รวมทั้งเมียนมาร์ซึ่งปัจจุบันมีแรงงานชาวม้าในจังหวัดอุบลราชธานีเป็นจำนวนมาก

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการจัดการการวางแผนยุทธศาสตร์และนโยบายด้านการตลาดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวชาวกัมพูชา

2.2 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรด้านการสื่อสารด้วยภาษากัมพูชาเพื่อการบริการนักท่องเที่ยวชาวกัมพูชา

2.3 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินนโยบายด้านการจัดการท่องเที่ยวเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่มีโอกาสเดินทางมาจังหวัดอุบลราชธานีมากที่สุดจากชาติอาเซียน โดยเฉพาะ กัมพูชา ลาว เวียดนาม และเมียนมาร์

เอกสารอ้างอิง (References)

- อิติพร ชาญศิริวัฒน์, (2561). ความต้องการสารสนเทศการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในประเทศไทยของนักท่องเที่ยวไทย. **วารสารสารสนเทศศาสตร์**. 36(4) : 1-17.
- นิศาชล ลีรัตนกร และชนิดา พันธมณี. (2556). การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพอย่างยั่งยืนในจังหวัด เชียงใหม่. รายงานการวิจัย สำนักวิจัยและส่งเสริมวิชาการการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- วาริพร ชูศรี และ วรลักษณ์ ลลิตศศิวิมล. (2563). การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ: ความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย. **วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์**. 7(2) : 205-218.
- วาริพร ชูศรี และวรลักษณ์ ลลิตศศิวิมล. (2563). การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <https://bit.ly/3D4ggKn>. สืบค้น 11 ธันวาคม 2565.
- ศิริเพ็ญ ศุภกาญจนกันติ. (2563). โควิด-19 ผลกระทบต่อความท้าทาย โอกาสการท่องเที่ยวแบบสร้างสรรค์. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <https://www.thansettakij.com/columnist/452191>. สืบค้น 11 ธันวาคม 2565.
- สุจิตรา สุคนธ์ทรัพย์, วิภาวดี ลีมีงสวัสดิ์ และคมสิธิ์ เกียนวัฒนา. (2560). สถานการณ์ความต้องการและแนวโน้มของรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในเอเชีย. **วารสารวิชาการสถาบันพลศึกษา**. 10(1) : 167-177.
- Connell, John. (2013). Contemporary medical tourism: Conceptualization, culture and commodification. **Tourism Management**. 34(February) : 1-13.
- Runnels, Vivien and Carrera, P.M. (2012). Why do patients engage in medical tourism?. **Maturitas**. 73(4) : 300-304.
- Ueasin, N. and Wongchai, A. (2016). The operational efficiency of health tourism industries in three provinces of northeastern Thailand. **Information**. 19(7) : 2839-2844.

นวัตกรรมชุมชนเพื่อเสถียรภาพความมั่นคงด้านน้ำสำหรับการยังชีพ
ของประชาชนในกลุ่มน้ำลำปะทาว อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ*
Community Innovation for Stable Water Security for People's
Livelihood in Lampathao River Basin, Muang District,
Chaiyaphum Province*

ประมุข ศรีชัยวงศ์¹ และฉัตรณรงค์ศักดิ์ สุธรรมดี²
Pramuk Srichaiwong¹ and Chartnarongsak Suthamdee²

Received : January 18, 2023; Revised : January 23, 2023; Accepted : January 23, 2023

บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อสร้างการเรียนรู้ในการบริหารจัดการน้ำให้ประชาชนได้เกิดความตระหนักรู้ เข้าใจและนำไปปฏิบัติจริงในชุมชน 2) เพื่อสร้างนวัตกรรมและทางเลือกที่เหมาะสมในการบริหารจัดการน้ำโดยกระบวนการมีส่วนร่วมให้กับชุมชน 3) เพื่อนำนวัตกรรมและแนวทางที่เหมาะสมไปใช้ในการบริหารจัดการน้ำในชุมชน เป็นแหล่งเรียนรู้และขยายผลในวงกว้าง 4) เพื่อสร้างกลไกในการบริหารจัดการน้ำโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นแนวทางในการปฏิบัติ การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยอาศัยกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participation Action Research: PAR) ของประชาชน ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เครื่องมือในการวิจัยแบ่งเป็น 4 ส่วน ได้แก่ การอบรมสัมมนา การเปิดเวทีแสดงความคิดเห็น การประชุมเชิงปฏิบัติการ และการทำประชาพิจารณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ อาศัยการวิเคราะห์ 3 ขั้นตอน คือ 1) การลดทอนข้อมูล (Data reduction) ให้สามารถลงรหัส (Coding)

¹คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ; Faculty of Political Science, Chaiyaphum Rajabhat University, Thailand; e-mail : sutamdee_22@hotmail.com

²คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ; Faculty of Political Science, Chaiyaphum Rajabhat University, Thailand.

*DOI : <https://doi.org/10.14456/jlgisrru.2023.17>

เพื่อจำแนกประเภทของตัวแปรเชิงคุณภาพให้สามารถแจกแจงนับความถี่ได้ 2) การจัดระบบข้อมูล (Data organization) คือ การจำแนกประเภทของตัวแปร จัดรวมกลุ่มตัวแปรเป็นองค์ประกอบหรือมิติ (Elements or Dimensions) เพื่อให้ได้แนวคิด (Concepts) และ 3) การตีความ (Interpretation) คือการระบุทิศทางและแนวโน้มของความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิด ด้วยการอธิบายและตีความเชื่อมโยงความสัมพันธ์เชิงเหตุผลนำไปสู่บทสรุป (Conclusion)

ผลการวิจัย พบว่า การเรียนรู้ในการบริหารจัดการน้ำให้ประชาชนได้เกิดความตระหนักรู้เข้าใจและนำไปปฏิบัติจริงในชุมชน เป็นการนำความรู้ทางด้านทฤษฎี หลักการและองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรน้ำ เช่น แหล่งของทรัพยากรน้ำ ป่าต้นน้ำ ระบบนิเวศลำน้ำ วิฤตการณ์ด้านน้ำ และผลกระทบจากวิฤตการณ์น้ำในพื้นที่เป้าหมาย เป็นต้น และผลของการสร้างการเรียนรู้ให้กับประชาชน เกี่ยวกับประเด็นการวิจัยเรื่อง นวัตกรรมชุมชนเพื่อเสถียรภาพความมั่นคงด้านน้ำสำหรับการยังชีพของประชาชนในลุ่มน้ำลำปะทาว อำเภอเมืองจังหวัดชัยภูมิ การสร้างนวัตกรรมและทางเลือกที่เหมาะสมในการบริหารจัดการน้ำโดยกระบวนการมีส่วนร่วมให้กับชุมชน เป็นการนำองค์ความรู้ และเลือกนวัตกรรมที่มีความเหมาะสมเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาเชิงพื้นที่ ได้มีมติเลือกนวัตกรรมในการบริหารจัดการน้ำอย่างยั่งยืน 3 นวัตกรรม คือ ฝายมีชีวิต และธนาคารน้ำใต้ดินระบบปิด การนำนวัตกรรมและแนวทางที่เหมาะสมไปใช้ในการบริหารจัดการน้ำในชุมชน เป็นแหล่งเรียนรู้และขยายผลในวงกว้าง โดยเน้นเป็นนวัตกรรมที่ประชาชนในพื้นที่สามารถเข้าถึง มีกระบวนการดำเนินการที่ไม่ยุ่งยาก ต้นทุนถูกสามารถจัดหาวัสดุในท้องถิ่นได้ โดยการนำนวัตกรรมไปสู่การปฏิบัติร่วมกัน และเกิดนวัตกรรมและจิตอาสาชุมชน และการสร้างกลไกในการบริหารจัดการนวัตกรรมน้ำโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นขั้นตอนที่ได้ดำเนินการก่อสร้างนวัตกรรมฝายมีชีวิต จนเสร็จสมบูรณ์และพร้อมใช้งานได้แล้ว ซึ่งชุมชนที่เป็นแหล่งที่ตั้งของฝายมีชีวิตจะต้องมีการจัดทำกติกาว่าด้วยการใช้ประโยชน์ และดูแลรักษาให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมตลอดจนรักษาระบบนิเวศให้สมดุลยั่งยืน

คำสำคัญ (Keywords) : นวัตกรรมชุมชน, เสถียรภาพความมั่นคงด้านน้ำ, ลุ่มน้ำลำปะทาว

Abstract

The objectives of this research are as follows: 1) to create knowledge in water management to raise public awareness. 2) To create innovations and appropriate alternatives in water management through a process of participation for the community. 3) To apply innovations and appropriate approaches to water

management in the community. 4) To create mechanisms for water management with public participation as a guideline for practice. This research is research and development by means of a participatory research process. (Participation Action Research: PAR) of the public using qualitative research (Qualitative Research). Research tools are divided into 4 parts: training seminars. Open forum workshop and public hearings Data analysis is a qualitative analysis of data. It relies on a 3-step analysis: 1) Data reduction (Data reduction) to be able to code (Coding) to classify qualitative variables so that frequencies can be enumerated. 2) Data organization (Data organization) is classification. Type of variable Group variables into elements or dimensions (Elements or Dimensions) to get ideas (Concepts) and 3) Interpretation (Interpretation) is to identify the direction and trend of the relationship between concepts. By explaining and interpreting the rational relationship leading to conclusions (Conclusion)

The research results showed that learning in water management made people aware. understand and implement in the community It is the introduction of theoretical knowledge principles and knowledge related to water resources such as sources of water resources, watershed forests, river ecosystems water crisis and the impact of the water crisis in the target area, etc., and the result of creating learning for the people. About research issues Community Innovation for Stable Water Security for People's Livelihood in Lampathao Basin Mueang District, Chaiyaphum Province Creation of innovations and appropriate alternatives in water management through a process of participation for the community. is the introduction of knowledge and select suitable innovations to be used in spatial development Has resolved to select innovations in sustainable water management, 3 innovations, namely the living weir and the closed underground water bank. Implementing innovations and appropriate guidelines for water management in the community It is a source of learning and expanding results in a wide area. Emphasis is placed on innovations that people in the area can access. There is a simple operation process. The cost is cheap, the materials can be provided locally. By

bringing innovation into practice together and innovators and community volunteers and creating mechanisms for water innovation management through public participation process. It is the step that has been implemented in the construction of the Living Weir Innovation. Until complete and ready to use the community that is the location of the living weir must have a set of rules on the utilization. And maintain it for the benefit of the public as well as maintaining a sustainable balance of the ecosystem

Keywords: Community Innovation, Water Security Stability, Lampathao Basin

บทนำ (Introduction)

วิกฤตการณ์การเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศของโลกได้ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของประชากรโลก วิกฤตการณ์น้ำเป็นภาวะเสี่ยงที่โลกต้องเผชิญในศตวรรษที่ 21 ร้อยละ 80 ของประชากรทั่วโลกต้องมีความเสี่ยงต่อภาวะความมั่นคงด้านน้ำ ไม่ว่าจะเป็นภาวะน้ำท่วม วิกฤตการณ์ภัยแล้งอย่างรุนแรง (International Educational, Scientific and cultural Organization: สืบค้นออนไลน์เมื่อ 18 มกราคม 2563) จากการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว ทำให้ความต้องการใช้น้ำมีปริมาณมากขึ้น แต่ในขณะเดียวกันกับพบว่าพื้นที่ป่าต้นน้ำกับลดลง มีการทำลายป่าไม้ต้นน้ำอย่างต่อเนื่อง การชะล้างพังทลายของดิน แหล่งน้ำต้นน้ำเกิดการกักเก็บน้ำได้น้อยลง ส่งผลให้เกิดสภาวะขาดแคลนน้ำ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภูมิประเทศนำมาซึ่งปัญหาน้ำหลากในช่วงฤดูฝน ก่อให้เกิดความเสียหายต่อชุมชนและพื้นที่เพาะปลูก นอกจากนี้จากการขยายตัวของชุมชนและอุตสาหกรรม ได้ส่งผลกระทบในหลายมิติทั้งเกิดปัญหามลภาวะ ปัญหาน้ำท่วมขัง ปัญหาการขาดแคลนน้ำทั้งบนดินและใต้ดิน (นริศรินทร์ พันธเพชรและสมิหรา จิตตลดากร, 2564) จากการแก้ไขปัญหามลพิษของประเทศไทยโดยภาครัฐ โดยเฉพาะภัยแล้งและน้ำท่วมขัง ยังไม่เกิดเป็นรูปธรรม ซึ่งอาจเกิดจากมีหลายหน่วยงานของรัฐที่ทำงานซ้ำซ้อน ทำให้วัตถุประสงค์ในการดำเนินการนั้นแตกต่างกันไปตามภารกิจ และ ไม่มีการดำเนินการเป็นแบบองค์รวม หรือความร่วมมือกันในรูปแบบของเครือข่าย (Network Governance) แก้ไขปัญหาในภาพรวม จะเห็นได้ว่าโครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในเรื่องนี้นั้น ไม่ได้มีเป้าหมายในการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำหรือเกี่ยวข้องกับปัญหาภัยแล้งเลย ทำให้เสี่ยงงบประมาณในแต่ละปีเป็นจำนวนมหาศาล นั่นหมายความว่าความพยายามของรัฐบาลที่ผ่านมาเกิดความล้มเหลวในการบริหารและจัดการ (สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ, 2563) สำหรับการแก้ปัญหาด้านน้ำในระยะยาวเพื่อความ

ที่ยั่งยืนนั้น จะต้องมีนวัตกรรมที่สอดคล้องกับบริบทและสถานการณ์ในอนาคต เนื่องจากสภาพปัญหา ด้านทรัพยากรน้ำมีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น จำเป็นที่จะต้องใช้ความรู้ เทคโนโลยี นวัตกรรมที่มีความเหมาะสมมาช่วยแก้ปัญหาอย่างเป็นรูปธรรม ตลอดจนการมีส่วนร่วมจากภาคีเครือข่ายต่าง ๆ ทั้ง ภาครัฐ ภาคเอกชน ผลิตผลและภูมิปัญญาในการดำเนินการภายใต้จิตสำนึกร่วมกัน โดยเฉพาะ หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการพัฒนาที่สมดุล และเป้าหมายความยั่งยืนของการ ใช้ทรัพยากรน้ำ ตามบริบทนั้น ๆ ให้กับประชาชน และชุมชนท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับรายงานของ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2565) กล่าวว่าการบริหารจัดการทรัพยากร น้ำยังคงมีความเสี่ยง แม้ที่ผ่านมาประเทศไทยจะมี การพัฒนาแหล่งน้ำต้นทุนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งแหล่งน้ำผิวดินและแหล่งน้ำใต้ดิน แต่ด้วยปริมาณความ ต้องการใช้น้ำที่เพิ่มสูงขึ้น โดยภาค การเกษตรยังคงเป็นภาคการผลิตที่มีการใช้น้ำในสัดส่วนสูงที่สุดกว่าร้อยละ 70 ของปริมาณการใช้น้ำทั้งหมดของประเทศ ประกอบกับความเสื่อมโทรมของแหล่งน้ำตามธรรมชาติ ทั้งจากการกระทำ ของมนุษย์และปัจจัยตามธรรมชาติ รวมถึงการเปลี่ยนแปลงของฝนที่ทำให้แหล่งน้ำต้นทุนหลายแห่ง มีปริมาณน้ำที่เก็บกักได้ในแต่ละปีลดลง ส่งผลให้ปัญหาการขาดแคลนน้ำยังคงเกิดขึ้นเป็นประจำทุก ปีและเป็น ความท้าทายที่สำคัญของการบริหารจัดการน้ำของประเทศ โดยความแปรปรวนของฝน และอุทกภัย ที่เพิ่มสูงขึ้นอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศจะยังคงมีอิทธิพลและ ส่งผลต่อระดับความเสี่ยง ในการเกิดภัยแล้งและอุทกภัยของประเทศอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ซึ่งจะ ทำให้การจัดการน้ำมีความซับซ้อน และบริหารได้ยากยิ่งขึ้น

จังหวัดชัยภูมิ มีลักษณะภูมิประเทศประกอบไปด้วยป่าไม้และภูเขาถึงร้อยละ 50 ของพื้นที่ ทำให้เป็นแหล่งต้นน้ำที่สำคัญหลายสายในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นต้นว่า แม่น้ำชี แม่น้ำเชิญ ลำน้ำพรม ลำสะพุง ลำปะทาว และลำธารต่าง ๆ อีกจำนวนมาก แต่จากการวิเคราะห์ประเด็นความ ต้องการเชิงพื้นที่พบว่าความต้องการด้านแหล่งน้ำเป็นปัญหาสำคัญอันดับแรก เนื่องจากประชาชน ส่วนใหญ่ร้อยละ 80 ประกอบอาชีพด้านการเกษตร เช่น ปลูกข้าว มันสำปะหลัง อ้อยโรงงาน ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ พริกชี้ฟ้าใหญ่ พืชผักและไม้ผล ทำให้มีความต้องการใช้น้ำในด้านการเกษตรและ อุปโภค บริโภค จำนวน 1,400 ล้านลูกบาศก์เมตร (กลุ่มยุทธศาสตร์จังหวัดชัยภูมิ, 2565) นอกจากนี้จากการวิเคราะห์สภาพน้ำท่วมขังจังหวัดชัยภูมิในช่วงที่ผ่านมา พบว่าปัญหาส่วนหนึ่งมา จากการขยายตัวของชุมชนเมืองและที่อยู่อาศัย ที่ทำให้พื้นที่รองรับน้ำในฤดูฝนไม่เพียงพอ เกิดผล กระทบน้ำไหลเข้าท่วมขังในพื้นที่ต่ำ โดยเฉพาะในพื้นที่ตัวเมือง และตามลุ่มน้ำต่าง ๆ (Pramuk Srichaiwong, et.al, 2020) การแก้ไข้ปัญหาเพื่อให้เกิดความยั่งยืน จังหวัดชัยภูมิได้ดำเนินการ ปรนรงค์ให้ประชาชน และหน่วยงานต่างได้ตระหนักถึงความสำคัญของป่าต้นน้ำ โดยการรักษาและ

คืนสภาพความสมบูรณ์ให้กับป่าต้นน้ำ โดยการปลูกป่าเพื่อเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ ตลอดจนการทวงคืนพื้นที่ป่าต้นน้ำ โดยได้รับความร่วมมือจากประชาชนในพื้นที่สำหรับเพิ่มพื้นที่ป่าต้นน้ำ จำนวน 3,100 ไร่ (อุทยานแห่งชาติตาไถ่, 2562) แต่อย่างไรก็ตาม จากหลายวิกฤตการณ์ที่ผ่านมาไม่ว่าการภัยแล้งและขาดแคลนน้ำในปี พ.ศ. 2563 และภาวะน้ำท่วมหนัก ในปี พ.ศ. 2564 ของพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ ได้สะท้อนถึงประสิทธิภาพในการบริหารจัดการน้ำที่จะต้องร่วมมือกันในทุกภาคส่วน ให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะในส่วนของภาคประชาชนที่เป็นผู้มีส่วนได้เสีย และใกล้ชิดปัญหาที่จะต้องได้รับผลกระทบจากวิกฤตการณ์ต่าง ๆ จะต้องมีการปรับเปลี่ยนวิธีคิด วางแผนรูปแบบกิจกรรมให้สอดคล้อง และสามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ ทนต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น พัฒนาการเรียนรู้และนำไปปฏิบัติได้ในเชิงพื้นที่ และสามารถบูรณาการองค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เกิดเป็นนวัตกรรมชุมชนที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตลอดจนสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ที่มีเป้าหมายการพัฒนาประเทศไทย คือ “ประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีความสุข เศรษฐกิจพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สังคมเป็นธรรม ฐานทรัพยากรธรรมชาติยั่งยืน” และได้กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ไว้ 6 ด้านได้แก่ 1) ด้านความมั่นคง มุ่งเน้นความอยู่ดีมีสุขของคนไทย และสังคมไทย 2) ด้านการสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน มุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจและการกระจายรายได้ 3) ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ โดยพัฒนานคนในทุกมิติและคนในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่งและมีคุณภาพ 4) ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม 5) ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และ 6) ด้านปรับปรุงสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ (กลุ่มภารกิจนโยบาย ยุทธศาสตร์และแผนวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2565) และยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดชัยภูมิ สู่มืองแห่งความสุขอย่างแท้จริง โดยโครงการวิจัยนี้อยู่ภายใต้แผนงานหลัก ชุมชนนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อสร้างการเรียนรู้ในการบริหารจัดการน้ำให้ประชาชนได้เกิดความรู้ เข้าใจ และนำไปปฏิบัติจริงในชุมชน
2. เพื่อสร้างนวัตกรรมและทางเลือกที่เหมาะสมในการบริหารจัดการน้ำโดยกระบวนการมีส่วนร่วมให้กับชุมชน
3. เพื่อนำนวัตกรรมและแนวทางที่เหมาะสมไปใช้ในการบริหารจัดการน้ำในชุมชน เป็นแหล่งเรียนรู้และขยายผลในวงกว้าง

4. เพื่อสร้างกลไกในการบริหารจัดการน้ำโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นแนวทางในการปฏิบัติ

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

1) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ ประกอบไปด้วยผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ผู้นำชุมชน ประชาชน นักเรียน นักศึกษาในพื้นที่เป้าหมาย โดยมีรายละเอียดในแต่ละขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การสร้างการเรียนรู้ให้ประชาชน

ขั้นตอนนี้ เป็นขั้นตอนที่โครงการวิจัยได้สร้างการเรียนรู้ให้กับประชาชนในพื้นที่เป้าหมาย ได้มีความรู้และเข้าใจถึงสภาพปัญหา ทราบสาเหตุและผลกระทบจากวิกฤตการณ์จากทรัพยากรน้ำ ทั้งภัยแล้ง น้ำท่วม แหล่งน้ำในธรรมชาติ ป่าต้นน้ำและระบบนิเวศเสื่อมโทรม โดยระบุกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้นำชุมชน ประชาชนที่เป็นจิตอาสา และผู้สมัครใจ หมู่บ้านละ 25 คน จำนวน 150 คน เพื่อให้เกิดการรับรู้ รับทราบ ปรับเปลี่ยนวิธีคิดและสามารถนำเอาความรู้ไปพัฒนาคุณภาพชีวิต พัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมในชุมชนได้ จากวิทยากรและผู้เชี่ยวชาญ

ขั้นที่ 2 การแสวงหาแนวทางแก้ไขปัญหาระบบน้ำสู่ความยั่งยืน

ขั้นตอนนี้เป็นการดำเนินการต่อเนื่องโดย เลือกตัวแทนจากกลุ่มเป้าหมายในขั้นตอนที่ 1 จำนวน 100 คน เพื่อเปิดเวทีแสดงความคิดเห็นร่วมกับนักวิจัย นักวิชาการจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างนวัตกรรมชุมชน ที่เกิดจากเวทีระดมความคิดเห็น เลือกสรรนวัตกรรม เทคโนโลยีที่ดี มาประยุกต์เข้ากับภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ในชุมชน ให้เป็นนวัตกรรมที่นำมาแก้ปัญหาในการบริหารจัดการน้ำอย่างยั่งยืนใน 3 มิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ในขั้นตอนนี้ ประชาชนเกิดความเข้าใจ สามารถเลือกสรรนวัตกรรมและภูมิปัญญา มาบูรณาการเพื่อสร้างเสถียรภาพทางด้านทรัพยากรน้ำและความมั่นคงทางน้ำได้

ขั้นที่ 3 การนำนวัตกรรมสู่การปฏิบัติ

ในขั้นตอนนี้ เป็นการนำเอานวัตกรรมชุมชน มาสู่การปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ทั้งระบบ ตั้งแต่ระบบนิเวศ สิ่งแวดล้อม กลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ต้นแบบ จำนวน 500 – 1,000 คน ช่วยกันนำนวัตกรรมที่ดี มีความเหมาะสมกับบริบททางสังคม และพื้นที่ ซึ่งในขั้นตอนนี้ นำมาสู่ความเข้าใจจากการร่วมกันลงมือปฏิบัติจริง เกิดประสบการณ์และทักษะ เกิดจิตสำนึกร่วมในการดูแล

ทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อความยั่งยืน และสามารถนำไปใช้ในครัวเรือนได้ เป็นต้นแบบการเรียนรู้และนวัตกรรม (Learning and Innovation Platform) ให้กับชุมชนของจังหวัดชัยภูมิในวงกว้างได้

ขั้นที่ 4 การพัฒนาสู่ความยั่งยืน

มาตรการในการบริหารจัดการน้ำโดยชุมชน ในขั้นนี้ เป็นการสร้างกลไก ที่เป็นกติกาสุมชน ในการดูแลรักษาวัตรกรรมชุมชน ดูแลรักษาทรัพยากรน้ำและระบบนิเวศให้เกิดความยั่งยืน ในส่วนที่เป็นสมบัติส่วนรวมไม่ว่าจะเป็นแหล่งน้ำ น้ำสำหรับอุปโภค บริโภค ตลอดจนนวัตกรรมที่ร่วมกันสร้างขึ้นจะต้องได้รับการดูแลรักษา และมีกลไกในการใช้ประโยชน์ร่วมกัน โดยมีคณะกรรมการยก ร้างระเบียบ กฎเกณฑ์ในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำ จำนวน 10-15 คน ร่วมกับนักวิชาการ จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้ช่วยกันยกร่าง หลังจากนั้นก็จะนำเข้าสู่เวทีประชาพิจารณ์ของ ประชาชน จำนวน 100 คน เพื่อหาความเหมาะสมของระเบียบ หรือกติกาสุมชน ในขั้นตอนนี้ เกิด ระเบียบการใช้น้ำ เพื่อลดปัญหาความขัดแย้งที่จะตามมา เป็นกติกาสุมชนที่ทุกคนยอมรับ

3) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยอาศัย กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participation Action Research: PAR) ของประชาชน ใช้วิธีการ วิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เครื่องมือในการวิจัย แบ่งเป็น 4 ส่วน ได้แก่ การอบรม สัมมนา การเปิดเวทีแสดงความคิดเห็น การประชุมเชิงปฏิบัติการ และการทำประชาพิจารณ์

4) การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ อาศัยการวิเคราะห์ 3 ขั้นตอน คือ 1) การลดทอนข้อมูล (Data reduction) ให้สามารถลงรหัส (Coding) เพื่อจำแนกประเภทของตัว แปรเชิงคุณภาพให้สามารถแจกแจงความถี่ได้ 2) การจัดระบบข้อมูล (Data organization) คือ การ จำแนกประเภทของตัวแปร จัดรวมกลุ่มตัวแปรเป็นองค์ประกอบหรือมิติ (Elements or Dimensions) เพื่อให้ได้แนวคิด (Concepts) และ 3) การตีความ (Interpretation) คือการระบุ ทิศทางและแนวโน้มของความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิด ด้วยการอธิบายและตีความเชื่อมโยง ความสัมพันธ์เชิงเหตุผลนำไปสู่บทสรุป (Conclusion)

ผลการวิจัย (Research Results)

1. ผลสร้างการเรียนรู้ในการบริหารจัดการน้ำให้ประชาชนได้เกิดความตระหนักรู้ เข้าใจ และนำไปปฏิบัติจริงในชุมชน

ผลของการสร้างการเรียนรู้ให้กับประชาชน เกี่ยวกับการประเด็นการวิจัยเรื่อง นวัตกรรมชุมชน เพื่อเสถียรภาพความมั่นคงด้านน้ำสำหรับการยังชีพของประชาชนในลุ่มน้ำลำปะทาว อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ ซึ่งต้องการให้กลุ่มเป้าหมายได้ทราบและเข้าใจปัญหา และสถานการณ์ของทรัพยากรน้ำ ตลอดจนข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการน้ำเพื่อยังชีพ โดยเฉพาะแหล่งน้ำต่าง ๆ ในชุมชน จากวิทยากรที่มีความรู้ เพื่อเป็นฐานในการวางแผนพัฒนาในขั้นตอนต่อไป ผลการศึกษาพบว่าประชาชนส่วนใหญ่ยังขาดความตระหนักรู้ถึงคุณค่าของวิถีชุมชนกับลำน้ำ ขาดความรู้ในการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาทั้งน้ำแล้ง น้ำท่วม ปัญหาน้ำทิ้งเน่าเสีย จนส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศ สภาพแวดล้อม และการประกอบอาชีพ สำหรับความต้องการใช้น้ำก็มีความต้องการปริมาณมากยิ่งขึ้นและไม่เพียงพอต่อการทำเกษตรกรรมโดยเฉพาะในฤดูแล้ง ส่วนฤดูฝนก็ทำให้เกิดน้ำหลาก เอ่อล้นขึ้นท่วมพืชผลทางการเกษตร ได้รับความเสียหาย ซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นทุกปี ในเรื่องการนำนวัตกรรมมาใช้ ประชาชนยังเห็นว่าเป็นเรื่องของส่วนราชการ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะช่วยดำเนินการ (สัมภาษณ์ผู้นำชุมชนจากตำบลนาเสียว) การให้ความรู้กับประชาชนจึงเป็นเรื่องจำเป็นทั้งในด้านการอนุรักษ์ การฟื้นฟูระบบนิเวศลำนน้ำ ป่าต้นน้ำให้คงอยู่ เพราะนอกจากจะช่วยดูดซับ ชะลอน้ำแล้วยังคงรักษาความสมดุลของสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศชุมชนอีกด้วย

การศึกษาดูงานในด้านการบริหารจัดการน้ำโดยชุมชน ที่ศูนย์ถ่ายทอดนวัตกรรมและเทคโนโลยีด้านการเกษตร (Agritech and Innovation Center: AIC) ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ในวันที่ 15 มีนาคม 2565 โดยมีระบบการกระจายน้ำโดยใช้พลังงานแสงอาทิตย์ และระบบควบคุมโดย IoT (Internet of Thing) ในกิจกรรมการเกษตร แปลงปลูกพืชผักสวนครัว ไม้ผล คลองไส้ไก่ ศึกษาระบบเติมอากาศแบบเวนจูรีเพื่อหมุนเวียนอากาศในคลองเลี้ยงปลาขนาดเล็ก และช่วยบำบัดน้ำเสียในชุมชน และฐานการทำธนาคารน้ำใต้ดินระบบปิดจากการใช้วัสดุเหลือใช้ในครัวเรือน เพื่อแก้ไขปัญหาทั้ง น้ำเสียของชุมชน ตลอดจนช่วยรักษาความชุ่มชื้นให้กับสภาพแวดล้อม ซึ่งผลจากการศึกษาดูงานในจุดนี้ทำให้กลุ่มเป้าหมายเกิดความรู้ใหม่ ๆ ที่เป็นนวัตกรรมในการใช้น้ำเพื่อประกอบอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถศึกษารายละเอียดเพิ่มเติมในเทคโนโลยีที่สนใจ และมีความเหมาะสมต่อกิจกรรมของตนเองได้ โดยการศึกษาดูงานในครั้งนี้กลุ่มเป้าหมายได้รับความรู้จากวิทยากรของมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ และได้ประสบการณ์จากการร่วมกันทำธนาคารน้ำใต้ดินแบบระบบปิด เพื่อเรียนรู้และสามารถนำความรู้ไปทำในชุมชนตนเองได้ การศึกษาดูงานในจุดนี้

กลุ่มเป้าหมายได้รับความรู้ และประสบการณ์ใหม่ ๆ ที่เป็นนวัตกรรมในด้านการเกษตรและพลังงานทางเลือก และที่สนใจเป็นพิเศษได้แก่การทำธนาคารน้ำใต้ดิน เพราะต้นทุนต่ำ สามารถใช้วัสดุภายในครัวเรือนมาทำได้ไม่ยุ่งยาก และสามารถใช้แก้ปัญหาจากน้ำทิ้งในครัวเรือนได้

2. ผลการสร้างนวัตกรรมและทางเลือกที่เหมาะสมในการบริหารจัดการน้ำโดยกระบวนการมีส่วนร่วมให้กับชุมชน

ประเด็นที่ 1: น้ำทิ้ง น้ำเสียจากครัวเรือน

ส่งเสริมให้ชุมชน เจ้าของครัวเรือน ได้ทำจุดรับน้ำทิ้งจากครัวเรือนของตนเอง และของชุมชนโดยการสร้างธนาคารน้ำใต้ดินแบบระบบปิด โดยองค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่ควรสนับสนุนงบประมาณในการก่อสร้างให้ครอบคลุมในทุกชุมชน ซึ่งจะสามารถช่วยแก้ไขปัญหาด้านน้ำท่วมขัง น้ำเน่าเสีย และน้ำไหลนองมาจากที่สูง เป็นการรักษาสภาพแวดล้อมในชุมชน

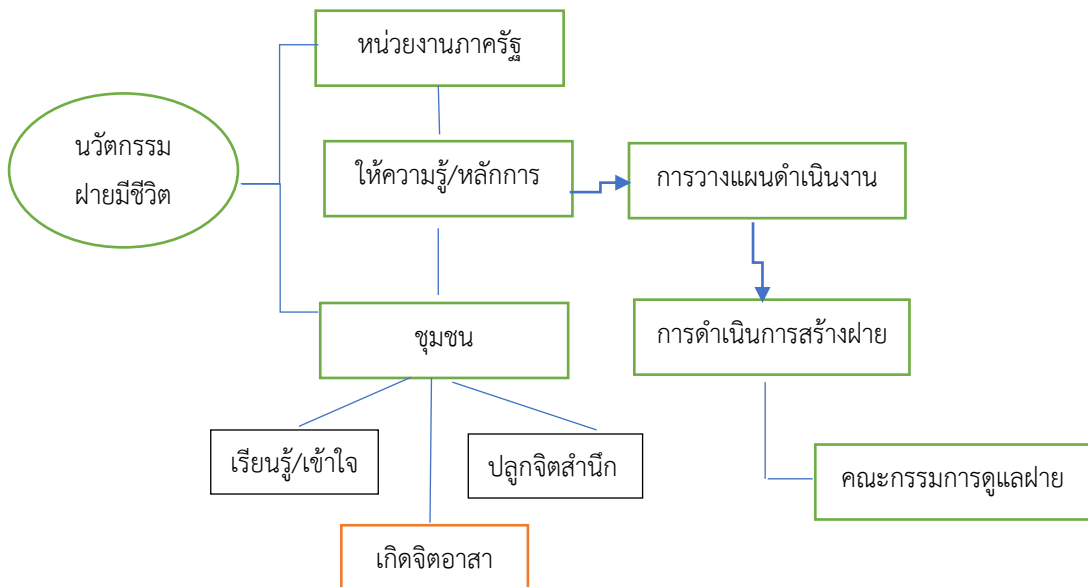
ประเด็นที่ 2: การรักษาสภาพสภาพแวดล้อมต้นน้ำลำปะทาว

สภาพของป่าต้นน้ำ และลำน้ำปะทาว ที่มีต้นน้ำจากเขื่อนลำปะทาว และเทือกเขาภูแล่นคา ที่ไหลผ่านพื้นที่อุทยานแห่งชาติตาบดโดน และทอดยาวเป็นลำห้วยไหลผ่านพื้นที่ตำบลนาฝาย ตำบลนาเสียว และตำบลบ้านเล่า จนไปไหลลงแม่น้ำชีในพื้นที่ตำบลโพธิ์ทอง อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ จากสภาพปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนที่อาศัยลำปะทาวในการดำรงชีพ จะมีปัญหาขาดแคลนน้ำ ลำน้ำตื้นเขินและแห้งขอดเป็นช่วง ๆ ในฤดูแล้ง เนื่องจากพื้นที่ต้นน้ำขาดสภาพที่เอื้อต่อการอุ้มน้ำ ขาดการดูดซับน้ำจากระบบธรรมชาติที่เปลี่ยนแปลง เป็นต้นว่า ป่าต้นน้ำถูกทำลายเป็นพื้นที่ทำการเกษตร พื้นที่ป่าต้นน้ำลดลง ตลอดสภาพแวดล้อมโดยรวมเกิดการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้เกิดการฟื้นฟู และรักษาสภาพของพื้นที่ต้นน้ำ สภาพแวดล้อมของชุมชนให้คงความอุดมสมบูรณ์และมีน้ำใช้สำหรับดำรงชีพตลอดฤดูกาล พื้นที่ตำบลนาฝาย ตำบลนาเสียว และตำบลบ้านเล่า ได้เลือกรูปแบบนวัตกรรมที่เหมาะสมต่อพื้นที่ และสถานการณ์ โดยการสร้างฝายชะลอน้ำ ที่เอื้อต่อระบบนิเวศของลำห้วยลุ่มน้ำลำปะทาว ที่เรียกว่า “ฝายมีชีวิต” ในการช่วยชะลอการไหล และเป็นการตรึงน้ำให้อยู่ในระบบนิเวศของลำห้วยสาขาต่าง ๆ ของลุ่มน้ำลำปะทาว ซึ่งฝายมีชีวิตนอกจากจะช่วยชะลอน้ำ เติบโตเต็มให้กับระบบนิเวศชุมชนแล้ว ยังช่วยรักษาสภาพแวดล้อมให้เกิดความยั่งยืนจากการใช้วัสดุธรรมชาติในการก่อสร้าง เกิดความสามัคคีของชุมชนในการร่วมกันก่อสร้างในแหล่งน้ำของชุมชนเอง

3. ผลการนำนวัตกรรมและแนวทางที่เหมาะสมไปใช้ในการบริหารจัดการน้ำในชุมชน เป็นแหล่งเรียนรู้และขยายผลในวงกว้าง

การนำนวัตกรรมที่ผ่านกระบวนการสร้างและผ่านการคัดเลือกที่มีความเหมาะสม โดยเน้นเป็นนวัตกรรมที่ประชาชนในพื้นที่สามารถเข้าถึง มีกระบวนการดำเนินการที่ไม่ยุ่งยาก ต้นทุนถูก สามารถจัดหาวัสดุในท้องถิ่นได้ โดยการนำนวัตกรรมไปสู่การปฏิบัติร่วมกัน ซึ่งนวัตกรรมที่จะดำเนินการร่วมกันได้แก่ การสร้างฝายมีชีวิต และการสร้างธนาคารน้ำใต้ดินระบบปิดในชุมชน โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการ ดังนี้ 1) การนำเข้าประชุมร่วมกับผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) สมาชิกท้องถิ่น ข้าราชการและบุคลากร เพื่อชี้แจงและร่วมแสดงความคิดเห็นในการดำเนินการ 2) สำรวจและคัดเลือกพื้นที่ดำเนินการร่วมกัน 3) การประสานงานกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 4) ประชุมชี้แจงกับผู้นำ และประชาชนในหมู่บ้านที่ดำเนินการ 5) การจัดหา วัสดุอุปกรณ์ในการดำเนินการ 6) กำหนดแผนการดำเนินงาน 7) การดำเนินงานตามขั้นตอน

การสร้างฝายมีชีวิต เป็นอีกนวัตกรรมที่ถูกนำมาใช้ในป่าโล่ใหญ่ ซึ่งเป็นป่าต้นน้ำชี โดยผู้ว่าราชการจังหวัดได้มอบนโยบายให้หน่วยงานราชการในจังหวัดชัยภูมิ ได้ร่วมกันก่อสร้างไว้บางส่วน แต่การขยายผลลงมาในชุมชนหมู่บ้าน ยังไม่สามารถขยายผลได้ เนื่องจากขาดการมีส่วนร่วมจากประชาชนในพื้นที่ โครงการวิจัยนี้จึงได้สร้างความเข้าใจ และสร้างฝายมีชีวิตเป็นฝายต้นแบบ เป็นแหล่งเรียนรู้ และถ่ายทอดให้คนในชุมชนอำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 2 จุด คือ จุดที่ 1 ก้นลำห้วยยาง บ้านโนนพระคำ หมู่ที่ 12 ตำบลนาฝาย อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ และจุดที่ 2 ก้นลำห้วยม่วง บ้านม่วง หมู่ที่ 7 ตำบลบ้านเล่า อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ โดยมีกระบวนการสร้างฝายมีชีวิตให้เกิดความสำเร็จได้ ดังแผนภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กระบวนการสร้างนวัตกรรมฝายมีชีวิตโดยกระบวนการมีส่วนร่วม

จากแผนภาพ การนำนวัตกรรมฝายมีชีวิตมาช่วยแก้ปัญหาด้านทรัพยากรน้ำและระบบนิเวศให้เกิดความยั่งยืนนั้น โครงการนี้มีขั้นตอนในการดำเนินงาน ดังนี้

1) ขั้นตอนการสร้างเครือข่ายถือเป็นปัจจัยที่สำคัญในการทำงานให้เกิดความสำเร็จในโครงการนี้เกิดเครือข่ายและแบ่งออกเป็นเครือข่าย คือ

- (1) เครือข่ายจากหน่วยงานภาครัฐ
- (2) เครือข่ายจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- (3) เครือข่ายภาคเอกชน
- (4) เครือข่ายจากประชาชนในชุมชน
- (5) เครือข่ายจิตอาสา
- (6) เครือข่ายครูภูมิปัญญา หรือครูฝาย

2) ขั้นตอนการรับรู้หลักการ แนวคิด และวัตถุประสงค์ในขั้นตอนนี้เป็นการสร้างความรู้ความเข้าใจร่วมกัน มองเห็นผลร่วมกันตลอดจนแนวทางในการปฏิบัติให้กับเครือข่ายต่าง ๆ นำเข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วมในการรับรู้รับทราบแนวทาง และวิธีการปฏิบัติตามหลักการ นำมาสู่การเกิดอุดมการณ์ร่วม ซึ่งในขั้นนี้ประชาชนจะได้มีความรู้ความเข้าใจในหลักการของฝายมีชีวิต มองเห็น

ประโยชน์ที่เกิดขึ้นให้กับชุมชน เกิดจิตสำนึก รักถิ่นฐานบ้านเกิด รักษาภูมิปัญญาและทุนของชุมชน ตลอดจนมองเห็นคุณค่าทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

3) การวางแผนการดำเนินงาน ภายหลังที่เครือข่ายต่าง ๆ ได้รับรู้หลักการ วิธีการ ดำเนินการเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ก่อนการดำเนินการจำเป็นจะต้องมีการวางแผนงานที่ชัดเจน และ เป็นการเตรียมความพร้อม โดยแบ่งออกเป็น 5 ด้าน ดังนี้

- (1) ด้านกำลังคน
- (2) ด้านงบประมาณ
- (3) ด้านวัสดุ อุปกรณ์
- (4) ด้านสถานที่
- (5) ด้านการอำนวยความสะดวก

4) ขั้นตอนการดำเนินการ หลังจากได้กำหนดพื้นที่ที่เหมาะสมร่วมกันแล้ว เป็นการ ดำเนินการก่อสร้างร่วมกัน โดยมีครูภูมิปัญญาเป็นผู้นำ และถ่ายทอดกระบวนการในการก่อสร้าง ตามแบบแปลนที่กำหนด โดยใช้แรงงานและกำลังคนในชุมชน ได้แก่ ประชาชนในพื้นที่ นักเรียน นักศึกษา และจิตอาสาสร้างฝายมีชีวิต ได้ระดมสรรพกำลังในการก่อสร้างฝายมีชีวิตขึ้นในชุมชน เพื่อเป็นฝายชะลอน้ำ ช่วยกระจายความชุ่มชื้นตามริมฝั่ง รักษาระบบนิเวศให้คงความอุดมสมบูรณ์ ตลอดจนเป็นแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์น้ำ เป็นแหล่งอาหารให้กับชุมชน

5) การจัดตั้งคณะกรรมการดูแลรักษาฝายมีชีวิต เป็นการติดตามการใช้ประโยชน์ และ บำรุงรักษาสภาพของฝายมีชีวิต ให้สามารถใช้งานได้อย่างยาวนาน เป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับเด็กและ เยาวชน และเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ให้กับชุมชน

4. การสร้างกลไกในการบริหารจัดการนวัตกรรมการมีสวนร่วมของ ประชาชน

การสร้างกลไกในการบริหารจัดการนวัตกรรมการมีสวนร่วม เป็นขั้นตอนที่ได้ดำเนินการก่อสร้าง นวัตกรรมฝายมีชีวิต จนเสร็จสมบูรณ์และพร้อมใช้งานได้แล้ว ซึ่งชุมชนที่เป็นแหล่งที่ตั้งของฝายมี ชีวิตจะต้องมีการจัดทำกติกาว่าด้วยการใช้ประโยชน์ และดูแลรักษาให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม ตลอดจนรักษาระบบนิเวศให้สมดุล ยั่งยืน โดยชุมชนบ้านโนนพระคำ ตำบลนาฝาย ชุมชนบ้านม่วง ตำบลบ้านเล่า ได้ร่วมกันกำหนดกติกาขึ้นมา จำนวน 10 ข้อ ดังนี้

1) การใช้ประโยชน์จากฝายมีชีวิต ประชาชนทุกคนสามารถใช้น้ำจากฝายมีชีวิตเพื่อการ ดำรงชีพ

- 2) ประชาชนที่ทำการเกษตรบริเวณริมฝั่ง สามารถนำน้ำขึ้นมาใช้เพื่อกิจกรรมทางการเกษตรได้ และตามความเห็นสมควรของคณะกรรมการดูแลฝาย
- 3) ชุมชนสามารถส่งเสริมและสนับสนุนให้ฝายมีชีวิตเป็นแหล่งท่องเที่ยว เป็นแหล่งเรียนรู้ และกิจกรรมส่วนรวมของชุมชนได้
- 4) ชุมชนต้องส่งเสริม ให้ประชาชนได้รับการอนุรักษ์พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ และต้นไม้พื้นถิ่น ให้มีความยาวตั้งแต่สันฝาย ครอบคลุมทั้งสองริมฝั่งไม่น้อยกว่า 30 เมตร เป็นพื้นที่อนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำและเป็นเขตห้ามจับสัตว์น้ำ
- 5) ส่งเสริมให้ประชาชน ได้มีความรู้ เกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ พื้นฟูทรัพยากรน้ำและระบบนิเวศรอบบริเวณฝายมีชีวิต
- 6) ห้ามประชาชนทิ้งสารเคมี สิ่งปฏิกูล ขยะมูลฝอยลงในลำน้ำของฝายมีชีวิต
- 7) ห้ามไม่ให้ประชาชนทำการตัดต้นไม้บริเวณฝายมีชีวิต
- 8) ห้ามไม่ให้ประชาชนทำการจับสัตว์น้ำในเขตอนุรักษ์
- 9) ให้ใช้มาตรการทางสังคมกำหนดบทลงโทษผู้ฝ่าฝืน ตั้งแต่ระดับเบาว่ากล่าวตักเตือน ไปจนถึงจ่ายเป็นค่าปรับตามคณะกรรมการดูแลฝายประเมินผล
- 10) ชุมชนจะต้องดำเนินการซ่อมแซมฝายมีชีวิตอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง หลังจากฤดูน้ำหลาก

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

1. สร้างการเรียนรู้ในการบริหารจัดการน้ำให้ประชาชนได้เกิดความตระหนักรู้ เข้าใจและนำไปปฏิบัติจริงในชุมชน

ด้านการสร้างการรับรู้ให้กับประชาชน เป็นการนำความรู้ทางด้านทฤษฎี หลักการและองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรน้ำ เป็นต้นว่า แหล่งของทรัพยากรน้ำ ป่าต้นน้ำ ระบบนิเวศลำน้ำ วิฤตการณ์ด้านน้ำ และผลกระทบจากวิฤตการณ์น้ำในพื้นที่เป้าหมาย โดยการอบรมให้ความรู้จากวิทยากรผู้เชี่ยวชาญ ร่วมกับการศึกษาดูงานกิจกรรมการบริหารทรัพยากรน้ำในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ ทำให้กลุ่มเป้าหมายได้มีความรู้ ความเข้าใจเห็นความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ และทุนของชุมชน ทำให้ประชาชนตัดสินใจเข้าร่วมในกิจกรรม และยอมรับนวัตกรรมเพื่อนำไปสร้างเป็นนวัตกรรมชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับ ประชัย ศรีจามร (2549 : 7) ได้กล่าวไว้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนว่า เป็นการสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในแนวทางการพัฒนา โดยผ่านทางกระบวนการส่งเสริม ชักนำการสนับสนุนให้ ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการ

เรียนรู้ การริเริ่มในการคิดร่วมนำกำหนดแนวทางในการพัฒนาร่วมแก้ไขและวางแผนปฏิบัติ รวมทั้งมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือทรัพยากรทางการบริการตลอดจน อำนาจในการตัดสินใจในการกำหนดกิจกรรม แนวทางการดำเนินกิจกรรมของตนเองให้เกิดขึ้นเกิดขึ้นภายในชุมชนด้วยความเต็มใจ และเต็มความสามารถของตนเองเพื่อเพิ่มและพัฒนาขีดความสามารถในการจัดการและควบคุมการใช้ และการกระจายทรัพยากรตลอดจนปัจจัยการผลิตในสังคมอันจะนำไปสู่การพึ่งพาตนเอง และสอดคล้องกับชุมชนวิวัฒน์ มณีศรีขำ (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการชุดโครงการวิจัยการจัดการน้ำชุมชน โดยผสมผสานความรู้ทางวิชาการกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในการบริหารจัดการน้ำชุมชน ผลการศึกษาวิจัยพบว่า คน เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนา จากการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม ผ่านการเรียนรู้ให้เกิดความเข้าใจ และเห็นผลของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

2. การสร้างนวัตกรรมและทางเลือกที่เหมาะสมในการบริหารจัดการน้ำโดยกระบวนการมีส่วนร่วมให้กับชุมชน

การสร้างนวัตกรรมชุมชนได้ร่วมกันพิจารณาและเลือกนวัตกรรมในการบริหารจัดการน้ำ ที่มีความเหมาะสม สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น เป็นนวัตกรรมที่ไม่ยุ่งยาก ซับซ้อนมากนัก ได้แก่ การสร้างฝายมีชีวิต เพื่อแก้ปัญหาน้ำแล้ง น้ำท่วมและแก้ไขปัญหาสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศ เพราะประชาชนได้ให้ความสำคัญต่อระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับ Pramuk Srichaiwong et al. (2020) ได้ทำการศึกษารายงานนวัตกรรมฝายมีชีวิตในเขตลำน้ำสาขาของแม่น้ำชี จังหวัดชัยภูมิ ผลการศึกษาวิจัยพบว่า การพัฒนาท้องถิ่นที่ผ่านกระบวนการสร้างฝายมีชีวิต โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนและภาคส่วนต่างนั้น ประกอบไปด้วย 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การสร้างความรู้ และความเข้าใจให้กับประชาชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ทราบถึงสภาพปัญหา ความต้องการแก้ปัญหา วัตถุประสงค์ วิธีการขั้นตอนในการดำเนินการ 2) การสำรวจพื้นที่ในการดำเนินการร่วมกัน การจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ในชุมชน 3) การวางแผนการดำเนินงานร่วมกัน 4) การดำเนินการในการก่อสร้างฝายมีชีวิต โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน 5) ขั้นตอนการสร้างกติกาในการใช้ประโยชน์ฝายมีชีวิตร่วมกัน และ 6) การแต่งตั้งคณะกรรมการดูแลรักษาฝายมีชีวิต เพื่อให้เกิดความมั่นคงยั่งยืน สำหรับธนาคารน้ำใต้ดินเป็นอีกหนึ่งนวัตกรรมที่ชุมชน เลือกเป็นนวัตกรรมในการจัดการน้ำเสียในชุมชน และเป็นนวัตกรรมที่ช่วยบริหารจัดการน้ำท่วมขัง เต็มความชุ่มชื้นให้ดิน และสภาพแวดล้อม เป็นนวัตกรรมที่ไม่ยุ่งยาก สามารถใช้ประโยชน์ได้จริง ซึ่งสอดคล้องกับ นริศรินทร์ พันธเพชร และสมิหรา จิตตลดากร (2564). ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการโครงการธนาคารน้ำใต้ดินอย่างยั่งยืน ของจังหวัดยโสธร พบว่ารูปแบบการจัดการโครงการธนาคารน้ำใต้ดิน

อย่างยั่งยืนของจังหวัดยโสธร ได้แก่ ด้านการนำเทคโนโลยี ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ด้านการมีความรู้ความเข้าใจ และความคุ้มค่าสู่ชุมชน

3. การนำนวัตกรรมและแนวทางที่เหมาะสมไปใช้ในการบริหารจัดการน้ำในชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้และขยายผลในวงกว้าง

การร่วมกันสร้างนวัตกรรมฝายมีชีวิต เป็นการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงที่ตั้งแต่การร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ และร่วมรับผลจากการดำเนินการ จะเห็นว่าในพื้นที่สร้างฝายมีชีวิตผู้นำในชุมชน ทั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้านจะเป็นผู้มีบทบาทในการชักนำให้เกิดความร่วมมือ นอกจากนี้การมีเครือข่ายของกลุ่มสร้างฝายมีชีวิตในพื้นที่ ทำให้การดำเนินงานสามารถดำเนินการแล้วเสร็จได้ตามวัตถุประสงค์ ซึ่งสอดคล้องกับชลธร ทิพย์สุวรรณ (2557) ได้รายงานถึงการบริหารจัดการน้ำให้เกิดความยั่งยืนนั้น จำเป็นต้องสร้างระบบเครือข่ายการจัดการทรัพยากรน้ำโดยชุมชน (Community Network System) ซึ่งจะนำไปสู่การแก้ปัญหาที่ยั่งยืน โดยระบบเครือข่ายนี้จะนำไปสู่การปฏิบัติที่เห็นผลชัดเจน เป็นรูปธรรมและสามารถแก้ปัญหาชุมชนได้ในทุกมิติ ทั้งในมิติด้านสังคม วัฒนธรรม ด้านเศรษฐกิจและด้านทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมของชุมชนลุ่มน้ำ โดยจะสามารถเชื่อมโยงความสำเร็จและความยั่งยืน

4. การสร้างกลไกในการบริหารจัดการนวัตกรรมการน้ำโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน

การสร้างกลไกการบริหารจัดการนวัตกรรมการน้ำ โดยเฉพาะฝายมีชีวิตที่ชุมชนร่วมกันสร้างขึ้นจากโครงการวิจัยนี้ ได้เกิดกติกาทางสังคมขึ้น ในการบริหารจัดการโดยมีคณะกรรมการดูแลฝายมีชีวิต ที่ชุมชนเลือกขึ้นมา เป็นผู้คอยดูแล ซึ่งมีหน้าที่คล้ายกับคณะกรรมการบริหารจัดการน้ำโดยทั่วไปในชุมชนต่าง ๆ ส่วนกติกาและกฎเกณฑ์ก็มีความแตกต่างกันไปตามบริบทและภูมิสังคมในแต่ละพื้นที่ ซึ่งในโครงการนี้ ได้กำหนดกติกาขึ้นมา 10 ข้อ เป็นแนวทางในการปฏิบัติทั้งสองแห่ง

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ควรนำแนวทางนี้เพื่อเสนอเป็นแนวนโยบายให้กับหน่วยงานทั้งในระดับจังหวัด และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้บรรจุไว้ในแผนพัฒนาท้องถิ่น เพื่อจะได้เพิ่มจำนวนฝายมีชีวิตให้มากยิ่งขึ้น

1.2 ควรส่งเสริมให้ประชาชนนำนวัตกรรมนี้ไปใช้ในครัวเรือน เพื่อแก้ปัญหาน้ำท่วม
ขังตามชุมชนต่าง ๆ และควรกำหนดเป็นนโยบายการพัฒนาท้องถิ่น

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาขยายผลพัฒนาต่อยอดอย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง (References)

- กลุ่มภารกิจนโยบาย ยุทธศาสตร์และแผนวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2565). **แผนด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมของประเทศ พ.ศ. 2566 – 2570**. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สก.สว.).
- ชลธร ทิพย์สุวรรณ. (2557). **การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำแบบบูรณาการลุ่มน้ำสาขาแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภูมิภาคลุ่มน้ำโขงและสาละวินศึกษาบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏ เชียงใหม่.
- ชินวุฒัน มณีศรีขำ. (2560). **การบริหารจัดการชุดโครงการวิจัยการจัดการน้ำชุมชน**. จดหมายข่าวประชาคมวิจัย. 23(134).
- นริศรินทร์ พันธเพชร และสมิหรา จิตตลดากร. (2564). **รูปแบบการจัดการโครงการธนาคารน้ำใต้ดินอย่างยั่งยืนของจังหวัดยโสธร. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ. 6(3).**
- ประชัย ศรีจามร. (2549). **การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการปลูกป่าภาครัฐ กรณีศึกษาป่าน้อย ออดอนชัย อำเภอมือง จังหวัดเชียงราย. ภาคนิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.**
- แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564. 2565. **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. พิมพ์ครั้งที่ 12 หน้า 4-6.**
- ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี พ.ศ.2561-2580. (13 ตุลาคม 2561). **ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี. ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 135 ตอนที่ 82ก หน้า 5-14.**
- สมิหรา จิตตลดากร. (2564). **ทฤษฎีองค์การ. กรุงเทพฯ : คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.**

Internationals Educational. (2563). **Scientific and cultural Organization**. [ออนไลน์].

เข้าถึงได้จาก :

[https://scholar.google.co.th/scholar?q=International+Educational.+\(2563\).+Scientific+and+cultural+Organization&hl=th&as_sdt=0&as_vis=1&oi=scholar](https://scholar.google.co.th/scholar?q=International+Educational.+(2563).+Scientific+and+cultural+Organization&hl=th&as_sdt=0&as_vis=1&oi=scholar).

สืบค้น 18 มกราคม 2563.

Srichaiwong, P. et al. (2020). The Live Weir Innovation at Chi River Watershed, Chaiyaphum Province, Thailand. **Biosc.Biotech.Res.Comm. Special Issue**. 13 (15) : 103-107.

ศึกษาการถ่ายทอดของครุภูมิปัญญาพื้นบ้านกันตรึมในจังหวัดสุรินทร์*

The study of the transfer of folk wisdom kantrum of teachers in Surin *

อดิศักดิ์ ชมดี¹ เฉลิมกิต แข่งแก้ว² และเชาว์ การวิชา³

Adisak Chomdee¹, Chalermkit Kengkaew² and Chao Kanwicha³

Received : March 17, 2023; Revised : April 5, 2023; Accepted : April 6, 2023

บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยเรื่องศึกษาการถ่ายทอดของครุภูมิปัญญาพื้นบ้านกันตรึมในจังหวัดสุรินทร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาชีวประวัติและผลงานของครุภูมิปัญญาพื้นบ้านกันตรึมจังหวัดสุรินทร์ 2. เพื่อศึกษาการถ่ายทอดความรู้เฉพาะด้านของครุภูมิปัญญาพื้นบ้านกันตรึมและบทบาทหน้าที่ของครุภูมิปัญญาพื้นบ้านกันตรึมในจังหวัดสุรินทร์ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการลงพื้นที่ภาคสนามด้วยวิธีการสัมภาษณ์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง และแบบสังเกต เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ กลุ่มครุภูมิปัญญาพื้นบ้านกันตรึม กลุ่มผู้ได้รับการถ่ายทอด ปราชญ์ชาวบ้าน และชาวบ้าน มุ่งศึกษา 3 พื้นที่ ได้แก่ 1) หมู่บ้านวัฒนธรรมบ้านดงมัน ตำบลคอโค อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ 2) หมู่บ้านปอยตะแบง ตำบลนาบัว อำเภอเมือง

¹คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์; Faculty of Humanities and Social Sciences, Buriram Rajabhat University, Thailand; e-mail : tidaratthongkam26@gmail.com

²คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์; Faculty of Humanities and Social Sciences, Buriram Rajabhat University, Thailand; e-mail : chalermkit.kk@bru.ac.th

³คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์; Faculty of Humanities and Social Sciences, Buriram Rajabhat University, Thailand; e-mail : kanwicha@hotmail.com

*DOI : <https://doi.org/10.14456/jlgisrru.2023.18>

สุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ และ 3) หมู่บ้านระไซร์ ตำบลเนินยาง อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ ผลการศึกษาพบว่า

ด้านชีวประวัติและผลงานของครูภูมิปัญญาพื้นบ้านกัณฑ์ในจังหวัดสุรินทร์ทั้ง 4 ท่าน มีประสบการณ์ทางดนตรีพื้นบ้านกัณฑ์ ไม่ต่ำกว่า 20 ปี และมีการถ่ายทอดภูมิปัญญาพื้นบ้านกัณฑ์สืบต่อกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษจวบจนปัจจุบัน จนส่งผลให้ครูภูมิปัญญาพื้นบ้านกัณฑ์ได้รับรางวัลยกย่องเชิดชูเกียรติอย่างมากมาย ซึ่งผลงานของครูภูมิปัญญาพื้นบ้านกัณฑ์ทั้ง 4 ท่าน แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ ประเภทที่ 1 ผลงานภูมิปัญญาศาสตร์ความรู้ความสามารถทั้งทางด้านดนตรี ได้แก่ วงมโหรีกัณฑ์ และวงดนตรีพื้นบ้านกัณฑ์ ประเภทที่ 2 ผลงานภูมิปัญญาศาสตร์ความรู้ความสามารถทั้งทางด้านการขับร้อง ประเภทที่ 3 ภูมิปัญญาศาสตร์ความรู้ความสามารถทางด้านช่างศิลป์การประดิษฐ์เครื่องดนตรีพื้นบ้านกัณฑ์ ได้แก่ ภูมิปัญญาสก็่ว (กลองกัณฑ์) และภูมิปัญญาตรัว (ซอกัณฑ์) ซึ่งเป็นมรดกทางภูมิปัญญาที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของจังหวัดสุรินทร์

ด้านกระบวนการการถ่ายทอดความรู้เฉพาะด้านของครูภูมิปัญญาพื้นบ้านกัณฑ์ของครูภูมิปัญญาทั้ง 4 ท่าน แบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นการเคารพครูบาอาจารย์ ถือเป็นขั้นตอนสำคัญที่ครูภูมิปัญญาพื้นบ้านใช้วิธีการถ่ายทอดแบบมุขปาฐะแสดงให้เห็นถึงความเคารพของศิษย์ที่มีต่อครูบาอาจารย์ ซึ่งก่อนศิษย์จะเข้าเรียนจะต้องมีการทำพิธีไหว้ครูเพื่อมอบตัวเป็นศิษย์ก่อนเริ่มเรียนเพื่อเป็นการระลึกถึงครูบาอาจารย์ โดยมีความเชื่อว่า ครูจะประสิทธิ์ประสาทวิชาให้แก่ศิษย์จนสามารถร่ำเรียนวิชาดนตรีสำเร็จ 2) ขั้นการคัดเลือกบทเพลง 3) ขั้นการถ่ายทอดทักษะเชิงปฏิบัติ 4) ขั้นการประเมินผลและปรับปรุง โดยกระบวนการการถ่ายทอดความรู้เฉพาะด้านแบ่งออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ 1) การถ่ายทอดด้านดนตรี คือ การเป่าปี่ไสละ การเป่าปี่อ้อ และการสีซอกัณฑ์ 2) การถ่ายทอดด้านการขับร้อง คือ ระหว่างการถ่ายทอดศิษย์จะต้องอาศัยมีการจดบันทึกเนื้อร้อง เพื่อที่จะจดจำเนื้อเพลงในการขับร้อง เนื่องจากบทร้องเพลงกัณฑ์มีเนื้อหาค่อนข้างยาวจึงต้องใช้วิธีการจดบันทึกเนื้อร้องและฝึกฝนเป็นเวลานาน ทั้งนี้การถ่ายทอดทางด้านตรีและการขับร้องในแต่ละบทเพลงครูต้องคำนึงถึงทักษะความสามารถ ความถนัด ประสบการณ์ และปฏิภาณไหวพริบของผู้เรียนเป็นรายบุคคล เพื่อนำไปสู่กระบวนการฝึกฝน โดยเน้นการอธิบาย การสาธิตให้ศิษย์ทำตามฝึกประสบการณ์ออกแสดงในเวทีต่าง ๆ เพื่อพัฒนาศิษย์ให้เกิดความชำนาญตามทักษะความสามารถของแต่ละบุคคล

ด้านบทบาทหน้าที่ของครูภูมิปัญญาพื้นบ้านกัณฑ์ในจังหวัดสุรินทร์ แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) บทบาทหน้าที่ของตนเอง คือ การเป็นต้นแบบของลูกศิษย์ มีความรัก ความเมตตาต่อศิษย์

และมีความเสียสละหมั่นเพียรศึกษาหาแนวทางปรับปรุงวิธีการสอนเพื่อพัฒนาตนเอง 2) บทบาทหน้าที่ด้านสังคม คือ บทบาทต่อหน่วยงานรัฐในการเข้าบรรเลงเพลงในงานวันสำคัญต่าง ๆ ที่ทางจังหวัดจัดขึ้น การมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์ สืบสาน ถ่ายทอดมรดกภูมิปัญญาทางด้านศิลปวัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านจนเป็นที่ยอมรับของสังคมชุมชนท้องถิ่น 3) บทบาทหน้าที่ทางภูมิธรรม คือ การมีคุณธรรม จริยธรรม เป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่คนในชุมชน สังคม และประเทศให้คงอยู่คู่สังคมสืบไป

คำสำคัญ (Keywords) : การถ่ายทอด, ครูภูมิปัญญา, ดนตรีพื้นบ้านกันตรึม, บทบาท, จังหวัดสุรินทร์

Abstract

A study on the study of the transmission of Kantrum folk wisdom teachers in Surin province. The objectives are: 1. To study the biographies and works of Kantrum folk wisdom teachers in Surin province.

To study the transfer of specific knowledge of Kantrum folk wisdom teachers and the roles and duties of Kantrum folk wisdom teachers in Surin province. by collecting documentary data and conducting field visits by interviewing related to the transmission of Kantrum folk wisdom teachers group of inherited who live in the area Ban Dong Man Cultural Village, Kho Ko Subdistrict, Mueang Surin District Surin Poitabang Village, Na Bua Subdistrict, Mueang Surin District Surin and Rasai Village, Chaniang Subdistrict, Mueang Surin District Surin The results showed that Biography and work of Kantrum folk wisdom teacher in Surin province It shows that the 4 Wisdom teachers are knowledgeable and competent from various backgrounds and works, and from their experiences in Kantrum folk music, each of them has at least 20 years of experience. Each side of folk should be honored and honored in their knowledge and abilities. and the transfer of knowledge in each aspect of the four teachers to their students the playing of the reed and the fiddling side It is the transmission that the local wisdom teacher uses oral transmission method.

and demonstrates the method before the students to learn music must perform a Wai Kru ceremony before starting the class to show respect to the

teachers to be able to successfully study music subjects as intended Regarding the transmission of singing It takes note-taking in order to memorize the lyrics of the song. Because singing Kantrum is quite difficult and the content is long. Therefore, a method must be used to record the lyrics. And the 4 wisdom teachers have roles and duties in society as role models and are accepted in conserving folk music culture to last forever. and demonstrates the method before the students to learn music must perform a Wai Kru ceremony before starting the class to show respect to the teachers to be able to successfully study music subjects as intended Regarding the transmission of singing It takes note-taking in order to memorize the lyrics of the song.

Because singing Kantrum is quite difficult and the content is long. Therefore, a method must be used to record the lyrics. And the 4 wisdom teachers have roles and duties in society as role models and are accepted in conserving folk music culture to last forever. and demonstrates the method before the students to learn music must perform a Wai Kru ceremony before starting the class to show respect to the teachers to be able to successfully study music subjects as intended Regarding the transmission of singing It takes note-taking in order to memorize the lyrics of the song. Because singing Kantrum is quite difficult and the content is long. Therefore, a method must be used to record the lyrics. And the 4 wisdom teachers have roles and duties in society as role models and are accepted in conserving folk music culture to last forever.

Keywords: Broadcast, Wisdom teacher, Kantrum folk music, Role, Surin

บทนำ (Introduction)

มรดกทางวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้านมีปรากฏในทุกภูมิภาคของประเทศไทย อันถือเป็นสมบัติที่ทรงคุณค่าของคนไทย วัฒนธรรมเพลงพื้นบ้านในแต่ละท้องถิ่นเกิดจากการสั่งสม และการอนุรักษ์ ถ่ายทอดจากบรรพบุรุษซึ่งได้มีการคิดค้นสร้างสรรค์ด้วยความรู้ความสามารถและประสบการณ์ เพื่อสร้างอัตลักษณ์ทางด้านศิลปวัฒนธรรม ให้เกิดเป็นเอกลักษณ์เฉพาะประจำแต่ละท้องถิ่น จนแพร่กระจายอย่างกว้างขวางในทุกสังคม เพลงพื้นบ้านนับว่ามีบทบาทต่อวิถีชีวิต โดยความ

แตกต่างวัฒนธรรมเพลงพื้นบ้าน ขึ้นอยู่กับสภาพบริบทสังคมความเชื่อ ความศรัทธา ของมนุษย์ในสังคมนั้น ๆ สิ่งเหล่านี้เป็นบ่อเกิดแห่งมรดกทางภูมิปัญญาที่สร้างคุณค่าทางจิตใจ สังคม และวัฒนธรรมโดยสะท้อนเรื่องราววิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในแต่ละท้องถิ่นตั้งแต่อดีตจวบจนปัจจุบันประเพณี วัฒนธรรมของท้องถิ่นในแต่ละกลุ่มวัฒนธรรม ส่งผลให้ชุมชนนั้นเกิดความรัก ความสามัคคี ความสนุกสนานรื่นเริง และยังสะท้อนเรื่องราวในอดีต อาทิเช่น วิถีการดำรงชีวิต เศรษฐกิจสังคม ค่านิยมความเชื่อ วัฒนธรรมประเพณี ภาษา เครื่องดนตรี เพลงพื้นบ้าน เป็นต้น ดังนั้นวัฒนธรรมทางด้านดนตรีของชนชาติใดก็ตาม จะเจริญรุ่งเรืองและเป็นที่นิยมของคนในชาติได้ย่อมมีการสั่งสมและสืบทอดมาสู่ชนรุ่นหลัง โดยอาศัยความชำนาญ ความเชี่ยวชาญของครูภูมิปัญญาผ่านทักษะกระบวนการถ่ายทอดสู่บุตรหลาน ลูกศิษย์ ผู้สนใจ ประกอบกับการคิดค้นและการพัฒนารูปแบบทางดนตรีจนเกิดเป็นอัตลักษณ์เฉพาะที่มีความโดดเด่น และเหมาะสมตามสภาพบริบทของสังคมดังเช่น “วงดนตรีพื้นบ้านกันตรึม” ของชาวไทยเชื้อสายเขมรในจังหวัดสุรินทร์

ศิลปะการเล่นวงดนตรีพื้นบ้านกันตรึม เป็นวัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านชาวไทยเชื้อสายเขมรในจังหวัดสุรินทร์มีมานานเก่าแก่ และได้รับการสืบทอดกันมาไม่ว่าจะเป็นประเพณีพิธีกรรม ความเชื่ออีกทั้งมีดนตรีพื้นบ้านที่เป็นเอกลักษณ์ประจำท้องถิ่นและภูมิปัญญาของชาวบ้านดนตรีนั้นมีบทบาทในวิถีชีวิตของชาวไทยเชื้อสายเขมรในจังหวัดสุรินทร์ตั้งแต่เกิดจนตาย เช่นการร้องเพลงกันตรึมในงานมงคลต่างๆ อาทิ งานแต่งงาน โขนจุก บวชนาค การร้องดริตในช่วงปีใหม่แบบดั้งเดิม การเจียรงการบรรเลงตมในงานศพ เป็นต้น ซึ่งจุดมุ่งหมายในการเล่นกันตรึมมีหลายประการ คือ เล่นตามความเชื่อถือของคนในท้องถิ่น กล่าวคือ ความเชื่อทางไสยศาสตร์ นอกจากนี้เพลงกันตรึมยังเป็นเพลงที่มีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นและเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงความเป็นเอกลักษณ์ของคนไทยเชื้อสายเขมรในสมัยโบราณ ด้วยการใช้คนดนตรีและนักร้องกันตรึม ในการเล่นดนตรีและการขับร้องเพลงบูชารักษากันตรึม ซึ่งเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ในการประกอบพิธีกรรมกันตรึม สิ่งเหล่านี้จึงสร้างเรื่องราว เจตคติ ให้แก่คนไทยเชื้อสายเขมรที่มีความผูกพันกับเพลงพื้นบ้านของชาวท้องถิ่นนับเนื่องจากอดีตสืบมาจนถึงปัจจุบัน เพลงกันตรึม เป็นเพลงพื้นบ้านของชาวไทยเชื้อสายเขมรวงดนตรีกันตรึมมีบทบาทต่อชีวิตประจำวันของชาวสุรินทร์มาตั้งแต่ดั้งเดิมไม่ว่าจะเป็นงานพิธีแบบใดในงานต่าง ๆ ของกลุ่ม คนผู้พูดภาษาเขมรถิ่นไทยส่วนมากใช้วงกันตรึมบรรเลงยืมพื้นในงาน (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ, 2542 : 145) ดังจะเห็นได้ว่า จุดมุ่งหมายในการเล่นกันตรึมของชาวไทยเชื้อสายเขมรมีหลายประการด้วยกัน อาทิเช่น การเล่นตามความเชื่อถือของคนในท้องถิ่นที่มีความเชื่อทางไสยศาสตร์ การขับร้องเพลงบูชารักษากันตรึม และการขับร้องตามงานเทศกาลบุญประเพณีสำคัญ เป็นต้น

วงดนตรีพื้นบ้านกันตรึม เป็นศิลปะการแสดงดนตรีที่เล่นในเขตอีสานใต้ เป็นศิลปะพื้นบ้านแบบไทย-เขมร บทร้องกันตรึมโบราณจะใช้บทร้องเป็นภาษาเขมรพื้นถิ่น โดยเฉพาะที่จังหวัดสุรินทร์ถือว่า กันตรึมเป็นเพลงแม่บทของเพลงพื้นบ้านและการละเล่นอื่น ๆ ของจังหวัดสุรินทร์ ประวัติความเป็นมาของกันตรึมไม่มีผู้ใดทราบแน่ชัด ว่ามีมาตั้งแต่เมื่อใด กันตรึมมีส่วนเกี่ยวข้องและมีความสำคัญกับวิถีชีวิตของชาวสุรินทร์ตั้งแต่สมัยโบราณ อาจารย์ปิ่น ดิสม ได้กล่าวไว้ว่า “กันตรึม” เป็นวงดนตรีที่มีมานานในสมัยก่อนนั้นยังไม่มีชื่อเรียก วงดนตรีชนิดนี้ ใช้เสียงกลองที่ใช้กำกับในวงเป็นจังหวะที่สนุกสนานเร้าใจ เสียงดัง “โจ๊ะ ตรึม ตรึม” จึงเอาเสียงของกลองที่ติดัง “ตรึม ตรึม” จึงเพี้ยนมาเป็น กันตรึม จึงได้มีการนำมาตั้งเป็นชื่ วงดนตรีซึ่งเรียกว่า “วงกันตรึม” ในเวลาต่อมาในวงกันตรึมประกอบไปด้วย นักดนตรี นักร้อง บางวงอาจมีผู้เล่นที่มีความสามารถ เช่น ผู้เล่น 1 คน อาจทำหน้าที่ได้สองอย่างพร้อม ๆ กัน คือ การบรรเลงดนตรีพร้อมกับขับร้องไปด้วย วงกันตรึมประกอบไปด้วยเครื่องดนตรี 3 ชนิด ได้แก่ ปี่อ้อ ตีรว (ซอกันตรึม) สก๊วล (กลองกันตรึม) หรือ โทนกันตรึม โดยในการบรรเลง ปี่อ้อจะทำหน้าที่เป็นประธานของวงโดยเป็นหลักในการเทียบเสียงและการบรรเลง ส่วนซอมีหน้าที่ดำเนินทำนอง โทนกันตรึมมีหน้าที่ควบคุมจังหวะ (โฆษิต ดิสม, 2565 : สัมภาษณ์) นอกจากนี้ยังมีผู้กล่าวว่า กันตรึมเป็นดนตรีพื้นบ้านที่ใช้กลองตีกำกับเป็นจังหวะ ซึ่งเป็นกลองกันตรึมหรือภาษาพื้นบ้านสุรินทร์เรียกว่า สกวล เสียงของกลองกันตรึมจะดัง โจ๊ะ ตรึม ตรึม โจ๊ะ ตรึม ตรึมเช่นเดียวกับปราชญ์ท้องถิ่น นายเผย ศรีสวาท กล่าวว่ากันตรึมมาจากเสียงกลอง โจ๊ะ ตรึม ตรึม (เผย ศรีสวาท, 2565 : สัมภาษณ์) นอกจากนี้ นายดัด สังขาว ยังได้กล่าวว่า กันตรึมว่าเป็นวงดนตรีพื้นบ้าน ซึ่งนำเอาจังหวะตีโทน โจ๊ะ ตรึม ตรึม มาเป็นชื่ วงดนตรีเรียกว่า กันตรึม ซึ่งหมายถึง “โทน” นั่นเอง (ดัด สังขาว, 2565 : สัมภาษณ์)

เพลงพื้นบ้านในภาคอีสานแบ่งอธิบายได้ตามกลุ่มวัฒนธรรม 3 กลุ่มใหญ่ คือ เพลงในกลุ่มวัฒนธรรมหมอลำ กลุ่มวัฒนธรรมเพลงโคราช และกลุ่มวัฒนธรรมเจรียง กันตรึม ซึ่งจังหวัดที่อยู่ในกลุ่มวัฒนธรรมเจรียง กันตรึม ก็คือ จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดศรีสะเกษ ประชาชนโดยส่วนใหญ่ใช้ภาษาเขมรเป็นภาษาประจำถิ่น และมีวัฒนธรรมเป็นแบบเฉพาะตน จังหวัดสุรินทร์เป็นจังหวัดหนึ่งในภาคอีสานตอนใต้ หรือ อีสานใต้ มีชื่อเสียงด้านการเลี้ยงช้าง การทอผ้าไหม และมีปราสาทขอมหลายแห่ง ประกอบไปด้วยผู้คนหลายเชื้อชาติหลายภาษา เช่น ไทยอีสาน ส่วย กูย เขมร มีวัฒนธรรมการละเล่นพื้นบ้านเจรียง กันตรึม ซึ่งขับร้องด้วยภาษาเขมร กลุ่มประชากรที่ใช้ภาษาเขมรจะมีวัฒนธรรมแบบเขมร มีเพลงพื้นบ้านและการละเล่นพื้นบ้านเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน ซึ่งจังหวัดสุรินทร์ ได้ให้ความสำคัญและเห็นคุณค่าของกันตรึม ในระหว่างปี พ.ศ. 2521-2525 นับว่าเป็นช่วงของการพัฒนาเพลงกันตรึม โดย อาจารย์สุพรรณดี เหลือบบุญชู และอาจารย์สม

จิตร กัลป์ยาศิริ (พ่วงบุตร) ทั้งสองท่านเป็นอาจารย์ที่วิทยาลัยครูสุรินทร์ ได้รับความร่วมมือจากผู้มีความรู้ด้านกันตรึมในหมู่บ้านดงมันเช่น ครูพูน สามสีครูปิ่น ดิสม ครูโบราณ จันทร์กลั่นและบรรดาผู้เชี่ยวชาญด้านกันตรึมอีกมากมาย ได้ให้ความสนใจในการวิเคราะห์เกี่ยวกับดนตรีกันตรึมซึ่งใช้ทำนองเพลงเป็นภาษาเขมรพื้นถิ่นอย่างต่อเนื่อง และต่อมาในปี 2526 มีการสัมมนางานวิจัยของ อาจารย์สมจิตร กัลป์ยาศิริซึ่งเป็นงานวิจัยที่วิเคราะห์ในเรื่องของบทร้องกันตรึมโดยได้รับทุนจากสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ และมีผู้มีชื่อเสียงเข้าร่วมสัมมนาด้วยคือ อาจารย์มนตรี ตราโมท ได้จัดทำหนังสือเพลงพื้นบ้านสุรินทร์ ซึ่งหนังสือเล่มนี้ มีการนำเสนอดนตรีและนาฏศิลป์กันตรึมเป็นกำลังสำคัญที่ทำให้บทเพลงกันตรึมเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง (สุนทร อ่อนคำ, 2556 : 2)

การพัฒนาทางด้านเทคโนโลยี สังคมเปลี่ยนมาเป็นสังคมอุตสาหกรรมที่มุ่งหวังผลิตสิ่งต่าง ๆ เพื่อส่งออกไปขายนอกประเทศ ศิลปวัฒนธรรมจึงถูกมองข้ามไปคนส่วนน้อยที่ยังคงความเป็นอัตลักษณ์ไว้ แต่ก็ไร้พลังที่จะต้านกระแสวัฒนธรรมที่ล้นหลามเข้ามาอย่างรวดเร็ว โดยนอกจากนี้การเล่นกันตรึมได้พัฒนารูปแบบไปอย่างมากตามความเปลี่ยนแปลงของสังคม และวัฒนธรรมเพื่อสนองความต้องการของผู้ชม เช่น มีการนำเครื่องดนตรีสากลประเภทกลองชุดเบส กีตาร์ อิเล็กโทรน เข้ามาเล่นแทน หรือ เล่นผสมกับเครื่องดนตรีโบราณ นำเอาระบบเวที แสง สี เสียง เครื่องมือถ่ายทำและเครื่องตัดต่อที่ทันสมัยเข้ามาใช้ในการแสดง ตลอดจนได้พัฒนาการแต่งกายของหางเครื่องให้หน้าตึ้นเต็น ได้พัฒนาการแสดงเพลงดนตรีจนสามารถก้าวเข้าสู่ความทันสมัยซึ่งเดิมคนทั่วไปมองศิลปะเพลงพื้นบ้านว่าเป็นศิลปะที่ล้าสมัย โบราณและล้าค่อนข้างเขย (เครือจิต ศรีบุญนาถ, 2534 : 71)

จะเห็นได้ว่า ปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงของศิลปะการเล่นวงดนตรีพื้นบ้านกันตรึมของชาวไทยเชื้อสายเขมรในจังหวัดสุรินทร์ในด้านบทร้อง เครื่องดนตรี และการแสดงดนตรีมีความเปลี่ยนแปลงเพื่อให้เกิดความให้สอดคล้องกับยุคสมัยอย่างรอบด้าน อาทิเช่น ด้านบทร้องจะมุ่งเน้นการสอนในด้านการดำรงชีวิต การครองเรือน โดยการร้องเกี่ยวพาราสีกันทำให้เกิดมีความสนุกสนานรื่นเริงมากยิ่งขึ้น ด้านเครื่องดนตรีในอดีตมีเพียง กลอง 2 ใบ ซอ ปี่อ้อ ฉิ่ง ฉาบ กรับ ซึ่งปัจจุบันมีการปรับให้มีความสอดคล้องและมีการเสริมเครื่องดนตรีสากลมาใช้มากขึ้น ได้แก่ ซอไฟฟ้า กลองชุด อิเล็กโทรน กลองทอม เบส และกีตาร์ เข้ามาให้ฟังง่ายขึ้น และมีความสนุกสนานมากยิ่งขึ้น ซึ่ง ด้านการแสดงดนตรี ในอดีตจะแสดงในงานแต่งงาน งานขึ้นบ้านใหม่ งานบวช งานศพ และมีการงานที่สอดคล้องกับด้านความเชื่อแต่ในปัจจุบันก็ได้มีการแสดงในงานสำคัญมากขึ้น ดังนั้นการเล่น

วงดนตรีกันตรึมพื้นบ้านในจังหวัดสุรินทร์ อาจจะแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับความนิยม ความสะดวกของผู้เล่น และโอกาสในงานของแต่ละท้องถิ่นนั้น ๆ

อย่างไรก็ตามผลของการเปลี่ยนแปลงของศิลปะการละเล่นวงดนตรีพื้นบ้านกันตรึม ยังคงส่งผลกระทบให้การสืบทอดดนตรีกันตรึมลดน้อยลง กล่าวคือ ผู้ที่ประสงค์จะเรียนรู้ต้องเดินทางไปหาครูในระยะไกล 5- 10 กิโลเมตร ผู้เรียนจะต้องมีความอดทนสูงในการเดินทางไปฝึกฝนการเรียนการสอนใช้วิธีการสอนแบบปากต่อปากจากครูผู้สอนแบบโบราณ ผู้ก็จะสอนตามสภาพที่ตนเองรับมา อย่างไรก็ตามอย่างนั้น ทำให้ผู้เรียนดนตรีในจังหวัดสุรินทร์ส่วนใหญ่ไม่สนใจที่จะเรียนกันตรึมเนื่องจากส่วนใหญ่มองว่าไม่น่าสนใจ เพราะ เป็นเรื่องที่ต้องใช้เวลาใช้ความอดทนกับการฝึกและอยู่ห่างไกลตัว หรือ หากใครสนใจเรียนก็จะสืบเสาะหาครูจากภูมิปัญญาท้องถิ่น การเรียนกันตรึมจะต้องมีครูสอนไม่เหมือนคอมพิวเตอร์ที่สามารถเรียนรู้เองได้ และอีกประการหนึ่งภาพกันตรึมจากเว็บไซต์ก็ไม่น่าสนใจ ในระดับอุดมศึกษาก็เพิ่งเริ่มให้มีการเรียนการสอน โดยจะแทรกกันตรึมเข้าไปรวมในวิชาภูมิปัญญาท้องถิ่นเท่านั้น ดังการสืบทอดทางด้านกันตรึมอย่างแท้จริงจึงเป็นไปได้ยากเนื่องจากปัจจุบันในยุคที่เทคโนโลยีกำลังพัฒนาอย่างรวดเร็ว ผู้ที่สนใจอาจสามารถศึกษาได้เองจากทางอินเทอร์เน็ตทำให้ผู้สืบทอดน้อยลง ครูบาอาจารย์ที่เก่าแก่อีกเริ่มล้มหายตายจากไป หรือบางท่านก็มีความเจ็บป่วยร่างกายไม่ค่อยแข็งแรงเช่นเดิม

ดังนั้นเพื่อให้องค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่องานด้านศิลปวัฒนธรรมภูมิปัญญาดนตรีพื้นบ้านกันตรึม ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา กระบวนการถ่ายทอดของครูภูมิปัญญาพื้นบ้านกันตรึมในจังหวัดสุรินทร์ ซึ่งผลการศึกษาที่ได้รับจะเป็นประโยชน์ในด้านดนตรีวิทยาและก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจและตระหนักถึงคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรม แก่ผู้ที่สนใจที่จะศึกษาในเชิงวิชาการ นอกจากนี้ยังเป็นแนวทางการส่งเสริมการอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านกันตรึมให้เยาวชนคนรุ่นใหม่ได้เข้าถึง และตระหนักถึงคุณค่าของเพลงพื้นบ้านกันตรึมที่เคยได้รับความนิยมน้อยอย่างแพร่หลายในอดีต ตลอดจนการถ่ายทอดความรู้ของครูภูมิปัญญากันตรึมซึ่งปัจจุบันได้เปลี่ยนผันไปตามกระแสสังคมและมีแนวโน้มจะสูญหายไป อนึ่งการเรียนกันตรึมจากครูภูมิปัญญาพื้นบ้านกันตรึม โดยตรงนั้นจะได้รับทั้งศาสตร์วิชาความรู้ตลอดทั้งความรักความเมตตา ระหว่างครูบาอาจารย์ที่มีต่อศิษย์จนเกิดความรู้สึกหวงแหนวัฒนธรรมภูมิปัญญา จากความเป็นมาและความสำคัญที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยจึงเห็นควรศึกษาชีวประวัติและผลงานของครูภูมิปัญญาพื้นบ้านกันตรึมจังหวัดสุรินทร์ เพื่อศึกษากระบวนการถ่ายทอดความรู้เฉพาะด้านของครูภูมิปัญญาและบทบาทหน้าที่ของครูภูมิปัญญาพื้นบ้านกันตรึมจังหวัดสุรินทร์ เพื่อให้ทราบถึงประวัติ ผลงาน

ความเชี่ยวชาญ และกระบวนการถ่ายทอดของครูภูมิปัญญาพื้นบ้านกันตรึมเพื่ออนุรักษ์ สืบสาน และถ่ายทอดให้คงอยู่คู่สังคมสืบต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาชีวประวัติและผลงานของครูภูมิปัญญาพื้นบ้านกันตรึมจังหวัดสุรินทร์
2. เพื่อศึกษาการถ่ายทอดความรู้เฉพาะด้านของครูภูมิปัญญาพื้นบ้านกันตรึมและบทบาทหน้าที่ของครูภูมิปัญญาพื้นบ้านกันตรึมในจังหวัดสุรินทร์

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่ผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสารตำราวิชาการ และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การลงพื้นที่ภาคสนาม เพื่อไปศึกษาสังเกตกลุ่มเป้าหมาย ใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และวิธีการสัมภาษณ์ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการเชิงวิเคราะห์ ซึ่งขั้นตอนวิธีการวิจัยและการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. บุคคลผู้ให้ข้อมูล

การคัดเลือกบุคคลข้อมูล มีขั้นตอนดำเนินงาน ประกอบด้วย การรวบรวมรายชื่อครูภูมิปัญญาพื้นบ้าน ที่มีที่มความรู้ความสามารถด้านกันตรึมในจังหวัดสุรินทร์ และกำหนดคุณสมบัติบุคคลข้อมูลในการศึกษา โดยผู้วิจัยต้องการข้อมูลด้านแนวคิดในการถ่ายทอด การเลือกบทเพลง และขั้นตอนการถ่ายทอดด้านการถ่ายทอดของครูภูมิปัญญาพื้นบ้านกันตรึม บุคคลข้อมูลต้องมีคุณสมบัติด้านความรู้ความสามารถเฉพาะด้านนั้น ๆ เป็นผู้ที่มีประวัติและผลงานทางด้านดนตรีพื้นบ้านกันตรึมที่เป็นที่ยอมรับในจังหวัดสุรินทร์ และมีการถ่ายทอดภูมิปัญญาด้านนั้น ๆ สู่ศิษย์ประกอบด้วย

- 1.1 นายเผย ศรีสวาท ครูภูมิปัญญาพื้นบ้านกันตรึมสุรินทร์ ด้านการเป่าปี่โกล
- 1.2 นายดัด สังข์ขาว ครูภูมิปัญญาพื้นบ้านกันตรึมสุรินทร์ ด้านการเป่าปี่อ้อ
- 1.3 นายโสมิต ดีสม ครูภูมิปัญญาพื้นบ้านกันตรึมสุรินทร์ ด้านการสีซอกันตรึม
- 1.4 นางสาวรวม ดีสม ครูภูมิปัญญาพื้นบ้านกันตรึมสุรินทร์ ด้านการร้องเพลง

กันตรึม

2. เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยครั้งนี้ ประกอบไปด้วยแบบสำรวจข้อมูล และแบบสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นเป็น 3 ประเภท ดังนี้

2.1 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) เป็นการสัมภาษณ์ที่มีข้อกำหนดข้อคำถามไว้ล่วงหน้า และในการสัมภาษณ์ผู้ตอบแต่ละคนจะต้องได้รับการถามเช่นเดียวกัน และในลำดับขั้นตอนเดียวกันด้วย ดังนั้น การสัมภาษณ์แบบนี้จำเป็นต้องใช้แบบสัมภาษณ์ที่จัดเตรียมไว้ก่อน การสัมภาษณ์แบบมีคำถามแน่นอนช่วยให้ผู้ถามถามตรงประเด็นที่ต้องการ ไม่ออกนอกเรื่องไม่เกินขอบเขตที่กำหนดไว้ และข้อมูลที่ได้รับสามารถนำมาเปรียบเทียบกันได้

2.2 แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) เป็นการสัมภาษณ์ที่ไม่มีกำหนดคำถามที่แน่นอนตายตัว หรือหากมีการกำหนดไว้บ้างก็เป็นคำถามประเด็นหลัก ในการสัมภาษณ์ก็ไม่จำเป็นต้องใช้คำถามเหมือนกัน การเรียงลำดับคำถาม也不需要เหมือนกัน เป็นการสัมภาษณ์ที่ยืดหยุ่นและเปิดกว้าง มีอิสระในการถามเพื่อให้ได้คำตอบตามจุดมุ่งหมายของการวิจัย ข้อมูลที่ได้รับไม่นิยามเอามาเปรียบเทียบกัน ไม่ได้มุ่งเอามาพิสูจน์สมมติฐาน คำตอบที่ได้รับอาจนำมาใช้ประโยชน์ในการสร้างแบบสัมภาษณ์ สำหรับใช้ในการสัมภาษณ์แบบมีคำถามที่แน่นอนในครั้งต่อไปได้

2.3 แบบสังเกต (Observation) ประกอบด้วย แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และแบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non – Participant)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 การรวบรวมข้อมูลเอกสาร โดยการศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้องในเรื่องทฤษฎีทางวัฒนธรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับดนตรีพื้นบ้าน โดยรวบรวมและศึกษาค้นคว้าจากแหล่งความรู้และแหล่งข้อมูลทางราชการ ได้แก่ สำนักศิลปวัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์ สำนักวิทยบริการมหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ห้องสมุดมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

3.2 การรวบรวมข้อมูลจากประสบการณ์ตรงของครูภูมิปัญญาพื้นบ้านและบุคคลในชุมชนโดยผู้วิจัยลงพื้นที่ภาคสนาม หมู่บ้านวัฒนธรรมบ้านดงมัน ตำบลคอโค อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ หมู่บ้านปอยตะแบง ตำบลนาบัว อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ และหมู่บ้านระไซค์ ตำบลเฉนียง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ ซึ่งการเก็บรวบรวมทั้งหลายเหล่านี้ได้ใช้อุปกรณ์ในการจัดเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบบันทึกการสัมภาษณ์ กล้องบันทึกภาพนิ่ง ระเบิดิจิตอล เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายภาพเคลื่อนไหวโดยใช้แบบการสำรวจข้อมูล ดังนี้

3.2.1 แบบสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์มีจุดมุ่งหมายเพื่อบันทึกคำตอบจากครูภูมิปัญญาพื้นบ้านกันตรึมสุรินทร์ ซึ่งการใช้แบบสอบถาม ผู้ตอบตอบโดยการเขียนตอบลงในแบบสอบถามหรือให้ผู้สัมภาษณ์เป็นผู้บันทึกลงในแบบสัมภาษณ์นั้น

3.2.2 แบบสังเกต เป็นการบันทึกการสังเกตในแบบสังเกต บันทึกองค์ความรู้จากการเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของการถ่ายทอดของครูภูมิปัญญาพื้นบ้านกันตรึมให้กับศิษย์ อาจจะเป็นผู้ร่วมรับการถ่ายทอดการบรรเลงเพลงกันตรึมหรือเป็นผู้รับชมในการบรรเลงของครูภูมิปัญญาพื้นบ้านให้กับศิษย์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 กำหนดขอบเขต วัตถุประสงค์ของการแสดงและเนื้อหา โดยคัดเลือกจากเนื้อหาเชิงลึกในวัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อจัดเตรียมข้อมูลในการเรียบเรียงชีวประวัติและผลงานของครูภูมิปัญญาพื้นบ้านกันตรึมจังหวัดสุรินทร์ ทั้ง 4 ท่าน จากการสัมภาษณ์ นำบทสัมภาษณ์ และจัดเรียงลำดับเหตุการณ์ความสำคัญที่เกิดขึ้นจริง จากนั้นบันทึกชีวประวัติและผลงานของครูภูมิปัญญาพื้นบ้านกันตรึมสุรินทร์

4.2 เรียบเรียงวิธีการถ่ายทอดของครูภูมิปัญญาพื้นบ้านกันตรึมสุรินทร์ในแต่ละด้าน ได้แก่ ครูภูมิปัญญาพื้นบ้านด้านการเป่าปี่ไสไล ด้านการเป่าปี่อ้อ ด้านการสีซอกันตรึมและการตีกลองกันตรึม และด้านการร้องเพลงกันตรึม และบทบาทหน้าที่ของครูภูมิปัญญาพื้นบ้านกันตรึมที่มีต่อสังคม

4.3 นำผลงานไปประเมินเพื่อการปรับปรุงโดยผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้อง

4.4 พัฒนาปรับปรุงรูปแบบตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญและเผยแพร่ และบันทึกเทปลงแผ่นซีดี

4.5 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาตามประเด็นศึกษาและเขียนรายงานสรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัย (Research Results)

ผลการวิจัยเรื่องศึกษาการถ่ายทอดของครูภูมิปัญญาพื้นบ้านกันตรึมในจังหวัดสุรินทร์ ผู้วิจัยสามารถ สรุปได้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาชีวประวัติและผลงานของครูภูมิปัญญาพื้นบ้านกันตรึมจังหวัดสุรินทร์

1.1) ครูเผย ศรีสวาท ครูภูมิปัญญาด้านการเป่าปี่ไสไล

ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันครอบครัวครูเผย ศรีสวาท ถือได้ว่ามีฐานะทางเศรษฐกิจอยู่ในฐานะปานกลาง ครูเผย ศรีสวาท ถือเป็นหัวเรี่ยวหัวแรงหลักสำคัญของครอบครัว เพราะเป็นพี่ชายคนโตในพี่น้องจำนวน 4 คน จึงต้องช่วยแบ่งเบาภาระต่างๆ ในครอบครัวตั้งแต่ยังเด็กแสดงถึงความรับผิดชอบและความกตัญญูรู้คุณต่อครอบครัวของนายเผยเมื่อสมรสแล้วยังเป็นหัวหน้าครอบครัวที่ดีอีกด้วย เพราะสังเกตได้จากการสัมภาษณ์ที่ไม่ข้องเกี่ยวกับสิ่งเสพติดและของมีค่าทั้งหลาย ทั้ง

ยังยืนยันชั้นเชิงหาเลี้ยงภรรยาและบุตรชายหญิงอีก 4 คน ทั้งทำอาชีพเกษตรกร (ทำนา) รับจ้างบรรเลงดนตรีในงานต่าง ๆ รับจ้างต่อเกวียนและรับจ้างทั่วไป จนกระทั่งมีฐานะมั่นคง ทั้งยังส่งบุตรธิดาเล่าเรียนจนกระทั่งปัจจุบันมีอาชีพและครอบครัวที่มั่นคงเช่นกันนอกจากนี้ ครูเผย ศรีสวาท ได้สร้างสถานที่ฝึกซ้อมและเครื่องดนตรีไว้เพื่อให้เยาวชนรุ่นหลังสามารถมาเรียนรู้การเล่นดนตรีพื้นบ้านกันตริ้มอีกด้วย แสดงถึงความมีน้ำใจ คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน และแสดงถึงความมีสำนึกตอบแทนบุญคุณแผ่นดินเกิดของนายเผยได้เป็นอย่างดี

1.1.1) ด้านประวัติการศึกษาดนตรี

ภาพที่ 1 ครูเผย ศรีสวาท

ที่มา : อดิศักดิ์ ชมดี (ถ่ายภาพ. 8 กันยายน 2565)

ตระกูลศรีสวาทสืบทอดอาชีพการเป็นนักดนตรี ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันนับได้ 6 ชั่วคน ครูเผย ศรีสวาท ถือเป็นคนสำคัญที่เชื่อมความรู้ ด้านดนตรีพื้นบ้านอีสานใต้จากบรรพบุรุษถ่ายทอดให้แก่อนุชนรุ่นหลังโดยเฉพาะบุตรหลานในตระกูล และยังเป็นหลักที่ทำให้กิจกรรมดนตรีในตระกูลศรีสวาทขับเคลื่อนถึงปัจจุบัน

ครูเผย ศรีสวาท เป็นผู้ทรงคุณวุฒิวิญญูด้านดนตรีพื้นบ้านอีสานใต้ของจังหวัดสุรินทร์ เป็นผู้มีความรู้ ลึกซึ้งเกี่ยวกับศิลป์แขนงนี้เพราะนอกจากจะร่ำเรียนจากครูอาจารย์ที่มีความรู้ความสามารถหลายท่านในอดีตแล้ว การฝึกฝนตนเองและการเอาใจใส่ด้านดนตรียังเป็นเรื่องที่นายเผยให้ความสำคัญอย่างยิ่งอีกด้วยนายเผยเป็นผู้ยึดมั่นในคำสั่งสอนและมีความกตัญญูทวดเทิดาคูณต่อครูอาจารย์ของตนโดยได้นำคำสั่งสอนเหล่านั้นมาปฏิบัติอย่างเคร่งครัดถึงปัจจุบัน และถ่ายทอด

ให้แก่ศิษย์ของตนนายเผยยังถือเป็นผู้พลิกฟื้นและสืบสานดนตรีพื้นบ้านอีสานใต้ให้คงอยู่ในหมู่บ้าน
ระไซร์ ตำบลเนินยาง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์

1.1.2) ด้านผลงานการแสดง

รางวัลและผลงานเป็นครั้งสำคัญที่ครูเผย ศรีสวาทได้รับ มีทั้งที่ได้รับในส่วนของบุคคล
และในส่วนของกรมส่งเสริมวัฒนธรรมได้เข้าประกวดในงานต่างๆ ครูเผย ศรีสวาทเดินทางไป
บรรเลงบ่อยครั้งมากที่สุด ได้แก่งานประเภทที่รับใช้วิถีชีวิตของผู้นในสังคม ทั้งงานมงคลและงาน
อวมงคล ซึ่งในแต่ละครั้งครูผู้ถ่ายทอดความรู้ จะร่วมเดินทางไปบรรเลงกับศิษย์ด้วยอย่างสม่ำเสมอ
จึงเกิดการถ่ายทอดความรู้ต่าง ๆ ที่เกิดจากการปฏิบัติและบรรเลงดนตรีในสถานที่จริง

1.2) ครูดีด สังข์ขาว ครูภูมิปัญญาด้านการเป่าปี่อ้อ

ครูดีด สังข์ขาว อายุ 73 ปี เกิดปี 2491 บิดามารดาชื่อนายยีน และนางบัว สังข์ขาว
สมรสกับนางละอาย สังข์ขาว มีบุตรธิดา 3 คน อาศัยอยู่บ้านเลขที่ 25 หมู่บ้านปอยตะแบง ตำบลนา
บัว อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ ปัจจุบันทำนาเป็นอาชีพหลัก ครูดีด สังข์ขาว เริ่มเรียนขอ
กันตรึมเมื่ออายุ 18 ปี กับนายพอก งามประจบ ต่อมาฝากตัวเรียนเพลงดุ่มโมงกับนายเลียด สมาน
มิตร กระทั่งเป็นนักดนตรีวงดุ่มโมงและวงกันตรึมประจำ และได้เริ่มเรียนเป่าปี่อ้อกับครูเลียด
หมู่บ้านปอยตะแบง

1.2.1) รางวัลและผลงาน

รางวัลและผลงานของครูดีด สังข์ขาวได้เดินทางไปเผยแพร่วัฒนธรรมการบรรเลง
เพลงกันตรึมและเพลงดุ่มโมงที่ประเทศกัมพูชา ครูดีด สังข์ขาว เดินทางไปบรรเลงบ่อยครั้งมากที่สุด
ได้แก่งานประเภทที่รับใช้วิถีชีวิตของผู้นในสังคม ทั้งงานมงคลและงานอวมงคล

1.3) ครูโฆสิต ดีสม ครูภูมิปัญญาด้านการสืบทอดกันตรึม

ภาพที่ 2 ครูโฆสิต ดีสม

ที่มา : อดิศักดิ์ ชมดี (ถ่ายภาพ. 8 กันยายน 2565)

ครูโฆสิต ดีสม เกิดเมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม พุทธศักราช 2499 ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้ สะดวก 98 หมู่ที่ 8 บ้านดงมัน ตำบลโคโค อำเภอมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ อดีตข้าราชการบำนาญ ปัจจุบันประกอบอาชีพทำนา และรับงานแสดงดนตรีพื้นบ้านตามงานต่าง ๆ ครูโฆสิตอยู่ในครอบครัวครูเพลง และมีบิดาคือ ครูปั้น ดีสม เป็นต้นแบบในการร้องและประพันธ์เพลงกันตรึม เพลงเจรียง และถ่ายทอดเพลงกันตรึมในหมู่บ้าน ชุมชน และระดับประเทศ ทำให้ครูโฆสิตได้ซึมซับ สืบสานผลงานการสร้างสรรคบทเพลงกันตรึมและเจรียงจากบิดา สามารถประพันธ์เพลงกันตรึมตามแบบฉบับฉันทลักษณ์โบราณได้อย่างดีเยี่ยม ใช้ภาษาเขมรถิ่นไทยครบถ้วนงดงาม ทั้งวรรณศิลป์ และคุณค่าของภาษา สะท้อนสภาพสังคมได้อย่างดี

รางวัลและผลงาน

1.3.1) รางวัลและผลงาน

รางวัลและผลงานของครูโฆสิต ดีสม ที่ได้รับมีทั้งที่ได้รับในส่วนของบุคคล และใน ส่วนของการส่งดวงดม้นรักกันตรึมที่เข้าประกวดในงานต่างๆ ครูโฆสิต ดีสม เดินทางไปบรรเลง บ่อยครั้งมากที่สุด ได้แก่งานประเภทที่รับใช้วิถีชีวิตของผู้คนในสังคม ครูโฆสิต ดีสม ยังเป็นวิทยากร

ให้ความรู้เกี่ยวกับกันตรึมทั้งในเขตบริการภายในจังหวัดและนอกจังหวัดอีกด้วย จึงทำให้ครูโสมิต ดีสม จึงเป็นที่รู้จักในของผู้ถ่ายทอดกันตรึม

1.4) ครูสำรวม ดีสม ครูภูมิปัญญาด้านการร้องเพลงกันตรึม

ภาพที่ 3 ครูสำรวม ดีสม

ที่มา : อติศักดิ์ ชมดี (ถ่ายภาพ. 8 กันยายน 2565)

ครูสำรวม ดีสม เกิดเมื่อวันที่ 9 เมษายน 2513 อายุ 51 ปี บ้านเลขที่ 186 หมู่ 6 บ้านปราสาทเบง ตำบลกาบเชิง อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์เชื้อชาติไทย สัญชาติไทยโดยกำเนิด นับถือศาสนาพุทธ เป็นบุตรของนายรี ช่อนกลิ่น และนางเรียม ช่อนกลิ่น

ครูสำรวม ดีสม ประกอบอาชีพ พนักงานราชการโรงเรียนบ้านดงมัน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประจักษ์ศิลปาคม เขต 1 สมรสกับ นายโสมิต ดีสม อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านส้มป่อย ปัจจุบัน ข้าราชการบำนาญ ที่อยู่ปัจจุบัน 98 หมู่ที่ 8 (บ้านดงมัน) ตำบลคอโค อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ มีบุตรด้วยกัน 2 คน คือ

(1) นางสาวพิมพ์พลี ดีสม ปัจจุบันเป็นวิทยากรให้ความรู้ด้านการรำและการร้องเพลงกันตรึม อีกทั้งยังถ่ายทอดความรู้ให้กับ นายมขวี ดีสม

(2) นายมขวี ดีสม ปัจจุบันประกอบอาชีพนักร้องอิสระ

ครูสำรวม ดีสม ชอบการแสดงและร้องเพลงตั้งแต่วัยเด็ก เนื่องจากในเขตหมู่บ้านมักนิยมการละเล่นกันตรึม ทำให้ซึมซาบ ขนบธรรมเนียมประเพณีและมีใจรักในด้านกันตรึม จึงเริ่มฝึกร้องกันตรึมตั้งแต่นั้นมา โดยอาศัยการถามและจำจากผู้รู้ในหมู่บ้าน หลังจากนั้นก็นำ

มาฝึกหัดขับร้องเองโดยมีพ่อเป็นผู้ฝึกสอนให้อย่างสม่ำเสมอ และเมื่ออายุ 9 ขวบ ได้เริ่มฝึกร้องกันตรึมมาโดยตลอด พอคล่องและเก่งแล้วพ่อก็เริ่มพาไปเล่นด้วยตามสถานที่ต่าง 1 เช่น ร้องเพลงในหมู่บ้านร้องเพลงเชียร์ในงานกีฬาตั้งแต่ตำบลจนถึงระดับจังหวัด

1.4.1) รางวัลและผลงาน

รางวัลและผลงานของครูสำรวม ดีสม ที่ได้รับทั้งในส่วนของบุคคลนั้นก็มียกย่องมาก ครูสำรวม ดีสม เป็นที่รู้จักในจังหวัดสุรินทร์ ในนาม ว่า “น้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์” รางวัลและไม่ว่าจะเป็นการประกวดต่าง ๆ ก็จะได้รับรางวัลมากมาย และผลงานการเป็นวิทยากรให้ความรู้ หรือรวมไปถึงการไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งในประเทศและต่างประเทศอีกด้วย

2. เพื่อศึกษาการถ่ายทอดความรู้เฉพาะด้านของครูภูมิปัญญาพื้นบ้านกันตรึมและบทบาทหน้าที่ของครูภูมิปัญญาพื้นบ้านกันตรึมในจังหวัดสุรินทร์

2.1) การถ่ายทอดความรู้ของครูภูมิปัญญาด้านการเป่าปี่โกล ของครูเผย ศรีสวาท

การถ่ายทอดความรู้เฉพาะด้านการเป่าปี่โกลของครูเผย ศรีสวาท สู้ นายพิระศักดิ์ ร่ำเรือง มีวิธีการถ่ายทอดแบบมุขปาฐะ และโดยการใช้นิ้วในการกดปี่ให้เกิดเสียงต่าง ๆ ให้ศิษย์ฟังก่อน จากนั้นให้ศิษย์เป่าตามเสียงที่ครูเป่า พอได้แล้ว ครูเผยก็จะเปลี่ยนไปเสียงอื่น จนกระทั่งรู้ทุกเสียงของปี่โกลแล้วจากนั้น ก็จะสอนเรียนเพลงครูประกอบไปด้วยเพลงต้นฉิ่ง เพลงหางยาว เพลงตะลิ่ง เพลงสมัย เพลงทรงปราสาท และเพลงตะนาวตามลำดับ และหลังจากที่ได้เรียนเพลงทั้ง 6 เพลงแล้วนั้น ก็จะเริ่มเรียนเพลงอื่น ๆ ต่อไป ในการถ่ายทอดความรู้แบบนี้อาจจะดูค่อนข้างยากในยุคปัจจุบัน หากไม่มีการจดบันทึก แต่ความถนัดของครูเผย ศรีสวาท ที่จะใช้วิธีนี้ในการถ่ายทอดเพื่อที่ศิษย์จะจำได้เร็วกว่าการมานั่งจดบันทึก

บทบาทหน้าที่ของครูเผย ศรีสวาท ต่อสังคม ต่อองค์กร และต่อหน่วยงานรัฐ มีบทบาทหน้าที่ในการให้บริการต่อสังคม มีการช่วยเหลือทุกครั้งเวลาที่ชุมชนมีงานทั้งที่เป็นงานมงคลและงานอวมงคล มีบทบาทในการเป็นวิทยากรในให้ความรู้การเล่นดนตรีพื้นบ้านกันตรึมตามโรงเรียนในเขตบริการของตำบล อีกทั้งยังมีบทบาทต่อหน่วยงานรัฐในการเข้าบรรเลงเพลงในงานวันสำคัญต่าง ๆ ที่ทางจังหวัดจัดขึ้น

2.2) การถ่ายทอดความรู้ของครูภูมิปัญญาด้านการเป่าปี่อ้อ ของครูตัด สังข์ขาว

การถ่ายทอดความรู้เฉพาะด้านการเป่าปี่อ้อของครูตัด สังข์ขาว สู้ นายอนุชา ทวีเหลือ ก่อนศิษย์ที่จะมาเรียนการเป่าปี่อ้อ จะต้องมีพิธีไหว้ครูดนตรี เพื่อขอรับเป็นศิษย์และเพื่อศิษย์จะได้ร่ำเรียนวิชาได้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ วิธีการถ่ายทอดการเป่าปี่ของครูตัด เป็นการเรียนการสอนด้วย

วิธีการถ่ายทอดแบบมุขปาฐะ การเรียนเป่าปี่อ้อจะเริ่มเรียนเป่าเสียงจากเสียงต่ำสุด เป็นการกดนิ้ว ปิดรูทั้ง 8 รู จากนั้นเริ่มไล่เปิดนิ้ว เสียงจากต่ำ ค่อยๆ ไล่ขึ้นทีละนิ้ว ครูตัดจะให้ทำนองเสียงเป็น “นอย นอย นอย” ตามระดับเสียงที่สูงขึ้นไปตามขั้นบันไดเสียง ซึ่งผู้ที่เรียนก็จะสังเกตและปฏิบัติ ตามครูในการเลียนเสียง และครูจะสอนเพลงมลูโปดงก่อนเป็นเพลงแรก

บทบาทหน้าที่ของครูตัด สังข์ขาว ต่อสังคม ต่อองค์กร และต่อหน่วยงานรัฐ มีบทบาท หน้าที่ในการให้บริการต่อสังคม มีการช่วยเหลือทุกครั้งที่ชุมชนมีงานทั้งที่เป็นงานมงคลและงาน อวมงคล มีบทบาทในการเป็นวิทยากรในให้ความรู้การเล่นดนตรีพื้นบ้านกันตรึมตามโรงเรียนในเขต บริการของตำบล อีกทั้งยังมีบทบาทต่อหน่วยงานรัฐในการเข้าบรรเลงเพลงในงานวันสำคัญต่าง ๆ ที่ ทางจังหวัดจัดขึ้น

2.3 การถ่ายทอดความรู้ของครูภูมิปัญญาด้านการสืบทอดกันตรึม ของครูโฆสิต ดีสม

การถ่ายทอดความรู้เฉพาะด้านการสืบทอดกันตรึมของครูโฆสิต ดีสม สุนายกัมพล ช่อทับทิม มีวิธีการถ่ายทอดแบบมุขปาฐะ โดยการต่อเพลงจากเพลงง่ายไปยาก ส่วนในเพลงครู กันตรึมนั้น หากศิษย์คนใดที่ครูประเมินแล้วว่าสามารถต่อเพลงได้ ครูก็จะถ่ายทอดเพลงครูให้กับ ศิษย์คนนั้น และต่อเพลงเบ็ดเตล็ดอื่น ๆ ต่อไป

บทบาทหน้าที่ของครูโฆสิต ดีสม ต่อสังคม ต่อองค์กร และต่อหน่วยงานรัฐ มี บทบาทหน้าที่ในการให้บริการต่อสังคม มีการช่วยเหลือทุกครั้งที่ชุมชนมีงานทั้งที่เป็นงานมงคล และงานอวมงคล มีบทบาทในการเป็นวิทยากรในให้ความรู้การเล่นดนตรีพื้นบ้านกันตรึมตาม โรงเรียนในเขตบริการของจังหวัดสุรินทร์ และนอกจังหวัด อีกทั้งยังมีบทบาทต่อหน่วยงานรัฐในการ เข้าบรรเลงเพลงในงานวันสำคัญต่าง ๆ ที่ทางจังหวัดจัดขึ้น

2.4 การถ่ายทอดความรู้ของครูภูมิปัญญาด้านการสืบทอดกันตรึม ของครูสำรวม ดีสม

กระบวนการถ่ายทอดความรู้เฉพาะด้านการร้องเพลงกันตรึมของครูสำรวม ดีสม สุนางสาวพิมพ์ลิ ดีสม วิธีการถ่ายทอดการร้องเพลงกันตรึมสู่ศิษย์จะใช้วิธีการสอนแบบการ จดบันทึกเนื้อเพลง หลังจากจำเนื้อเพลงได้แล้ว ก็จะพาร้องเข้ากับทำนองเพลง จะกระทั่งสามารถ ร้องเพลงกันตรึมได้ โดยส่วนใหญ่ศิษย์ที่จะเรียนร้องได้ประสบความสำเร็จนั้น ค่อนข้างน้อย เพราะว่าการร้องเพลงกันตรึม จะต้องมทั้งพรสวรรค์และพรแสวงจึงจะสามารถเรียนร้องเพลง กันตรึมได้ แต่ถึงอย่างไรการเรียนร้องเพลงกันตรึมก็เป็นสิ่งที่สำคัญและยังคงเป็นเอกลักษณ์ ที่โดดเด่นในวงดนตรีกันตรึมอีกด้วย

บทบาทหน้าที่ของครูโฆสิต ดีสม ต่อสังคม ต่อองค์กร และต่อหน่วยงานรัฐ มีบทบาทหน้าที่ในการให้บริการต่อสังคม มีการช่วยเหลือทุกครั้งที่ชุมชนมีงานทั้งที่เป็นงาน

มงคลและงานอวมงคล มีบทบาทในการเป็นวิทยากรในให้ความรู้การเล่นดนตรีพื้นบ้านกันตรึมตามโรงเรียนในเขตบริการของจังหวัดสุรินทร์ และนอกจังหวัด อีกทั้งยังมีบทบาทต่อหน่วยงานรัฐในการเข้าบรรเลงเพลงในงานวันสำคัญต่าง ๆ ที่ทางจังหวัดจัดขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

1) ด้านชีวประวัติและผลงานของครุภูมิปัญญาพื้นบ้านกันตรึมจังหวัดสุรินทร์ แบ่งออกเป็น 4 ท่าน ได้แก่ ครูเผย ศรีสวาท (ครุภูมิปัญญาด้านการเป่าปี่ไสล) ครูตัด สังข์ขาว (ครุภูมิปัญญาด้านการเป่าปี่อ้อ) ครูโสมสิต ดีสม (ครุภูมิปัญญาด้านการสีซอกันตรึม) ครูสำรวม ดีสม (ครุภูมิปัญญาด้านการร้องเพลงกันตรึม) ที่ถือเป็นบุคคลสำคัญต่อสังคมวัฒนธรรมชาวไทยเชื้อสายเขมรจังหวัดสุรินทร์ ด้วยประสบการณ์ทางดนตรีพื้นบ้านกันตรึมของทุกท่านที่มีการถ่ายทอดภูมิปัญญาพื้นบ้านกันตรึมสืบต่อกันมาไม่ต่ำกว่า 20 ปี ส่งผลให้ครุภูมิปัญญาพื้นบ้านกันตรึมได้รับรางวัลยกย่องเชิดชูเกียรติอย่างมากมาย ซึ่งผลงานของครุภูมิปัญญาพื้นบ้านกันตรึม แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ ประเภทที่ 1 ผลงานภูมิปัญญาศาสตร์ความรู้ความสามารถทั้งทางด้านดนตรี ได้แก่ วงมโหรีกันตรึมและวงดนตรีพื้นบ้านกันตรึม ประเภทที่ 2 ผลงานภูมิปัญญาศาสตร์ความรู้ความสามารถทั้งทางด้านการขับร้อง ประเภทที่ 3 ภูมิปัญญาศาสตร์ความรู้ความสามารถทางด้านช่างศิลป์การประดิษฐ์เครื่องดนตรีพื้นบ้านกันตรึม ได้แก่ ภูมิปัญญาสก็่วล (กลองกันตรึม) และภูมิปัญญาตรัว (ซอกันตรึม) ซึ่งเป็นมรดกทางภูมิปัญญาที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของจังหวัดสุรินทร์ กระบวนการการถ่ายทอดความรู้เฉพาะด้านของครุภูมิปัญญาพื้นบ้านกันตรึมของครุภูมิปัญญาทั้ง 4 ท่านสามารถสรุปได้ 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นการเคารพครูบาอาจารย์ 2) ขั้นการคัดเลือกบทเพลง 3) ขั้นการถ่ายทอดทักษะเชิงปฏิบัติ 4) ขั้นการประเมินผลและปรับปรุง ซึ่งสอดคล้องกับ สุดฤทัย เมอะประโคน (2562 : 25-26) ที่ทำการศึกษาเรื่อง กันตรึมบุรีรัมย์คณะบุญ ถึงตำบลโคกตาด้วง อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัยพบว่า นายบุญถึง ปานะโปย เกิดเมื่อวันที่ 30 พฤศจิกายน 2488 จบการศึกษาชั้น 1 (ป.1) ปัจจุบันอยู่บ้านเลขที่ 130/3 หมู่ 8 ตำบลโคกตาด้วง อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ แต่งงานกับนางเงิน ปานะโปย มีบุตรทั้งหมด 5 คน เป็นศิลปินด้านกันตรึมพื้นบ้าน ได้รับการถ่ายทอดด้วยวิธีการแบบมุขปาฐะ สืบทอดดนตรีพื้นบ้านกันตรึมมาจากบิดาซึ่งเป็นศิลปินนักดนตรีมโหรีปี่พาทย์ และผู้ก่อตั้งวงดนตรีพื้นบ้านกันตรึมคณะบุญถึง อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ และสืบทอดมาถึงปัจจุบัน ปี 2561 นานกว่า 40 ปี นายบุญถึง ปานะโปย เป็นผู้ที่มีอุปนิสัยอ่อนน้อมถ่อมตนและมีความเมตตาต่อผู้คนทั่วไปและลูกศิษย์ ถ่ายทอดความรู้แบบไม่หวังผลตอบแทนขอเพียงมีความตั้งใจจริง ขยันหมั่นเพียรฝึกซ้อมเท่านั้น นายบุญถึง

ปานะโปย ได้รับรางวัลและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และเผยแพร่ดนตรีพื้นบ้านกันตรึมสม่ำเสมอมาเป็นเวลานาน ได้ถ่ายทอดความรู้ด้านดนตรีพื้นบ้านกันตรึมให้บุตรหลานและบุคคลทั่วไป เครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงเป็นเครื่องดนตรีที่สร้างขึ้นเอง จากภูมิปัญญาท้องถิ่นประกอบด้วย 1) ซอกันตรึม หรือตรัวของกันตรึมคณะบุญถึง มีรูปร่างคล้ายซอด้วง ที่ใช้ประสมในวงดนตรีไทย 2) กลองกันตรึม (สะโกรหรือสะกั่ว) ของวงดนตรีกันตรึมพื้นบ้านคณะบุญถึงใช้ 1 ชุดมี 2 ลูก รูปร่างคล้ายโพนในวงดนตรีไทย แต่ยาวกว่า มีลูกเล็กและลูกใหญ่ ลำตัวของกลองชุดจากไม้ตะเสก (ภาษาพื้นบ้านเขมร) ทำด้วยช่างพื้นบ้าน แล้วนำมาซึ่งหนังหน้ากลองเอง 3) ฉิ่ง 1 คู่ 4) ฉาบ 1 คู่ และ 5) กรับที่ทำจากจากไม้พยูง 1 คู่ วงศ์वंสันต์ วงศ์वंสันต์ वंสันตสุรีย์ (2555 : บทคัดย่อ) ได้ที่ศึกษาประวัติศาสตร์กล แกว่เพ็ญ ผลการวิจัยพบว่า ครูสกล แกว่เพ็ญอาศัย เกิดในตระกูลนักดนตรีไทย ศึกษาวิชาดนตรีไทยมาจากบิดามารดามาแต่เยาว์วัยกับบุคคลในครอบครัวและได้เรียนรู้ดนตรีไทยกับครูหลายท่านจนมีความสามารถในด้านบรรเลงเครื่องดนตรีไทยประเภทปี่พาทย์ ด้านขับร้องเพลงไทย ประพันธ์เพลงและด้านการสร้าง เครื่องดนตรีเป็นอย่างดี มีผลงานปรากฏเป็นที่รู้จักในวงการดนตรีไทยอุบิสัยเป็นผู้อ่อนน้อมถ่อมตน เมตตาต่อศิษย์ ถ่ายทอดความรู้ให้แก่ศิษย์โดยไม่หวังสิ่งใด สอดคล้องกับ สอดคล้องกับ กิจชัย ส่องเนตร (2554 : 13) ที่ได้ศึกษาเรื่องการสืบทอดสละสลวยในวัฒนธรรมดนตรีล้านนา ผลการวิจัยพบว่า ที่ผู้สอนหรือครูภูมิปัญญาถ่ายทอดความรู้ และทักษะโดยใช้การถ่ายทอดแบบมุขปาฐะเป็นหลัก และเสริมด้วยองค์ความรู้ด้านต่าง ๆ รวมทั้งหลักการปฏิบัติตนตามวัฒนธรรมประเพณี นอกจากนี้แล้วจากการขอฝากตัวเป็นศิษย์ ก็เป็นอีกวัฒนธรรมประเพณีสำคัญที่ศิษย์พึงกระทำต่อครู สามารถพบเห็นได้ทั่วไปในการรับศิษย์หรือการมอบตัวเป็นศิษย์ทั่วไปในประเทศไทย สอดคล้องกับ ภาณุวัฒน์ คำถาชัย (2557 : บทคัดย่อ) ที่ได้วิจัยกระบวนการสืบทอดดนตรีผู้ไทยบ้านคำม่วง อำเภอสรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี กลุ่มตัวอย่าง คือ วงดนตรีผู้ไทย บ้านคำม่วง มีนักดนตรี หมอลำ และผู้รำ ทั้งหมดรวม 9 คน ผลการวิจัยพบว่า ในด้านกระบวนการสืบทอดดนตรีผู้ไทยบ้านคำม่วง อำเภอสรีธาตุ จังหวัด อุดรธานี พบว่าสามารถแบ่งได้เป็น 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการสืบทอดเป็นขั้นตอนการรับ ลูกศิษย์ การเตรียมความพร้อมในการเรียนรู้ ขั้นตอนการสืบทอดเป็นกระบวนการเรียน การสอน และขั้นประเมินผลการสืบทอดผู้ถ่ายทอดจะเป็นผู้ประเมินผล

2) ด้านการถ่ายทอดความรู้เฉพาะด้านของครูภูมิปัญญาพื้นบ้านกันตรึมและบทบาทหน้าที่ของครูภูมิปัญญาพื้นบ้านกันตรึมในจังหวัดสุรินทร์ การถ่ายทอดความรู้เฉพาะด้านของครูภูมิปัญญาทั้งด้านการเป่าปี่สไล การเป่าปี่อ้อ การสืซอกันตรึม และการร้องเพลงกันตรึมมีวิธีการถ่ายทอดแบบมุขปาฐะ ตามที่ตนได้เรียนมาซึ่งการสืบทอดของดนตรีในแต่ละประเภทย่อมมีปัจจัยและแนวทางที่

แตกต่างกัน การดำรงอยู่ของคนตรีพื้นบ้านกันตรึม สามารถทำให้ศิลปินสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ตามการเปลี่ยนแปลงของสังคม ทาง การบรรเลงดนตรีดนตรีพื้นบ้านกันตรึมจึงถือเป็นเครื่องจรรโลงจิตใจของชาวสุรินทร์ให้สามารถตระหนักถึงรากเหง้าของความเป็นชาวเขมรสุรินทร์ในอดีตจนถึงปัจจุบัน โดยมีการผันเปลี่ยนรูปแบบทางเพลงดนตรี จากดั้งเดิมเป็นวงมโหรี กันตรึม จนนำมาสู่วงกันตรึมแบบประยุกต์ส่งผลให้ดนตรีกันตรึมมีการถ่ายทอดตามลำดับตั้งแต่ครูบอาจารย์สู่ลูกศิษย์ ทั้งด้านการขับร้อง การเล่นตรี ทำให้วงดนตรีกันตรึมคงอยู่จนถึงยุคปัจจุบันจึงควรมีการศึกษาเพื่ออนุรักษ์สืบสาน และถ่ายทอดความรู้ของครูภูมิปัญญาพื้นบ้านกันตรึมในจังหวัดสุรินทร์ให้คงอยู่คู่กับสังคม สอดคล้องกับแนวคิดของ สุภานิดา พรเอี่ยมมงคล และคณะ (2563 : 63) ที่ได้ทำการการศึกษาเรื่องภูมิปัญญา ตรีวงจังหวัดสุรินทร์ ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการถ่ายทอดตรีนกนาของครูธงชัย สามสี มีดังนี้ 1. ขั้นการรับศิษย์ ผู้วิจัยแบ่งประเภทผู้เรียนออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ 1) นักศึกษาสาขาดนตรี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ 2) บุคคลทั่วไปที่มีความสนใจและ 3) นักเรียน โรงเรียนต่าง ๆ ที่ครูธงชัย สามสี จัดค่ายดนตรีกันตรึม 2. ขั้นการเลือกบทเพลงในการถ่ายทอด พบว่า ครูธงชัย สามสี ให้ความสำคัญกับพื้นฐานการบรรเลงที่ถูกต้อง ใช้วิธีการถ่ายทอดแบบผสมผสานระหว่างการถ่ายทอดแบบมุขปาฐะและการใช้โน้ตเพลงประกอบการถ่ายทอด โดยกำหนดบทเพลงในการถ่ายทอดบทเพลงเบื้องต้นในคู่มือการฝึกชอกันตรึมเบื้องต้นไว้ 20 บทเพลง เช่น ปการันแจก อายัยลำแบ อายัยกลาย อายัยสาร์ยัง มวงกลองโด และอันซองแสนนบกกลาย เป็นต้น 3. ขั้นกระบวนการถ่ายทอดและประเมินผล ก่อนทำการสอนจะให้ผู้เรียนไหว้ครู เพื่อเป็นการแสดงความเคารพและระลึกถึงครูบอาจารย์ และเป็นการเชื่อได้ว่าได้บอกกล่าวสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และครูที่ ล่วงลับไปแล้วให้ทราบ ว่าครูธงชัย สามสี จะถ่ายทอดบทเพลงกันตรึมให้แก่ลูกศิษย์ กระบวนการถ่ายทอดตรีนกนา แบ่งเพลงออกเป็นลำดับขั้นตามความง่ายไปหายาก ตามลักษณะการใช้นิ้วและการใช้คันชักกระบวนการถ่ายทอดตรีนกนาของครูธงชัย สามสี ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน คือ 1) การปรับพื้นฐานการบรรเลง 2) ฝึกสีสายเปล่า และ ฝึกสีกดสาย 3) ฝึกสีสลับคันชัก 4) ฝึกสี สลับตัวโน้ต 5) ฝึกปฏิบัติบทเพลง 6) การเพิ่มเติมทักษะอื่นๆ และ 7) การวัดผลประเมินผล ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พชร สุวรรณภาชน์ (2543 : 166-167) มีแนวคิดว่าการที่วัฒนธรรมจะคงอยู่ได้นั้น จะต้องมีการอนุรักษ์และส่งเสริมสนับสนุน โดยมีการศึกษาและวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ จึงจะสามารถเข้าใจในวัฒนธรรมได้อย่างถ่องแท้เป็นรูปธรรมชัดเจนยิ่งขึ้น เป็นหนทางนำไปสู่การกำหนดแนวทางการอนุรักษ์ให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของสังคมได้ ทั้งในด้านแบบแผนและเนื้อหาของวัฒนธรรม ปลุกฝังเยาวชนและประชาชนหันมาให้ความสำคัญวัฒนธรรมในท้องถิ่นของตน การดำเนินงานที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์นั้น

จะต้องได้รับความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้องหลายฝ่ายทั้ง ภาครัฐเอกชน และประชาชนทุกคน เพื่อให้วัฒนธรรมสามารถอยู่ได้ต่อไป ที่ได้ศึกษากระบวนการสืบทอดและพัฒนาถิ่นฐานวัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์ และสอดคล้องกับ ศันสนีย์ จะสุวรรณ (2549 : 149-152) ที่ได้อธิบายถึงกระบวนการถ่ายทอดดนตรีไทยว่าใช้ความใกล้ชิด ความเป็นกันเองแบบญาติในการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ การต่อเพลงพิจารณาตามความถนัดของศิษย์แต่ละคน โดยการสร้างประสบการณ์ให้ศิษย์ด้วยการฟังจากครูบรรเลง เพื่อให้เกิดความรู้กว้างขวางเพื่อที่จะได้นำเทคนิคมาประยุกต์ใช้ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ และครูปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีต่อศิษย์ การที่ครูภูมิปัญญาได้ให้โอกาสแก่ศิษย์ได้บรรเลงร่วมกับวงดนตรีอาชีพร่วมกับครูนั้นทำให้ได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงและท าให้ศิษย์ได้เรียนรู้เกี่ยวกับขั้นตอนของการแสดงดนตรีหรือพิธีกรรมต่าง ๆ ควบคู่ไปด้วย

สอดคล้องกับทฤษฎีการหน้าที่นิยม จานงค์ อติวัฒน์สิทธิ์ และคณะ (2540 : 8-9) ที่ได้สรุปแนวคิดและทฤษฎีได้ว่า สังคม ๆ หนึ่งต่างมีหน้าที่ โดยหน้าที่ดังกล่าวเกิดขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการ ของกลุ่มคน หรือ สมาชิกในสังคม เช่น ความต้องการเกี่ยวกับปัจจัย 5 ความต้องการทางด้านจิตใจเกี่ยวกับความเชื่อ เป็นต้น การขอฝากตัวเป็นศิษย์หรือการมอบตัวเป็นศิษย์ต่างมีกระบวนการพิธีที่แสดงความเคารพต่อครูและการอัญเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เคารพบูชา การจัดเตรียมนำดอกไม้ธูปเทียนหรือเครื่องเซ่นไหว้ต่าง ๆ เป็นการแสดงความอ่อนน้อมของศิษย์ต่อครู และเพื่อให้ศิษย์ได้ประพฤติปฏิบัติตัวอยู่ในกรอบของวัฒนธรรมกันตรึมผ่านสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เพื่อให้ศิษย์พร้อมที่จะถูกอบรมสั่งสอนตามวัฒนธรรมและประเพณีของครูภูมิปัญญากันตรึม รวมทั้งเป็นการสร้างความเชื่อมั่นและภูมิใจในวิชาชีพกันตรึมให้แก่ศิษย์อีกด้วยด้วยการสอนเน้นการอธิบาย การสาธิตให้ทำตามซ้ำ ๆ จนเกิดความชำนาญ หรือจนกว่าจะจดจำได้ โดยสอนจากง่ายไปหายาก เมื่อศิษย์ติดขัดหรือ ครูเห็นว่า บรรเลงผิดเพี้ยนจะรีบแก้ไขทันทีโดยไม่ปล่อยให้ผ่านเลยไป เมื่อสอนจนจบท่อนเพลงหรือจบเพลงแล้วจะให้ทบทวนก่อนที่จะขึ้นเพลงใหม่เมื่อสอนผ่านไปได้สักระยะครูจะสังเกตว่าศิษย์สามารถบรรเลงร่วมกับวงได้หรือยัง ถ้าสามารถบรรเลงได้ก็จะให้ทดลองบรรเลงกับวงดนตรีเวลาว่าง สอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีด้านวิธีการถ่ายทอดดนตรีของ ศันสนีย์ จะสุวรรณ (2549 : 149-152) ที่ได้อธิบายถึงกระบวนการถ่ายทอดดนตรีไทยว่าใช้ความใกล้ชิด ความเป็นกันเองแบบญาติในการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ การต่อเพลงพิจารณาตามความถนัดของศิษย์แต่ละคน โดยการสร้างประสบการณ์ให้ศิษย์ด้วยการฟังจากครูบรรเลง เพื่อให้เกิดความรู้กว้างขวางเพื่อที่จะได้นำเทคนิคมาประยุกต์ใช้ ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ และครูปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีต่อศิษย์ การที่ครูภูมิปัญญาได้ให้โอกาสแก่ศิษย์ได้บรรเลงร่วมกับวงดนตรีอาชีพร่วมกับครูนั้นทำให้

ได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง และทำให้ศิษย์ได้เรียนรู้เกี่ยวกับขั้นตอนของการแสดงดนตรีหรือพิธีกรรมต่าง ๆ ควบคู่ไปด้วย

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การพัฒนาวัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านในชุมชนท้องถิ่นให้เจริญขึ้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องคำนึงถึงระบบบริหารการดำรงอยู่ การสืบทอด ประเพณี ซึ่งเป็นบทบาทสำคัญต่อการดำรงชีวิตและการคงอยู่ของเอกลักษณ์ไว้ไม่ให้เปลี่ยนแปลงและเลือนหายไป

1.2 หน่วยงานมหาวิทยาลัย สถาบันการศึกษา หรือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรรับการถ่ายทอดองค์ความรู้มรดกวัฒนธรรมภูมิปัญญาดนตรีพื้นบ้านกันตรึมทั้งการขับร้องและดนตรีเพื่อเป็นการเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมสู่สาธารณชน

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาหมู่บ้านในแถบนี้ที่มีวัฒนธรรมคล้ายคลึงหรือแตกต่างกัน เพื่อนำมาศึกษาเปรียบเทียบลักษณะต่าง ๆ ได้

2.2 วัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านของชาวจังหวัดสุรินทร์ โดยเฉพาะวัฒนธรรมของผู้คนที่มีภาษาเขมรถิ่นไทยในการสื่อสาร ล้วนมีความสำคัญและเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของผู้คนในท้องถิ่น หากนักวิจัยสามารถนำวัฒนธรรมเหล่านี้มาทำการศึกษาข้อมูลตามวิธีการทางมานุษยวิทยาหรือภาษาศาสตร์เพื่อเป็นการบันทึกและเชิดชูภูมิปัญญาพื้นบ้านพื้นเมืองให้คงคู่แผ่นดินต่อไป

2.3 หน่วยงานการศึกษาหรือองค์กรส่วนท้องถิ่น สามารถนำเอางานวิจัยนี้ไปเขียนเป็นโครงการหรือกิจกรรมสืบสานการถ่ายทอดและการสืบทอดของภูมิปัญญาพื้นบ้านสุรินทร์ โดยกำหนดให้มีโครงการช่วงปิดภาคการศึกษาและให้ครูภูมิปัญญามายถ่ายทอดให้กับนักเรียนหรือผู้สนใจ ซึ่งเป็นการร่วมกันสืบสานภูมิปัญญาตราวนาลในจังหวัดสุรินทร์ต่อไป

เอกสารอ้างอิง (References)

- กิจชัย ส่องเนตร. (2554). การถ่ายทอดสละสลวยในวัฒนธรรมดนตรีล้านนา. วิทยานิพนธ์ดุขฎิบัณฑิตบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ. (2542) คณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. ตำราเวชศาสตร์ฉบับหลวง รัชกาลที่ 5, เล่มที่ 1 กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร.

- เครือจิต ศรีบุญนาถ. (2534). **การฟ้อนรำของชาวไทยเขมรในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา (เน้นมนุษยศาสตร์) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- โฆสิต ดีสม. (2565, สิงหาคม 25). **ครุภูมิปัญญา**. สัมภาษณ์.
- โฆสิต ดีสม. (2544). **พัฒนาการของกันตรึมบ้านดงมัน ตำบลคอโค อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์**. การศึกษาค้นคว้าอิสระ ศศ.ม. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์ และคณะ. (2540). **สังคมวิทยา**. กรุงเทพฯ : ภาควิชาสังคมวิทยาและมนุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ดัด สังขว. (2565, ตุลาคม 15). **ครุภูมิปัญญา**. สัมภาษณ์.
- ปณิธาน อารีย์, เขาว์ การวิชา และเฉลิมกิต แซ่แก้ว. (2563). **การศึกษาภูมิปัญญาตัวจังหวัดสุรินทร์**. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์. 22(2) : 63.
- ปิ่น ดีสม. (2539). **บทขับร้องเพลงกันตรึม**. บันทึกส่วนตัว. สุรินทร์ : ม.ป.ท. อัดสำเนา.
- เผย ศรีสวาท. (2565, กันยายน 23). **ครุภูมิปัญญา**. สัมภาษณ์.
- พชร สุวรรณภาชน. (2543). **เพลงโคราช : การศึกษาทางมานุษยวิทยาการทางดนตรี**. วิทยานิพนธ์ศิลป ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พรรณราย คำโสภา. (2540). **กันตรึมกับเพลงประกอบการแสดงพื้นบ้านจังหวัดสุรินทร์**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- ไพฑูรย์ มีกุล. (2531). **อีสานศึกษา**. มหาสารคาม : คณะสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- ภาณุวัฒน์ คำถาชัย. (2557). **กระบวนการสืบทอดดนตรีผู้ไทยบ้านคำม่วง อำเภอศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วงศ์สันต์ วสันตสุรีย์. (2555). **การสืบทอดดนตรีไทยบ้านครูสกล แก้วเพ็ญภาค**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- คันสนีย์ จะสุวรรณ. (2549). **ภูมิปัญญาในดนตรีไทย : รูปแบบการเรียนรู้และการถ่ายทอดความรู้ของครอบครัว “นักดนตรี”**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- ศุภย์วัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์. (2531). **สหวิทยาเขตอีสานใต้-สุรินทร์**. การละเล่นพื้นบ้านของจังหวัดสุรินทร์เรื้อมอันเรื้อมกันตรึม. สุรินทร์ : ศุภย์วัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์.

- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์. (2542). **วัฒนธรรมพัฒนาการทางประวัติศาสตร์เอกลักษณ์ และภูมิปัญญาจังหวัดสุรินทร์**. สุรินทร์ : สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์.
- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์. (2551). “**พูนสาม สีศรี แห่งครุศรีเมืองสุรินทร์ศรีศิลป์นั กันตรึม**” หนังสืออนุสรณ์งานศพ. ศรีสะเกษ : ศรีสะเกษการพิมพ์.
- สุดฤทัย เมอะประโคน (2562). **กันตรึมบุรีรัมย์คณะบุญถึงตำบลโคกตาด้วง อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์**. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี. 7(1) : 25-26.
- สุนทร อ่อนคำ. (2551). **เจรีียง กันตรึม : วิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมกลุ่มชนเขมรอีสานใต้**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สุนิดา พรเอี่ยมมงคล, เซาว์ การวิชา และเฉลิมกิต แซ่แก้ว (2563). **การศึกษาภูมิปัญญาตรัว จังหวัดสุรินทร์**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- เสาวภา พรศิริพงษ์ และณัฐกา สงวนวงศ์. (2552). **กลุ่มเพลงตามช่วงชั้น ผ ล ก ดั น สู่ ห ลั ก สู ต ร ท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล.

ปลดล็อกกัญชา: กฎหมายจากอดีตถึงปัจจุบัน*

Unlocking Cannabis: Past to Present of Laws*

ชัย สมรภูมิ¹ เชาวณี ผิวจันทร์² และอนรรตน์ พรหมฤทธิ์³
Chai Samorapoom¹, Chaowanee Pewchan² and Anurat Promrit³

Received : January 15, 2023; Revised : April 1, 2023; Accepted : April 2, 2023

บทคัดย่อ (Abstract)

สถานะทางกฎหมายของกัญชาของไทยมีความเป็นมาและมีประเด็นสำคัญ ที่มีการถกเถียงกันมายาวนาน ประเทศไทยให้ความสำคัญกับปัญหายาเสพติด มีการบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา รวมไปถึงการบังคับใช้กฎหมายในกระบวนการยุติธรรม เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดอย่างสูงสุด ซึ่งกฎหมายหลัก ได้แก่ พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ซึ่งกำหนดให้กัญชาเป็นยาเสพติดให้โทษประเภท 5 แต่กฎหมายดังกล่าวไม่ได้มีบทนิยามความหมายของคำว่ากัญชาไว้อย่างใด จนกระทั่งมีการปลดล็อกการใช้กัญชาเพื่อประโยชน์ทางการแพทย์และการวิจัย

ผู้เขียนได้ศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกัญชาของประเทศไทย ในปัจจุบันได้มีการเปิดกว้างเกี่ยวกับการใช้กัญชามากขึ้น จากการศึกษาพบว่า มีข้อกำหนดที่อนุญาตให้ใช้กัญชาเพื่อการวิจัย และบำบัดรักษาโรคได้ตามขอบเขตที่กฎหมายกำหนด ทั้งยังครอบคลุมถึงกลุ่มผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องในการนำเอากัญชามาใช้เพื่อการค้า ประชาชนโดยทั่วไปสามารถปลูกกัญชาได้ในครัวเรือน สามารถสูบในพื้นที่ส่วนตัวได้ ห้ามสูบในที่สาธารณะ การนำมาใช้เป็นยาเพื่อการรักษาสำหรับตัวเอง

¹คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์; Faculty of Humanities and Social Sciences, Surindra Rajabhat University, Thailand; e-mail : drchai2559@gmail.com

²คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์; Faculty of Humanities and Social Sciences, Surindra Rajabhat University, Thailand; e-mail : chao1331@hotmail.co.th

³คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์; Faculty of Humanities and Social Sciences, Surindra Rajabhat University, Thailand.

*DOI : <https://doi.org/10.14456/jlgisrru.2023.19>

หรือนำไปปรุงอาหารในครัวเรือนก็ได้ แต่ต้องมีความระมัดระวัง รวมถึงกลุ่มเยาวชนที่มีอายุน้อยกว่า 20 ปี ที่ห้ามไม่ให้ยุ่งเกี่ยวกับพืชชนิดนี้ ทั้งนี้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการใช้พืชกัญชาอยู่ในหลายฉบับ ทั้งในระดับที่เป็นพระราชบัญญัติและในระดับที่เป็นกฎหมายลำดับรองจำนวนมาก อาจทำให้เกิดความสับสนกับประชาชนในการใช้พืชกัญชา จึงควรมีการให้ความรู้และความเข้าใจแก่ประชาชนอย่างละเอียดถึงข้อกฎหมายต่างๆ ที่จะส่งผลกระทบต่อการนำกัญชาไปใช้ประโยชน์ เพื่อการปฏิบัติที่ถูกต้องตามข้อกฎหมาย และการได้รับผลดีจากการนำพืชกัญชามาใช้ประโยชน์

คำสำคัญ (Keywords) : กัญชา, กฎหมายเกี่ยวกับกัญชา, นโยบายกัญชาเสรี

Abstract

The legal status of Thai cannabis is a long-standing and important issue of debate. Thailand pays attention to the drug problem. By enacting laws related to drugs in accordance with the problem conditions, including the enforcement of the law in the judicial process to achieve the highest efficiency in the prevention and suppression of drugs. The main laws are Narcotics Act, B.E. 1979. The law defines cannabis as a Category 5 drug, but the law does not define what cannabis means. Until the use of cannabis is unlocked for medical and research purposes.

The reviewer looked at the legal evolution associated with cannabis in today's Thailand that has become more open to cannabis use. The study found that, there are laws that allow the use of cannabis for research and therapeutic purposes to the extent permitted by law. It also covers entrepreneurs involved in commercial use of cannabis. It is not a household use. In the general public who can grow cannabis in the household, can smoke in private areas no smoking in public. It can be used as a self-medication or as a home cook, but care must be taken. Including youth under 20 years of age who are forbidden to interfere with cannabis. There are many laws relating to the use of cannabis plants, both at the statutory level and at a number of secondary legal levels. It can be confusing for people to use cannabis plants. Therefore, there should be a thorough knowledge and understanding of the public about various laws. For the legal practice and benefit of the use of cannabis plants.

Keywords: Cannabis, Law regarding Cannabis, Free Cannabis policy

บทนำ (Introduction)

สถานะทางกฎหมายของกัญชาถือได้ว่าเป็นประเด็นสำคัญที่มีการถกเถียงกันมายาวนาน แม้ว่าหลายประเทศในโลกนั้นจะอนุญาตให้ใช้กัญชาในทางการแพทย์หรือเพื่อการสันทนาการได้ ก็ยังมีอีกหลายประเทศที่ยังคงกำหนดให้กัญชาเป็นยาเสพติดให้โทษที่ผิดกฎหมายและห้ามมีไว้ในครอบครอง ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่มีความสำคัญกับปัญหายาเสพติด มีการบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวกับยาเสพติดให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา รวมไปถึงการบังคับใช้กฎหมายในกระบวนการยุติธรรม เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดอย่างสูงสุด ซึ่งกฎหมายหลัก ได้แก่ พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษพ.ศ. 2522 ซึ่งกำหนดให้กัญชาเป็นยาเสพติดให้โทษประเภท 5 แต่อย่างไรก็ตามกฎหมายดังกล่าวไม่ได้มีบทนิยามความหมายของคำว่า “กัญชา” ไว้แต่อย่างใด (ธนัทเทพ เอียรประสิทธิ์, 2562)

ต่อมา ได้มีประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 135 (พ.ศ. 2539) เรื่อง ระบุชื่อและประเภทยาเสพติดให้โทษ ตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 เมื่อวันที่ 16 สิงหาคม พ.ศ. 2539 ได้กำหนดนิยามคำว่า กัญชาไว้ดังนี้ “กัญชา (Cannabis) ซึ่งหมายความรวมถึงทุกส่วนของพืชกัญชา (Cannabis sativa L. และ Cannabis indica Auth) และวัตถุหรือสารต่างๆ ที่มีอยู่ในพืชกัญชาเช่น ใบ ดอก ยอด ผล ยาง และลำต้น เป็นต้น” และต่อมาเมื่อวันที่ 31 กรกฎาคม พ.ศ. 2556 มีประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ระบุชื่อและประเภทยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 12) กำหนดให้แก้ไขชื่อยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 ลำดับที่ 1 ในบัญชีท้ายประกาศกระทรวงสาธารณสุขฉบับที่ 135 (พ.ศ. 2539) เรื่อง ระบุชื่อและประเภทยาเสพติดให้โทษ ตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษพ.ศ. 2522 และให้ใช้ความต่อไปนี้เป็น “ยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 ลำดับที่ 1 กัญชา(Cannabis) ซึ่งหมายความรวมถึงทุกส่วนของพืชกัญชา (Cannabis sativa L. และ Cannabis indica Auth) และวัตถุหรือสารต่างๆ ที่มีอยู่ในพืชกัญชา ยกเว้น เปลือกแห้ง แก่นลำต้นแห้ง เส้นใยแห้งและผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจากเปลือกแห้ง แก่นลำต้นแห้ง เส้นใยแห้ง” ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าตามกฎหมายดังกล่าว กัญชาที่ถูกกำหนดให้เป็นยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 นั้นหมายความรวมถึงทุกส่วนของพืชกัญชา (Cannabis sativa L. และ Cannabis indica Auth) และวัตถุหรือสารต่างๆ ที่มีอยู่ในพืชกัญชา ยกเว้นเปลือกแห้ง แก่นลำต้นแห้ง เส้นใยแห้ง และผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจาก เปลือกแห้ง แก่นลำต้นแห้ง เส้นใยแห้ง

กัญชานั้นเป็นพืชที่มีสารออกฤทธิ์ต่อจิตประสาทและอาจก่อให้เกิดการเสพติด รวมทั้งถูกจัดไว้ในรายการยาเสพติดตามกฎหมายของหลายๆ ประเทศ รวมถึงประเทศไทย แต่เนื่องจากสารบางอย่างในกัญชามีฤทธิ์และสรรพคุณในการรักษาโรคได้ ในปี พ.ศ. 2558 - 2559 จึงมีความเคลื่อนไหวอย่างมากจากหน่วยงานของทั้งภาครัฐและเอกชนในประเทศไทยเรียกร้องให้มีการทบทวนแก้ไขพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 เพื่อถอดกัญชาออกจากรายการยาเสพติดโดยให้เหตุผลว่าปัจจุบันกัญชาได้รับการวิจัยและยอมรับในระดับนานาชาติว่ามีผลในการรักษาอาการเจ็บป่วยในโรคบางชนิด อันเป็นการใช้กัญชาเพื่อประโยชน์ในทางการแพทย์ จนมีประเด็นนำสงสัยว่า กัญชาควรถูกจัดว่าเป็น “ยา” “พืชสมุนไพร” หรือยังคงให้เป็น “ยาเสพติด” ตามนิยามความหมายของกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษในปัจจุบัน นอกจากนี้นานาชาติรวมทั้งประเทศไทยเองต่างก็มีประวัติศาสตร์อันยาวนานในการใช้กัญชาเป็นส่วนประกอบของตำรับยาในการรักษาโรค

จนกระทั่งเมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2562 ได้มีประกาศราชกิจจานุเบกษาแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ โดยพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 7) พ.ศ.2562 ซึ่งเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ เนื่องจากพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ได้ใช้บังคับมาเป็นเวลานานและมีบทบัญญัติบางประการที่ไม่ทันต่อสถานการณ์ปัจจุบัน และเพื่อเป็นการรับรองและคุ้มครองสิทธิของผู้ป่วยที่จะได้รับและใช้กัญชาเพื่อประโยชน์ในการรักษาและพัฒนาทางการแพทย์ ภายใต้คำแนะนำของแพทย์ผู้ได้รับอนุญาต เพื่อให้ถูกต้องตามหลักวิชาการให้ทำได้โดยชอบด้วยกฎหมาย และเพื่อสร้างความมั่นคงทางด้านยาของประเทศ และป้องกันไม่ให้เกิดการผูกขาดทางด้านยา สมควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 เพื่อเปิดโอกาสให้สามารถนำกัญชาไปทำการศึกษาวิจัยและพัฒนาเพื่อประโยชน์ทางการแพทย์และสามารถนำไปใช้ในการรักษาโรคภายใต้การดูแลและควบคุมของแพทย์ได้ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

ทั้งนี้ ได้มีการแก้ไขพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.2522 ไว้หลายมาตรา โดยมาตราที่สำคัญ ได้แก่ มาตรา 26/2 ซึ่งกำหนดข้อยกเว้นให้สามารถผลิต นำเข้า หรือส่งออกซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 (กัญชา) ในกรณีจำเป็นเพื่อประโยชน์ของทางราชการ การแพทย์ การรักษาผู้ป่วย หรือการศึกษาวิจัยและพัฒนา ทั้งนี้ให้รวมถึงการเกษตรกรรม พาณิชยกรรม วิทยาศาสตร์หรืออุตสาหกรรม เพื่อประโยชน์ทางการแพทย์ด้วย ซึ่งได้รับใบอนุญาตจากผู้อนุญาตโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ รวมทั้งในกรณี ที่เป็นการนำติดตัวเข้ามาในหรือออกไปนอกราชอาณาจักรไม่เกินปริมาณที่จำเป็นสำหรับใช้รักษาโรคเฉพาะตัว โดยมีใบสั่งยาหรือหนังสือรับรองของผู้ประกอบ

วิชาชีพที่เกี่ยวข้อง และมาตรา 62/3 ประกอบมาตรา 62/4 บัญญัติให้สามารถครอบครองรักษาได้ กรณีการมีไว้ในครอบครองไม่เกินปริมาณที่จำเป็นสำหรับใช้รักษาโรคเฉพาะตัว โดยมีใบสั่งยาหรือหนังสือรับรองของผู้ประกอบวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง

นอกจากนี้ยังได้บัญญัติว่าคุณสมบัติของบุคคลที่มีสิทธิรับใบอนุญาตผลิต นำเข้าส่งออก จำหน่าย หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 ได้ ไว้ตามมาตรา 26/5 อีกด้วยจาก บทบัญญัติดังกล่าวข้างต้นเป็นการบัญญัติให้ใช้กฎหมายในการรักษาโรคและเพื่อประโยชน์ในทาง การแพทย์ได้นั่นเอง อย่างไรก็ตามการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ ดังกล่าวนี้นี้ เป็นการบัญญัติหลักการสำคัญของกฎหมายไว้ โดยรายละเอียดหลักเกณฑ์และเงื่อนไข ต่างๆ จะถูกกำหนดไว้โดยการออกกฎหมายลำดับรอง ซึ่งปัจจุบันได้มีการออกกฎหมายลำดับรองไว้ หลายฉบับ เช่น ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง การครอบครองยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 เฉพาะกัญชา สำหรับผู้ป่วยที่มีความจำเป็นต้องใช้เพื่อรักษาโรคเฉพาะตัวก่อน พระราชบัญญัติยา เสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 7) พ.ศ.2562 ใช้บังคับ ให้ไม่ต้องรับโทษ พ.ศ.2562 ประกาศกระทรวง สาธารณสุข เรื่อง การแจ้งการมีไว้ในครอบครองกัญชา สำหรับผู้ที่มีคุณสมบัติตามมาตรา 26/5 และ บุคคลอื่นที่มีใช้ผู้ป่วย ตามมาตรา 22 (2) ก่อนพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2562 ใช้บังคับ ให้ไม่ต้องรับโทษ พ.ศ. 2562 ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง การกำหนดให้ยา เสพติดให้โทษในประเภท 5 เฉพาะกัญชาตกเป็นของกระทรวงสาธารณสุข หรือให้ทำลายกัญชาที่ ได้รับมอบจากบุคคลซึ่งไม่ต้องรับโทษ ตามมาตรา 22 แห่งพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2562 พ.ศ.2562 ซึ่งประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2562 มีผล บังคับใช้ตั้งแต่ 27 กุมภาพันธ์พ.ศ. 2562 เป็นต้นไป และ ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง กำหนดตำรับยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 ที่มีกัญชาปรุงผสมอยู่ที่ให้เสพเพื่อรักษาโรคหรือการ ศึกษาวิจัยได้ พ.ศ. 2562 ซึ่งประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อ 11 เมษายน พ.ศ. 2562 มีผลบังคับ ใช้ตั้งแต่ วันที่ 12 เมษายน พ.ศ. 2562 เป็นต้นไป เป็นต้น ต่อมา มีประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่องระบุชื่อยาเสพติดให้โทษประเภท 5 ซึ่งประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อ 14 ธันวาคม 2563 มี ผลบังคับใช้ตั้งแต่ 15 ธันวาคม 2563 (อุมักัญญ์ ไกรฤกษ์, 2563)

ปัจจุบันยังมีปัญหาเกี่ยวกับการใช้กัญชาในการรักษาโรคที่ไม่ถูกต้อง การใช้กัญชาเกินขนาด และไม่ได้รับการควบคุมการใช้ที่ถูกต้องโดยแพทย์ ดังจะเห็นได้จากข่าวที่มีผู้ใช้กัญชาในการรักษา โรคแต่กลับต้องถูกส่งเพื่อเข้ารับการรักษาพยาบาลอย่างฉุกเฉิน ทำให้มีความจำเป็นที่จะต้อง ตระหนักว่าการใช้กัญชาเพื่อรักษาโรคนั้นจะต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของแพทย์เท่านั้น บทความ

วิชาการฉบับนี้จึงได้จัดทำขึ้นเพื่อศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกัญชา วิเคราะห์กฎหมายเกี่ยวกับการใช้กัญชา ทบทวนสถานการณ์ปัญหาการใช้กัญชาเพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนาประเทศไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา (Objectives of the study)

1. เพื่อศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกัญชาของประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ประเด็นเกี่ยวกับการใช้กัญชาในการพัฒนาประเทศ

เนื้อหา (Content)

การเสพกัญชามีประวัติศาสตร์ยาวนานหลายพันปี ประมาณ 6,000 ปี ก่อนคริสตกาล พบว่า มีการใช้กัญชาในส่วนผสมของอาหารในประเทศจีน และพบว่ามีการใช้กัญชาทางการแพทย์ เมื่อประมาณ 2,700 ปี ก่อนคริสตกาล ในประเทศจีนมีหลักฐานทางประวัติศาสตร์แสดงถึงการรับรู้ ผลจากการเสพกัญชาเพื่อความบันเทิงเกิดขึ้นราว 450 ปี ก่อนคริสตกาล และชาวจีนยังสามารถผลิต กระดาษจากเส้นใยกัญชา จากนั้นมากัญชาก็ถูกใช้ด้วยวัตถุประสงค์ที่หลากหลายไปทั่วโลก จนกระทั่งทุกวันนี้ อย่างไรก็ตามกัญชาเป็นพืชสมุนไพรที่มีประโยชน์แต่ก็ยังคงเป็นยาเสพติดและผิดกฎหมาย ถึงแม้ว่าจะมีการปลดล็อกกฎหมายให้สามารถนำมาใช้ในทางการแพทย์และการวิจัยได้ แต่ก็ไม่สามารถปลูกกัญชาได้อย่างเสรี โดยพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2522 มีการผ่อนปรนให้กับผู้ที่จะสามารถขออนุญาตผลิต นำเข้า และส่งออกกัญชาได้นั้น จะต้องมีความสัมพันธ์ตามมาตรการ ความแห่งพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ในมาตราที่ 26/5 ซึ่งนับว่าเป็นจุดเริ่มต้นในก้าวแรกของประเทศไทยที่มีความตื่นตัวและเปิดโอกาสให้สามารถทำการวิจัย และใช้ประโยชน์จากกัญชาหลังจากที่เป็นสิ่งผิดกฎหมายมาอย่างยาวนาน และนับเป็นความก้าวหน้าทางการแพทย์ของประเทศไทยที่จะมีการพัฒนาต่อไปอีก (อิสราภาพ มาเรื่อน, 2564) ทั้งนี้ความเป็นมาของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกัญชาของประเทศไทยมีดังนี้

พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.2522

เป็นกฎหมายควบคุมยาเสพติดของประเทศไทยในปัจจุบัน โดยสาระสำคัญของพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.2522 มีการปรับปรุงกฎหมายดังกล่าวเพื่อให้การปราบปราม และควบคุมยาเสพติดให้โทษเป็นไปโดยมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และเพื่อให้สอดคล้องกับอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยยาเสพติดให้โทษซึ่งประเทศไทยเป็นภาคีสมาชิกอยู่จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ เนื่องจากกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบันได้บังคับใช้นานแล้วและมีบทบัญญัติไม่เหมาะสมกับกาลสมัย

ข้อสังเกต ของกฎหมายฉบับนี้ คือ การกำหนดประเภทของยาเสพติดตามมาตรา 7 กำหนดให้ยาเสพติดให้โทษแบ่งออกเป็น 5 ประเภท โดยกำหนดให้กัญชา/กัญชงเป็นยาเสพติดให้โทษประเภทที่ 5 เนื่องจากมิได้จัดเข้าอยู่ในประเภท 1 ถึงประเภท 4 ซึ่งตามกฎหมายระบุพืชเสพติด เช่น กัญชา พืชกระท่อม เห็ดขี้ควาย จากข้อสังเกตที่พบว่ากัญชา/กัญชงเป็นยาเสพติดประเภท 5 ซึ่งเป็นการจัดกลุ่มพืชเสพติด และถูกจำกัดการใช้ประโยชน์ตามมาตรา 26 โดยมีข้อยกเว้นในการขออนุญาตให้ใช้ประโยชน์ได้จากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขเฉพาะราย ถึงแม้ว่าปัจจุบันรัฐมีนโยบายสนับสนุนการใช้ประโยชน์จากกัญชงและออกมาตรการควบคุมกันจนแล้วในกฎกระทรวง การขออนุญาตและการอนุญาตผลิต จำหน่าย นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษประเภท 4 หรือในประเภท 5 พ.ศ. 2559 แต่กัญชายังไม่มีนโยบายสนับสนุนการใช้ประโยชน์จากภาครัฐแต่อย่างใด และมาตรการควบคุมในปัจจุบันยังไม่มีมาตรการชัดเจนเพียงพอดังที่กล่าวไว้ในกฎกระทรวง ฉบับที่ 4 พ.ศ.2522 โดยกฎกระทรวงสาธารณสุขได้ออกตามความในพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522

ประกาศกระทรวงสาธารณสุขฉบับที่ 135 พ.ศ. 2539 เรื่อง ระบุชื่อและประเภทยาเสพติดให้โทษตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522

ประกาศกระทรวงสาธารณสุขฉบับที่ 135 พ.ศ.2539 เรื่อง ระบุชื่อและประเภทยาเสพติดให้โทษตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.2522 ซึ่งอาศัยอำนาจตามความมาตรา 6 และมาตรา 8 (1) แห่งพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.2522 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการควบคุมยาเสพติดให้โทษออกประกาศไว้ ดังต่อไปนี้ ข้อ 2 ยาเสพติดให้โทษระบุชื่อในบัญชีท้ายประกาศนี้เป็นยาเสพติดให้โทษประเภท 1 ประเภท 2 ประเภท 4 และประเภท 5 ตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.2522 ซึ่งระบุตามบัญชีท้ายประกาศว่า ยาเสพติดให้โทษประเภท 5 ซึ่งประกอบด้วยกัญชา โดยให้คำนิยามว่า กัญชา(Cannabis) หมายความว่ารวมถึงทุกส่วนของพืชกัญชา (Cannabis Sativa L. และ Cannabis IndicaAuth) และวัตถุหรือสารต่าง ๆ ที่มีอยู่ในพืชกัญชา เช่น ใบ ดอก ผล ยาง และลำต้น เป็นต้น แต่ไม่รวมถึง ลำต้น และเปลือกที่ลอกแล้วหรือเส้นใยที่ผลิตจากเปลือกของลำต้นที่ลอกแล้ว ดังนั้นกัญชง/เฮมพ์ซึ่งมีชื่อทางพฤกษศาสตร์ว่า Cannabis Sativa L. (ชื่อทางวิทยาศาสตร์ว่า Cannabis Sativa L. Subsp. Sativa) จึงจัดเป็นยาเสพติดประเภท 5 เช่นเดียวกับกัญชาซึ่งมีชื่อทางพฤกษศาสตร์ว่า Cannabis Indica

กฎกระทรวงการขออนุญาตและการอนุญาตผลิต จำหน่าย นำเข้า ส่งออกหรือมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษประเภท 4 หรือในประเภท 5 พ.ศ.2559

จากการทบทวนกฎกระทรวงการขออนุญาตและการอนุญาตผลิต จำหน่าย นำเข้าส่งออกหรือมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษประเภท 4 หรือในประเภท 5 พ.ศ.2559 ซึ่งมีผลยกเลิกกฎกระทรวงฉบับที่ 4 (พ.ศ.2522) ได้กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขไว้กว้าง ๆ โดยให้อำนาจการอนุญาตเป็นของรัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการเป็นรายๆ ไปเช่นเดิม ไม่ได้กำหนดรายละเอียดของการอนุญาตไว้อย่างชัดเจนซึ่งไม่ได้เอื้อต่อการเข้าถึงการใช้ประโยชน์ของภาคประชาชนโดยตรง เช่น การกำหนดรายละเอียดในการขออนุญาตให้ประชาชนใช้/บริโภค กัญชา/กัญชงที่มีวัตถุประสงค์ทางการแพทย์ หรือการทดลองทางด้านวิทยาศาสตร์ เป็นต้น

กฎกระทรวงการขออนุญาตและการอนุญาตผลิต จำหน่าย หรือมีไว้ในความครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษประเภท 5 เฉพาะเฮมพ์ พ.ศ. 2559

ข้อสังเกตจากกฎกระทรวงฉบับนี้ได้กำหนดคากัดความของเฮมพ์ หมายความว่าพืชซึ่งมีชื่อทางวิทยาศาสตร์ว่า Cannabis Sativa L. Subsp. Sativa อันเป็นชนิดย่อยของพืชกัญชา (Cannabis Sativa) มีสารเตตราไฮโดรแคนนาบินอล (Tetrahydrocannabinol, THC) ไม่เกินร้อยละ 1.0 ต่อน้ำหนักแห้งซึ่งตรวจวิเคราะห์ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการประกาศกำหนด และกำหนดว่าเมล็ดพันธุ์รับรอง คือเมล็ดพันธุ์เฮมพ์จากพันธุ์พืชที่มีปริมาณสารเตตราไฮโดรแคนนาบินอล (Tetrahydrocannabinol, THC) น้อยกว่าร้อยละ 1.0 ต่อน้ำหนักแห้งซึ่งเป็นพันธุ์พืชขึ้นทะเบียนตามกฎหมายว่าด้วยพันธุ์พืชและผลิตโดยผู้รับอนุญาตผลิตยาเสพติดให้โทษประเภท 5 เฉพาะเฮมพ์เท่านั้น สำหรับวัตถุประสงค์ในการขออนุญาตผลิต จำหน่าย หรือมีไว้ในความครอบครองเฮมพ์ คือเพื่อปลูกเก็บเกี่ยวหรือแปรรูปสำหรับใช้ประโยชน์ในครัวเรือน สำหรับใช้ประโยชน์ด้านอุตสาหกรรมในเชิงพาณิชย์ สำหรับการศึกษาวิจัยเพื่อผลิตพันธุ์รับรองสำหรับ จำหน่าย หรือแจก จำหน่ายเมล็ดพันธุ์รับรอง ลำต้นสดหรือส่วนอื่นๆตามที่ได้รับอนุญาต สำหรับใช้ประโยชน์ตามที่ระบุไว้ในกฎกระทรวงเพื่อครอบครองสำหรับใช้ประโยชน์อื่นตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด ดังนั้นจะเห็นได้ว่ากฎกระทรวงที่ประกาศใช้เฉพาะเฮมพ์มีหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขโดยเฉพาะและมีความชัดเจนมากกว่ากัญชาตามกฎกระทรวงการขออนุญาตและการอนุญาตผลิต จำหน่าย นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษประเภท 4 หรือในประเภท 5 พ.ศ.2559

พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2562

เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ได้ใช้บังคับมาเป็นเวลานานและมีบทบัญญัติบางประการที่ไม่ทันต่อสถานการณ์ปัจจุบัน นอกจากนี้ปรากฏผลการวิจัยว่าสารสกัดจากกัญชาและพืชกระท่อมมีประโยชน์ทางการแพทย์เป็นอย่างมาก ซึ่งหลายประเทศทั่วโลกได้แก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย เพื่อเปิดโอกาสให้มีการอนุญาตให้ประชาชนใช้กัญชาและพืชกระท่อมเพื่อประโยชน์ในการรักษาโรคและประโยชน์ในทางการแพทย์ได้ตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 กัญชาและพืชกระท่อมเป็นยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 ที่ห้ามมิให้ผู้ใดเสพหรือนำไปใช้ในการบำบัดรักษาผู้ป่วยหรือนำไปใช้ประโยชน์ในทางการแพทย์และยังกำหนดโทษทั้งผู้เสพและผู้ครอบครองด้วย ดังนั้น เพื่อเป็นการรับรองและคุ้มครองสิทธิของผู้ป่วยที่จะได้รับและใช้กัญชาเพื่อประโยชน์ในการรักษาและพัฒนาทางการแพทย์ ภายใต้คำแนะนำของแพทย์ผู้ได้รับอนุญาต เพื่อให้ถูกต้องตามหลักวิชาการให้ทำได้โดยชอบด้วยกฎหมาย และเพื่อสร้างความมั่นคงทางด้านยาของประเทศ และป้องกันไม่ให้เกิดการผูกขาดทางด้านยาสมควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 โดยมีสาระสำคัญคือ มาตรา 9 (มาตรา 26/2) ห้ามมิให้ผู้ใด ผลิต นำ เข้า หรือส่งออก ซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 เว้นแต่ในกรณีจำเป็นเพื่อประโยชน์ของทางราชการ การแพทย์ การรักษาผู้ป่วย หรือการศึกษาวิจัยและพัฒนา ทั้งนี้ ให้รวมถึงการเกษตรกรรม พาณิชยกรรม วิทยาศาสตร์ หรืออุตสาหกรรม เพื่อประโยชน์ทางการแพทย์ด้วย ซึ่งได้รับใบอนุญาตจากผู้อนุญาตโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการในกรณีที่เป็นการนำติดตัวเข้าหรือออกไปนอกราชอาณาจักรไม่เกินปริมาณที่จำเป็นสำหรับใช้รักษาโรค เฉพาะตัว โดยมีใบสั่งยาหรือหนังสือรับรองของผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม ผู้ประกอบวิชาชีพทันตกรรม และตามมาตรา 26/5 กำหนดคุณสมบัติผู้ขออนุญาตปลูกกัญชา ได้แก่ หน่วยงานรัฐ ผู้ประกอบวิชาชีพ สถาบันการศึกษา วิสาหกิจชุมชน และอื่นๆตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ระบุชื่อยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 พ.ศ. 2563

เป็นการปลดล็อกเปลือก ลำต้น เส้นใย กิ่งก้าน ราก ใบที่มีชื่อ (เฉพาะที่ปลูกโดยผู้ได้รับอนุญาตในประเทศไม่เป็นยาเสพติด) โดยมีสาระสำคัญคือ ให้ยาเสพติดให้โทษที่ระบุชื่อดังต่อไปนี้ เป็นยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 ตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 และฉบับที่แก้ไขเพิ่มเติม คือ กัญชา (cannabis) พืชในสกุล Cannabis และวัตถุดิบหรือสารต่าง ๆ ที่มีอยู่ในพืชกัญชา เช่น ยาง น้ำมัน ยกเว้นวัตถุดิบหรือสารดังต่อไปนี้ เฉพาะที่ได้รับอนุญาตให้ผลิตในประเทศ ไม่จัดเป็นยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 (ก) เปลือก ลำต้น เส้นใย กิ่งก้าน และราก (ข) ใบ ซึ่งไม่มียอดหรือช่อดอกติดมาด้วย (ค) สารสกัดที่มีสารแคนนาบิไดโอยด์ (cannabidiol, CBD) เป็นส่วนประกอบ

และต้องมีสารเตตราไฮโดรแคนนาบินอล (tetrahydrocannabinol, THC) ไม่เกินร้อยละ 0.2 โดยน้ำหนัก (ง) กากหรือเศษที่เหลือจากการสกัดกัญชาและต้องมีสารเตตราไฮโดรแคนนาบินอล (tetrahydrocannabinol, THC) ไม่เกินร้อยละ 0.2 โดยน้ำหนัก

ประกาศกระทรวงสาธารณสุขเรื่อง กำหนดตำรับยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 ที่มีกัญชาปรุงผสมอยู่ที่ใช้เพื่อการรักษาโรคหรือการศึกษาวิจัยได้ พ.ศ. 2564

เป็นการยกเลิกตำรับที่ใช้ส่วนของกัญชาที่ไม่ใช่ยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 ในการผลิต 5 ตำรับ ได้แก่ ยาสุขไสยาสน์ ยาแก้นอนไม่หลับแก้ไข้ผอมเหลือง ยาแก้ลมแก้เส้น ทาริสดวงทวารหนักและโรคผิวหนัง ยาแก้โรคจิต

กฎกระทรวง การขออนุญาตและการอนุญาตผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย หรือมีไว้ในครอบครอง ซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 เฉพาะกัญชา พ.ศ. 2564 เล่ม 138 ตอนที่ 79 ก ราชกิจจานุเบกษา 26 พฤศจิกายน 2564

ข้อมูลทั่วไป : กัญชาเป็นยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 ที่มีสารสำคัญซึ่งนำมาใช้ประโยชน์ทางการแพทย์ได้ เช่น สาร THC CBD ซึ่งสาร THC เป็นสารที่ออกฤทธิ์ต่อระบบประสาทส่วนกลางและทำให้เกิดการเสพติด การนำกัญชามาใช้ประโยชน์ตามที่กฎหมายกำหนดจึงต้องเป็นไปด้วยความรอบคอบและระมัดระวัง การขอรับอนุญาตผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย หรือมีไว้ในครอบครอง ต้องได้รับอนุญาตตามที่กฎหมายกำหนด

วัตถุประสงค์การขออนุญาตผลิต (ปลูก สกัด แปรรูป ผลิตภัณฑ์ตำรับ) นำเข้า ส่งออก จำหน่าย หรือมีไว้ในครอบครองกัญชา เพื่อใช้ทางการแพทย์สำหรับการขออนุญาตผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย เพื่อความร่วมมือระหว่างประเทศ สำหรับการขออนุญาตผลิต (ปลูก/ที่มีใช้การปลูกหรือปรุงยา) นำเข้า ส่งออก จำหน่าย เพื่อป้องกัน ปราบปราม แก้ไขปัญหา ยาเสพติด สำหรับการขออนุญาตนำเข้า ส่งออก ครอบครอง เพื่อการศึกษา วิจัย ใช้สำหรับห้องปฏิบัติการตรวจวิเคราะห์ สำหรับการขออนุญาตผลิต (ปลูก/ที่มีใช้การปลูกหรือปรุงยา) นำเข้า ส่งออก จำหน่าย ครอบครอง เพื่อใช้ปฐมพยาบาลในเรือหรือเครื่องบิน สำหรับการขออนุญาตครอบครอง เพื่อนำยาติดตัวสำหรับผู้ป่วยเดินทางระหว่างประเทศ สำหรับผู้ป่วยเดินทางระหว่างประเทศจำเป็นต้องใช้ยากัญชาเพื่อรักษาโรคเฉพาะตัว (ในปริมาณไม่เกิน 90 วัน)

**กฎหมายลำดับรองที่ออกตามกฎหมายกระทรวงการขออนุญาตและการอนุญาตผลิต นำเข้า
ส่งออก จำหน่ายหรือมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 เฉพาะกัญชา พ.ศ.
2564**

1. ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง กำหนดตำรับยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 ที่มี
กัญชาปรุงผสมอยู่เพื่อให้เสพเพื่อการรักษาโรคหรือการศึกษาวิจัยได้ พ.ศ. 2566 และฉบับแก้ไข
เพิ่มเติม

2. ประกาศคณะกรรมการควบคุมยาเสพติดให้โทษ เรื่อง หองปฏิบัติการตรวจวิเคราะห์
พ.ศ. 2564

3. ประกาศคณะกรรมการควบคุมยาเสพติดให้โทษ เรื่อง การจัดเตรียมสถานที่ และควบคุม
การปลูกกัญชา พ.ศ. 2564

4. ประกาศคณะกรรมการควบคุมยาเสพติดให้โทษ เรื่อง การขนส่งกัญชาของผู้รับอนุญาต
ผลิตโดยการปลูก พ.ศ. 2564

5. ประกาศคณะกรรมการควบคุมยาเสพติดให้โทษ เรื่อง การจัดระบบการควบคุมความ
ปลอดภัยของสถานที่นำเข้ากัญชา พ.ศ. 2564

6. ประกาศคณะกรรมการควบคุมยาเสพติดให้โทษ เรื่อง หลักเกณฑ์การปรุง และส่งใช้ยาที่
มีกัญชาปรุงผสมอยู่สำหรับคนไข้เฉพาะราย และการจัดระบบการควบคุม ความปลอดภัยของ
สถานที่ปรุงยา พ.ศ. 2564

7. ประกาศคณะกรรมการควบคุมยาเสพติดให้โทษ เรื่อง การดำเนินการผลิตและการ
ควบคุมความปลอดภัยของสถานที่ผลิตยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 เฉพาะกัญชา ที่มีใช้การปลูก
หรือการปรุงยาสำหรับคนไข้เฉพาะราย พ.ศ. 2564

8. ประกาศคณะกรรมการควบคุมยาเสพติดให้โทษ เรื่อง การดำเนินการผลิตตำรับยาที่มี
กัญชาปรุงผสมอยู่เพื่อใช้ในรูปแบบพิเศษสำหรับการเข้าถึงยา พ.ศ. 2564

9. ประกาศคณะกรรมการควบคุมยาเสพติดให้โทษ เรื่อง แบบและวิธีการติดตาม
ประสิทธิผลและความปลอดภัย และรายงานเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์จากการใช้ตำรับยาที่มีกัญชา
ปรุงผสมอยู่ พ.ศ. 2564

10. ประกาศคณะกรรมการควบคุมยาเสพติดให้โทษ เรื่อง การผลิตหรือนำเข้า ตัวอย่าง
การรับรอง การแก้ไขรายการ การต่ออายุใบสำคัญการรับรองและการออกใบแทนใบสำคัญการ
รับรอง ซึ่งตำรับยาที่มีกัญชาปรุงผสมอยู่ พ.ศ. 2564

11. ประกาศคณะกรรมการควบคุมยาเสพติดให้โทษ เรื่อง กำหนดฉลากที่ภาชนะบรรจุหรือหีบห่อบรรจุภัณฑ์หรือกัญชงและสารสกัดของกัญชาหรือกัญชง ที่เป็นยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 ที่ผลิต นำเข้า หรือส่งออก พ.ศ. 2564

12. ประกาศคณะกรรมการควบคุมยาเสพติดให้โทษ เรื่อง กำหนดฉลาก ที่ภาชนะบรรจุหรือหีบห่อบรรจุภัณฑ์และสารสกัดของกัญชา ที่เป็นยาเสพติดให้โทษ ในประเภท 5 ที่ผลิต นำเข้า หรือส่งออก เพื่อการศึกษา วิจัย หรือเพื่อใช้สำหรับห้องปฏิบัติการตรวจวิเคราะห์ พ.ศ. 2564

13. ประกาศคณะกรรมการควบคุมยาเสพติดให้โทษ เรื่อง การจำหน่ายตำรับยาที่มีกัญชาปรุงผสมอยู่ เพื่อใช้ในรูปแบบพิเศษสำหรับการเข้าถึงยา พ.ศ. 2564

14. ประกาศคณะกรรมการควบคุมยาเสพติดให้โทษ เรื่อง กำหนดแบบการจัดทำบัญชีรับจ่ายและรายงานเกี่ยวกับการผลิต การนำเข้า การส่งออก การจำหน่าย และการมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 เฉพาะกัญชาและกัญชง พ.ศ. 2564

15. ประกาศคณะกรรมการควบคุมยาเสพติดให้โทษ เรื่อง การทำลายหรือการดำเนินการอื่นใดกับยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 เฉพาะกัญชา พ.ศ. 2564

16. ประกาศคณะกรรมการควบคุมยาเสพติดให้โทษ เรื่อง การตรวจหรือการวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบปริมาณสารแคนนาบิไดออล (Cannabidiol,CBD) สารเตตราไฮโดรแคนนาบินอล (Tetrahydrocannabinol,THC) หรือสารสำคัญอื่นหรือสิ่งปนเปื้อนที่อาจเป็นอันตรายต่อร่างกายในกัญชาที่ได้จากการผลิตโดยการปลูก พ.ศ. 2564

17. ประกาศสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา เรื่อง การขอปรับแผนการผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย หรือใช้ประโยชน์ซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 เฉพาะกัญชา พ.ศ. 2564

18. ประกาศสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา เรื่อง หลักเกณฑ์การได้รับความยินยอมจากผู้ป่วยสำหรับการสั่งใช้ยาที่มีกัญชาปรุงผสมอยู่เพื่อใช้ในรูปแบบพิเศษสำหรับการเข้าถึงยา พ.ศ. 2564

19. ประกาศสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา เรื่อง กำหนดเอกสารหรือหลักฐานอื่นประกอบการนำเข้ากัญชาหรือกัญชงในแต่ละครั้งที่เป็นยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 เพื่อแสดง มาตรฐานตรวจพืช พ.ศ. 2564

20. ประกาศสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา เรื่อง การผลิตตัวอย่างตำรับยาที่มีกัญชาปรุงผสมอยู่ เพื่อใช้ในรูปแบบพิเศษสำหรับการเข้าถึงยา พ.ศ. 2564

21. ประกาศสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา เรื่อง ข้อมูลแสดงคุณภาพ ประสิทธิภาพ และความปลอดภัยของตำรับยาที่มีกัญชาปรุงผสมอยู่เพื่อการขอรับรองตำรับยา พ.ศ. 2564

22. ประกาศสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา เรื่อง รายชื่อคณะกรรมการจริยธรรม การวิจัยในมนุษย์ที่พิจารณาโครงการวิจัยทางคลินิกเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ ในประเภท 5 เฉพาะ กัญชา พ.ศ. 2564

23. ประกาศสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา เรื่อง กำหนดแบบคำขอ ใบอนุญาต และใบแทนใบอนุญาตผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย หรือมีไว้ในครอบครอง ซึ่งยาเสพติดให้โทษใน ประเภท 5 เฉพาะกัญชา พ.ศ. 2564

ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ระบุชื่อยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 พ.ศ. 2565

เป็นการปลดล็อกกัญชา กัญชงจากการเป็นยาเสพติด เพื่อใช้ประโยชน์ในการรักษาและดูแลสุขภาพประชาชนในระดับครัวเรือน และสนับสนุนให้เป็นพืชเศรษฐกิจ แต่ยังคงมีการควบคุมการผลิตสารสกัดให้มีคุณภาพมาตรฐานและมีมาตรการป้องกันการนำไปใช้ในทางที่ผิด

บทวิเคราะห์

นโยบายกัญชาทางการแพทย์จากกระทรวงสาธารณสุข ดำเนินการภายใต้กรอบอนุสัญญาเดี่ยวว่าด้วยยาเสพติดให้โทษแห่งสหประชาชาติ นโยบายกัญชาทางการแพทย์ดำเนินการภายใต้กรอบอนุสัญญาเดี่ยวว่าด้วยยาเสพติดให้โทษแห่งสหประชาชาติ ค.ศ. 1961 โดยกระทรวงสาธารณสุขได้เริ่มนำกัญชามาใช้ทางการแพทย์ ตั้งแต่ปี 2562 โดยมีเจตนารมณ์ในการนำมาใช้ทางการแพทย์และการวิจัย ในบทบัญญัติตามอนุสัญญาเดี่ยวว่าด้วยยาเสพติด ค.ศ. 1961 นั้น มีการกำหนดควบคุมกัญชาไว้ใน 2 ตาราง คือ ตารางที่ 1 ใช้ทางการแพทย์และวิทยาศาสตร์ ตารางที่ 4 กัญชาเป็นยาเสพติด แต่ต่อมาทางองค์การสหประชาชาติได้มีการตัดการควบคุมกัญชาออกจาก ตารางที่ 4 ตามคำแนะนำขององค์การอนามัยโลก เพราะฉะนั้นประเทศไทยจึงได้มาปรับปรุงกฎหมาย กฎระเบียบภายในประเทศเพื่อให้สอดคล้องกับข้อกำหนดดังกล่าว เพื่อใช้ทางการแพทย์ เพื่อสุขภาพได้ โดยกำกับการใช้กัญชาเป็นสมุนไพร อาหาร และเครื่องสำอาง (รัฐบาลไทย, 2565)

นับตั้งแต่รัฐบาลดำเนินนโยบายส่งเสริมกัญชาทางการแพทย์ โดยปลดล็อกให้ทุกส่วนของ กัญชาและกัญชงออกจากบัญชียาเสพติดให้โทษ ยกเว้นแต่เพียงสารสกัดจากกัญชาและกัญชงที่มี สาร THC เกินกว่า 0.2% ที่ยังถือเป็นยาเสพติด มีผลตั้งแต่วันที่ 9 มิ.ย. 2565 กระทรวงสาธารณสุข ได้ออกประกาศหลายฉบับเพื่อควบคุมการใช้กัญชาให้เป็นไปตามนโยบายที่มุ่งเน้นการใช้ประโยชน์

ทางการแพทย์ เพื่อเศรษฐกิจ ไม่สนับสนุนการใช้กัญชาเพื่อสันตินาการ สำหรับประกาศกระทรวงสาธารณสุขที่ออกมาแล้ว ได้แก่ ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง กำหนดให้การกระทำให้เกิดกลิ่น หรือ คื่นกัญชา กัญชง หรือพืชอื่นใด เป็นเหตุรำคาญ พ.ศ.2565 มีผลบังคับมาตั้งแต่วันที่ 15 มิถุนายน 2565 ควบคุมไม่ให้มีการ สูบ เสพในที่สาธารณะทุกประเภท หากฝ่าฝืนจะมีความผิดตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข จำคุกไม่เกิน 1 เดือน หรือปรับไม่เกิน 2,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ นอกจากนี้ ยังมีประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง สมุนไพรควบคุม (กัญชา) ที่มีผลบังคับตั้งแต่วันที่ 17 มิถุนายน 2565 มุ่งกำกับให้ใช้กัญชาในฐานะพืชสมุนไพรควบคุมให้เป็นไปอย่างเหมาะสม จำกัดการครอบครองช่อดอกกัญชาทั้งระดับบุคคลและวิสาหกิจชุมชน มีการห้ามจำหน่ายกัญชาให้แก่ผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี, สตรีมีครรภ์ หรือสตรีที่ให้นมบุตร หากฝ่าฝืนก็ต้องรับโทษตามพระราชบัญญัติคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย

ด้านการควบคุมการนำกัญชาไปประกอบอาหาร มีประกาศกรมอนามัย เรื่อง การนำใบกัญชามาใช้ในการทำ ประกอบหรือปรุงอาหาร ในสถานประกอบกิจการอาหาร พ.ศ. 2565 ซึ่งกำหนดให้สถานประกอบกิจการต้องควบคุม กำกับ และจัดให้มีการสื่อสารข้อมูลด้านสุขภาพและการต้องตระหนักถึงความปลอดภัยแก่ผู้บริโภคเกี่ยวกับการจำหน่ายอาหารที่มีการใช้ใบกัญชาเป็นส่วนประกอบ ทางด้านผู้ประกอบการที่จะนำกัญชา กัญชงไปใช้ในกระบวนการผลิตเป็นสินค้า ไม่ว่าจะ เป็นอาหาร ยา เวชภัณฑ์ หรือเครื่องสำอาง ก็ต้องขออนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยยานั้นๆ อีกทั้ง คณะกรรมการบูรณาการนโยบายพืชกัญชาและกัญชง ยังสามารถพิจารณาออกประกาศหลักเกณฑ์ต่าง ๆ มาดูแลเพื่อให้เกิดความเหมาะสมเพิ่มเติมได้

แต่ทั้งนี้ยังมีกระแสดูแคลกค่านของแพทย์ ในประเด็นเกี่ยวกับหลังจากกัญชาไม่ได้กำหนดถูกกำหนดให้เป็นยาเสพติดตั้งแต่วันที่ 9 มิ.ย. 2565 ยังคงไม่มีนโยบายควบคุมการใช้กัญชารวมถึงแนวทางบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมอย่างครอบคลุมและปลอดภัย ส่งผลให้มีการใช้กัญชาในเชิงนันทนาการอย่างแพร่หลาย จึงนับภัยคุกคามต่อระบบสาธารณสุขและสุขภาพของประชาชน แพทย์ทั่วประเทศทั้ง 1,365 รายชื่อจึงขอสนับสนุนข้อเสนอเกี่ยวกับนโยบายกัญชาของประเทศไทยโดยแพทยสภา แพทยสมาคม ราชวิทยาลัย และวิทยาลัยแพทย์ ที่ออกประกาศเมื่อวันที่ 5 กันยายน 2565 ซึ่งเน้นให้ใช้กัญชาทางการแพทย์อย่างถูกวิธีที่เป็นประโยชน์แก่ทุกฝ่าย ขอคัดค้านการใช้กัญชาเพื่อนันทนาการ และขอให้ทุกนโยบายที่เกี่ยวข้องกับกัญชาได้มีกลไกที่จะยับยั้งการใช้กัญชาเพื่อนันทนาการด้วยเสมอ

บทสรุป (Conclusion)

จากการทบทวนกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับกัญชาในปัจจุบันของประเทศไทย จะเห็นได้ว่ากัญชา/กัญชงถูกห้ามใช้ประโยชน์ตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.2522 มาตรา 26 และตามประกาศกระทรวงสาธารณสุขฉบับที่ 135 พ.ศ.2539 ข้อ 2 กำหนดให้กัญชา (Cannabis Sativa L.และ Cannabis Indica Auth) เป็นยาเสพติดให้โทษประเภท 5 การใช้ประโยชน์จากกัญชา/กัญชงจะต้องขออนุญาตตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง

ในปี 2565 ประเทศไทยปลดล็อก กัญชาเสรี โดยมุ่งเน้นการผลักดันให้เป็นพืชเศรษฐกิจใหม่ ซึ่งกัญชาถือว่าเป็นพืชที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้หลากหลายโดยเฉพาะทางด้านการแพทย์ โดยแต่วันที่ 9 มิถุนายน 2565 มีการบังคับใช้กฎหมายด้วยการปลดล็อกกัญชาออกจากบัญชียาเสพติด จึงทำให้มีผลกระทบต่อประชาชนในหลายเรื่อง แต่ในการปลดล็อกจากบัญชียาเสพติด ประเภทที่ห้าของ พ.ร.บ. ยาเสพติด พ.ศ. 2522 ยังคงให้สารสกัดที่มีค่า THC ที่มากกว่า 0.2 เปอร์เซ็นต์ ถือว่าเป็นสารเสพติดอยู่ ปัจจุบันเนื่องจากการประกาศของกระทรวงสาธารณสุข ที่มีผลตั้งแต่วันที่ 17 มิถุนายน 2565 เป็นต้นมา ทำให้พืชกัญชาอยู่ในสถานะที่เป็นสมุนไพรควบคุม การเป็นสมุนไพรควบคุมจึงส่งผลกระทบต่อการแยกประเภทกลุ่มบุคคลที่จะอยู่ภายใต้กฎหมายออกจากกัน

กลุ่มแรกคือกลุ่มผู้ประกอบการ โดยผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องในการนำเอากัญชามาใช้เพื่อการค้าไม่ได้เป็นการใช้ประโยชน์ในครัวเรือน ผู้ประกอบการกลุ่มนี้จะอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย พ.ศ. 2542 มาตราที่เกี่ยวข้องคือมาตรา 46 จะเป็นการควบคุมสำหรับการดำเนินการใด ๆ ของกัญชาในฐานะที่เป็นพืชสมุนไพร ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการศึกษาวิจัย การส่งออก การจัดจำหน่าย หรือการแปรรูปที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการค้าล้วนถูกควบคุมทั้งสิ้น ซึ่งการควบคุมในที่นี้หมายความว่า การนำพืชกัญชามาใช้ในการค้า จะต้องมีการขออนุญาตจากกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ในทางปฏิบัติ การนำผลิตภัณฑ์อาหารที่มีส่วนประกอบของกัญชาไปวางขาย เช่น การใส่เป็นขนมคุกกี้ หรือใส่ในก๋วยเตี๋ยว ในลักษณะที่เป็นการแปรรูปและมีวัตถุประสงค์เพื่อการค้าไม่ได้หากไม่ได้ขออนุญาต เพราะถูกควบคุมตาม พระราชบัญญัติคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย พ.ศ. 2542

กลุ่มที่สองประชาชนโดยทั่วไป กฎหมายพยายามที่จะให้เสรีมากยิ่งขึ้น โดยประชาชนสามารถปลูกกัญชาได้ในครัวเรือนและสามารถสูบได้ แต่จะต้องสูบในพื้นที่ส่วนตัว ที่กลิ่น ควน ไม่ไปรบกวนบุคคลอื่น กล่าวคือห้ามสูบในที่สาธารณะ สามารถนำมาใช้เพื่อเป็นยาเพื่อการรักษาต่าง ๆ สำหรับตัวเองได้ หรือนำไปปรุงอาหารกินในครัวเรือนก็ได้แต่ต้องมีความระมัดระวัง ส่วนการนำเข้า

หรือส่งออก ทั้งสารสกัดหรือว่าตัวพืชสมุนไพรที่เป็นเรื่องของกัญชานั้นไม่สามารถทำได้ เพราะมีกฎหมายในการควบคุม

กลุ่มเยาวชน จากประกาศของกระทรวงสาธารณสุข ที่มีผลตั้งแต่วันที่ 17 มิถุนายน 2565 ในประกาศฉบับนี้มีการระบุข้อความ “...ห้ามไม่ให้บุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี ครอบครอง จำหน่าย เคลื่อนย้ายพืชกัญชา...” หมายความว่าให้เฉพาะคนที่มีอายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไปสามารถใช้กัญชาได้ และบุคคลที่ได้รับอนุญาตไม่สามารถนำกัญชาให้กับเยาวชนที่อายุต่ำกว่า 20 ปีได้ เพราะฉะนั้นกรณีของเยาวชนที่อายุต่ำกว่า 20 ปี ตามประกาศของกระทรวงสาธารณสุขคือห้ามไม่ให้ยุ่งเกี่ยวกับพืชชนิดนี้ (นิรมัย, 2565)

เนื่องจากพืชกัญชาถูกปลดล็อกจากบัญชียาเสพติดก่อนโดยที่ไม่ได้มีการรวบรวมตัวกฎหมายที่เกี่ยวข้องที่จะสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนเกี่ยวกับข้อกำหนดต่าง ๆ ในการใช้พืชกัญชาให้อยู่ในฉบับเดียวกัน แต่มีลักษณะของการออกประกาศของหน่วยงานต่าง ๆ ตามมาภายหลังทำให้เกิดความสับสนในสังคมเรื่องของการนำพืชกัญชามาใช้ประโยชน์ด้านต่าง ๆ ดังนั้นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการใช้พืชกัญชาจึงอยู่ในหลายฉบับทั้งในระดับที่เป็นพระราชบัญญัติและในระดับที่เป็นกฎหมายลำดับรองจำนวนมาก อีกทั้งเรื่องการสื่อสารประชาสัมพันธ์ที่ไม่ได้มาทีเดียว จึงทำให้เกิดความสับสนกับประชาชนในการใช้พืชกัญชาว่าอะไรทำได้หรืออะไรทำไม่ได้ ดังนั้น จึงควรมีการให้ความรู้และความเข้าใจแก่ประชาชนอย่างละเอียดถึงข้อกฎหมายต่างที่จะส่งผลกระทบต่อการนำกัญชาไปใช้ประโยชน์ เพื่อการปฏิบัติที่ถูกต้องตามข้อกฎหมายและการได้รับผลดีจากการนำพืชกัญชามาใช้ประโยชน์นั่นเอง

เอกสารอ้างอิง (References)

- กฎกระทรวง การขออนุญาตและการอนุญาตผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย หรือมีไว้ในครอบครอง ซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 เฉพาะกัญชา พ.ศ. 2564.
- กฎกระทรวงการขออนุญาตและการอนุญาตผลิต จำหน่าย นำเข้า ส่งออกหรือมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษประเภท 4 หรือในประเภท 5 พ.ศ.2559.
- กฎกระทรวงการขออนุญาตและการอนุญาตผลิต จำหน่าย หรือมีไว้ในความครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษประเภท 5 เฉพาะเฮมพ์ พ.ศ. 2559.
- ธนัทเทพ เอียรประสิทธิ์. (2562). กฎหมายที่เกี่ยวกับการควบคุมพืชกัญชา: บทเรียนจากต่างแดน. วารสารนิติพัฒน์ นิต้า ปีที่ 8 ฉบับที่ 2/2562.

นิรมัย. (2565). **เคลียร์ความสับสน ตกลงกัญชาเสรีขนาดไหน!?**. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก :

<https://tu.ac.th/thammasat-040865-law-expert-clearing-confusion-cannabis-law>. สืบค้น 1 ตุลาคม 2565.

ประกาศกระทรวงสาธารณสุขฉบับที่ 135 พ.ศ. 2539 เรื่อง ระบุชื่อและประเภทยาเสพติดให้โทษตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522.

ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ระบุชื่อยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 พ.ศ. 2563.

ประกาศกระทรวงสาธารณสุขเรื่อง กำหนดตำรับยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 ที่มีกัญชาปรุงผสมอยู่ ที่ให้เสพเพื่อการรักษาโรคหรือการศึกษาวิจัยได้ พ.ศ. 2564.

ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ระบุชื่อยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 พ.ศ. 2565.

พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522.

พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2562.

รัฐบาลไทย. (2565). **สร.แจงนโยบายกัญชาทางการแพทย์ ดำเนินการภายใต้กรอบอนุสัญญา**

เดี่ยวว่าด้วยยาเสพติดให้โทษแห่งสหประชาชาติ. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก :

<https://www.thaigov.go.th/news/contents/details/57044>. สืบค้น 1 ตุลาคม 2565.

รัฐบาลไทย. (2565). **รัฐบาลแจง แม้ พ.ร.บ.กัญชา กัญชง ยังไม่มีผลบังคับแต่มีกฎหมายควบคุม**

การใช้ให้เหมาะสมเพียงพอ. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก :

<https://www.thaigov.go.th/news/contents/details/59371>. สืบค้น 1 ตุลาคม 2565.

อิสราฟ มาเรื่อน และคณะ. (2564). **รายงานฉบับสมบูรณ์ การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้าง**

ความรู้และความตระหนัก ของผู้สูงอายุต่อผลกระทบของการใช้สารเสพติดประเภท

กัญชา โดยใช้กลไกการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายเชิงพื้นที่ ตำบลสถาน อาเภอป่า

จังหวัดน่าน. ได้รับทุนสนับสนุนโดยแผนงานศูนย์ศึกษาปัญหาการเสพติด (ศศก.) คณะ

แพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

อุมาภิญญ์ ไกรฤกษ์. (2563). **กฎหมายเกี่ยวกับการใช้กัญชาเพื่อประโยชน์ในทางการแพทย์.**

วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

ดุลยพินิจการพิจารณาคดีวันทองในวรรณคดีขุนช้างขุนแผน*

Wanthong Court's discretion in Khun Chang Khun Phaen
literature *

เชาวลิต สมพงษ์เจริญ¹ และยุพยงค์ วิงวร²
Chaowalit Sompongjaroen¹ and Yupayong Wingworn²

Received : January 30, 2023; Revised : March 6, 2023; Accepted : March 8, 2023

บทคัดย่อ (Abstract)

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษากระบวนการพิจารณาคดีของวันทอง 2) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการลงโทษวันทองกับโทษในพระธรรมศาสตร์ พระไอยการอาชญาหลวง พระไอยการกระบดศึก พระไอยการลักษณะผิดเมีย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้หลักการไม่มี ความผิดโดยไม่มีโทษโดยไม่มีกฎหมายเป็นกรอบแนวคิดงานวิจัย มีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1 ชนิด คือ การวิจัยเชิงเอกสาร โดยใช้เอกสารชั้นต้นอันได้แก่กฎหมายข้างต้น และเอกสารสารขึ้นรอง อาทิ งานวิจัย บทความวิจัย บทความความรู้วิชาการที่เกี่ยวข้อง โดยผู้เขียนจะนำเสนอ 1) บทนำ 2) วันทอง : ภาพลักษณ์ของหญิงสองใจในวรรณคดี 3) โทษประหารในขุนช้างขุนแผน 4) โทษตามพระไอยการลักษณะผิดเมีย 5) พระธรรมศาสตร์: เครื่องมือในการควบคุมการตัดสินใจของพระมหากษัตริย์ 6) บทวิเคราะห์เรื่องดุลยพินิจการพิจารณาคดีวันทองในวรรณคดีขุนช้างขุนแผน และ 7) บทสรุป ข้อค้นพบจากบทความนี้ พบว่า การตัดสินลงโทษประหารชีวิตของวันทองไม่ สอดคล้องกับข้อกล่าวหาซึ่งไม่เป็นไปตามกรอบดุลยพินิจในการตัดสินใจในพระธรรมศาสตร์ มีการ นำบทลงโทษตามกฎหมายอื่นมาใช้ จึงก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่การพิจารณาคดีของวันทอง

¹คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง; Faculty of Humanities and Social Science, Muban Chombueng Rajabhat University, Thailand;
e-mail : Chaowalit_14@icloud.com

²คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง; Faculty of Humanities and Social Science, Muban Chombueng Rajabhat University, Thailand;
e-mail : Yuppayongwin@mcr.u.ac.th

*DOI : <https://doi.org/10.14456/jlgisrru.2023.20>

ข้อค้นพบนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์การตั้งข้อกล่าวหา และการลงโทษตามวรรณคดีเรื่องเดียวกัน อันจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาศาสตร์ประวัติศาสตร์กฎหมายไทยในเชิงวิพากษ์ต่อไป

คำสำคัญ (Keywords) : วันทอง, ดุลยพินิจ, การพิจารณาคดี

Abstract

This academic paper has the objectives of 1) to study the judicial process of Wanthong 2) To study and compare the punishment of Wanthong with the punishment in Phra thammasat, Phra aiyakan achya luang, Phra aiyakan krabot suek, Phra aiyakan laksana phu mia. Use the principle of No Crime, no Punishment without Law as a framework for research concepts. There is one type of research tool that is documentary research by using primary documents, including the above laws and secondary documents such as research papers, research articles, related academic articles. This academic article The author will present 1) Introduction 2) Wanthong : The image of a adulterous woman in literature 3) Death Penalty in Khun Chang Khun Phaen 4) Punishment according to monasticism in the Phra aiyakan laksana phu mia 5) Phra Thammasat: a tool for controlling the king's judgment 6) an analysis of Wanthong Court's discretion in Khun Chang Khun Phaen literature, and 7) a conclusion. Findings from this article revealed that Wanthong's death sentence was inconsistent with the accusation, which was not in accordance with the discretionary framework in Pra Thammasat. Other statutory sanctions have been applied. As a result, Wanthong's trial was unfair. These findings are useful for analyzing the allegations and punishment according to the same literature. This will be useful for further critical study of the history of Thai law.

Keywords: Wanthong, Discretion, Trial

บทนำ (Introduction)

“วันทอง” เป็นหญิงในวรรณคดีถูกกล่าวหาว่าเป็นหญิงแพศยาซึ่งเป็นหญิงชู้ในสังคมที่ถือว่าชายเป็นใหญ่ที่อาจมีเมียได้หลายคนตามกฎหมาย ผู้ใดมาทำชู้กับเมีย ก็ย่อมที่จะถูกกล่าวหาว่าเป็นชู้ทั้งชายและหญิง โดยหญิงจะถูกมองว่าเป็นฝ่ายผิดเสมอ หญิงจะมีหลายผัวไม่ได้

ตามท้องเรื่องวันทองถูกกล่าวหาว่าเป็นหญิงชู้เนื้อฟัวกับขุนแผน และขุนช้าง ถูกไต่สวนโดยพระพันวษา และถูกลงโทษดังความว่า “...ไปฟันขาดเสียให้มันเป็นผี ออกเอาขวานผ่าอย่าปราณีอย่าให้มีโลหิตติดดินกู เอาใบตองรองไว้ให้หมากิน...” ทำให้เข้าใจว่าเป็นโทษสำหรับหญิงชู้เนื้อฟัว แต่จากการศึกษาของ พนิดา ตาละคำ และอริสา ศุภากรเสถียรชัย (2563) พบว่า โทษของหญิงชู้เนื้อฟัวในพระไอยการลักษณะฟัวเมียมีเพียงสามสถาน คือ ปรับ ประจาน และฆ่าชายชู้และหญิงชู้ที่ถูกจับได้คาหนังคาเขา แต่ไม่ปรากฏโทษประหารทำนองข้างต้นแต่อย่างใด

ในขณะที่ คริส เบเคอร์ และผาสุก พงษ์ไพจิตร (2551) ตั้งข้อสังเกตว่า เหตุที่วันทองถูกลงโทษถึงตาย เพราะขุนแผนมีความสามารถที่จะท้าทายต่อพระราชอำนาจ ดังความในตอนว่าด้วยอำนาจและการกบฏ พระพันวษาไม่ทรงเผชิญหน้ากับขุนแผนโดยตรง แต่กลับไปลงโทษวันทองโดยไม่เป็นธรรมตามพระไอยการกระบดศึกความว่า “...เมื่อประหารนั้นอย่าให้โลหิตแลอาศวกกลงในแผ่นดิน...” อันเป็นโทษของกบฏต่อพระเจ้าแผ่นดิน ข้อนี้ผู้เขียนมิได้เห็นด้วยเพราะเป็นการลงโทษที่ขัดต่อหลักการไม่มีความผิดโดยไม่มีโทษโดยไม่มีกฎหมาย และไม่ตรงกับข้อกล่าวหา ซึ่งควรลงโทษตามพระไอยการลักษณะฟัวเมียเท่านั้น มิใช่นำโทษอื่นมาใช้บังคับ โทษที่ใช้ขวานผ่าอกหลังจากที่ได้ฟันคอไปแล้วเป็นโทษในพระไอยการอาชญาหลวง และพระไอยการพระบดศึก (เขาวลิต สมพงษ์ เจริญ, 2557 : 59-67) ก็ยิ่งแสดงให้เห็นว่าการลงโทษวันทองไม่ตรงกับความผิด อีกทั้งในพระธรรมศาสตร์ถือว่าเมื่อพระวันวษาดัดสินคดีด้วยตนเองต้องชอบด้วยกฎหมาย และหลักอินทภาษ (ดิเรก ควรสมาคม, 2564 : 285-306) มิเช่นนั้น จะถือเป็นบาปหนักที่ไถ่ถอนไม่ได้ (ดิเรก ควรสมาคม, 2558 : 1-16) จึงกลายเป็นว่าทรงตัดสินลงโทษโดยละเมิดกฎหมายเสียเอง และมีได้ทรงเที่ยงธรรมดังตราฐ และบันทัด และไม่มีจิตมัยมอย่างกลาง (ศศิกานต์ คงศักดิ์, 2544-2545 : 114-156)

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษากระบวนการพิจารณาคดีของวันทอง 2) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการลงโทษวันทองกับโทษในพระธรรมศาสตร์ พระไอยการอาชญาหลวง พระไอยการกระบดศึก พระไอยการลักษณะฟัวเมีย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้หลักการไม่มีความผิดโดยไม่มีโทษโดยไม่มีกฎหมายเป็นกรอบแนวคิดงานวิจัย มีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1 ชนิด คือ การวิจัยเชิงเอกสาร โดยใช้เอกสารชั้นต้นอันได้แก่กฎหมายข้างต้น และเอกสารสารขึ้นรอง อาทิ งานวิจัย บทความวิจัย บทความความวิชาการที่เกี่ยวข้อง ข้อค้นพบนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์การตั้งข้อกล่าวหา และการลงโทษตามวรรณคดีเรื่องเดียวกัน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาประวัติศาสตร์กฎหมายไทยในเชิงวิพากษ์ต่อไป

วันทอง : ภาพลักษณ์ของหญิงสองใจในวรรณคดี

วันทองถูกมองในฐานะหญิงชู้ที่นอกใจทั้งขุนช้าง และขุนแผน และมีจิตใจโลเล ไม่รักมัน และได้รับผลกระทบจากการประหารชีวิตที่ถูกมองว่าเป็นธรรมแล้ว วันทองมีคุณสมบัติที่ตรงกันข้ามกับหญิงในวรรณคดีอุดมคติ ซึ่ง เกศราพร มากจันทร์ (2552 : 19-40) กล่าวว่า จะต้องซื่อสัตย์มั่นในรักเดียว ซึ่งแตกต่างจากวันทองที่มีพฤติกรรมฝ่าฝืนจารีตประเพณี ภาพลักษณ์ของวันทองถูกตอกย้ำความเป็นหญิงสองใจ ดังความในตอนขุนแผนถวายฎีกาที่ว่า “...เพราะมีงมีผัวสองคู่ต้องแค้น ถ้ารักใหม่ก็ไปอยู่กับอ้ายช้าง ถ้ารักเก่าเข้าข้างอ้ายขุนแผน...” และยังตอกย้ำว่า “...ความรักขุนแผนก็แสนรัก ด้วยร่วมยากมานักไม่เดียดฉันท์... ขุนช้างแต่อยู่ด้วยกันมา คำนึกหาได้ว่าให้เคืองไม่...” และ “...หญิงเดียวชายครองเป็นสองมิตร ถ้ามีพลิตเสียให้เปลืองไม่ตามใจ...” ถอดความได้ว่าวันทองอยู่กับขุนช้างแต่ใจโลเลอยู่กับขุนแผนตลอด (เสภาเรื่องขุนช้าง ขุนแผน เล่ม 2, 2544 : 227-233)

การตอกย้ำภาพลักษณ์ปรากฏขึ้นอีกครั้ง เมื่อพระพันวษาคัดสินคดีหลังจากฟังคำตอบของวันทอง ทรงกริ้วและประณามวันทองอย่างรุนแรง ซึ่งสะท้อนทัศนคติทางสังคมที่ชายเป็นใหญ่ยอมกตัญญูได้ (ศิลปวัฒนธรรม ฉบับมีนาคม 2546, 2546) ดังความในพิโรธว่าทั้งที่ว่า “จะว่ารักข้างไหนไม่ว่าได้ น้ำใจจะประดังเข้าทั้งสอง...จะทอดมเหศวรไรรู้สึก... อีแสนถ้อยจัญไรใจทมิฬ... ใจไม่ซื่อสมศักดิ์เท่าเส้นผม... มึงนี่ถ้อยยิ่งกว่าถ้อยอีท่ายเมือง... ละโมบมากตมมหาดาเป็นมัน ลักร้อยพันให้มึงไม่ถึงใจ ว่าหญิงชั่วผัวยังคราวละคนเดียว หากตามตมกันเกรียวเหมือนมึงไม่ หนักแผ่นดินกูจะอยู่ไย อ้ายไวยมึงอย่าบ่นว่ามารดา” (เสภาเรื่องขุนช้าง ขุนแผน เล่ม 2, 2544 : 233-234) จะเห็นได้ว่าพระพันวษาทรงเปรียบเทียบความประพฤติเอาไว้อย่างรุนแรงว่าเป็นหญิงถ้อยมีตัณหาภราคะมากกว่าหญิงโสเภณี ใจไม่ซื่อ จะมีผัวสักกี่ร้อยคนก็ไม่ทำให้ราคะลดลงได้ ขนาดหญิงแพศยายังมีผัวครั้งละคน อันเป็นการสะท้อนทัศนคติที่รังเกียจสตรีที่มองว่าหญิงเป็นรากเหง้าของความขัดแย้ง หากมีความประพฤติเบี่ยงเบนไปจากบรรทัดฐานของสังคม จึงต้องทำลาย (อิสระ ชูศรี, 2564)

วรรณะ หนูหมื่น (2555 : 65-75) สันนิษฐานว่า ทัศนะของพระพันวษาที่ทรงเข้าใจผิด เพราะไม่เข้าใจชะตากรรมของวันทอง แม้วันทองจะมีบทบาทเดียวในใจถึงการยอมอดกลั้นต่อชะตากรรม และปฏิบัติต่อผัวและลูกตามแบบฉบับของเมียที่ดี แต่เมื่ออยู่ต่อหน้าพระพันวษา วันทองกลับไม่พูดด้วยความเกรงกลัวพระราชอาญาจึงไม่กล้ายืนยันความในใจ กลับให้กับพระพันวษาคัดสินใจแทน จึงถูกตีความว่าเป็นคนโลเล ไปอยู่กับขุนช้างและขุนแผนสลับกันไปมา มักมากในภราคะ และถูกตัดสินให้ประหารชีวิตอย่างไม่เป็นธรรม

โทษประหารในขุนช้างขุนแผน

ผู้ที่ต้องโทษประหารมีอยู่สามคน ได้แก่ ขุนไกร วันทอง และสร้อยฟ้า (ปัทมา ทิฆประเสริฐกุล, 2560 : 76-103) วันทองเพียงคนเดียวที่ถูกกล่าวหาว่าเป็น “หญิงกาลกิณีอัปยศ” (เสภาเรื่อง ขุนช้าง-ขุนแผน ฉบับหอสมุดแห่งชาติ, 2510 : 866) อันเป็นคำเรียกหญิงทำชั่วเหนือฟ้าตามพระไอยการลักษณะฝ่าฝืน (อภิขญา แก้วอุทัย, 2563 : 115-140) และได้กลายเป็นเปรตที่ต้องสวຍทุกข์ตามความเชื่อในศาสนา (พระใบฎีกาวิศศักดิ์ ชินวิโส (กล้าคง), 2563 : 16-34)

เมื่อถูกกล่าวหาเป็นหญิงชั่ว แต่กลับได้รับโทษพินคอกตามพระไอยการอาชญาหลวง และโทษพินคอกและขวานผ่าอกในพระไอยการกระบดศึก แต่กลับไม่ถูกลงโทษให้ต้องตามพระไอยการลักษณะฝ่าฝืนตามข้อกล่าวหา (พินดา ตาละคำ และอริสา ศุภากรเสถียรชัย, 2563 : 18) โดยโทษพินคอกในพระไอยการอาชญาหลวงต้องเป็นความผิดต่อพระเจ้าอยู่หัวเท่านั้น(ราชบัณฑิตยสถาน, 2550ก : 386) เช่น “ความผิดฐานทงองอาจบ้าย่ำกั้วเจรรจาหยาบข้าต่อพระเจ้าอยู่หัว” “ฐานเลมิดพระราชบัญชาตรัสใช้...” (ปริญา เพ็ชรน้อย, กวินทิพย์ บัวแย้ม และเชาวลิต สมพงษ์เจริญ, 2563 : 53-65; ราชบัณฑิตยสถาน, 2550ก : 387) หากเป็นโทษพินคอกในพระไอยการกระบดศึก ต้องเป็นโทษสำหรับผู้ขัดคำสั่งของพระเจ้าอยู่หัว เช่น เมื่อตรัสใช้ให้ไปตั้งค่ายรบข้าศึกแล้วมิได้กระทำและทอดทิ้งเสีย (ราชบัณฑิตยสถาน, 2550ข : 938)

การตัดศีรษะต้องเป็นโทษที่กฎหมายกำหนดไว้เท่านั้นซึ่งตรงกับหลักการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาที่ไม่อาจถูกลงโทษโดยไม่มีกฎหมายไม่ได้ (กฤษฏาธิ อรุณสุตา, 2564 : 190-214; ชยธร วิชาโคตร, 2553 : 138-149) โดยเขียนโทษนี้เอาไว้แตกต่างกันว่า “ตัดศีรษะ” “พินคอก” “พินคอก” “ตัดคอผ่าอก” (ปิยฉัตร บุนนาค, สิริวรรณ นันทจันทุล, และสุริย์รัตน์ บำรุงสุข, 2561 : 436-445) ซึ่งมานพ ถาวรวัฒนสกุล (2542-2543 : 171-211) ได้อธิบายว่า เป็นเพราะการชำระกฎหมายในช่วงรัตนโกสินทร์ตอนต้น โดยมีการเพิ่มเติมข้อกฎหมายอื่นลงไป ข้อความจึงล้นกัน

การพิจารณาคดีของพระพันวษาต้องยึดหลักพระธรรมศาสตร์ที่มีลำดับศักดิ์สูงกว่ากฎหมายทั้งปวง และต้องถือตามนิติราชประเพณีโดยตัดสินคดีให้ถูกต้องตามธรรม (มานพ ถาวรวัฒนสกุล, 2542-2543 : 171-211) จึงไม่อาจใช้กฎหมายที่ขัดแย้งต่อหลักพระธรรมศาสตร์ได้ แม้จะถือว่าทรงมีฐานะเป็นทพภาวะแห่งพระยมผู้รักษาระบบและลงโทษคนผิดก็ตาม (ชาญณรงค์ บุญหนุน, 2549 : 65-157) แต่ก็ต้องทรงใช้กฎหมายให้ถูกต้องตามธรรมานิยมในข้อ “ทพทรกขิตธมม” ที่สร้างสันติสุขให้กับประชาชน (กิตติศักดิ์ ปรกติ, 2539 : 140-160) แต่กลับมีพระราชวินิจฉัยให้ลงโทษวันทองโดยการตัดศีรษะและใช้ขวานผ่าอกตาม “ทวะดิงขรรคมกรณ” ในพระไอยการกระบดศึก ที่เป็นโทษสำหรับกบฏต่อแผ่นดิน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2550ข : 928-929; ศิริพร ดาบเพชร, 2551 : 48-

63) อันมีที่มาจากเทวทูตสูตรในพระสุตตันตปิฎก โดยผู้ปกครองในสมัยอยุธยากำหนดโทษขึ้นมาเอง จึงไม่เป็นไปตามเทวทูตสูตร (เสมอ บุญมา, 2547 : 82-84; กฤษฎา บุญยสมิต, 2547 : 58-59)

ดังนี้ เมื่อพิจารณาจากข้อกล่าวหาของวันทอง พบว่า แท้จริงของข้อกล่าวหาของวันทอง เป็นเรื่องชู้เนื้อคู่ระหว่างขุนช้างกับขุนแผน ซึ่งตรงกับพระไอยการลักษณะผิดเมียมากกว่า ข้อกล่าวหาตามพระไอยการกระบดศึก จึงควรลงโทษวันทองตามพระไอยการลักษณะผิดเมียเท่านั้น

โทษตามพระไอยการลักษณะผิดเมีย

กฎหมายนี้ถูกตราขึ้นในราว พ.ศ.1906 เชื่อว่าตรงกับรัชสมัยของสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 (พระเจ้าอู่ทอง) ซึ่งว่าด้วยผิดเมียที่ขอบด้วยกฎหมาย มีเนื้อหาสำคัญ คือ ลำดับชั้นของเมีย และความผิดฐานเป็นชู้ (ลักษณะผิดเมีย, 2468 : 2-3) ตามระบบ “หนึ่งผัวหลายเมีย” แต่กลับไม่ยินยอมให้หญิงเป็นเมียของชายหลายคนพร้อมกัน มิฉะนั้นจะถือว่าเป็นชู้ทั้งสิ้น ไม่ว่าจะถึงขั้นชำเราหรือไม่ก็ตาม (พินดา ตาละคำ, อริสา ศุภการเสถียรชัย และเชาวลิต สมพงษ์เจริญ, 2564 : 27-40)

ลักษณะของชู้ตามพระไอยการนี้ คือ มีพฤติการณ์น่าสงสัยว่าเป็นชู้ เช่น ไปหาเมียท่านถึงที่ลับ และผิดเมียถึงขั้นชำเรา หรือสงสัยว่ามีการชำเรากัน เช่น ผัวจับได้ขณะหญิงนอนหงายชายนอนคว่ำ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2550ก : 557-558) อันมีความผิดอยู่ 3 ฐาน ซึ่ง พินดา ตาละคำ และอริสา ศุภการเสถียรชัย (2563 : 14) ได้สรุปว่า 1) ชู้เนื้อคู่ ผัวทำชู้ในขณะที่มีผัวอยู่ ได้แก่ ทำชู้กันถึงสองครั้ง ทำชู้กันดังอ้าแดงอู ขายและหญิงทำชู้กัน ผัวจับได้เข้าตีสายชู้ นั้น 2) ชู้เนื้อผี คือ ทำชู้กันในขณะที่ผัวตายยังมีได้เฝ้าศพ และ 3) ชู้เนื้อชันทมาก คือ ทำชู้กัน ในขณะที่ชายมาสู่ขอหญิงนั้นไว้แล้ว หรือหนีตามกันไปก็ดี สำหรับโทษมีดังนี้ คือ 1) ปรับ สำหรับชู้เนื้อคู่ ผัว ชู้เนื้อผี และชู้เนื้อชันทมาก 2) ประจาน สำหรับชู้เนื้อคู่ ผัว และ 3) ฆ่า สำหรับชู้เนื้อคู่ที่จับได้คาหนังคาเขา (พินดา ตาละคำ และอริสา ศุภการเสถียรชัย, 2563 : 14-15; พินดา ตาละคำ, อริสา ศุภการเสถียรชัย และเชาวลิต สมพงษ์เจริญ, 2564 : 27-40) จึงเห็นได้ว่าไม่มีโทษประหารสำหรับชู้แต่อย่างใด

เมื่อศึกษากฎหมายเตียรบาล พบโทษฟ้นคอริบเรื่อนของชายชู้ผู้ลักลอบเข้าวังพาพระสนมหนีนางสนมให้ฆ่าเสีย (ราชบัณฑิตยสถาน, 2550ก : 193) โทษฆ่าของชายหญิงชาววังลักลอบเจรจาจนยอมทำชู้ และโทษถึงตายของผู้ลักลอบใช้หนังสือกาทพยโคลงกับนางกำนัลสาวใช้ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2550ก : 194) ส่วนในพระราชกำหนดใหม่ พบโทษฆ่าหญิงร้ายชายชู้ ซึ่งผัวจับได้แล้วเอาตัวมาฟ้องร้องแก่สุภาจ่าเมือง เมื่อพิจารณาได้เป็นสัตย์ ถ้าผัวมีความเจ็บแค้นไม่เอาสินไหมให้กระลาการมัดผูกชายชู้และหญิง ให้ผัวไปฟ้นแทงดังเพศฆาต (ราชบัณฑิตยสถาน, 2550ก : 756) จึงเห็นได้

ว่าการลงโทษฆ่าชายชู้และหญิงชู้ในกฎหมายโบราณ เป็นการลงโทษผู้ล่วงละเมิดพระราชอำนาจทำ
ชู้กับพระสนมนางกำนัลชาววังที่ถือว่าเป็นสมบัติของพระมหากษัตริย์เอาไว้โดยเจาะจง ส่วนในพระ
ราชกำหนดใหม่เป็นกฎหมายที่รวบรวมเอาพระราชโองการของรัชกาลที่หนึ่งมาเรียบเรียงต่อกัน
ในช่วงต้นรัตนโกสินทร์ และถูกประกาศใช้เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2348 (ราชบัณฑิตยสถาน,
2550 ก : 36; สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, ม.ป.ป. : 9) ดังจะเห็นได้จากเหตุผลในการประกาศใช้
แต่ละฉบับที่มีได้เรียบเรียงเนื้อหาออกเป็นหมวดหมู่

จึงสรุปได้ว่า เมื่อความผิดของวันทองที่เป็นชู้เนื้อคู่ตามพระไอยการลักษณะผิดเมีย จึง
ต้องถูกลงโทษเพียงปรับ หรือประจานเท่านั้น และไม่สมควรที่จะนำโทษตามกฎหมายอื่นมาใช้ การ
ลงโทษวันทองจึงไม่เป็นไปตามกฎหมาย และพระพันวษาก็ทรงมิได้พิจารณาคดีด้วยความชอบธรรม

พระธรรมศาสตร์: เครื่องมือในการควบคุมการตัดสินใจของพระมหากษัตริย์

เชื่อกันว่าเป็นคัมภีร์ศักดิ์สิทธิ์ภาษามครที่ผู้ทรงบุญฤทธิ์แต่งขึ้นในลักษณะอุปมาโวหารเรื่อง
การพิจารณาคดี และผลแห่งการตัดสินใจที่ไม่ชอบธรรม (จิราพร โชติเอียรระวงศ์, 2544 : 47-67;
ราชบัณฑิตยสถาน, 2550 ข : 153-166) แสดงถึงมูลคดีวิวาท 29 ประการจากมัยประเทศ (สมเด็จพระ
เจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2473 : 22-24) เป็นธรรมนูญที่สร้างกรอบนิติ
ประเพณีมิให้บกพร่อง ย่อมใช้ได้แต่พระมหากษัตริย์ในฐานะผู้พิพากษาสูงสุดที่ต้องรักษาธรรม และ
พิจารณาคดีให้สอดคล้องกับพระธรรมศาสตร์ (แสงการ, 2526 : 42-43) เป็นที่แพร่หลายและมี
อิทธิพลต่อการบัญญัติกฎหมาย และการตัดสินใจในรัฐโบราณ (ดิเรก ควรสมาคม, 2558 : 1-16)
อาทิ รัฐลัณนาที่มีพระธรรมศาสตร์หลายฉบับ (นลินีภัทร์ พัทธ์กษณ์ไธย, 2557 : 115-139)

ในสมัยอยุธยา พระมหากษัตริย์ต้องทรงตัดสินใจได้ด้วยพระองค์เอง แม้ว่าในทางปฏิบัติจะ
มอบอำนาจให้ตุลาการและลูกขุนก็ตาม (ดิเรก ควรสมาคม, 2564 : 285-306) โดยทรงต้องถือเอา
กฎหมายเป็นใหญ่ และคงไว้ซึ่งความศักดิ์สิทธิ์ของพระธรรมศาสตร์โดย “เที่ยงตรงดังตราชุลแล
บันทัด” “มีจิตรมัทยมอย่างกลาง” “มิได้มีถึงซึ่งอะคตธรรม 4 ประการ” ตามหลักอินทภาษ
(ราชบัณฑิตยสถาน, 2550 ข : 153-166) เพื่อให้การพิจารณาคดีเป็นกลาง (ณัฐพล ประชุมญาติ,
2548 : 58-66) พระธรรมศาสตร์จึงเป็นเครื่องมือควบคุมดุลยพินิจมิให้ใช้อำนาจตามอำเภอใจในเชิง
ภาวะวิสัยเช่นเดียวกับกับหลักนิติรัฐ-นิติธรรม (ชนโรจน์ หล่อธนะไพศาล, 2564 : 88-98; ดนัย มุ่สา,
2537-2538 : 117-119) ตรงกันข้ามกับหลักอัตวิสัยแบบธรรมราชาที่เชื่อว่าผู้มีบุญญาธิการสูงย่อม
ทรงธรรม (พระสุธีวรบัณฑิต (ไชว่ ทสสนิโย) และคณะ, 2561 : 273-292)

พระธรรมศาสตร์ยังได้กล่าวถึงหน้าที่ผู้เป็นกษัตริย์ที่ต้องทรงศึกษาพระธรรมศาสตร์ และกฎหมายของโบราณกษัตริย์ทั้งปวงให้ถ่องแท้ จึงจะถือว่าทรงเป็นผู้มีปัญญาเป็นพระลาการตัดสินข้อคดี (ราชบัณฑิตยสถาน, 2550ข 165-166) ส่วนผู้ที่จะเป็นผู้พิพากษาระลาการต้องพากเพียรเรียนรู้ให้มีปัญญาถึงขนาด “แม่นยำชำนาญขึ้นปากขึ้นใจ” ปราศจากความโลภในลาภสักการะ รู้เหตุแห่งคุณและโทษทั้งปวง ต้องวินิจฉัยคดีมิให้วิปริตผันเพี้ยน มีวจีสัจสุจริต ละอายต่อบาป และจงรักภักดีเพื่อชำระความทั่วราชอาณาจักรให้สิ้นสิ้นหนามหลักตอ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2550ข : 153-166) จึงสรุปได้ว่า หากพระพันวษาทรงใช้อำนาจตัดสินคดีด้วยพระองค์เอง ก็ต้องทรงต้องยึดถือข้อกฎหมายที่โบราณกษัตริย์ที่ได้ทรงตั้งเอาไว้เป็นใหญ่ ในฐานะที่ทรงรู้ข้อกฎหมาย และต้องพิจารณาคดีให้เกิดความเที่ยงธรรมตามพระธรรมศาสตร์ มิฉะนั้น จะถือว่าเป็นการพิจารณาคดีไม่เป็นธรรม

บทวิเคราะห์เรื่องดุลยพินิจการพิจารณาคดีวันทองในวรรณคดีขุนช้างขุนแผน

1) วิเคราะห์กระบวนการพิจารณาคดีของวันทอง พบว่า เมื่อพระพันวษาทรงเลือกที่จะพิจารณาคดีด้วยพระองค์เองโดยทรงตั้งเอาอำนาจกลับคืนมาจากผู้พิพากษาระลาการ แต่มิได้เป็นไปกรอบควบคุมดุลยพินิจในตามพระธรรมศาสตร์ และได้ทรงถือเอากฎหมายเป็นใหญ่ตามนิติราชประเพณี แสดงว่ามีได้ทรงเที่ยงธรรม และมีอคติ จนก่อให้เกิดความไม่ชอบธรรมต่อวันทอง ดังนี้

1. การตั้งข้อกล่าวหาว่าวันทองเป็นหญิงสองใจ หรือหญิงแพศยา ไม่ปรากฏว่าเป็นไปตามข้อกล่าวหาในกฎหมายเรื่องใด แต่เมื่อพิจารณาจากข้อเท็จจริงที่แสดงถึงการทำชู้ในขณะที่ตนมีผัวอยู่แล้ว แต่โลเลไม่เลือกว่าจะอยู่กับผู้ใด ถือว่าเป็นชู้เหนือผัวตามพระไอยการลักษณะผัวเมีย

2. ตามข้อ 1. กฎหมายที่ใช้ในการพิจารณาคดีจึงควรเป็นพระไอยการลักษณะผัวเมีย ซึ่งมีโทษสำหรับชู้เหนือผัวที่เพียงสองสถาน คือ ปรับ และประจาน ดังนั้น โทษที่ควรลงแก่วันทองจึงควรมีเพียงสองสถานนี้ เพราะไม่ปรากฏโทษประหารในพระไอยการฯ แต่อย่างใด

3. กรอบของดุลยพินิจของพระพันวษาในฐานะผู้พิจารณาคดีต้องเป็นไปตามพระธรรมศาสตร์ คือต้องถือเอากฎหมายเป็นใหญ่ โดยต้องทรงวินิจฉัยข้อหาและโทษให้เป็นไปตามพระไอยการเท่านั้น มิฉะนั้น จะถือว่าเป็นการพิจารณาวินิจฉัยคดีที่ผิดพลาด

4. หากมีข้อเท็จจริงเปลี่ยนไปว่าพระพันวษาทรงคงอำนาจไว้กับผู้พิพากษาระลาการ เชื่อว่าผู้พิพากษาระลาการก็ต้องยึดถือพระธรรมศาสตร์และพิจารณาคดีชู้เหนือผัวให้เป็นไปตามพระไอยการลักษณะผัวเมีย ด้วยความที่ไม่มีอำนาจในการบัญญัติกฎหมายด้วยตนเอง วันทองจะถูกลงโทษปรับ และประจานเท่านั้น ไม่มีทางที่จะถูกประหารแต่อย่างใด

จึงสรุปได้ว่า การตั้งข้อกล่าวหาวันทองว่าเป็นชู้เนื้อคู่ หรือหญิงแพศยาตามพระไอยการลักษณะ
ผิดเมีย จนถูกตัดสินประหารชีวิต แสดงให้เห็นว่าทรงพิจารณาคดีตามอำเภอใจโดยมิได้บังคับการให้
เป็นไปหลักพระธรรมศาสตร์และกฎหมาย จึงเป็นพิจารณาคดีที่ผิดพลาด

2) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการลงโทษวันทองกับพระธรรมศาสตร์ พระไอยการอาชญาหลวง
พระไอยการกระบดศึก พระไอยการลักษณะผิดเมีย ดังตารางเปรียบเทียบดังนี้

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบการลงโทษวันทองกับกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

ชื่อ	การลงโทษวันทอง	พระ ธรรมศาสตร์	พระไอยการ อาชญาหลวง	พระไอยการ กระบดศึก	พระไอยการ ลักษณะผิดเมีย
โทษ	ฟั่นคอ, ขวานผ่า อกหลังจากฟั่นคอ, เอาใบตองมารอง เลือดและศพมิให้ ตกแก่ แผ่นดิน	มิได้กำหนด โทษเอาไว้	ฟั่นคอริบ เรือน	ตัดหัว, ใช้ ขวานผ่าอก ทั้งเป็นแหก ออกตั้งโครง เนื้อ	ปรับ และประจาน (สำหรับชู้เนื้อคู่), ฆ่า (สำหรับชู้เนื้อ คู่ที่จับได้คาหนัง คาเขา)

ที่มา : ราชบัณฑิตยสถาน, 2550 : 121-166, 928-929; เชาวลิตร สมพงษ์เจริญ, 2557 : 59-67;
พินดา ตาละคำ และอริสา ศุภกรเสถียรชัย, 2563 : 14-15

จากตารางจะเห็นได้ว่า โทษที่ลงแก่วันทองในข้อหาชู้เนื้อคู่คือฟั่นคอ และใช้ขวานผ่าอก
หลังจากที่ได้ฟั่นคอไปแล้ว เป็นโทษที่ตรงตามพระไอยการอาชญาหลวง และพระไอยการกระบดศึก
ตามข้อสันนิษฐานของคริส เบเคอร์ และผาสุก พงษ์ไพจิตร (2551) เป็นโทษที่แตกต่างจากพระไอย
การลักษณะผิดเมียบัญญัติไว้ซึ่งมีเพียงโทษปรับและประจานเท่านั้น และตรงกับข้อกล่าวหาของวัน
ทองมากกว่า ก็ยิ่งแสดงให้เห็นว่าพระพันวษามีได้ทรงพิจารณาคดีโดยยึดถือหลักพระธรรมศาสตร์
และกฎหมายเป็นใหญ่ ทำให้การลงโทษวันทองเกินไปกว่าข้อกล่าวหาซึ่งผิดหลักการไม่มีความผิดโดยไม่มี
โทษโดยไม่มีกฎหมาย ดังนั้น จึงถือว่าการลงโทษวันทองเช่นนี้เป็นเรื่องไม่ชอบธรรม

บทสรุป (Conclusion)

บทความนี้ได้ข้อค้นพบว่าผู้พิจารณาคดีตามกฎหมายโบราณทั้งพระมหากษัตริย์หรือผู้
พิพากษาจะต้องยึดถือหลักพระธรรมศาสตร์ โดยถือเอาข้อกล่าวหาและการลงโทษตามกฎหมาย
อย่างเคร่งครัด การตั้งข้อกล่าวหาของวันทองจึงไม่สอดคล้องกับโทษประหารชีวิต จึงขัดต่อพระ
ธรรมศาสตร์ ทำให้เข้าใจผิดพลาดว่าหญิงชู้เช่นวันทองต้องถูกลงโทษตัดคอและเอาขวานผ่าอก

จนถูกประณามมาช้านาน ข้อค้นพบสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้กับการศึกษาวิจัยเรื่องพิจารณาคดีในวรรณคดีนี้ เช่น คดีกบฏของขุนแผน หรือเหตุบรรเทาโทษในคดีสร้อยฟ้า โดยควรให้ความสำคัญกับการตั้งข้อหาและโทษ ซึ่งจะเป็นประโยชน์การศึกษาประวัติศาสตร์กฎหมายไทยในเชิงวิพากษ์ต่อไป

เอกสารอ้างอิง (References)

- กฤษฎา บุญสมิต. (2547). กฎหมายตราสามดวง : การพิจารณาใหม่. ใน วินัย พงศ์ศรีเพียร (บก.). ผลงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ ลำดับที่ 2 กฎหมายตราสามดวง : แนวนองสัณทไทย. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- กิตติศักดิ์ ปกติ. (2539). กฎหมายไทย: มุมมองด้านวัฒนธรรม (ตอนที่ 1). ดุลพาห : 43(2). 140-160.
- กฤษฐิติ อรุณสุตา. (2564). แนววินิจฉัยของศาลฎีกาเกี่ยวกับการสอบสวนที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย. วารสารบัณฑิตศึกษานิติศาสตร์. 14(2) : 190-214.
- เกศราพร มากจันทร์. (2552). โมรา กากี วันทอง: ตัวละครเอกฝ่ายหญิงผู้ตกเป็นทาสชะตากรรม. วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. 1(1) : 19-40.
- คริส เบเคอร์ และผาสุก พงษ์ไพจิตร. (2551). ทำไมต้องฆ่าวันทอง? วิเคราะห์ “นางวันทองสองใจ” จริงหรือแล้วผิดข้อหาอะไร. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก https://www.silpa-mag.com/history/article_22380. สืบค้น 11 สิงหาคม 2564.
- ลักษณะผัวเมีย. (2468). ม.ป.พ.
- จิราพร โชติเชียรวรงค์. (2544). สารานสมเด็จ: วรรณคดีเรื่อง "ภาษาต่างประเทศในภาษาไทย. วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 1(2) : 47-67.
- ชยธร วิชาโคตร. (2553). ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับความผิดฐานฉ้อโกง. วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร. 3(1) : 138-149.
- ชาญณรงค์ บุญหนุน. (2549). พระธรรมศาสตร์. ใน วินัย พงศ์ศรีเพียร และวีรวัฒน์ งามสันติกุล, (บก.). นิติปรัชญาไทย : ประกาศพระราชปราชญ์ หลักอันทฤษฎี พระธรรมศาสตร์ และ On the Laws of Mu'ung Thai of Siam (65-157). กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- เชาวลิต สมพงษ์เจริญ. (2557). ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย. ราชบุรี : ผู้แต่ง.

- ธนโรจน์ หล่อธนาไพศาล. (2564). ปัญหาการตีความหลักนิติธรรมในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. *Journal of Roi Kaensarn Academi*. 6(7) : 88-98.
- दनัย มู่สา. (2537-2538, ตุลาคม-มกราคม). นิติรัฐในกระแสโลกาภิวัตน์. *วารสารสุทธิปริทัศน์*. 9(26) : 117-119.
- ดิเรก ควรสมาคม. (2558). นิติศาสตร์ไทย: บทวิเคราะห์จากรากฐานในคัมภีร์มานวธรรมศาสตร์และคัมภีร์พระธรรมศาสตร์. *วารสารมหาวิทยาลัยพายัพ*. 25(2) : 1-16.
- ดิเรก ควรสมาคม. (2564). ปรัชญาหลักกฎหมายไทยตามคำสอนในพุทธศาสนา. *วารสารนิติ รัฐกิจ และสังคมศาสตร์*. 5(1) : 285-306.
- ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา. (2473). *ตำนานกฎหมายเมืองไทย*. พระนคร : โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร.
- นลินภัสร์ พัทธกษโณทัย. (2557). รูปแบบการเขียนในกฎหมายล้านนาโบราณ. *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้*. 2(2) : 115-139.
- ปริญญา เพ็ชรน้อย, กวินทิพย์ บัวแย้ม และเชาวลิต สมพงษ์เจริญ. (2563). พัฒนาการของกฎหมายหมิ่นพระมหากษัตริย์จากอาชญาหลวงสู่ประมวลกฎหมายอาญา. *วารสารวิชาการอยุธยาศึกษา*. 12(2) : 52-65.
- ปัทมา ทิมประเสริฐกุล. (2560). โทษทัณฑ์ในขุนช้างขุนแผน. *วารสารอักษรศาสตร์*. 39(2) : 76-103.
- ปิยฉัตร บุณนาค, สิริวรรณ นันทจันทุล, และสุริย์รัตน์ บำรุงสุข. (2561). การสูญเสีย การเพิ่ม ศัพท์ และการเปลี่ยนแปลงทางความหมายของศัพท์ที่เป็นโทษทางอาญาในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา*. 13(3) : 436-445.
- พนิดา ตาละคำ และอริสา ศุภากรเสถียรชัย. (2563). รายงานการวิจัยเรื่องสภาพบังคับทางอาญาในพระไอยการลักษณะฝ่าฝืนสำหรับชายชู้. ราชบุรี : ผู้แต่ง.
- พนิดา ตาละคำ, อริสา ศุภากรเสถียรชัย และเชาวลิต สมพงษ์เจริญ. (2564). สภาพบังคับทางอาญาในพระไอยการลักษณะฝ่าฝืนสำหรับชายชู้. *วารสารวิชาการอยุธยาศึกษา*. 13(2) : 27-40.
- พระใบฎีกาวิศศักดิ์ ชินวิโส (กล้าคง). (2563). วิเคราะห์คุณค่าทางพุทธจริยธรรมที่ปรากฏในความเชื่อเรื่องเปรต ที่มีผลต่อสังคมไทยปัจจุบัน. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์*. 7(2) : 16-34.

พระสุธีวีรบัณฑิต (โช้ว ทสสนีโย) และคณะ. (2561). รัฐกับศาสนา : ศีลธรรม อำนาจ และอิสรภาพ ความขัดกันภายใต้ความเป็นอื่น ความรุนแรงจากรัฐสู่ศาสนา. **วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์**. 7(2) : 273-292.

ณัฐพล ประชุมญาติ. (2548). หลักอรรถาธิบายในกฎหมายตราสามดวงและสภาพบังคับของกฎหมายตราสามดวงในปัจจุบัน. **วารสารจุลนิติ**. 2(5) : 58-66.

มานพ ถาวรวัฒน์สกุล. (2542-2543). การกำหนดอายุกฎหมายอยุธยาในกฎหมายตราสามดวง: บทวิเคราะห์เบื้องต้น. **วารสารอักษรศาสตร์**. 22(2) : 171-211.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2550ก). **กฎหมายตราสามดวง ฉบับราชบัณฑิตยสถาน เล่ม 2**. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2550ข). **กฎหมายตราสามดวง ฉบับราชบัณฑิตยสถาน เล่ม 1**. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.

แลงการ์, ร. (2526). **ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย เล่ม 1**. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิชย์.

วรรณนะ หนูหมื่น. (2555). นโยบายล่งละเมิดทางเพศในวรรณคดีไทยโบราณ : กรณีสี่ดาถูกคุกคามทางเพศและวันทองถูกข่มขืน. **วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ**. 13(2) : 65-75.

ศศิกันต์ คงศักดิ์. (2544-2545). หลักอรรถาธิบาย. **วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร**. 21-22(3) : 114-156.

ศิริพร ดาบเพชร. (2551). การสร้างความมั่นคงของสถาบันพระมหากษัตริย์และบ้านเมือง : ศึกษาจากพระอัยการกบฏศึกในกฎหมายตราสามดวง. **วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ**. 11 : 48-63.

ศิลปวัฒนธรรม ฉบับมีนาคม 2546. (2546). ใครว่า “ผู้หญิงเป็นควาย ผู้ชายเป็นคน” ค้นความเป็นใหญ่ของ “ผู้หญิง” ยุคโบราณ. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : https://www.silpa-mag.com/culture/article_18955. สืบค้น 11 สิงหาคม 2564.

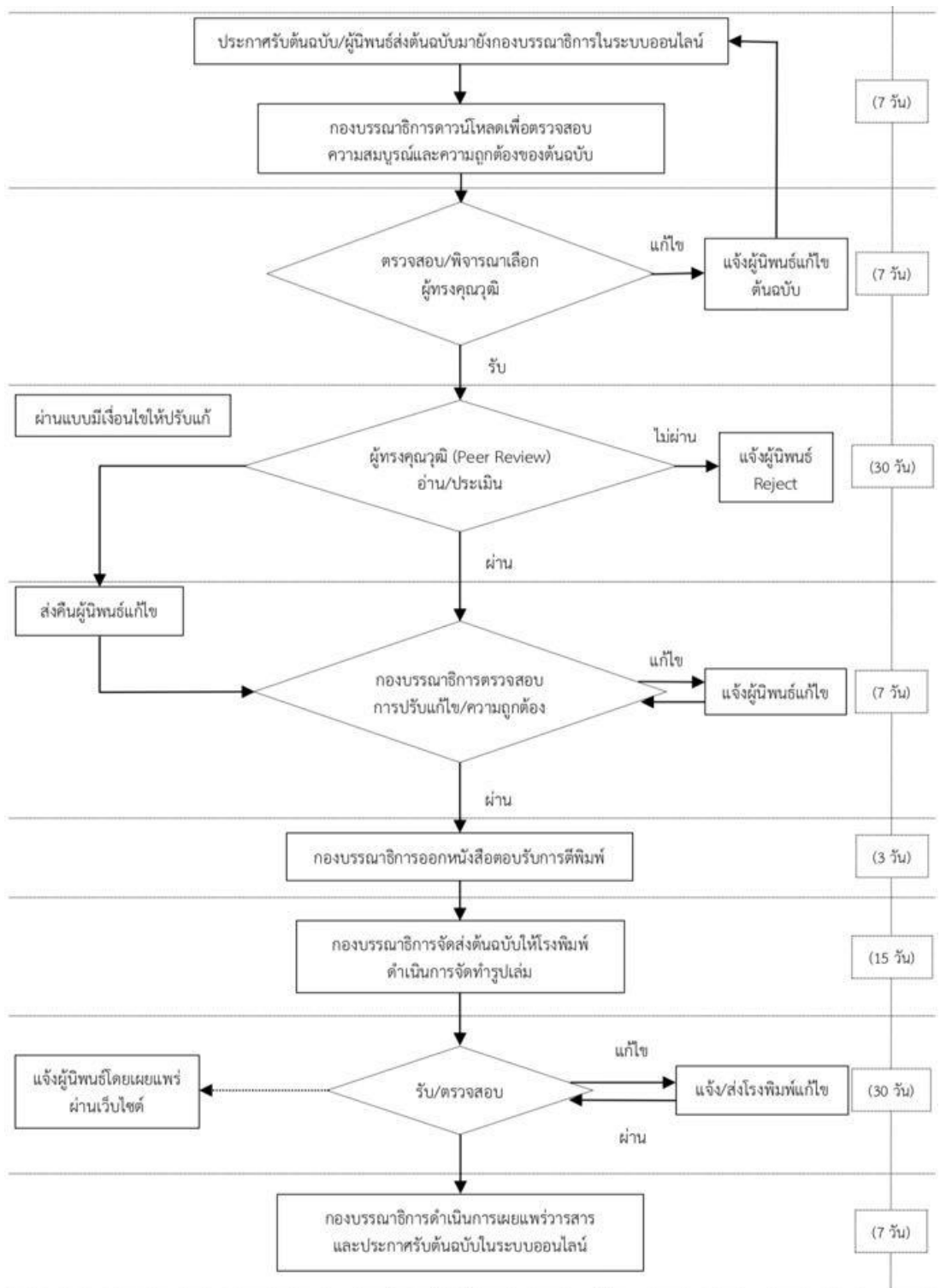
เสภาเรื่องขุนช้าง ขุนแผน เล่ม 2. (2544). กรุงเทพฯ : ศิลปาบรรณาการ.

เสภาเรื่อง ขุนช้าง-ขุนแผน ฉบับหอสมุดแห่งชาติ. (2510). พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ : ศิลปาบรรณาการ.

เสมอ บุญมา. (2547). ภาษาบาลีสันสกฤตในกฎหมายตราสามดวง. ใน **เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการกฎหมายตราสามดวง : แว่นส่องสังคมไทย ครั้งที่ 4**. กรุงเทพฯ : ราชบัณฑิตยสถาน.

- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (ม.ป.ป.). 200 ปี กฎหมายตราสามดวง. กรุงเทพฯ : ผู้แต่ง.
อภิขญา แก้วอุทัย. (2563, กรกฎาคม-ธันวาคม). ภาพแทนผู้หญิงไทยที่สื่อผ่านกลวิธีทางภาษาใน
วาทกรรมกฎหมายตราสามดวงบทพระไอยการลักษณะหัวเมีย. วารสารอักษรศาสตร์.
42(2) : 115-140.
- อิสระ ชูศรี. (2564). สตรีในทัศนะของพระพันวษา. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก :
<https://www.the101.world/khunchang-khunphaen/>. สืบค้น 14 สิงหาคม 2564.

ขั้นตอนการดำเนินงานวารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น

หมายเหตุ : ระยะเวลา (จำนวนวัน) ที่ปรากฏในขั้นตอนอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม

หลักเกณฑ์การเสนอบทความและคำแนะนำสำหรับผู้พิมพ์ เพื่อตีพิมพ์ในวารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น

สถานที่ติดต่อ

กองบรรณาธิการวารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น
สาขารัฐศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ อาคาร 38 ชั้น 6
186 หมู่ที่ 1 ถนนสุรินทร์ – ปราสาท ตำบลนอกเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ 32000
โทรศัพท์/โทรสาร 044 513 369, 091 835 8558, 088 723 5944
<https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jlgisrru> E-mail : jlgisrru@srur.ac.th
ISSN (Print) : 2673-0839 I ISSN (Online) : 2673-0405

นโยบายและขอบเขตการตีพิมพ์เผยแพร่ (Scope and Publication Policies)

วารสารมีนโยบายส่งเสริมและสนับสนุนให้คณาจารย์ นักวิชาการ นิสิต นักศึกษา และ
ผู้สนใจทั่วไปได้มีโอกาสเผยแพร่ผลงานทางวิชาการและผลงานวิจัยทางด้านรัฐศาสตร์ รัฐ
ประศาสนศาสตร์ การจัดการ และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ตลอดจน
บทวิเคราะห์ที่เสนอทางออกของปัญหาให้แก่สังคม โดยมีรูปแบบการตีพิมพ์ฉบับพิมพ์ ISSN (Print) :
2673-0839 ตั้งแต่ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2562 และได้เริ่มจัดทำในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ ISSN
(Online) : 2673-0405 ตั้งแต่ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2562 โดยมีกำหนดเผยแพร่วารสารฉบับปกติ
(Regular Issues) ปีละ 3 ฉบับ คือ ฉบับที่ 1 (มกราคม – เมษายน) และฉบับที่ 2 (พฤษภาคม –
สิงหาคม) และฉบับที่ 3 (กันยายน – ธันวาคม) สำหรับวารสารฉบับพิเศษ (Special Issues) นั้น
ทางวารสารตีพิมพ์บทความโดยใช้วารสารฉบับปกติตามกำหนดออก แต่มีความพิเศษเนื่องจากเป็น
การตีพิมพ์ในโอกาสสำคัญต่าง ๆ ซึ่งเป็นการตีพิมพ์เฉพาะเรื่อง (Themes or Specific Topics)
ตามที่มหาวิทยาลัยหรือคณะกำหนด ทั้งนี้ ทางวารสารจะมีการกำหนดเผยแพร่วารสารฉบับเพิ่มเติม
(Supplemental Issues) ที่ตีพิมพ์บทความในฉบับที่นอกเหนือจากฉบับปกติตามกำหนดออก เป็น
การตีพิมพ์เผยแพร่บทความทางวิชาการตามนโยบายของมหาวิทยาลัยหรือคณะในโอกาสต่าง ๆ
ตามความเหมาะสม ปีละ 1 ฉบับ ซึ่งมีกระบวนการพิจารณาคุณภาพบทความตามหลักเกณฑ์การ
พิจารณาของวารสารและคณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) อย่างเข้มข้น
เช่นเดียวกันทุกฉบับ

การพิจารณาและคัดเลือกบทความ (Consideration and selection of articles)

บทความแต่ละบทความจะได้รับพิจารณาจากคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบบทความ (Peer Reviewer) จากผู้ทรงคุณวุฒิอย่างน้อยสามท่าน โดยบทความผู้นิพนธ์ภายนอกได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิภายในและผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกคนละหนึ่งท่าน หรือผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกอย่างน้อยสองท่าน ส่วนบทความผู้นิพนธ์ภายในได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกหน่วยงานที่จัดทำวารสาร มีความเชี่ยวชาญตรงตามสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ ทั้งนี้จะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อผู้นิพนธ์บทความและผู้นิพนธ์บทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความเช่นเดียวกัน (Double-Blind Peer Review) และทางกองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ที่จะไม่พิจารณาบทความจนกว่าจะได้แก้ไขให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสาร ทั้งนี้ บทความต้นฉบับที่ส่งมาตีพิมพ์จะต้องไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารหรือสิ่งพิมพ์ใดมาก่อน และไม่อยู่ในระหว่างพิจารณาเสนอขอตีพิมพ์ในวารสารหรือสิ่งพิมพ์อื่น ๆ หากมีการใช้ภาพหรือตารางของผู้นิพนธ์อื่นที่ปรากฏในสิ่งตีพิมพ์อื่นมาแล้ว ผู้นิพนธ์ต้องขออนุญาตเจ้าของลิขสิทธิ์ก่อน พร้อมทั้งแสดงหนังสือที่ได้รับการยินยอมต่อกองบรรณาธิการก่อนที่บทความจะได้รับการตีพิมพ์ สำหรับทัศนะและข้อคิดเห็นของบทความในวารสารฉบับนี้ เป็นของผู้นิพนธ์แต่ละท่าน ไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ

ส่วนประเภทของบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสาร

วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น ตีพิมพ์บทความประเภทต่าง ๆ ดังนี้

1. บทความวิจัย

รายงานผลงานวิจัยใหม่ที่มีองค์ความรู้อันเป็นประโยชน์ เป็นเรื่องที่อยู่ในความสนใจทันต่อเหตุการณ์และยุคสมัย ซึ่งไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใด ๆ มาก่อน ควรมีองค์ประกอบดังนี้

1.1 ชื่อเรื่อง (Title) ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยพิมพ์ชื่อเรื่องเป็นภาษาไทยและตามด้วยภาษาอังกฤษ

1.2 ผู้นิพนธ์ (Author) ชื่อและนามสกุลทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

1.3 บทคัดย่อ (Abstract) ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

1.4 คำสำคัญ (Keywords) ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ระบุคำเป็นคำสำคัญของเนื้อหา ครอบคลุมชื่อเรื่องที่ศึกษา เหมาะสำหรับนำไปใช้เป็นคำค้นหาข้อมูล

1.5 บทนำ (Introduction) เป็นส่วนของเนื้อหาที่อธิบายถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา และเหตุผลนำไปสู่การศึกษาวิจัย ทั้งนี้ ควรอ้างอิงเอกสารและงานวิจัยที่มีความทันสมัยและความถูกต้องที่เกี่ยวข้องด้วยเพื่อให้มีน้ำหนักและเกิดความน่าเชื่อถือ

1.6 วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objectives) ระบุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการวิจัย

1.7 วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods) อธิบายถึงกระบวนการดำเนินการวิจัยอย่างละเอียด และชัดเจน กล่าวถึงรายละเอียดของวิธีการศึกษา เช่น ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา ขอบเขตการศึกษา วิธีการศึกษา เครื่องมือที่ใช้และวิธีการเก็บข้อมูลในการวิจัยมีความเหมาะสมและคุณภาพ รวมทั้งสถิติที่นำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูล

1.8 ผลการวิจัย (Research Results) เสนอผลการวิจัยที่ตรงประเด็นตามลำดับขั้นของการวิจัย ควรจำแนกผลออกเป็นหมวดหมู่และสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยการบรรยายในเนื้อเรื่อง หรือแสดงรายละเอียดเพิ่มเติมด้วยภาพประกอบ ตาราง กราฟ หรือแผนภูมิตามความเหมาะสม

1.9 อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion) อภิปรายผลโดยวิเคราะห์เปรียบเทียบผลการวิจัยให้เข้ากับหลักทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งนำข้อค้นพบของงานวิจัยมาอภิปรายเพื่อเชื่อมโยงผลการวิจัยให้สอดคล้องกับประเด็นปัญหาการวิจัย เพื่อให้มีความเข้าใจหรือเกิดความรู้ใหม่ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนั้น รวมทั้งข้อดี ข้อเสียของวิธีการศึกษา เสนอแนะความคิดเห็นใหม่ ๆ ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางที่จะนำไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์

1.10 ความรู้ใหม่ (New Knowledge) (ถ้ามี) นำเสนอข้อค้นพบที่ก่อให้เกิดความรู้ใหม่จากงานวิจัย เสนอแนะความคิดเห็นใหม่ ๆ สำหรับเป็นแนวทางที่มีคุณค่าและสามารถนำไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์ โดยแสดงรายละเอียดเพิ่มเติมด้วยผังความคิด หรือแผนภาพ และมีการบรรยายในเนื้อเรื่อง ตามความเหมาะสม

1.11 ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions) ระบุข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้ และข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1.12 เอกสารอ้างอิง (References) เป็นการอ้างอิงเอกสารและงานวิจัยที่มีความทันสมัยและความถูกต้องที่เกี่ยวข้องด้วยเพื่อให้มีน้ำหนักและเกิดความน่าเชื่อถือ โดยเป็นการอ้างอิงแทรกในเนื้อหา (In-text Citation) แบบนามปีที่ใช้ระบบ APA (American Psychological Association citation style) คือ การอ้างอิงเอกสารไว้ส่วนหน้าหรือส่วนหลังของข้อความนั้น ๆ

ให้ใช้ได้ทั้งภาษาไทยและหรือภาษาอังกฤษ ทั้งนี้หากการอ้างอิงเอกสารเป็นภาษาอังกฤษให้ระบุเฉพาะนามสกุลผู้พิมพ์ด้วยจุลภาค (,) ปีที่พิมพ์ (ค.ศ.) และเลขหน้า ตามรูปแบบดังนี้ Author/(Year of Publication : page) หรือ (Author./Year of Publication : page) เช่น Supsin (2018 : 18) หรือ (Brown, 1997 : 18-22) เป็นต้น

2. บทความวิชาการ

หัวข้อและเนื้อหาควรชี้ประเด็นที่ต้องการนำเสนอให้ชัดเจนและมีลำดับเนื้อหาที่เหมาะสม เพื่อให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจได้ชัดเจน รวมถึงใช้ทฤษฎีวิเคราะห์และเสนอแนะประเด็นอย่างสมบูรณ์ ควรเรียงลำดับดังนี้

2.1 ชื่อเรื่อง (Title) ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยพิมพ์ชื่อเรื่องเป็นภาษาไทยและตามด้วยภาษาอังกฤษบรรทัดถัดต่อมา

2.2 ผู้พิมพ์ (Author) ชื่อและนามสกุลทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

2.3 บทคัดย่อ (Abstract) ให้มีภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

2.4 คำสำคัญ (Keywords) ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ระบุคำเป็นคำสำคัญของเนื้อหา ครอบคลุมชื่อเรื่องที่ศึกษา เหมาะสำหรับนำไปใช้เป็นคำค้นหาข้อมูล

2.5 บทนำ (Introduction) เป็นส่วนแนะนำและปูพื้นเรื่อง เพื่อให้ผู้อ่านทราบข้อมูลเบื้องต้นของเนื้อหา

2.6 เนื้อหา (Content) เนื้อหาบทความ มีการแบ่งประเด็นเรื่องย่อย ๆ และการจัดเรียงลำดับเป็นไปตามรายละเอียดของเนื้อหา

2.7 บทสรุป (Conclusion) การสรุปเนื้อหาในบทความทั้งหมดออกมาอย่างชัดเจน กระชับ โดยมีการสรุปปิดท้ายเนื้อหาที่นำเสนอ

2.8 เอกสารอ้างอิง (References) เป็นการอ้างอิงเอกสารและงานวิจัยที่มีความทันสมัยและความถูกต้องที่เกี่ยวข้องด้วยเพื่อให้มีน้ำหนักและเกิดความน่าเชื่อถือ โดยเป็นการอ้างอิงแทรกในเนื้อหา (In-text Citation) แบบนามปีที่ใช้ระบบ APA (American Psychological Association citation style) คือ การอ้างอิงเอกสารไว้ส่วนหน้าหรือส่วนหลังของข้อความนั้น ๆ ให้ใช้ได้ทั้งภาษาไทยและหรือภาษาอังกฤษ ทั้งนี้หากการอ้างอิงเอกสารเป็นภาษาอังกฤษให้ระบุเฉพาะนามสกุลผู้พิมพ์ด้วยจุลภาค (,) ปีที่พิมพ์ (ค.ศ.) และเลขหน้า ตามรูปแบบดังนี้ Author/(Year of Publication : page) หรือ (Author./Year of Publication : page) เช่น Supsin (2018 : 18) หรือ (Brown, 1997 : 18-22) เป็นต้น

การส่งบทความ

บทความที่จะตีพิมพ์ในวารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น ต้องส่งบทความผ่านระบบออนไลน์ได้ที่ <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jlgisrru> และสำเนาหลักฐานการชำระเงินค่าธรรมเนียมมาที่

กองบรรณาธิการวารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น

สาขารัฐศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ อาคาร 38 ชั้น 6
186 หมู่ที่ 1 ถนนสุรินทร์ – ปราสาท ตำบลนอกเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ 32000

โทรศัพท์/โทรสาร 044 513 369, 091 835 8558, 088 723 5944

<https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jlgisrru> E-mail : jlgisrru@srru.ac.th

ISSN (Print) : 2673-0839 I ISSN (Online) : 2673-0405

รูปแบบบทความและการพิมพ์เนื้อหาบทความ

1. การเตรียมต้นฉบับบทความ มีรายละเอียดดังนี้

1.1 ขนาดต้นฉบับ ขนาดหน้ากระดาษ B5 โดยมีการตั้งค่าหน้ากระดาษความกว้าง 7.5 นิ้ว และความสูง 10.5 นิ้ว โดยเว้นระยะห่างระหว่างขอบกระดาษด้านบนและด้านซ้าย 1 นิ้ว ด้านขวาและด้านล่าง 0.5 นิ้ว

1.2 รูปแบบการพิมพ์ เนื้อหาในบทความส่วนแรก จัดเป็นแบบ 1 คอลัมน์ คือ ชื่อเรื่อง ชื่อผู้วิจัย บทคัดย่อ คำสำคัญ และเชิงอรรถ อยู่ส่วนหน้าแรก ส่วนที่สอง จัดเป็นแบบ 1 คอลัมน์ คือ เนื้อหาบทความที่อยู่ส่วนหน้าที่สองเป็นต้นไป

1.3 ใช้รูปแบบตัวอักษร TH SarabunPSK พิมพ์ด้วยโปรแกรมไมโครซอฟต์เวิร์ด

1.4 หัวกระดาษ ประกอบด้วยเลขหน้า ขนาดตัวอักษร 16 ชนิดตัวธรรมดา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านขวาบน

1.5 ชื่อเรื่อง/ชื่อบทความภาษาไทย/ภาษาอังกฤษ ขนาดตัวอักษร 20 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ

1.6 ชื่อผู้พิมพ์ภาษาไทย/ภาษาอังกฤษ ระบุเฉพาะชื่อและนามสกุล ไม่ต้องมีคำนำหน้า เว้น 2 เคาะระหว่างชื่อและนามสกุล ขนาดตัวอักษร 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษใต้ชื่อเรื่อง

1.7 เครื่องหมายเลข¹ เขียนไว้บนนามสกุลผู้พิมพ์ เพื่อระบุสังกัดคณะ หน่วยงาน และ อีเมลของผู้พิมพ์ เพื่อระบุเชิงอรรถ (Footnote) ไว้ด้านล่างกระดาษ

1.8 เชิงอรรถ (Footnote) ให้เขียนไว้ด้านล่างของส่วนหน้าแรก ที่มีเครื่องหมายเลข¹ กำกับไว้บนนามสกุลผู้พิมพ์ ให้ระบุสังกัดคณะ หน่วยงาน และอีเมลของผู้พิมพ์ ขนาดตัวอักษร 14 ชนิดตัวธรรมดา กรณีที่ผู้พิมพ์มีสถานภาพเป็นนักศึกษาให้ระบุหลักสูตรที่นักศึกษา กำลังศึกษาอยู่ เช่น นักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ สุรินทร์ เป็นต้น ทั้งนี้ การระบุสังกัดคณะ หน่วยงานของผู้พิมพ์นั้น ผู้พิมพ์ต้องระบุทั้งภาษาไทย และแปลเป็นภาษาอังกฤษด้วย

1.9 หัวข้อของบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ขนาดตัวอักษร 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านซ้าย

1.10 เนื้อหาบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ขนาดตัวอักษร 16 ชนิดตัวธรรมดา ให้จัดเป็นแบบ 1 คอลัมน์ บรรทัดแรกเว้น 7 ตัวอักษรจากขอบกระดาษด้านซ้ายและพิมพ์ให้ชิดขอบ ทั้งสองด้าน ส่วนเนื้อหาบทความที่อยู่หน้าที่สองเป็นต้นไปให้จัดเป็นแบบ 1 คอลัมน์เช่นกัน ทั้งนี้ ควรมีความยาวไม่เกิน 500 คำ และลักษณะของบทคัดย่อควรประกอบไปด้วย วัตถุประสงค์ (Objective) วิธีการศึกษา (Methods) ผลการศึกษา (Results) และคุณค่าหรือการนำไปใช้ ประโยชน์

1.11 หัวข้อคำสำคัญภาษาไทยและอังกฤษ ขนาดตัวอักษร 14 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งชิด ขอบกระดาษด้านซ้าย ระบุคำสำคัญที่นำไปใช้เป็นคำค้น คำสำคัญแต่ละคำค้นด้วยเครื่องหมาย จุลภาค (,) ทั้งนี้ ควรมีคำสำคัญ 3-5 คำ โดยต้องจัดเรียงคำสำคัญตามตัวอักษร

1.12 หัวข้อเรื่อง ขนาดตัวอักษร 18 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านซ้าย

1.13 หัวข้อย่อ ย ขนาดตัวอักษร 16 ชนิดตัวธรรมดา ระบุหมายเลขหน้าหัวข้อย่อโดย เรียงตามลำดับหมายเลข

1.14 จำนวนต้นฉบับ ควรมีความยาวอยู่ระหว่าง 10-12 หน้า โดยนับรวมตาราง รูปภาพ แผนภูมิ และเอกสารอ้างอิง

1.15 การอ้างอิงแทรกในเนื้อหา (In-text Citation) และการระบุแหล่งที่มา โดยมี รูปแบบการอ้างอิงแบบนามปี คือ การอ้างอิงเอกสารไว้ส่วนหน้าหรือส่วนหลังของข้อความนั้น ๆ ให้ ใช้ได้ทั้งภาษาไทยและหรือภาษาอังกฤษ ทั้งนี้หากการอ้างอิงเอกสารเป็นภาษาอังกฤษให้ระบุเฉพาะ นามสกุลผู้พิมพ์ค้นด้วยจุลภาค (,) ปีที่พิมพ์ (ค.ศ.) และเลขหน้า ตามรูปแบบดังนี้ Author/(Year

of Publication : page) หรือ (Author./Year of Publication : page) เช่น Supsin (2018 : 18) หรือ (Brown, 1997 : 18-22) เป็นต้น

1.16 ตาราง รูปภาพ และแผนภูมิ กรณีเป็นตารางให้ชื่อตารางอยู่ด้านบน กรณีที่เป็นรูปภาพหรือแผนภูมิ ให้ระบุชื่อรูปภาพหรือแผนภูมิอยู่ด้านล่าง ตำแหน่งขีดขอบกระดาษด้านซ้าย

ตารางที่ 1 รายละเอียดรูปแบบการเตรียมต้นฉบับบทความ

รายละเอียด	ขนาดอักษร	รูปแบบ	ชนิด
ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย/ภาษาอังกฤษ)	20	กึ่งกลาง	ตัวหนา
ชื่อผู้พิมพ์ (ภาษาไทย/ภาษาอังกฤษ)	16	กึ่งกลาง	ตัวหนา
หน่วยงานที่สังกัด (เชิงอรรถ : Footnote) (ภาษาไทย/ภาษาอังกฤษ)	14	ชิดซ้าย	ตัวธรรมดา
บทคัดย่อ (ภาษาไทย/ภาษาอังกฤษ)	18	ชิดซ้าย	ตัวหนา
คำสำคัญ (ภาษาไทย/ภาษาอังกฤษ)	14	ชิดซ้าย	ตัวหนา
หัวข้อหลักตามรูปแบบบทความกำหนดไว้	18	ชิดซ้าย	ตัวหนา
หัวข้อย่อย	16	ชิดซ้าย	ตัวหนา
เนื้อหาตามรูปแบบบทความกำหนดไว้	16	ชิดซ้าย	ตัวธรรมดา
เอกสารอ้างอิง (ภาษาไทย/ภาษาอังกฤษ)	18	ชิดซ้าย	ตัวหนา
ตาราง			
ชื่อตาราง (ตารางที่ : จัดไว้บนตาราง)	16	ชิดซ้าย	ตัวหนา
รายละเอียดชื่อตาราง (พิมพ์ต่อจากชื่อตาราง)	16	ชิดซ้าย	ตัวธรรมดา
รูปภาพ/แผนภูมิ			
ชื่อรูปภาพ/แผนภูมิ (ภาพ/แผนภูมิที่ : จัดไว้ใต้รูปภาพ/แผนภูมิ)	16	ชิดซ้าย	ตัวหนา
รายละเอียดชื่อรูปภาพ/แผนภูมิ (พิมพ์ต่อจากชื่อรูปภาพ/แผนภูมิ)	16	ชิดซ้าย	ตัวธรรมดา
การอ้างอิงแทรกในเนื้อหา : ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบนามปี โดยใช้ได้ทั้งภาษาไทยและหรือ ภาษาอังกฤษ ทั้งผู้พิมพ์ที่เป็นชาวไทยและต่างประเทศ			
เอกสารอ้างอิง : ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบ APA (American Psychological Association citation style) โดยการอ้างอิงเอกสารให้ใช้ได้ทั้งภาษาไทยและหรือภาษาอังกฤษ ทั้งนี้ หากการอ้างอิงเอกสารเป็นภาษาอังกฤษให้ระบุ เฉพาะนามสกุลผู้พิมพ์ด้วยจุลภาค (.) ปีที่พิมพ์ (ค.ศ.) และเลขหน้า ตามรูปแบบ จำนวนต้นฉบับ : ควรมีความยาวอยู่ระหว่าง 10-12 หน้า			

2. การเขียนเอกสารอ้างอิงท้ายบทความ

2.1 การเขียนเอกสารอ้างอิงให้ใช้ตามรูปแบบของ APA (American Psychological Association citation style) โดยการอ้างอิงเอกสารที่เป็นภาษาไทยหรือภาษาต่างประเทศที่ไม่ใช่ภาษาอังกฤษ ผู้นิพนธ์ต้องแปลเป็นภาษาอังกฤษด้วย หากผู้นิพนธ์มีมากกว่า 3 คน ให้ใส่ชื่อคนที่ 1 แล้วตามด้วยคำว่า และคณะ หรือ et al. (and others) โดยจัดเรียงตามพยัญชนะ สระ ตามรูปแบบการอ้างอิงตามลำดับก่อนหลังให้ถูกต้อง

2.2 การเรียงลำดับเอกสารอ้างอิงท้ายบทความ (References) ให้เรียงตามลำดับอักษรของชื่อผู้นิพนธ์ โดยไม่ต้องมีตัวเลขกำกับ ให้เริ่มต้นด้วยรายชื่อเอกสารอ้างอิงภาษาไทยก่อน และต่อด้วยรายชื่อเอกสารอ้างอิงภาษาต่างประเทศ และชื่อผู้นิพนธ์ให้อ้างนามสกุลก่อน โดยเขียนตามรูปแบบเดียวกันกับการอ้างอิงเอกสารที่เป็นภาษาอังกฤษ

2.3 ในกรณีที่อ้างอิงเอกสารที่เป็นภาษาไทย หากต้องการอ้างอิงเป็นภาษาอังกฤษ ให้แปลเอกสารอ้างอิงนั้นเป็นภาษาอังกฤษเพิ่มเติม และปีพุทธศักราชให้ปรับเป็นปีคริสต์ศักราช โดยนำไปต่อท้ายรายการอ้างอิงข้างต้นภายใต้หัวข้อ Translated Thai References และให้วงเล็บคำว่า [In Thai] ไว้ท้ายเอกสารอ้างอิงด้วย และชื่อผู้นิพนธ์ให้อ้างนามสกุลก่อน โดยเขียนตามรูปแบบเดียวกันกับการอ้างอิงเอกสารที่เป็นภาษาอังกฤษ

ตัวอย่างลำดับการเขียนเอกสารอ้างอิงท้ายบทความ

เอกสารอ้างอิง (References)

จิรายุ ทรัพย์สิน. (2560). **ทฤษฎีการเมือง**. สุรินทร์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏ
สุรินทร์.

วันชัย สุขตาม. (2560). **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับรัฐศาสตร์**. สุรินทร์ :
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.

Cook, Robert D. (1995). **Finite Element Modeling for Stress
Analysis**. New york : John wiley & sons.

Translated Thai References

Supsin, J. (2017). **Political Theory**. Surin : Surindra Rajabhat
University. [In Thai]

Suktam, W. (2017). **Introduction to Political Sciences**. Surin :
Surindra Rajabhat University. [In Thai]

3. รูปแบบการเขียนเอกสารอ้างอิงท้ายบทความ

3.1 หนังสือ (Book)

ชื่อ/นามสกุลผู้พิมพ์./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อหนังสือ./ครั้งที่พิมพ์ (ถ้ามี)./เมืองที่พิมพ์./:
สำนักพิมพ์.

Author./ (Year of Publication)./Title of Book./Edition of Book./Place of
Publication./: /Publisher Name.

ตัวอย่าง

กฤษณา วงษาสันต์. (2542). **วิถีไทย**. กรุงเทพฯ : เวิร์ดเวฟ เอ็ดดูเคชั่น.

Cook, Robert D. (1995). **Finite Element Modeling for Stress Analysis**.
New york : John wiley & sons.

3.2 รายงานทางวิชาการ

ชื่อ/นามสกุลผู้พิมพ์./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง./เมืองที่พิมพ์./: /หน่วยงานที่เผยแพร่.

Author./ (Year of Publication)./Title./Edition of Book./Place of
Publication./: /Publisher Name.

ตัวอย่าง

อัคราพร สุขทอง. (2558). **การพัฒนาเทคนิคการสอน "เรียมอันเร" จากภูมิปัญญา
ชาวบ้านสุรินทร์**. สุรินทร์ : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ราชภัฏสุรินทร์.

Hickman, George A. (2010). **The Management of Teaching for Quality
Improvement Chiang Mai Thailand**. Chiang Mai : Chiang Mai
University.

3.3 วิทยานิพนธ์

ชื่อ/นามสกุลผู้พิมพ์./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อวิทยานิพนธ์./วิทยานิพนธ์ระดับ/(บัณฑิต,
มหาบัณฑิต, ดุษฎีบัณฑิตให้ระบุลงให้ชัดเจน)/ชื่อสถานศึกษา.

Author./ (Year of Publication)./Title of Thesis./Degree of Thesis./
Publisher Name.

ตัวอย่าง

คณินนิตย์ ไสยโสภณ. (2554). **คุณค่าและความเชื่อตำนานนาครที่มีอิทธิพลต่อวิถี**

ประชากรกลุ่มชนลุ่มน้ำแม่โขงในเขตวัฒนธรรมศรีโคตรบูร. วิทยานิพนธ์ปริญญา

ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขายุทธศาสตร์การพัฒนามุขมณฑล (กลุ่มอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.

Kaewnimitchai, N. (1996). **An Analysis of College Student**

Culture in Thai Higher Education Institutions. Doctoral Dissertation

Graduate School Chulalongkorn University.

3.4 รายงานการประชุม

ชื่อ/นามสกุลผู้พิมพ์./ (ปีที่พิมพ์) ./ ชื่อบทความ ./ ในชื่อรายงานการประชุม ./

วันเดือนปีที่จัด ./ เลขหน้า ./ สถานที่ ./ สำนักพิมพ์.

Author./ (Year of Publication) ./ Title of Article ./ In Title ./

Date of Publication ./ page ./ Place of Publication ./ Publisher Name.

ตัวอย่าง

วิสูตร อยู่คง. (2537). **การฟื้นตัวของป่าชุมชนดงใหญ่. ในการบรรยายเรื่องการ**

ฟื้นฟูป่าโดยช่วยต้นไม้ให้สืบพันธุ์ตามธรรมชาติ. วันที่ 11 เมษายน 2537.

หน้า 10-11. กรุงเทพฯ : ศูนย์ฝึกอบรมวนศาสตร์ชุมชน.

Sinlarat, P. (1995). Success and Failure of Faculty Development

in Thai University. In **Preparing Teachers for all the World's**

Children : An Era of Transformation Proceedings of

International Conference, Bangkok. pp. 217-233.

Bangkok : UNICEF.

3.5 วารสาร

ชื่อ/นามสกุลผู้พิมพ์./ (ปี) ./ ชื่อบทความ ./ ชื่อวารสาร ./

ปีที่พิมพ์ (ฉบับที่พิมพ์) ./ เลขหน้าแรก-หน้าสุดท้าย.

Author./ (Date of Publication) ./ Title of Article ./ Name of Journal ./

Year (Volume) ./ page.

ตัวอย่าง

สารภี วรรณตรง. (2559). ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ :

สุวรรณภูมิ-อุษาคเนย์ ภาคพิศดาร. **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์**. 18(1) : 129-134.

Cooray, V. (1992). Horizontal Fields Generated by Return

Strokes. **Radio Science**. 27(9) : 529-537.

3.6 หนังสือพิมพ์

ชื่อ/นามสกุลผู้พิมพ์./(ปี,/เดือน/วันที่พิมพ์)/ชื่อบทความ./ชื่อหนังสือพิมพ์./
เลขหน้าแรก-หน้าสุดท้าย.

Author./(Date of Publication)/Title of Article./Name of Newspaper./
page.

ตัวอย่าง

ปรียา เหล่าวิวัฒน์. (2549, พฤศจิกายน 6). เกียรติอันภาคภูมิ. **กรุงเทพธุรกิจ**.
หน้า 6.

Jewell, Mark. (2006, November 7). Silent Aircraft' Spreads its Wings.
Bangkok Post. p. B5.

3.7 สื่ออินเทอร์เน็ต

ชื่อ/นามสกุลผู้เผยแพร่./(ปี)/ชื่อบทความ./[ประเภทสื่อที่เข้าถึง]/เข้าถึงได้จาก/./
แหล่งข้อมูลหรือที่อยู่เว็บไซต์./สืบค้น/วัน/เดือน/ปีที่สืบค้น.

Author./(Year of Publication)/Title of Article./[Online]./Available/./
Name of website./Retrieved/Date of Publication.

ตัวอย่าง

กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์. (2548). **พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์**. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้
จาก : <http://www.moc.go.th/thai/dbe/ecoco/e-com 3.htm>.
สืบค้น 3 กรกฎาคม 2548.

Costello, M. (2002). **Sick of Stocks? Here Are 7 Alternatives**. W.. [Online].
Available : [http://momey.cnn.com/2002/07/09/pf/investing/
q_alternatives/index.htm](http://momey.cnn.com/2002/07/09/pf/investing/q_alternatives/index.htm). Retrieved July 11, 2002.

3.8 การสัมภาษณ์

ผู้ให้สัมภาษณ์./(ปี./เดือน/วันที่)./ตำแหน่ง(ถ้ามี)./สัมภาษณ์.

Name of Interview./(Date of Publication)./position./Interview.

ตัวอย่าง

เกษม จันทรแก้ว. (2554, สิงหาคม 1). นายกสภามหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
สัมภาษณ์.

Waterworth, Peter. (2003, December 1). Principal lecturer, Deakin
University. Interview.

การติดต่อโฆษณาและการสมัครสมาชิก

การติดต่อโฆษณา การสั่งซื้อและการสมัครเป็นสมาชิกวารสารราชภัฏสุรินทร์วิชาการ
กรุณาติดต่อ

กองบรรณาธิการวารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น

สาขารัฐศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ อาคาร 38 ชั้น 6
186 หมู่ที่ 1 ถนนสุรินทร์ – ปราสาท ตำบลนอกเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ 32000

โทรศัพท์/โทรสาร 044 513 369, 091 835 8558, 088 723 5944

<https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jlgisrru> E-mail : jlgisrru@srur.ac.th

ISSN (Print) : 2673-0839

I ISSN (Online) : 2673-0405

อัตราค่าวารสาร

กำหนดออกวารสารปีละ 3 ฉบับ จำหน่ายราคาฉบับละ 250 บาท ไม่รวมค่าส่ง

อัตราค่าสมาชิก

ปีละ 700 บาท

จริยธรรมของการตีพิมพ์เผยแพร่ผลงาน (Publication Ethics)

มาตรฐานทางจริยธรรมของผู้นิพนธ์บทความ

1. ผู้นิพนธ์บทความจะต้องมีความรับผิดชอบและรับรองว่า บทความที่ส่งมาขอรับการตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น จะต้องไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารอื่น
2. ผู้นิพนธ์บทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่นอย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร
3. ผู้นิพนธ์จะต้องปรับแต่ง แกไขบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบของวารสารในหัวข้อ “หลักเกณฑ์การเสนอบทความและคำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์เพื่อตีพิมพ์ในวารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น” โดยเฉพาะหัวข้อ รูปแบบบทความและการพิมพ์เนื้อหาบทความของการจัดเตรียมต้นฉบับ อันจะนำไปสู่บทความที่มีรูปแบบการตีพิมพ์ที่ได้มาตรฐานเดียวกัน
4. ผู้นิพนธ์จะต้องคำนึงถึงจริยธรรมการวิจัย คือ ต้องไม่ละเมิดหรือคัดลอกผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง ซึ่งทางวารสารได้กำหนดความซ้ำของผลงาน ด้วยโปรแกรม CopyCat เว็บไซต์ Thaijo โดยทางวารสารได้กำหนดค่าไว้ในระดับ ไม่เกิน 20%
5. ผู้นิพนธ์ซึ่งมีชื่อปรากฏอยู่ในบทความจะต้องเป็นผู้มีส่วนในการจัดทำบทความหรือมีส่วนในการดำเนินการวิจัย ซึ่งข้อนี้ขอสงวนสำหรับบุคคลที่ไม่ได้มีส่วนร่วมในการจัดทำบทความจะไม่อนุญาตให้ใส่ชื่อลงไปเด็ดขาด หากมีการตรวจสอบพบว่า มีบุคคลที่ไม่มีส่วนร่วมในการจัดทำบทความปรากฏอยู่ ทางวารสารจะถอนบทความนั้นออกทันที
6. ผู้นิพนธ์จะต้องมีความรับผิดชอบในการอ้างอิงเนื้อหาในผลงาน ภาพ หรือตาราง หากมีการนำมาใช้ในบทความของตนเอง โดยให้ระบุ “ที่มา” เพื่อป้องกันการละเมิดลิขสิทธิ์ (หากมีการฟ้องร้องจะเป็นความรับผิดชอบของผู้นิพนธ์แต่เพียงผู้เดียว ทางวารสารจะไม่รับผิดชอบใด ๆ ทั้งสิ้น) และจะดำเนินการถอนบทความออกจากการเผยแพร่ของวารสารทันที
7. ผู้นิพนธ์จะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการเอกสารอ้างอิง ทั้งในแง่ของรูปแบบและเนื้อหา และไม่ควรนำเอกสารวิชาการที่ไม่ได้อ่านมาอ้างอิง หรือใส่ไว้ในบรรณานุกรม และควรอ้างอิงเอกสารเท่าที่จำเป็นอย่างเหมาะสม ไม่ควรอ้างอิงเอกสารที่มากจนเกินไป รวมทั้งต้องอ้างอิงจากรูปแบบการอ้างอิงของบทความ โดยจะต้องมีการอ้างอิงตรงตามรูปแบบที่วารสารกำหนดไว้

8. ผู้นิพนธ์จะต้องปรับแก้ไขบทความตามผลประเมินจากผู้ประเมินบทความและกองบรรณาธิการ ให้แล้วเสร็จภายในเวลาที่กำหนด หากไม่เป็นตามที่กำหนดจะต้องเลื่อนการตีพิมพ์เผยแพร่ออกไป หรืออาจถูกถอดถอนออกจากวารสาร

9. ผู้นิพนธ์ควรระบุชื่อแหล่งทุนที่ให้การสนับสนุนในการทำวิจัย (ถ้ามี) และควรระบุผลประโยชน์ทับซ้อน (ถ้ามี) ในบทความผู้นิพนธ์จะต้องไม่รายงานข้อมูลที่คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง ไม่ว่าจะเป็นการสร้างข้อมูลเท็จ หรือการปลอมแปลง บิดเบือน รวมไปถึงการตกแต่ง หรือเลือกแสดงข้อมูลเฉพาะที่สอดคล้องกับข้อสรุป

11. ผู้นิพนธ์ไม่ควรอ้างอิงเอกสารที่ถูกถอดถอนออกไปแล้ว เว้นแต่ข้อความที่ต้องการสนับสนุนนั้น เป็นข้อความที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการถอดถอน และจะต้องระบุไว้ในเอกสารอ้างอิงด้วยว่า เป็นเอกสารที่ได้ถูกถอดถอนออกไปแล้ว

มาตรฐานทางจริยธรรมของบรรณาธิการ

1. บรรณาธิการต้องกำกับติดตามดูแลให้การดำเนินงานของวารสาร เป็นไปตามนโยบายและวัตถุประสงค์ให้ถูกต้องตามจริยธรรม/จรรยาบรรณ ตามประกาศของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) เรื่องการประเมินด้านจริยธรรม/จรรยาบรรณวารสารวิชาการไทยในฐานข้อมูล TCI วันที่ 24 มิถุนายน 2562

2. บรรณาธิการต้องกำกับติดตามดูแล และดำเนินการอย่างเหมาะสมกับผู้นิพนธ์หรือบทความที่ตรวจพบว่ามีผลกระทบด้านจริยธรรม/จรรยาบรรณ เช่น การละเมิดหรือคัดลอกผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง ซึ่งทางวารสารได้กำหนดความซ้ำของผลงาน ด้วยโปรแกรม CopyCat เว็บ Thaijo โดยทางวารสารได้กำหนดค่าไว้ในระดับ ไม่เกิน 20% เป็นต้น

3. บรรณาธิการต้องกำกับติดตามดูแล เช่น การตีพิมพ์เผยแพร่บทความของตนเอง (บรรณาธิการ หรือกองบรรณาธิการ) อย่างมีนัยสำคัญ หรือไม่มีการตรวจสอบคุณภาพบทความก่อนการตีพิมพ์เผยแพร่โดยผู้ทรงคุณวุฒิที่ไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับบทความ เป็นต้น

4. บรรณาธิการมีหน้าที่ควบคุมดูแลและพิจารณาคุณภาพของบทความ เพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสาร และต้องคัดเลือกบทความมาตีพิมพ์หลังจากผ่านกระบวนการประเมินบทความแล้ว โดยพิจารณาจากความชัดเจน และความสอดคล้องของเนื้อหา กับนโยบายของวารสารเป็นสำคัญ และจะต้องมีข้อความรู้ที่สะท้อนมุมมอง แนวคิดเชิงทฤษฎีที่ได้จากประสบการณ์ การสังเคราะห์เอกสารหรืองานวิจัย มุ่งเน้นการนำเสนอแนวคิดทฤษฎีใหม่รวมถึงแบบจำลองเชิงแนวคิดที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันจะนำไปสู่การวิจัยในหัวข้อวิชาการที่สำคัญ

5. บรรณาธิการต้องไม่เปิดเผยข้อมูลของผู้นิพนธ์ และผู้ประเมินบทความแก่บุคคลอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องในช่วงเวลาของการประเมินบทความ ซึ่งวารสารได้กำหนดในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed)

6. บรรณาธิการต้องไม่ตีพิมพ์เผยแพร่บทความที่เคยตีพิมพ์ที่อื่นมาแล้ว โดยต้องมีการตรวจสอบการคัดลอก ผลงานผู้อื่น (Plagiarism) อย่างจริงจัง และใช้โปรแกรมที่เชื่อถือได้ เช่น โปรแกรม CopyCat เว็บ Thaijo ในระดับ ไม่เกิน 20% เพื่อให้แน่ใจว่า บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารไม่มีการคัดลอกผลงานของผู้อื่น และหากตรวจพบการคัดลอกผลงานของผู้อื่นเกินตามที่กำหนดไว้ จะต้องหยุดกระบวนการประเมิน และติดต่อผู้นิพนธ์บทความหลักทันที เพื่อขอคำชี้แจงเพื่อประกอบการ “ตอบรับ” หรือ “ปฏิเสธ” การตีพิมพ์บทความนั้น ๆ

7. บรรณาธิการจะต้องไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้นิพนธ์และผู้ประเมินโดยเด็ดขาด เพื่อรักษาไว้ซึ่งธรรมาภิบาลในการดำเนินงานอย่างเคร่งครัด

8. บรรณาธิการจะต้องไม่นำข้อมูลบางส่วนหรือทุกส่วนของบทความไปเป็นผลงานของตนเอง

9. บรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานวิจัยที่มีระเบียบวิธีวิจัยที่ถูกต้อง และให้ผลที่น่าเชื่อถือ โดยนำผลของการวิจัยมาเป็นตัวชี้แนะว่า สมควรตีพิมพ์เผยแพร่หรือไม่

10. หากบรรณาธิการตรวจพบว่า บทความมีการลอกเลียนบทความอื่นโดยมิชอบ หรือมีการปลอมแปลงข้อมูล ซึ่งสมควรถูกถอดถอน แต่ผู้นิพนธ์ปฏิเสธที่จะถอนบทความ บรรณาธิการสามารถดำเนินการถอนบทความได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้นิพนธ์ซึ่งถือเป็นสิทธิและความรับผิดชอบต่อบทความของบรรณาธิการ

11. บรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาความสามารถของกองบรรณาธิการ และควรมอบหมายงานให้ตรงกับความสามารถของแต่ละท่าน

12. บรรณาธิการต้องกำกับติดตามดูแล ทั้งด้วยตนเองและคณะทำงานในเรื่องจำนวน และคุณภาพ การอ้างอิงของวารสารที่ผิดไปจากสภาพความเป็นจริง เช่น มีการกำกับและร้องขอให้มีการอ้างอิงบทความ ในวารสารทั้งในลักษณะลับหรือเปิดเผย และมีการใช้อ้างอิงที่ไม่ถูกต้องและสอดคล้องกับเนื้อหา

13. บรรณาธิการต้องกำกับติดตามดูแล การเก็บค่า Page Charge หรือ Processing Fee คือ ต้องมีการดำเนินการอย่างโปร่งใส เช่น กำหนดให้มีการประกาศกระบวนการเรียกเก็บอย่างชัดเจน หรือระบุราคาหรือเงื่อนไขของการเรียกเก็บค่า Page Charge ตามที่ระบุได้ประกาศไว้อย่างเคร่งครัด

มาตรฐานทางจริยธรรมของผู้ประเมินบทความ

1. ผู้ประเมินบทความควรมีจรรยาบรรณ คือ ต้องรับประเมินบทความที่ตนเองนั้นมีความถนัด หรือมีคุณวุฒิหรือมีความเชี่ยวชาญกับเรื่องหรือบทความที่ได้รับการประเมินนั้น ๆ ผู้ประเมินบทความ ควรประเมินบทความในสาขาวิชาที่ตนมีความเชี่ยวชาญ โดยพิจารณาความสำคัญของเนื้อหาในบทความที่มีต่อสาขาวิชานั้น ๆ คุณภาพของการวิเคราะห์ และความเข้มข้นของผลงานหรือระบุผลงานวิจัยที่สำคัญ ๆ และสอดคล้องกับบทความที่กำลังประเมิน แต่ผู้นิพนธ์บทความไม่ได้อ้างถึงเข้าไปในการประเมินบทความด้วย ผู้ประเมินไม่ควรใช้ความคิดเห็นส่วนตัวที่ไม่มีข้อมูลรองรับมาเป็นเกณฑ์ในการตัดสินบทความ และควรปฏิเสธในบทความที่ตนเองนั้นไม่ถนัด
2. ผู้ประเมินบทความควรมีจรรยาบรรณ คือ แนะนำความคิดเห็นทางวิชาการของตนเอง ลงในแบบฟอร์มการประเมินหรือเนื้อหาในบทความด้วยความยุติธรรม ไม่อคติ ตรงไปตรงมา ไม่ลำเอียง รวมทั้งตรงต่อเวลาตามที่วารสารกำหนดในการประเมิน
3. ผู้ประเมินบทความควรมีจรรยาบรรณ คือ ต้องรักษาความลับและไม่เปิดเผยข้อมูลของบทความที่ส่งมาเพื่อพิจารณาให้แก่บุคคลที่ไม่เกี่ยวข้องในช่วงระยะเวลาของการประเมินบทความ รวมถึงหลังจากที่พิจารณาประเมินบทความเสร็จแล้ว
4. หลังจากได้รับบทความจากบรรณาธิการวารสาร และผู้ประเมินบทความ ตระหนักว่าตนเองอาจมีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้นิพนธ์ที่ทำให้ไม่สามารถให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอย่างอิสระได้ ผู้ประเมินบทความควรแจ้งให้บรรณาธิการวารสารทราบและปฏิเสธการประเมินบทความนั้น ๆ
5. ผู้ประเมินบทความ ควรคำนึงถึงการพิจารณาในหัวข้อ ชื่อเรื่อง หากเป็นบทความวิชาการสามารถพิจารณาให้แก้ไขชื่อเรื่องได้ แต่หากเป็นบทความวิจัย ควรพิจารณาเฉพาะความผิดพลาดด้านตัวสะกด และไม่ควรมีการพิจารณาให้เปลี่ยนชื่อเรื่องบทความวิจัย
6. ผู้ประเมินบทความต้องไม่นำข้อมูลบางส่วนหรือทุกส่วนของบทความไปเป็นผลงานของตนเอง
7. เมื่อผู้ประเมินบทความพบว่า มีส่วนใดของบทความที่มีความเหมือนกัน หรือซ้ำซ้อนกับผลงานชิ้นอื่น ๆ ผู้ประเมินบทความต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบ พร้อมแสดงหลักฐานให้เห็นเป็นประจักษ์

หมายเหตุ : แพลและปรับปรุงจาก <https://publicationethics.org> และประกาศของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) เรื่องการประเมินด้านจริยธรรม/ จรรยาบรรณวารสารวิชาการไทยในฐานข้อมูล TCI วันที่ 24 มิถุนายน 2562

แบบฟอร์ม

การส่งบทความเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ลงวารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

1. ข้าพเจ้า (นาย/นาง/น.ส.).....

2. วุฒิการศึกษาชั้นสูงสุด.....ตำแหน่งวิชาการ (ถ้ามี).....

3. สถานภาพผู้พิมพ์

☐ อาจารย์ในสถาบันการศึกษา (ชื่อสถาบัน)

โปรแกรม.....คณะ.....

☐ บุคคลทั่วไป (ชื่อหน่วยงาน)

4. ขอส่งนิพนธ์ต้นฉบับ (Original Article) ได้แก่

☐ บทความวิจัย เรื่อง

☐ บทความวิชาการ เรื่อง.....

☐ บทความปริทรรศน์ เรื่อง.....

☐ บทความวิจารณ์หนังสือ เรื่อง

5. ชื่อผู้พิมพ์ร่วม (ถ้ามี).....

6. ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้ เลขที่.....ถนน.....

แขวง/ตำบล.....เขต/อำเภอ.....

จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....

โทรศัพท์มือถือ.....โทรศัพท์/โทรสาร.....

E-mail.....

7. สิ่งที่ส่งมาด้วย

☐ เอกสารพิมพ์ต้นฉบับทางออนไลน์ <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jlgisrru>

ชื่อแฟ้มข้อมูล.....

☐ ข้าพเจ้าขอรับรองว่าบทความนี้ไม่เคยลงตีพิมพ์ในวารสารใดมาก่อนและไม่อยู่ระหว่างการพิจารณาของวารสารอื่น

ลงนาม.....ผู้พิมพ์

(.....)

วันที่...../...../.....

ใบตอบรับการเป็นสมาชิก
วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น

วัน.....เดือน.....พ.ศ.....

ชื่อ-นามสกุล.....

ที่อยู่ (สามารถติดต่oได้).....

โทรศัพท์.....โทรสาร.....

E-mail.....

มีความประสงค์จะขอรับเป็นสมาชิกวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

☐ สมาชิกประเภทรายปี 1 ปี 3 ฉบับ ราคา 450 บาท

☐ จัดซื้อวารสาร เล่มละ 250 บาท ปีที่.....ฉบับที่.....จำนวน.....เล่ม

รวมเป็นเงิน.....บาท

พร้อมนี้ข้าพเจ้าได้ชำระโดย

☐ โอนเงินเข้าบัญชีธนาคารกรุงเทพ สาขามหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ชื่อบัญชี วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น

เลขที่บัญชี XXX-X-XXXXX-X ประเภทบัญชี สะสมทรัพย์

โปรดนำส่งวารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น

สถานที่ติดต่อ ☐ ที่บ้าน ☐ ที่ทำงาน

เลขที่.....หมู่ที่.....ถนน.....

ตำบล.....อำเภอ.....

จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....

โทรศัพท์.....โทรสาร.....

E-mail.....

กรุณาส่งหลักฐานการโอนเงินและใบสมัคร

กองบรรณาธิการวารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น

สาขารัฐศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ อาคาร 38 ชั้น 6

186 หมู่ที่ 1 ถนนสุรินทร์ – ปราสาท ตำบลนอกเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ 32000

โทรศัพท์/โทรสาร 044 513 369, 091 835 8558, 088 723 5944

<https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jlgisrru> E-mail : jlgisrru@srru.ac.th

ISSN (Print) : 2673-0839 I

ISSN (Online) : 2673-0405

สถานที่ติดต่อ

กองบรรณาธิการวารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น
สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ อาคาร 38 ชั้น 3
186 หมู่ที่ 1 ถนนสุรินทร์ – ปราสาท ตำบลนอกเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ 32000

Office :

Editorial Board, Journal of Local Governance and Innovation
Program in Political Science,
Faculty of Humanities and Social Sciences, Surin Rajabhat University,
3rd floor 38 building, Surin Rajabhat University,
186 moo 1 Surin-Prasart Rd. Nork Muang Sub-District, Muang District,
Surin Province 32000, Thailand.